

โครงการ
การทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ
ระหว่างปี พ.ศ. 2517 – พ.ศ. 2552

โดย
นายอนรรฆ พิทักษ์ธานิน

ได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
ศูนย์สิทธิรณรงค์เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ

โครงการ
การทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ
ระหว่างปี พ.ศ. 2517 – พ.ศ. 2552

โดย
นายอนรรฆ พิทักษ์ธานิน

ได้ทุนอุดหนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ

เลขหมู่ PL 4206 ๖162ค 2552
เลขทะเบียน หอ1850
วันที่ 24 ก.ย. 2554

บทคัดย่อ

โครงการการทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ ระหว่างปี พ.ศ. 2517 – พ.ศ. 2552 โดยวิเคราะห์เชิงลึกใน 5 ประเด็นหลัก คือ 1) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ 2) สถาปัตยกรรม/ที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ 3) การศึกษาเรียนรู้ของคนพิการ 4) ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และ 5) มุมมองของสังคมและบุคคลภายนอกต่อคนพิการ เป็นโครงการที่มีจุดมุ่งหมายในการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวกับประเด็นคนพิการนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 ในสังคมไทย เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นถึงความคิดหรือกรอบคิดงานวรรณกรรมแต่ละชิ้น แต่ละช่วงเวลาสะท้อนออกมาสู่สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงเพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์เชิงลึกในงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ 5 ประเภท อันได้แก่ 1) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ 2) สถาปัตยกรรม/ที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคนพิการ 3) การศึกษาเรียนรู้ของคนพิการ 4) ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และ 5) มุมมองของสังคมและบุคคลภายนอกต่อคนพิการ

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการพบว่างานวรรณกรรมโดยรวมทุกประเภทมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะช่วงทศวรรษที่ 2530 และ 2540 ที่จำนวนงานวรรณกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงทศวรรษก่อนหน้า ปริมาณงานวรรณกรรมที่เพิ่มขึ้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นความสอดคล้องกับงบประมาณการวิจัยด้านสังคมศาสตร์และคนพิการที่เพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 เพื่อตอบโจทย์และวางนโยบายทางสังคมเกี่ยวกับคนพิการซึ่งได้รับความสนใจต่อเนื่องมาจากช่วงกลางทศวรรษที่ 2520 นอกจากนี้ปริมาณงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการโดยรวมยังสัมพันธ์กับการเพิ่มจำนวนของหลักสูตรและนักศึกษาระดับมหาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาด้วย ในทางเดียวกับการก่อตั้งวิทยาลัยราชสุดา ซึ่งเป็นสถาบันที่เน้นการศึกษาวิจัยประเด็นคนพิการ ในปี พ.ศ. 2536

สำหรับผลศึกษาจากการทบทวนและวิเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการแยกตามรายประเด็นมีแนวโน้มในการเพิ่มจำนวนขึ้นเช่นเดียวกับภาพรวมของงานวรรณกรรม นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับคนพิการแต่ละประเด็นยังสะท้อนให้เห็นความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงความคิดของสังคม นโยบายและกฎหมายของภาครัฐต่อคนพิการ จากกลุ่มคนที่ต้องได้รับการสงเคราะห์มาสู่กลุ่มคนที่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับสังคมทั่วไปได้ด้วย ตัวอย่างเช่น การศึกษาในประเด็นการศึกษาของคนพิการที่แสดงการเปลี่ยนจุดเน้นสำคัญจากการศึกษาพิเศษมาสู่การจัดการเรียนร่วมของคนพิการมากขึ้น อันสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของชาติ การศึกษาในประเด็นของสถาปัตยกรรมและการออกแบบที่แสดงให้เห็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการออกแบบสถานที่เฉพาะสำหรับคนพิการมาสู่แนวคิด Universal Design ที่คนทั่วไปและคนพิการสามารถอยู่ร่วมกันได้ หรือการให้ความสำคัญกับการศึกษาประเด็นชีวิตทางสังคมของคนพิการที่เพิ่มมากขึ้น

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อ	i
	สารบัญ	iii
บทที่ 1	บทนำ	1
	หลักการและเหตุผล	1
	วัตถุประสงค์	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
	กรอบแนวคิด	4
	ระเบียบวิธีการศึกษา	4
	ขอบเขตของการศึกษา	6
	ระยะเวลาการดำเนินงาน	6
บทที่ 2	ภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ พ.ศ. 2517 - 2552	7
	ข้อมูลภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ	7
	ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552	
	ข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพรวม	19
	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ	
	สรุป	28
บทที่ 3	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ	29
	จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับ	29
	ชีวิตทางสังคมของคนพิการ	
	วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษา	43
	ชีวิตทางสังคมของคนพิการ	
	ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมชีวิตทางสังคมของคนพิการ	44
บทที่ 4	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพ	47
	จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ	47
	ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์	
	วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาคนพิการ	52
	ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์	
	ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมคนพิการ	53

	ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์	
บทที่ 5	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ	55
	จำนวนและประเด็นของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ	55
	ด้านมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ	
	การดำเนินการและระเบียบวิธีวิจัยของงานวรรณกรรม	65
	เกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ	
	ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ	66
บทที่ 6	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา	70
	จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมทางการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการ	71
	วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาคนพิการ	87
	ด้านการศึกษา	
	ภาพสะท้อนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา	90
บทที่ 7	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ	94
	จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรม	95
	ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการสำหรับคนพิการ	
	วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาคนพิการ	103
	ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ	
	ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมทางการออกแบบสถาปัตยกรรม	105
	สำหรับคนพิการแยกตามรายด้าน	
	สรุป	107
	บรรณานุกรม	
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสถาปัตยกรรม	
	ภาคผนวก ข : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านมุมมองจากสังคม	
	ภาคผนวก ค : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านการศึกษา	
	ภาคผนวก ง : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านชีวิตทางสังคม	
	ภาคผนวก จ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสุขภาพ	
	และอนามัยเจริญพันธุ์	
	ภาคผนวก ฉ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสวัสดิการ	
	และเครือข่ายทางสังคม	
	ภาคผนวก ช : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านการดูแลช่วยเหลือ	

และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

- ภาคผนวก ช : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านกฎหมาย
ภาคผนวก ฌ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านคู่มือ
ภาคผนวก ญ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านประชากร
ภาคผนวก ฎ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านเทคโนโลยี
ภาคผนวก ฏ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านกิจกรรม
ภาคผนวก ฐ : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านวรรณกรรม
ภาคผนวก ท : รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านอื่นๆ

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 1	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามปีที่ตีพิมพ์	8
แผนภาพที่ 2	งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามรูปแบบ	10
แผนภาพที่ 3	แสดงแสดงการแยกประเภทงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ จำแนกเป็นรายปี	10
แผนภาพที่ 4	อัตราส่วนร้อยละของงานวรรณกรรมแยกตามประเภท	14
แผนภาพที่ 5	จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ 7 ประเภทหลักรายปี	17
แผนภาพที่ 6	จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552	31
แผนภาพที่ 7	จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552	43
แผนภาพที่ 8	จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552	60
แผนภาพที่ 9	จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552	82
แผนภาพที่ 10	จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552	101

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ประเด็นและการขับเคลื่อนทางสังคมรวมถึงนโยบายเกี่ยวกับคนพิการดูจะเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้ความสำคัญตั้งแต่ยุค "การสร้างชาติ" สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (ดู แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย 2551 : 12 -15) ดังจะเห็นได้จากการก่อตั้งโรงเรียนสถาบันคนตาบอดกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นทางการแห่งแรกของคนพิการ ซึ่งต่อมาได้เป็นปัจจัยนำไปสู่การจัดตั้งสมาคมคนตาบอดขึ้นในปี พ.ศ. 2510 นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2488 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยและประเทศต่างๆ ทั่วโลก ได้ร่วมจัดตั้งองค์กรฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการระหว่างประเทศขึ้นและทำให้เกิดการช่วยเหลือคนพิการในเชิงสงเคราะห์ขึ้นโดยองค์กรต่างๆ หลายแห่ง นอกจากนี้ต่อมาในปี พ.ศ. 2494 ภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการยังได้ทำโครงการทดลองสอนคนหูหนวกขึ้นอันนำไปสู่การก่อตั้งมูลนิธิธรรมาภรณ์คนหูหนวกในพระบรมราชินูปถัมภ์ในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ดีการให้ความสนใจต่อประเด็นคนพิการในช่วง 35 ปีแรก (พ.ศ. 2482 - 2517) นั้นดูเหมือนจะยังไม่มีมีการทำการศึกษาวิจัยและสำรวจเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนพิการอย่างเป็นระบบเลย ซึ่งงานศึกษาเกี่ยวกับคนพิการอย่างเป็นทางการครั้งแรกนั้นดูเหมือนจะกระทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ดำเนินการสำรวจความพิการเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 นอกจากนี้หากพิจารณาการขับเคลื่อนเกี่ยวกับประเด็นคนพิการในสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 จนถึงทศวรรษที่ 2510 แล้วจะพบว่า การขับเคลื่อนและนโยบายเกี่ยวกับคนพิการจะกระทำในรูปแบบของการสงเคราะห์คนพิการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีได้มีการขับเคลื่อนในประเด็นของสิทธิและความเสมอภาคของคนพิการ และยิ่งไปกว่านั้นสังคมไทยและภาครัฐในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีความเข้าใจและใช้คำเรียกคนพิการว่า "บุคคลไม่สมประกอบ" "บุคคลทุพพลภาพ" หรือ "บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ"

สำหรับการให้ความสำคัญกับประเด็นสิทธิและความเท่าเทียมกันเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทยนั้น ดูจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2524 ที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีคนพิการสากลซึ่งอาจถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างรูปธรรมของสิทธิและสวัสดิการสำหรับคนพิการในสังคมไทย รวมถึงยังส่งผลให้สังคมไทยปรับเปลี่ยนคำเรียก "คนพิการ" แทนคำเดิมอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมด้วย จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวต่อมาในปี พ.ศ. 2526 ได้มีการประชุมคนพิการทุกประเภทระดับชาติครั้งที่ 1 ขึ้นและมีการจัดตั้งสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยขึ้น รวมถึงมีการรณรงค์เรียกร้องให้มี พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งหลังจากนั้นการเคลื่อนไหวประเด็นสิทธิและความเสมอภาคของคนพิการก็ได้ขยายวงกว้างออกไป

โดยความร่วมมือจากภาคประชาชนและภาครัฐบางส่วน ส่งผลให้มีการจัดตั้งหน่วยงาน และออกกฎหมายรวมถึงนโยบายเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของคนพิการขึ้นมาจำนวนมาก อาทิ การจัดตั้งศูนย์สิทธิรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2531 เพื่อพัฒนาระบบและจัดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของคนพิการ, การออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งฝ่ายส่งเสริมการศึกษาพิเศษ โดยกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2532 ส่งผลให้คนพิการมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น, การประกาศพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2537 อันเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือทางสังคมในการสร้างรูปธรรมเรื่องสิทธิและโอกาสให้กับคนพิการ, การก่อตั้งวิทยาลัยราชสุดาเพื่อพัฒนาและให้บริการทางการศึกษาต่อคนพิการจนถึงระดับอุดมศึกษาในปี พ.ศ. 2536, การแต่งตั้งคณะกรรมการด้านผู้พิการ ภายใต้คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และความมั่นคงของมนุษย์ขึ้นในปี พ.ศ. 2549 และการบรรจุประเด็นทางด้านสิทธิเกี่ยวกับคนพิการไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 เป็นต้น (สำหรับความสัมพันธ์ของบริบทสังคมการเมืองกับการดำเนินงานเกี่ยวกับคนพิการ ดู ภาคผนวกที่ 1 ประกอบ)

นอกเหนือจากการขับเคลื่อนทางสังคมเกี่ยวกับประเด็นสิทธิความเสมอภาคทางสังคมของคนพิการที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 แล้ว ในช่วงเวลาดังกล่าววงการวิชาการและสื่อสิ่งพิมพ์ดูเหมือนจะให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นเกี่ยวกับคนพิการด้วยเช่นเดียวกัน จากการสำรวจจำนวนงานเขียนเชิงวิชาการ หนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์โดยสังเขปในห้องสมุดมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ 3 แห่งของประเทศไทย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ฐานข้อมูลรายชื่อสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสิ่งพิมพ์ทางในเชิงวิชาการ กึ่งวิชาการและมิใช่วิชาการอยู่จำนวนประมาณ 140 รายชื่อ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีจำนวนประมาณ 80 รายชื่อ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดลมีจำนวนประมาณ 354 รายชื่อ ซึ่งจากรายชื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับคนพิการจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งสามนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของประเด็นของการศึกษาและกรอบคิดเกี่ยวกับคนพิการ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เกี่ยวกับคนพิการ นอกจากนี้จำนวนรายชื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับคนพิการดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นปริมาณที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญกับจำนวนสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับคนพิการในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2517 ด้วยเช่นเดียวกัน

จากปริมาณงานเขียนและสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับคนพิการที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีความหลากหลายของเนื้อหาจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและจำเป็นอย่างยิ่งในการทำการศึกษเกี่ยวกับตัวบท (Text) หรือทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) งานเขียนเกี่ยวกับคนพิการเหล่านี้ซึ่งในมุนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางความคิด ตลอดจนทิศทางการศึกษาและการ

เขียนเกี่ยวกับคนพิการในประเด็นต่างๆ นอกจากนี้บริบท (Context) ของงานเขียนต่างๆ เหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจที่มีต่อเนื้อหาและทิศทางการนำเสนอของงานเขียน รวมถึงทัศนคติของหน่วยงาน ผู้ให้ทุน และผู้เขียนที่มีต่อคนพิการด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งสำหรับในต่างประเทศการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประเด็นคนพิการโดยเฉพาะงานเขียนเชิงวิชาการได้นำไปสู่การค้นพบความเปลี่ยนแปลงทางความคิดทางวิชาการและการศึกษาคนพิการ (ดู Tobin Sieber 2001 และ Ellen Samuel 2002) ในแง่นี้จึงเป็นที่สมควรตั้งคำถามอย่างยิ่งว่างานเขียนเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทยจะสามารถสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและความหลากหลายของความคิดมากน้อยเพียงใด? และอย่างไร?

วัตถุประสงค์

1. ทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวกับประเด็นคนพิการนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 – 2552 ในสังคมไทย
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นถึงความคิดหรือกรอบคิดที่การทบทวนวรรณกรรม (literature review) สะท้อนออกมาสู่สังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา
3. เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์เชิงลึกในงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ 5 ประเภท อันได้แก่ 1) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ 2) สถาปัตยกรรม/ที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ 3) การศึกษาเรียนรู้ของคนพิการ 4) ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และ 5) มุมมองของสังคมและบุคคลภายนอกต่อคนพิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิชาการ

รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับงานศึกษาวิจัย สารนิพนธ์ และงานเขียนเล่ม เกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย ตลอดจนเข้าใจกรอบคิดหรือความคิดที่วรรณกรรมดังกล่าวสะท้อนออกมา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา นอกจากนี้ยังเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการที่สามารถนำไปต่อยอดในอนาคตได้

เชิงสังคม

งานศึกษาชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางความคิดต่อคนพิการในสังคมไทยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเคลื่อนไหวหรือกำหนด

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมของคนพิการในสังคมไทยได้ นอกจากนี้ ในมุมมองนี้อาจจะสะท้อนให้เห็นทัศนคติทั้งเชิงบวกและเชิงลบของสังคมไทยที่มีต่อคนพิการ ซึ่งมี ส่วนสำคัญในการช่วยเทียบเคียงให้ตระหนักถึงความสำเร็จและล้มเหลวของการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับคนพิการในอดีต รวมถึงอิทธิพลของงานการศึกษาคนพิการในประเทศไทย ต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของคนพิการ

กรอบแนวคิด

งานศึกษาชิ้นนี้จะใช้แนวคิดในเชิงประวัติศาสตร์สังคมและประวัติศาสตร์ความคิด (ดู เค รก เจ เรย์โนลด์ส 2522 : 1 - 22) ที่มุ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่ม คนต่างๆ ที่มีขึ้นชั้นนำ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่สังคมมีต่อกลุ่มคนต่างๆ มาเป็น กรอบในการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในเชิงสังคมศาสตร์ เพื่อชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับงานเขียนและงานศึกษาคนพิการในสังคมไทย และความสัมพันธ์ของงานเขียนและงานศึกษาดังกล่าวกับบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมไทย ในแต่ละยุคสมัยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา แต่กระนั้นก็ตีกรอบแนวคิดเชิงประวัติศาสตร์ สังคมและประวัติศาสตร์แนวคิดก็เป็นการวางเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการทำงานเท่านั้น โดยงาน ศึกษาจะมีได้ใช้แนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์อย่างเจาะลึก หากแต่จะมุ่งความสนใจไปที่การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์วรรณกรรมเป็นส่วนใหญ่

ระเบียบวิธีการศึกษา

กรอบการรวบรวมงานวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้าในวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยผู้ศึกษาจะทำการรวบรวมรายชื่อ วรรณกรรมภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในเชิงสังคมศาสตร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 อันได้แก่ หนังสือ งานศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ จุลสาร และวารสาร ตลอดจนรวบรวมชิ้นงาน วรรณกรรมที่มีความน่าสนใจจำนวนหนึ่งเพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผลในเชิงลึก จากฐานข้อมูล ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยทางสังคมในประเทศไทย ทั้งในกรุงเทพมหานครและ เมืองหลักของภาคต่างๆ อันได้แก่ ฐานข้อมูลของสำนักวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล สำนักหอสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์ (NIDA) สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ ห้องสมุดศูนย์ มานุษยวิทยาสรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักหอสมุด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา และสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โดยผู้ศึกษาจะนำงานวรรณกรรมที่รวบรวมได้มาประมวลผล สังเคราะห์และวิเคราะห์โดยจะดูข้อมูลในเชิงปริมาณประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย นอกจากการทบทวนและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนพิการแล้ว ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาข้อมูลหรืองานเขียนทางสังคมและประวัติศาสตร์บางส่วนที่แวดล้อมวรรณกรรมในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดด้วยเช่นเดียวกัน

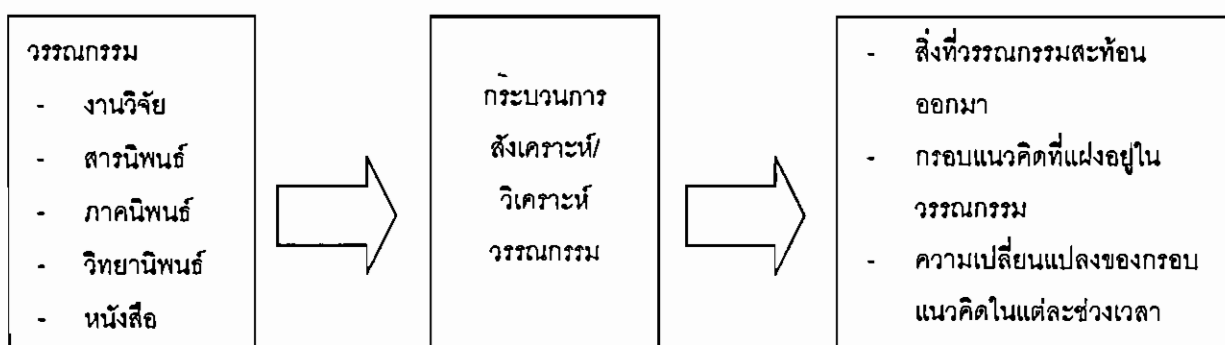
กรอบการสืบค้นวรรณกรรม

ผู้ศึกษาจะทำการรวบรวมวรรณกรรมจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยโดยการใช้คำค้น (Keyword) ดังต่อไปนี้ คือ “คนพิการ” “พิการ” “ความพิการ” “ผู้พิการ” “ทุพพลภาพ” และ “Disability”

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากรายชื่อ จำนวนและชิ้นงานวรรณกรรมจะเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ ซึ่งหลักจากรวบรวมรายชื่อและชิ้นงานวรรณกรรมเสร็จสิ้น ผู้ศึกษาจะทำการจัดระบบ/จำแนกวรรณกรรมตามหมวดหมู่และลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์ โดยพิจารณาบริบททางสังคม การเมืองและประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาต่างๆ ประกอบ ต่อกันนั้นจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ชิ้นงานวรรณกรรม 5 ประเภทหลักในเชิงลึก อันได้แก่ 1) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ 2) สถาปัตยกรรม/ที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ 3) การศึกษาเรียนรู้ของคนพิการ 4) ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และ 5) มุมมองของสังคมและบุคคลภายนอกต่อคนพิการ โดยจะพิจารณาชิ้นงานวรรณกรรมวิชาการประเภทดังกล่าวใน 5 ประเด็นหลัก คือ 1.ประเภทของงานศึกษา 2.วัตถุประสงค์การศึกษา 3.แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา 4.ผลสรุปการศึกษา และ 5.ข้อเสนอแนะจากงานศึกษา (ถ้ามี)

จากระเบียบวิธีการศึกษาและการดำเนินงานของงานศึกษาชิ้นนี้ดังที่กล่าวมาทั้งหมด อาจอธิบายได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ขอบเขตของการศึกษา

งานศึกษาชิ้นนี้จำกัดการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการไว้ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2517 – 2552 (ปัจจุบัน) เนื่องจาก ในปี พ.ศ. 2517 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจความพิการขึ้นซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานศึกษาคนพิการเชิงสังคมอย่างเป็นทางการครั้งแรกของประเทศไทย เสมือนเป็นจุดเริ่มต้นของวงการวิชาการไทยในการทำความเข้าใจคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม ยังผลให้ความสนใจคนพิการในเชิงสังคมขยายตัวมากขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการกำเนิดสถาบัน องค์กรและกฎหมายต่างๆ จำนวนมากที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิและความเท่าเทียมกันของสังคมในเวลาต่อมา

นอกจากนี้งานศึกษาชิ้นนี้ยังได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษในการวิเคราะห์เชิงลึกงานวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคนพิการซึ่งความจำเป็นทางสังคมและทางวิชาการในปัจจุบัน 5 ประเภทหลัก คือ 1) สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ 2) สถาปัตยกรรม/ที่อยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ 3) การศึกษาเรียนรู้ของคนพิการ 4) ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และ 5) มุมมองของสังคมและบุคคลภายนอกต่อคนพิการ

ระยะเวลาการดำเนินงาน : 7 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน – 31 ธันวาคม พ.ศ. 2552

บทที่ 2

ภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ พ.ศ. 2517 - 2552

จากการสำรวจงานวรรณกรรมประเภทต่างๆ เกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยทางสังคมในประเทศไทยจำนวน 12 แห่ง พบว่ามีงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำนวน 686 ชิ้น โดยในบทนี้จะเป็นการนำเสนอภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) ข้อมูลภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 2) ข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ

ข้อมูลภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552

ส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อมูลภาพรวมการทบทวนวรรณกรรมที่ได้จำแนกออกตาม 1) ปีที่ตีพิมพ์ของงานวรรณกรรม 2) รูปแบบของงานวรรณกรรม 3) ประเภทของงานวรรณกรรม เพื่อให้เห็นภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในแง่มุมต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นนัยยะสำคัญที่แตกต่างกันออกไป

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามปีที่ตีพิมพ์

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 ที่รวบรวมจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยทางสังคมในประเทศไทยจำนวน 12 แห่ง มีจำนวนทั้งหมด 686¹ ชิ้น ซึ่งสามารถจำแนกออกตามปีที่ตีพิมพ์ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 ทั้งหมดแยกตามรายปี²

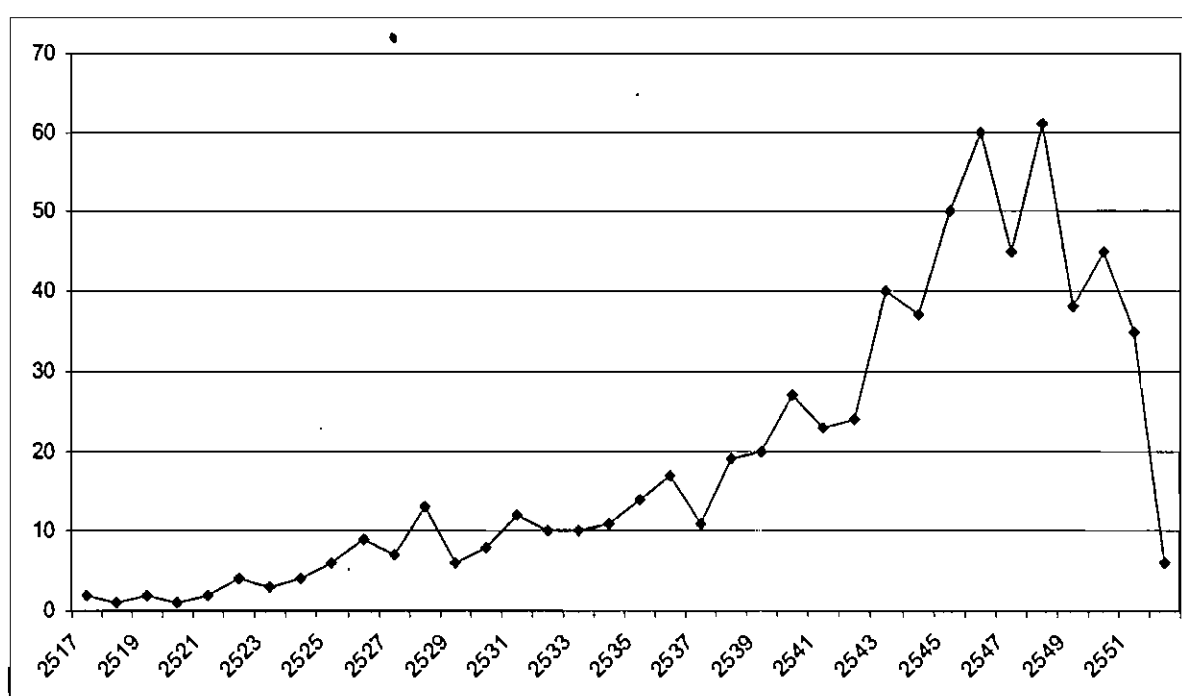
2517	2	2527	7	2537	11	2547	45
2518	1	2528	13	2538	19	2548	61

¹ จากจำนวน 686 ชิ้น มีงานวรรณกรรมที่ไม่สามารถระบุปีที่ตีพิมพ์ได้จำนวน 2 ชิ้น

² จำนวนงานในปี พ.ศ. 2552 ที่มีจำนวนน้อยกว่าปีก่อนหน้ามากอาจเป็นไปด้วยเหตุผล 1) งานที่ตีพิมพ์ดังกล่าวยังมิได้ดำเนินการเข้าห้องสมุด และ 2) งานศึกษาชิ้นนี้เริ่มสำรวจในช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นเวลาเพียงแค่ 6 เดือนจากต้นปี พ.ศ. 2552 นอกจากนี้สำหรับเหตุผลข้อ 1) ยังมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นกับงานวรรณกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 บางส่วนที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการนำเข้าห้องสมุด

2519	2	2529	6	2539	20	2549	39
2520	1	2530	8	2540	27	2550	45
2521	2	2531	12	2541	23	2551	35
2522	4	2532	10	2542	24	2552	6
2523	3	2533	10	2543	40		
2524	4	2534	11	2544	37		
2525	6	2535	14	2545	50		
2526	9	2536	17	2546	60		

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาจัดเรียงเป็นแผนภาพเพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของงานวรรณกรรมได้ดังนี้ (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนปีศาจจำแนกตามปีที่ตีพิมพ์

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนปีศาจจำแนกตามรูปแบบของงานวรรณกรรม

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 จำนวน 686 ชิ้น สามารถจำแนกงานวรรณกรรมดังกล่าวออกตามรูปแบบของเนื้อหาและการนำเสนอได้ใน 6 รูปแบบหลัก คือ

1) สารนิพนธ์ ภาควิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ ในสถาบันการศึกษาต่างๆ จำนวน 312 ชิ้น

2) งานวิจัยจากหน่วยงานของทั้งภาครัฐและหน่วยงานอิสระ อาทิ กรมสามัญศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ, แผนงานควบคุมโรคติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, สถาบันวิจัยชาวเขา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น จำนวน 134 ชิ้น

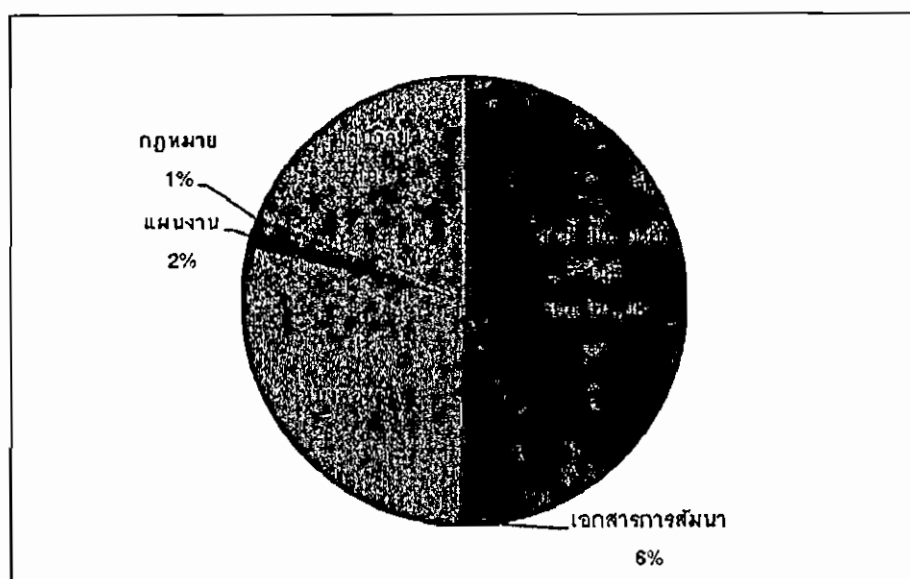
3) งานตีพิมพ์รวมเล่มและหนังสือต่างๆ อันได้แก่ งานวรรณกรรม คู่มือความรู้เกี่ยวกับคนพิการ และวิถีชีวิตทางสังคมของคนพิการ จำนวน 209 ชิ้น

4) แผนงานเกี่ยวกับคนพิการที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ ซึ่งทั้งหมดเป็นหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาและดูแลคนพิการ คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 12 ชิ้น

5) กฎหมาย กฎกระทรวง และนโยบายเกี่ยวกับคนพิการจำนวน 6 ชิ้น ซึ่งจำนวน 4 ชิ้นจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ และอีก 2 ชิ้นจัดทำโดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักพิมพ์สุทรไพศาล

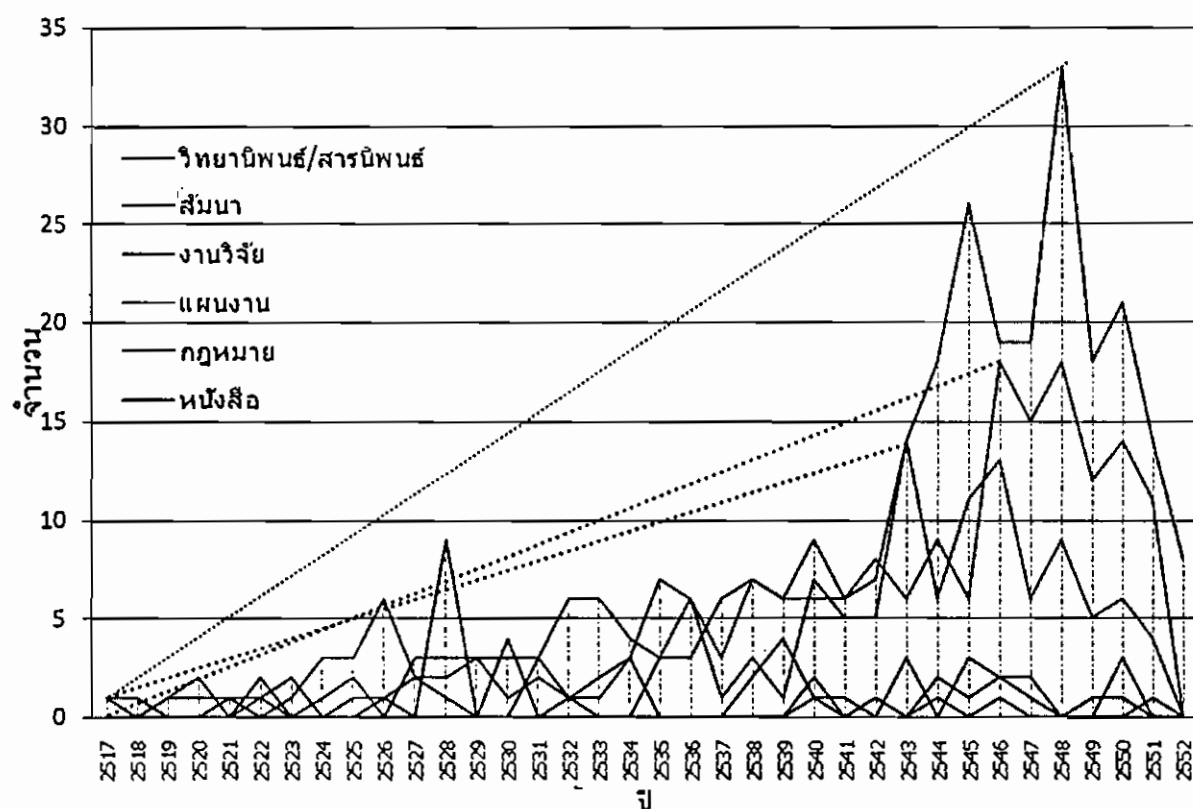
5) เอกสารรายงานหรือประกอบการสัมมนาในหัวข้อที่เกี่ยวกับคนพิการจำนวน 12 ชิ้น

จากข้อมูลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามรูปแบบของงานวรรณกรรมทั้งหมดสามารถนำเสนอเป็นร้อยละได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามรูปแบบ

นอกจากนี้ข้อมูลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามรูปแบบของงานวรรณกรรมยังสามารถนำมาแยกประเภทเพื่อจำแนกเป็นรายปีได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงการแยกประเภทงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกเป็นรายปี

จากแผนภาพแสดงการแยกรูปแบบงานวรรณกรรมที่จำแนกเป็นรายปีดังกล่าวนี้จะได้ให้ภาพอย่างค่อนข้างชัดเจนว่า แม้จำนวนงานวรรณกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 จะมีการเพิ่มและลดสลับกันไปในแต่ละปีของแต่ละประเภท หากแต่งงานวรรณกรรมในสามประเภทหลักที่มีจำนวนโดยรวมสูงสุด คือ วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ งานวิจัย และหนังสือหรือสิ่งตีพิมพ์ มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นจากปี 2517 อันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับจำนวนวรรณกรรมทั้งหมดดังที่แสดงในแผนภาพที่ 1 กระนั้นก็定会เห็นได้อีกว่าจำนวนวรรณกรรมได้เพิ่มจำนวนสูงขึ้นที่สุดในช่วงปีปี พ.ศ. 2548 ก่อนที่จะลดต่ำลงในปีถัดมา ซึ่งสาเหตุของการลดจำนวนลงของงานวรรณกรรมหลังปี พ.ศ. 2543 - 2548 นี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในส่วนที่ 2 ของบทนี้

นอกจากจำนวนงานวรรณกรรมแต่ละรูปแบบที่แสดงให้เห็นการแนวโน้มการเพิ่มจำนวนขึ้นในแต่ละช่วงปีแล้ว แผนภาพที่ 2 นี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่างานวรรณกรรมคนพิการในรูปแบบที่เป็นวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์มีจำนวนที่มีแนวโน้มสูงกว่างานวรรณกรรมรูปแบบอื่นๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ หลังปี พ.ศ. 2540 งานรูปแบบวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์มีอัตราการเพิ่มจำนวนที่สูงกว่างานวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ขณะที่งานรูปแบบสิ่งพิมพ์แม้จะมีอัตราการเพิ่มจำนวนที่สูงขึ้นหากแต่ต่ำกว่า ในส่วนของงานวิจัยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 ดูจะมีอัตราการเพิ่มที่น้อยกว่าสองรูปแบบที่กล่าวมา ในทางเดียวกันจำนวนวรรณกรรมทั้งสามรูปแบบหลังที่มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนสูงขึ้นหลังปี พ.ศ. 2540 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าจำนวนวรรณกรรมหลังปี พ.ศ. 2540 ของทั้งสามรูปแบบหลักสัดส่วนสูงถึงกว่าร้อยละ 50 ของงานวรรณกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 กล่าวคือ งานรูปแบบวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์หลังปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 209 จากทั้งหมด 312 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 66.98 ของทั้งหมด งานวิจัยมีจำนวน 91 จากทั้งหมด 134 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 67.91 ของทั้งหมด งานรวมเล่มประเภทต่างๆ 132 ชิ้นจากทั้งหมด 209 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 63.15 ของทั้งหมด ซึ่งงานวรรณกรรมทุกรูปแบบหลังปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 509 ชิ้นจากทั้งหมด 686 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 74.30 ของทั้งหมด

สำหรับงานวรรณกรรมอีกสามรูปแบบที่เหลือ คือ แผนงาน กฎหมาย และเอกสารสัมมนานั้น จากการสำรวจพบว่างานทั้งสามรูปแบบมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยในแต่ละปีเมื่อเทียบกับสามรูปแบบหลัก และไม่เคยมีจำนวนเกิน 5 ชิ้น (สูงสุด 3 ชิ้น) ต่อปีนับตั้งแต่ พ.ศ. 2517

นอกจากตัวเลขการสำรวจรูปแบบงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจะแสดงให้เห็นข้อมูลอันสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ในส่วนที่สองได้แล้ว งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการยังสามารถนำมาจำแนกตามประเภทของงานวรรณกรรมหรือหัวข้อของการนำเสนอได้อีกเช่นเดียวกัน อันจะส่งผลให้สามารถเห็นภาพรวมของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามประเภทของงานวรรณกรรม
งานวิจัยฉบับนี้ได้แบ่งประเภทหรือหัวข้อที่น่าสนใจในงานวรรณกรรมแต่ละชั้นออกเป็น 14 หัวข้อ
หลัก ได้แก่

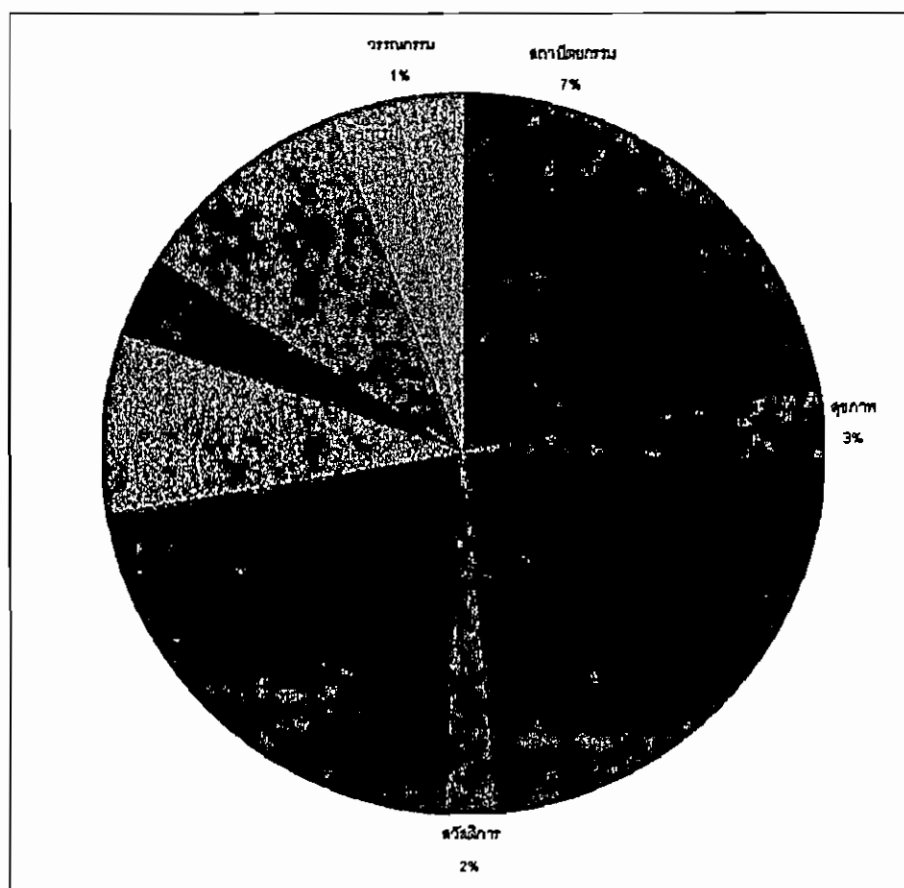
- 1) สถาปัตยกรรม คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการออกแบบอาคาร สถานที่ และสถาปัตยกรรมอื่นๆ เพื่อคนพิการ
- 2) การศึกษา คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษา แนวทางการพัฒนาการหรือแผนงานเกี่ยวกับคนพิการ
- 3) สุขภาพ คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ การสาธารณสุข และอนามัยเจริญพันธุ์ ของคนพิการที่เชื่อมโยงกับมิติทางสังคม
- 4) ชีวิตทางสังคม คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสะท้อนชีวิตของคนพิการในสังคมในรูปแบบต่างๆ
- 5) มุมมองจากสังคม คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมุมมองของสังคมที่มีต่อคนพิการ อาทิ ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หรือคนในชุมชน เป็นต้น
- 6) สวัสดิการและเครือข่ายทางสังคม คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่คนพิการ เครือข่ายทางสังคมและประชาสังคมของคนพิการ
- 7) การดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลและฟื้นฟูคนพิการสมรรถภาพในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม
- 8) กิจกรรม คือ งานวรรณกรรมที่ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับโอกาสพิเศษต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการ เช่น งานคนพิการสากล ตลอดจนสรุปกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ
- 9) กฎหมาย คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่สัมพันธ์กับคนพิการ รวมถึงข้อกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ที่มีผลต่อคนพิการ
- 10) คู่มือ คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาในเชิงของคู่มือปฏิบัติการสำหรับคนพิการ และคนรอบข้างคนพิการในการปฏิบัติตัวต่อคนพิการ
- 11) ประชากร คือ งานวรรณกรรมที่เน้นการสำรวจเชิงสถิติของประชากรในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการ
- 12) เทคโนโลยี คือ งานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อฟื้นฟูคนพิการ และการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับคนพิการ
- 13) วรรณกรรม คือ งานวรรณกรรมที่เป็นประเภทของนิยาย เรื่องแต่ง และเรื่องแต่งที่อิงกับเรื่องจริง ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนพิการ
- 14) อื่น คือ งานวรรณกรรมที่มีได้อยู่ใน 13 ประเภทข้างต้น

สำหรับจำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 ในแต่ละประเภทสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 แยกตามประเภท

นวนิยายรวม	48	นิราศ	20
นวนิยาย	105	บทกวี	35
สื่อบุคคล	20	คำพูด	55
ชีวิตประจำวัน	110	บทละคร	26
บทกวีและบทกวี	49	บทกวี	69
บทกวีและบทกวี	15	วรรณคดี	6
บทกวีและบทกวี	113	อื่นๆ	14

จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ถึงถึงความแตกต่างของจำนวนงานวรรณกรรมในแต่ละประเภทที่มีตั้งแต่ต่ำสุดที่จำนวน 6 ขึ้นในประเภทของวรรณกรรมหรือเรื่องแต่ง และสูงสุดที่ 113 ในประเภทของการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งจำนวนของวรรณกรรมแต่ละประเภทสามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิอัตราส่วนร้อยละได้ดังแผนภาพที่ 3

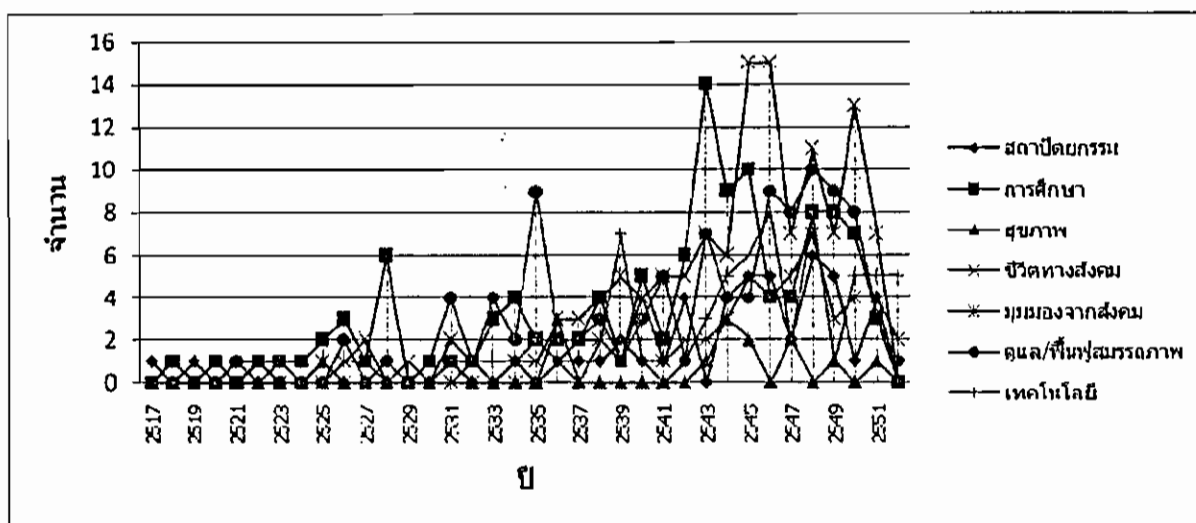
แผนภาพที่ 4 อัตราส่วนร้อยละของงานวรรณกรรมแยกตามประเภท

นอกจากการจำแนกงานวิจัยตามแต่ละประเภททั้งในแง่ของจำนวนและอัตราส่วนร้อยละดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการจำแนกงานวรรณกรรมแต่ละประเภทตามปีที่ตีพิมพ์ด้วย เพื่อให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวและกระแสการเปลี่ยนแปลงของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในแต่ละประเภทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 -2552 ให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเป็นข้อมูลอันสำคัญที่จะนำไปวิเคราะห์ในส่วนที่ 2

สถาบัน รวม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรม	รวม
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	2
0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	3
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
0	7	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	6
0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	1	0	0	0	0	9
0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	7
0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	13
0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	6
0	0	0	0	0	0	0	1	3	1	0	1	0	0	0	8
0	1	0	0	0	0	0	4	0	2	0	0	0	0	0	12
0	0	0	0	0	0	0	2	5	5	1	1	0	0	0	10
0	0	0	0	0	0	0	4	3	3	1	0	0	0	0	10
0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	1	1	0	0	0	11
0	0	0	0	1	0	0	9	0	0	1	2	0	0	0	14

1	1	4	2	1	10	2	3	1	1	17	
1	1	1	2	2	2	1	0	0	11		
1	0	1	3	2	2	2	0	19			
3	0	1	1	2	7	0	20				
2	0	1	3	4	1	0	27				
1	0	2	5	3	0	0	23				
4	0	2	1	0	1	1	24				
0	1	2	7	1	3	0	40				
2	2	2	5	5	5	0	37				
2	2	4	4	0	6	0	50				
4	0	4	9	6	4	0	60				
1	4	5	9	3	4	0	45				
6	1	6	10	0	2	8	61				
1	1	2	11	2	3	1	39				
1	0	3	9	3	5	0	45				
4	1	6	3	2	1	5	35				
0	0	0	1	0	0	5	6				
0	0	0	1	5	0	0	2				
48	05	20	49	15	113	35	55	69	6	4	686

นอกจากตารางจำแนกประเภทงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการเป็นรายปีแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการคัดเลือกงานวรรณกรรม 7 ประเภทหลักจาก 14 ประเภท มานำเสนอเป็นแผนภาพด้วย คือ สถาปัตยกรรม การศึกษา สุขภาพ ชีวิตทางสังคม มุมมองทางสังคม การดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ และเทคโนโลยี ซึ่ง 5 ประเภทแรกเป็นงานวรรณกรรมในประเภทที่งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการศึกษาเชิงลึก ส่วน 2 ประเภทหลังเป็นการคัดเลือกจากประเภทงานวรรณกรรมที่มีจำนวนสูงสุดในส่วนที่เหลือ

แผนภาพที่ 5 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ 7 ประเภทหลักรายปี

จากแผนภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่างานวรรณกรรมทั้ง 7 ประเภทที่ได้ทำการคัดเลือกมาซึ่งเป็นประเภทที่มีจำนวนค่อนข้างสูงโดยเปรียบเทียบกับงานวรรณกรรมทั้งหมด (ร้อยละ 75.70 ของทั้งหมด) มีแนวโน้มการเพิ่มจำนวนขึ้นของวรรณกรรมบางประเภทอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 สังเกตได้จากการกระจุกตัวในช่วงปีแรกที่ขยายออกเป็นวงกว้างในช่วงปีหลัง อย่างไรก็ตามก็อดิอัตราการเพิ่มจำนวนของงานวรรณกรรมแต่ละประเภทยังมีความแตกต่างกันออกไป คือ

- 1) งานวรรณกรรมประเภทสถาปัตยกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ที่ถึงแม้บางปีจะมีการลดลงของจำนวนไปบ้างหากแต่โดยรวมแล้วถือว่ายังมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากจำนวนสูงสุด 1 ชิ้นต่อปีในช่วง พ.ศ. 2517 – 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 3 และ 4 ชิ้นต่อปี ใน พ.ศ. 2539 และ 2542 ตามลำดับ โดยเพิ่มขึ้นสูงสุด 7 ชิ้นต่อปีใน พ.ศ. 2545
- 2) งานวรรณกรรมประเภทการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการ อาจแบ่งอัตราการเพิ่มจำนวนได้เป็น 2 ช่วง คือ (1) ช่วงปี พ.ศ. 2517 – 2528 ที่จำนวนงานโดยเฉลี่ย 0.625 ชิ้นต่อปีในช่วง พ.ศ. 2517 – 2524 ได้เพิ่มเป็น 2, 3 และ 4 ชิ้นต่อปีใน พ.ศ. 2525, 2526 และ 2528 ตามลำดับก่อนที่จะลดลงจนไม่มีงานตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2529 - 2530 (2) ช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2543 งาน

วรรณกรรมประเภทนี้มีอัตราเพิ่มจำนวนอย่างค่อนข้างต่อเนื่องจาก 1 ขึ้นต่อปีใน พ.ศ. 2532 เป็น 14 ขึ้นต่อปีใน พ.ศ. 2543 โดยในปีนี่ยังถืออีกว่ามีอัตราการเพิ่มจำนวนจากปีก่อนหน้าที่สูงมากถึง 2.3 เท่า คือ จาก 6 ขึ้นมาเป็น 14 ขึ้นต่อปี อย่างไรก็ตามในช่วงต่อจากปี พ.ศ. 2543 จำนวนงานได้ลดจำนวนลง หากแต่ก็มิได้มีจำนวนที่ต่ำมากเฉลี่ยแล้วประมาณ 6 ขึ้นต่อปี

- 3) งานวรรณกรรมเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ จากจำนวนของงานวรรณกรรมประเภทนี้อาจกล่าวได้ว่าช่วงปี พ.ศ. 2517 – 2542 แม้ในบางปีจะมีจำนวนชิ้นงานบ้างก็ตาม คือ ปี พ.ศ. 2525 และ 2531 มีจำนวน 1 ขึ้นต่อปี และ ปี พ.ศ. 2536 มีจำนวน 4 ขึ้นต่อปี หากแต่ปีที่เหลือไม่มีงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ อัตราเฉลี่ยจำนวนงานที่ตีพิมพ์ในช่วงนี้อยู่ที่ 0.19 ขึ้นต่อปี กระนั้นก็ดีจำนวนของงานประเภทนี้ได้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 – 2552 ซึ่งแม้บางปีจะไม่มีผลงานตีพิมพ์ หากแต่ก็มีผลงานตีพิมพ์ที่มากขึ้นและถี่ขึ้นในหลายปี เฉลี่ยแล้วช่วงนี้มีงานวรรณกรรมเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการประมาณ 1.1 ขึ้นต่อปี
- 4) งานวรรณกรรมประเภทชีวิตทางสังคมของคนพิการ งานวรรณกรรมประเภทนี้ไม่มีการตีพิมพ์เลยในช่วงปี พ.ศ. 2517 – 2525 โดยจะเริ่มมีการตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา หากแต่ในช่วง พ.ศ. 2526 – 2535 งานวรรณกรรมประเภทนี้ก็มิได้มีจำนวนมากเท่าใดนัก เฉลี่ยแล้วมีจำนวนงานประมาณ 1 ขึ้นต่อปีในช่วงเวลานี้ อาจกล่าวได้ว่างานวรรณกรรมประเภทชีวิตทางสังคมของคนพิการได้เริ่มแสดงให้เห็นอัตราการเพิ่มจำนวนอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ที่เพิ่มจำนวนจาก 2 ขึ้นในปี พ.ศ. 2536 เป็นจำนวน 15 ขึ้นในปี พ.ศ. 2545 และ 2546 และถึงแม้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2547 – 2552 จะมีจำนวนลดลงหากแต่ก็ยังมีความมากกว่า 7 ขึ้นต่อปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2552 (เนื่องจากผลงานที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2552 มีความเป็นไปได้ว่ายังไม่ได้ทำการเข้าสู่ระบบห้องสมุด)
- 5) งานวรรณกรรมประเภทมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ จำนวนของงานวรรณกรรมประเภทนี้ตั้งแต่ปี 2517 – 2535 นั้นมีเพียง 2 ชิ้นซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2525 อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 งานวรรณกรรมประเภทนี้มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากปี พ.ศ. 2537 มีจำนวน 2 ชิ้น ปี พ.ศ. 2540 มีจำนวน 4 ชิ้น ปี พ.ศ. 2545 มีจำนวน 5 ชิ้น และปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนสูงสุดในช่วงเวลาการศึกษาที่ 6 ชิ้นระยะเวลา 12 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 – 2552 อันถือว่าเป็นช่วงปีที่มีจำนวนงานวรรณกรรมประเภทมุมมองทางสังคมต่อคนพิการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยแล้วมีงานรูปแบบต่างๆ ที่พิมพ์ออกมาปีละ 4.3 ชิ้น

- 6) งานวรรณกรรมประเภทการดูแลและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะมีอัตราการเพิ่มอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2535 (จาก 1 ขึ้นเพิ่มเป็น 9 ขึ้นต่อปี) ก่อนที่จะลดลงในปีถัดมา มาอยู่ที่ 2 ขึ้น กระนั้นก็ถึงงานประเภทนี้ได้มีการเพิ่มจำนวนอีกครั้งและสะท้อนให้เห็นแนวโน้มการเพิ่มจำนวนอย่างต่อเนื่องหลังปี พ.ศ. 2540 ที่แม้จะมีบางปีที่จำนวนลดน้อยลงจากปีก่อนหน้า หากแต่โดยรวมแล้วจำนวนของงานมีอัตราการเพิ่มขึ้นซึ่งมีจำนวนสูงสุด 11 ขึ้น ในปี พ.ศ. 2549
- 7) งานวรรณกรรมประเภทเทคโนโลยีสำหรับคนพิการ งานประเภทนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2537 มีจำนวนเฉลี่ยอย่างมากปีละ 1 ขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวน 2 ขึ้นเพียงปีเดียวใน ช่วงเวลานี้ ในช่วงเวลาต่อมาแม้ปี พ.ศ. 2539 จะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเป็น 7 ขึ้นต่อไป จาก 2 ขึ้น ในปี พ.ศ. 2538 หากแต่ในปี พ.ศ. 2540 และ 2541 จำนวนของงานก็ลดลงตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ก็ดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา จำนวนงานวรรณกรรมประเภทเทคโนโลยีสำหรับคนพิการ ได้แสดงให้เห็นการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง สูงสุด 8 ขึ้นในปี พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2548 เฉลี่ย 4.45 ขึ้น ซึ่งมากกว่าจำนวนสูงสุดในช่วง 10 ปีแรก (พ.ศ. 2517 – 2537)

จากข้อมูลจากการจำแนกวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในแต่ละประเภทจะทำให้เห็นว่างานวรรณกรรมโดยเฉพาะใน 7 ประเภทที่มีจำนวนสูงสุด เริ่มมีแนวโน้มการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างค่อนข้างจะเห็นได้ชัดอันสามารถแบ่งช่วงเวลาตามแต่ละประเภท คือ 1) ช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2540 ได้แก่ งานประเภทสถาปัตยกรรม การศึกษา ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ 2) ช่วงเวลาหลังปี พ.ศ. 2540 ได้แก่ งานประเภทสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ การดูแลและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และเทคโนโลยีสำหรับคนพิการ

จากจำนวนของวรรณกรรมทั้งโดยรวม และการจำแนกตามรูปแบบและประเภทจะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับกระแสการศึกษา ความสนใจ และความต้องการของสังคม ตลอดจนนโยบายของรัฐต่อคนพิการในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อสังเกตและการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวนี้ในส่วนต่อไป

ข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ

จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการดังที่กล่าวถึงในส่วนแรกนั้นจะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงหรืออยู่ภายใต้บริบททางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษา มุมมอง และนโยบายเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย การเพิ่มจำนวนขึ้นของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการทั้งในรูปแบบของงานวิทยานิพนธ์ สาร

นิพนธ์ งานวิจัย และหนังสือในหลากหลายประเภทนับตั้งแต่ช่วง ปี พ.ศ. 2530 ได้สะท้อนให้เห็นภาพที่สอดคล้องกับกระแสการให้ความสำคัญเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย ในฐานะของกลุ่มคนที่มีศักยภาพและความเท่าเทียมกับกลุ่มคนอื่น ๆ ในสังคมไทย นอกจากกระแสเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับคนพิการแล้ว การเปิดและขยายตัวของหลักสูตรการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาและมหาบัณฑิตศึกษาที่ต้องทำรายงานศึกษาเฉพาะบุคคลในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศนับตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา ดูจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยหนุนให้การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับคนพิการได้ขยายตัวออกไปด้วย อย่างไรก็ตามจากการสำรวจงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการโดยรวมได้ทำให้ได้ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่าการขยายตัวของการศึกษาคนพิการที่พบในรายงานศึกษาเฉพาะบุคคลตามหลักสูตรต่างๆ จะเป็นไปไม่ได้เลยถ้าหากขาดแรงหนุนจากกระแสความสนใจเกี่ยวกับคนพิการ ซึ่งในประเด็นต่างๆ เหล่านี้ผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์ต่อไปในส่วนนี้ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อหลัก ตามปัจจัยที่เอื้อต่อการขยายตัวของการศึกษาคนพิการในสังคมไทย คือ 1) การขยายตัวของการศึกษา 2) การปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย 3) การก่อตั้งหน่วยงานและเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในสังคมไทย

1) การขยายตัวของการศึกษา

จากการจำแนกรูปแบบของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการดังที่เสนอในแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่างานในรูปแบบวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ หรือที่อาจเรียกโดยรวมว่าเป็นรายงานศึกษาเฉพาะบุคคลนั้น มีจำนวนมากถึงร้อยละ 44 ของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในช่วงเวลาศึกษาทั้งหมด นอกจากนี้ข้อมูลที่น่าเสนอในแผนภาพที่ 3 ยังแสดงให้เห็นอีกว่างานในรูปแบบนี้มีการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องในทศวรรษที่ 2530 โดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา

จำนวนงานวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ที่เพิ่มจำนวนขึ้นนี้ดูจะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการขยายตัวของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและมหาบัณฑิตศึกษา³ โดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษาอาจกล่าวได้ว่าการขยายตัวอย่างมากนับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2520 ที่แต่ละคณะวิชาของแต่ละมหาวิทยาลัยได้มีการเปิดหลักสูตรในระดับนี้ออกมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถยกตัวอย่างจากงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ได้ดังตารางต่อไปนี้

คณะที่เปิดหลักสูตรปริญญาโท	ปี (พ.ศ.)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	2524
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2521
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	2523

³ ในระดับบัณฑิตศึกษาที่ผู้เข้าศึกษาเกือบทั้งหมดจะต้องทำวิทยานิพนธ์ก่อนสำเร็จการศึกษา

วิทยาลัยราชสุดาฯ มหาวิทยาลัยมหิดล	2536
คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล	2526
ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร	2526
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2519
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2526
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2541
คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2527
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	2525
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	2522
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	2541

อย่างไรก็ดีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 อันเป็นขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้และการทบทวนรายชื่อวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์เกี่ยวกับคนพิการ อาจกล่าวได้ว่าสถาบันการศึกษา หรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่มีการตีพิมพ์ผลงานในรูปแบบวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์เกือบทั้งหมด ยกเว้นหลักสูตรจากวิทยาลัยราชสุดา (ที่เน้นการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับคนพิการ) มิใช่เป็นสาขาเฉพาะที่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นสาขาวิชาทั่วไปที่มุ่งเน้นการศึกษาในกรอบของวิชา (Discipline) เป็นหลักมากกว่าประเด็นศึกษา (Issues Studies) ซึ่งจากการวิเคราะห์งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ โดยเฉพาะงานวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์เกี่ยวกับคนพิการและงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่างานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการที่เพิ่มจำนวนขึ้นในทศวรรษที่ 2530 ดูจะเป็นสิ่งที่ส่วนหนึ่งถูกผลักดันและสัมพันธ์กับบริบททางสังคม การเมืองและนโยบายของสังคมไทยที่เริ่มให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นคนพิการเพิ่มขึ้นเป็นระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศใช้ พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่มีผลบังคับใช้ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2537 และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่มีบทบัญญัติรับรองสถานภาพและความเท่าเทียมของคนพิการกับคนกลุ่มอื่นในสังคม ดังที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2) การปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการจัดตั้งองค์กรและการดำเนินงานต่างๆ เพื่อดูแลคนพิการมาตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2482 ที่มีการก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ขึ้น หากแต่องค์กรและการดำเนินงานเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทยดูจะยังเป็นเรื่องที่มีได้ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคมหรือมีการดำเนินงานอย่าง

จริงจังแต่อย่างใด ในทางเดียวกันองค์กรและการดำเนินงานในช่วงแรกดูจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการดำเนินตามกระแสที่เน้นหลักสังคม เศรษฐกิจมากกว่าการมองคนพิการเป็นกลุ่มคนที่ความเท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่นในสังคมและสามารถใช้ชีวิตทางสังคมเฉกเช่นคนกลุ่มอื่นได้

จวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2524 ที่องค์กรสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีคนพิการสากลความสนใจเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทยจึงเริ่มขยายตัวและถูกกระตุ้นขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 ได้มีการประชุมคนพิการทุกประเภทระดับชาติขึ้นและเรียกร้องให้มี พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และสิทธิความเท่าเทียมกันของคนพิการในสังคม กระนั้นก็ตีการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับสิทธิและการดำรงอยู่ของคนพิการในสังคมไทยดูจะเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในทศวรรษที่ 2530 ดังจะเห็นได้จากกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งฝ่ายส่งเสริมการศึกษาพิเศษขึ้นในปี พ.ศ. 2532 และการประกาศใช้ พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 (มีผลบังคับใช้ 11 สิงหาคม 2537) ซึ่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้เปรียบเสมือนเป็นการรับรองสิทธิและโอกาสของคนพิการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ต่อมาได้มีการรับรองสิทธิและความเท่าเทียมทางสังคมของคนพิการไว้ในรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าคนพิการ “มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ” ซึ่งหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงนโยบายรวมถึงกฎข้อบังคับต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้กับคนพิการมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีกฎกระทรวงและกฎหมายลูกอีกจำนวนหนึ่งที่ประกาศออกมาภายหลังการประกาศใช้ พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และ รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งมีเนื้อหาในการให้สิทธิและความเสมอภาคแก่คนพิการด้านต่างๆ อาทิ กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ท่ามกลางบริบททางสังคมและนโยบายดังกล่าวนี้เองดูจะมีส่วนผลักอย่างสำคัญให้การศึกษาวิจัยจากสาขาวิชาต่างๆ และงานเขียนจำนวนมาก เริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นคนพิการมากขึ้นเป็นระดับ จากการสำรวจภาพกว้างของงานวิจัยหลังทศวรรษที่ 2530 พบว่างานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการส่วนใหญ่จะมีประเด็นปัญหาหรือประเด็นในการทำศึกษาวิจัยสืบเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายรับรองสิทธิและโอกาสของคนพิการในกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น รายงานการศึกษา “สรุปการสำรวจข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อคนพิการ” (2542) โดย คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ และรายงานการศึกษา “ผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ” (2545) โดย ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทั้งสองผลงานมีมูลเหตุมาจากการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการตามรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 งานวิจัย “แนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ” (2548) โดย รศ. กำธร กุลชล และ ผศ.ดร. ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล ได้กล่าวถึงที่มาของ

โครงการวิจัยว่าเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทยโดยเฉพาะระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ที่ยังแทบมิได้มาการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในสังคม ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้เป็นความพยายามเสนอแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าในสังคมไทยให้เอื้อกับคนพิการและผู้สูงอายุมากขึ้น

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตร การปลูกไม้ตัดใบตระกูลฟีโลเดนดรอน สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6” (2547) โดย จินตนา ชินวงศ์ ที่มีจุดประสงค์ในการนำความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของคนพิการดังที่ระบุไว้ใน รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 มาดำเนินการเป็นรูปธรรม งานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนของคนพิการ” (2551) โดย ร้อยตำรวจเอกหญิงจิตติมา เจือไทย ที่ได้นำเสนอเรื่องเล่าจากมุมมองของคนพิการในฐานะกลุ่มคนหนึ่งในสังคมไทยอันแสดงให้เห็นถึงความคิดเกี่ยวกับการมองคนพิการที่ต่างออกไปจากกรอบการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือ หรือในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจุใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรที่ทำงานกับคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” (2541) โดย บุญเลิศ สิริภักทวณิช ที่ได้อ้างถึงความเป็นมาของการศึกษาจากการที่องค์การสหประชาชาติประกาศในปี พ.ศ. 2536 - 2545 เป็นปีทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียแปซิฟิก ทำให้มีความตื่นตัวเกี่ยวกับคนพิการมากขึ้น ยังผลให้ต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับคนพิการในการเข้าทำงานร่วมกับกลุ่มคนอื่นๆ

นอกจากภาพโดยรวมของความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายเกี่ยวกับคนพิการจะแสดงให้เห็นแนวโน้มความสนใจในประเด็นเกี่ยวกับคนพิการอันส่งผลให้จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการเพิ่มจำนวนขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 แล้ว จากข้อสังเกตของผู้วิจัย กฎหมาย ระเบียบหรือนโยบายเกี่ยวกับคนพิการแต่ละฉบับยังแสดงให้เห็นอิทธิพลต่อการเพิ่มจำนวนของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในแต่ละประเภทที่แตกต่างกันออกไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น

● พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2535 และที่มีผลบังคับใช้ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2537 ที่ดูจะส่งผลให้งานวรรณกรรมประเภทการดูแลและฟื้นฟูคนพิการนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 มีการเพิ่มจำนวนขึ้นโดยรวม นอกจากนี้งานวรรณกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่ยังแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงจากกรอบการศึกษาเรื่องการดูแลฟื้นฟูที่ด้วย ซึ่งก่อนปี พ.ศ. 2535 จะเน้นในเรื่องการดูแลหรือพยาบาลเป็นหลัก ดังเช่นในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “พยาบาลครอบครัวที่มีบุตรพิการแต่กำเนิด”⁴ ของ สุสัณหา ยิ้มแย้ม หรือ ใน

⁴ สุสัณหา ยิ้มแย้ม, การพยาบาลครอบครัวที่มีบุตรพิการแต่กำเนิด, (เชียงใหม่: ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2533).

หนังสือ “เรา...ช่วยเหลือผู้พิการอย่างไร?”⁵ โดย มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการมาสู่การเน้นในเรื่องการดูแลฟื้นฟูเพื่อให้คนพิการสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเองหรือมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ดังในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของคนพิการ : การศึกษาเชิงประเมินผลของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่”⁶ ของ เสรีย์ วชิรถาวรชัย งานศึกษาเรื่อง “รายงานการวิจัยการส่งเสริมคนพิการเข้าทำงานด้านการศึกษา”⁷ โดย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และ งานวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการดำเนินการให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 : กรณีศึกษา อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์”⁸ โดย เกียรติศิริ วิเจริญ เป็นต้น

• รัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. 2540 ที่มีเนื้อหาโดยรวมที่เน้นสิทธิความเท่าเทียมกันทางสังคมของทุกกลุ่มคน ซึ่งได้บรรจุประเด็นเกี่ยวกับคนพิการไว้ใน มาตรา ๕๕ ที่ว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และมาตรา ๘๐ “รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชนรัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้” บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการให้ความสำคัญเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย โดยเฉพาะในด้านของสถาปัตยกรรมและการศึกษาที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับคนพิการในฐานะคนกลุ่มหนึ่งในสังคม ในแง่นี้จะส่งผลให้งานวรรณกรรมในประเภทสถาปัตยกรรมและการศึกษาของคนพิการเพิ่มจำนวนตามไปด้วย

ในทางเดียวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการในฐานะกลุ่มคนหนึ่งในสังคมก็ได้รับความสนใจมากขึ้นนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา อันส่งผลให้งานวรรณกรรมประเภทชีวิตทางสังคมของพิการและมุมมองจากสังคมต่อคนพิการที่มีจุดประสงค์ในเปิดพื้นที่ให้กับเรื่องราวชีวิตและ

⁵ มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, เรา...ช่วยเหลือผู้พิการอย่างไร?, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ, 2526)

⁶ เสรีย์ วชิรถาวรชัย, การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของคนพิการ : การศึกษาเชิงประเมินผลของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่, (เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537)

⁷ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, รายงานการวิจัยการส่งเสริมคนพิการเข้าทำงานด้านการศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543).

⁸ เกียรติศิริ วิเจริญ, แนวทางการดำเนินการให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 : กรณีศึกษา อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์, (เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547).

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนพิการเพิ่มจำนวนขึ้นตามมาด้วย⁹ ยกตัวอย่างงานวรรณกรรมชีวิตทางสังคมของคนพิการ เช่น งานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด: ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร"¹⁰ โดย แววดาว ทองเจิม "ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพระประแดง"¹¹ โดย ช่อทิพย์ นิยมพันธุ์ หนังสือแปลเรื่อง "เลน่า มาเรีย : นักร้องสาวพิการผู้ไม่เคยยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต" งานวรรณกรรมมุมมองจากสังคมต่อคนพิการ เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง "รายงานผลการวิจัยเรื่องเจตคติของอาจารย์พยาบาลที่มีต่อคนพิการ"¹² โดย วรรณาสุขสบาย และ รายงานวิจัยเรื่อง "ครอบครัวคนพิการทางสติปัญญาในจังหวัดพัทลุง" โดย สุภธรรม มงคลสวัสดิ์¹³ เป็นต้น ซึ่งจากชิ้นงานวรรณกรรมเกือบทั้งหมดของสองประเภทนี้ดูจะมีความมุ่งหมายในการสะท้อนชีวิตของคนพิการทั้งในแง่ปัจเจกชนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม รวมถึงการที่สังคมมีปฏิสัมพันธ์กับคนพิการอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ผลทางอ้อมภายหลังการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 คือ การเข้ามีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการเมืองภาคพลเมืองนำไปสู่การจัดตั้ง กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. ขึ้นในปี พ.ศ. 2544 ตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 ซึ่งต่อมาได้มีการจัดตั้งแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย (สสพ.) ขึ้น ในปี พ.ศ. 2547 ภายหลังจากการที่ "องค์กรคนพิการ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ร่วมสรุปบทเรียนการทำงานด้านความพิการและคนพิการ ในสังคมไทยที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่ายัง

⁹ งานเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2539 (23 ปี) มีจำนวน 24 ชิ้น มีค่าเฉลี่ยต่อปีที่ 1.04 ชิ้น ในขณะที่ช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2552 (13 ปี) มีงานจำนวน 102 ชิ้น เฉลี่ยต่อปีที่ 7.85 ชิ้น ในทางเดียวกันงานวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2539 (23 ปี) มีจำนวน 8 ชิ้น มีค่าเฉลี่ยต่อปีที่ 0.34 ชิ้น

¹⁰ แววดาว ทองเจิม, การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด: ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ (ม.น.ม.)—จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

¹¹ ช่อทิพย์ นิยมพันธุ์, ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพระประแดง, วิทยานิพนธ์ (ศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ))—มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543

¹² วรรณาสุขสบาย, รายงานผลการวิจัยเรื่องเจตคติของอาจารย์พยาบาลที่มีต่อคนพิการ, กรุงเทพฯ : คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544

¹³ สุภธรรม มงคลสวัสดิ์, ครอบครัวคนพิการทางสติปัญญาในจังหวัดพัทลุง, กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.

ไม่ได้สร้างการเรียนรู้ให้สังคมเข้าใจ "ความพิการ" และ "คนพิการ" ทักษะสังคมต่อเรื่องนี้ ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญทางสังคมทางด้านสังคมวัฒนธรรมในการสร้างสุขภาวะของคนพิการ" ซึ่งส่งผลให้มีงานเขียนหรือหนังสือเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการและมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ (นอกเหนือจากจดหมายข่าวและวารสารของแผนงาน) ตีพิมพ์ออกมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 อาทิ "เดินรำในความมืด" (2549) ของ วีระศักดิ์ จันทรสังแสง "สะพานไม้" (2549) และ "ดาวบางดวง : เรื่องราว สุข-สภาวะ พร้าวพร่างจากร่างกายและหัวใจของชีวิตที่โยงอยู่กับความพิการ" (2550) โดย โอปอล์ ประภาวดี เป็นต้น งานเขียนที่จัดพิมพ์โดยแผนงานส่งเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทยนี้ดูจะเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งที่ส่งผลให้งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการทั้งโดยรวมและในประเภทของชีวิตทางสังคมและมุมมองจากสังคมต่อคนพิการเพิ่มจำนวนขึ้นหลังปี พ.ศ. 2540

อาจกล่าวได้ว่าภายใต้กระแสของสังคมที่เริ่มเปิดกว้างยอมรับผู้คนที่มีความหลากหลายทั้งในแง่ของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2530 รวมถึงบรรยากาศทางการเมืองไทยที่เริ่มเปิดกว้างขึ้นพร้อมกับการขยายตัวขององค์กรภาคเอกชนและองค์กรอิสระต่างๆ ดูจะมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการรับรองสิทธิความเท่าเทียมของคนพิการในสังคมไทย อันนำไปสู่การออกข้อกำหนดและนโยบายเพื่อให้สิทธิของคนพิการเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในทางเดียวกันกระแสทางสังคมและการดำเนินนโยบายเพื่อคนกลุ่มต่างๆ ของสังคมและคนพิการดูจะส่งผลอย่างสำคัญให้งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะหลังปี พ.ศ. 2540 ที่มีการประกันสิทธิคนพิการไว้ในรัฐธรรมนูญและส่งผลต่อเนื่องในเวลาต่อมาให้มีการออกข้อกำหนดเพื่อเสริมสิทธิคนพิการตามรัฐธรรมนูญในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การดูแลฟื้นฟู และการพัฒนาทัศนคติของสังคมต่อคนพิการ ในแง่นี้รวมถึงการเพิ่มจำนวนงบประมาณผ่านองค์กรต่างๆ เพื่อคนพิการด้วย ยังผลให้งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการมีการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากจากการปรับเปลี่ยนนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทยอันเปรียบเสมือนเป็นผลสะท้อนที่สำคัญอันหนึ่งของแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย จะส่งอิทธิพลต่อจำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบอีกว่าเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับคนพิการที่ค่อนข้างได้รับความสนใจจากสังคมส่วนใหญ่ดูจะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งอิทธิพลต่อจำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการด้วย ดังจะเห็นได้ การแข่งขันกีฬาเฟลปิกส์เกมส์ ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในระหว่างวันที่ 10 - 16 มกราคม พ.ศ. 2542 หรือการแข่งขันพาราลิมปิกเกมส์และการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ เป็นต้น

3) การแข่งขันกีฬาคนพิการกับวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ

แม้งานวรรณกรรมในประเด็นเกี่ยวกับการแข่งขันกีฬาคนพิการจะมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนงานวรรณกรรมทั้งหมด หากแต่งานวรรณกรรมในประเด็นนี้ก็ได้อธิบายให้เห็นอิทธิพลที่สำคัญเกี่ยวกับการแข่งขันกีฬาคนพิการต่อกรอบคิดเรื่องคนพิการในสังคมไทย งานวรรณกรรมแต่ละชิ้นได้ชี้ให้เห็นการมุ่งศึกษาประเด็นปัญหาที่ปรากฏในการแข่งขันกีฬาคนพิการโดยตรง โดยเฉพาะงานศึกษาวิจัยทางสถาปัตยกรรมที่ได้ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องและความพึงพอใจต่อสถานที่จัดการแข่งขันกีฬาเฟลปิกเกมส์ ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศไทยระหว่างวันที่ 10 - 16 มกราคม พ.ศ. 2542 ได้แก่ “การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการใช้งานของคนพิการ : กรณีศึกษาเฟลปิกเกมส์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต”¹⁴ (2545) โดย กำธร กุลชล และ “การเขียนโครงการสถาปัตยกรรมเพื่อออกแบบปรับปรุงศูนย์การแข่งขันกีฬาคนพิการ : กรณีศึกษากีฬาเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”¹⁵ (2546) ของ นฤพนธ์ ไชยยศ ซึ่งงานทั้งสองได้อธิบายให้เห็นปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความพึงพอใจของคนพิการในการใช้สถานที่จัดการแข่งขันกีฬาเฟลปิกเกมส์ซึ่งในความเห็นของผู้ศึกษาทั้งสองเห็นว่ายังพบข้อบกพร่องและเป็นปัญหาต่อคนพิการอยู่ นอกจากงานวิจัยทางสถาปัตยกรรมแล้ว “การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการแข่งขันเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ที่มีผลต่อเจตคติของผู้ชมการแข่งขันต่อคนพิการ”¹⁶ โดย ทวี เชื้อสุวรรณทวี ยังเป็นงานอีกชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงกีฬาเฟลปิกเกมส์โดยตรงในประเด็นเกี่ยวกับมุมมองจากสังคมต่อคนพิการอีกเช่นกัน นอกจากกีฬาเฟลปิกเกมส์แล้วยังมีงานวรรณกรรมที่กล่าวถึงการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ด้วยเช่นเดียวกัน คือ งานปริญญาานิพนธ์ของ วิรัตน์ อามานนท์ “แรงจูงใจในการเลือกเล่นกีฬาของนักกีฬาคนพิการทีมชาติไทยที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 4”¹⁷ (2551) งานวรรณกรรมที่กล่าวถึงการแข่งขันกีฬาคนพิการ

¹⁴ กำธร กุลชล , การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการใช้งานของคนพิการ : กรณีศึกษาเฟลปิกเกมส์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, (กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545).

¹⁵ นฤพนธ์ ไชยยศ, การเขียนโครงการสถาปัตยกรรมเพื่อออกแบบปรับปรุงศูนย์การแข่งขันกีฬาคนพิการ : กรณีศึกษากีฬาเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

¹⁶ ทวี เชื้อสุวรรณทวี, การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการแข่งขันเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ที่มีผลต่อเจตคติของผู้ชมการแข่งขันต่อคนพิการ, (นครปฐม) : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542).

¹⁷ วิรัตน์ อามานนท์, แรงจูงใจในการเลือกเล่นกีฬาของนักกีฬาคนพิการทีมชาติไทยที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 4, (ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ม.)--สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551).

นอกจากจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นสาระต่าง ๆ ที่ปรากฏในการแข่งขันกีฬาแล้ว งานวรรณกรรมเหล่านี้ผู้ศึกษายังได้กล่าวการเป็นจุดเริ่มหรือเป็นภาพสะท้อนของความคิดเกี่ยวกับคนพิการในสังคม โดยเฉพาะในแง่สถาปัตยกรรมและการออกแบบที่แม้จะมี พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 หากแต่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์หรือสัมฤทธิ์ผลเป็นที่น่าพอใจ

สรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้นในบทนี้จะเห็นได้ว่าจำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 ได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม การเมือง และนโยบายเกี่ยวกับคนพิการของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกกฎหมายที่มีเนื้อหาในการคุ้มครองสถานะและความเท่าเทียมกันของคนพิการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา อาทิ พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของไทยจะส่งผลต่อการขยายตัวในการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับคนพิการแล้ว การเปิดหลักสูตรมหบัณฑิต และการจัดตั้งวิทยาลัยหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับคนพิการและการเพิ่มจำนวนของงานศึกษาเกี่ยวกับคนพิการด้วย

อย่างไรก็ดีเนื้อหาในบทนี้เป็นเพียงการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณในการทำความเข้าใจและสะท้อนภาพรวมงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552 เท่านั้น ซึ่งในส่วนของรายละเอียดงานวรรณกรรมในแต่ละประเภท อันได้แก่ สถาปัตยกรรมศาสตร์ การศึกษา สุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ชีวิตทางสังคมของคนพิการ และมุมมองจากสังคมต่อคนพิการ ซึ่งเป็นประเด็นหลักของการศึกษาเชิงลึกผู้วิจัยจะนำเสนอในบทต่อไป

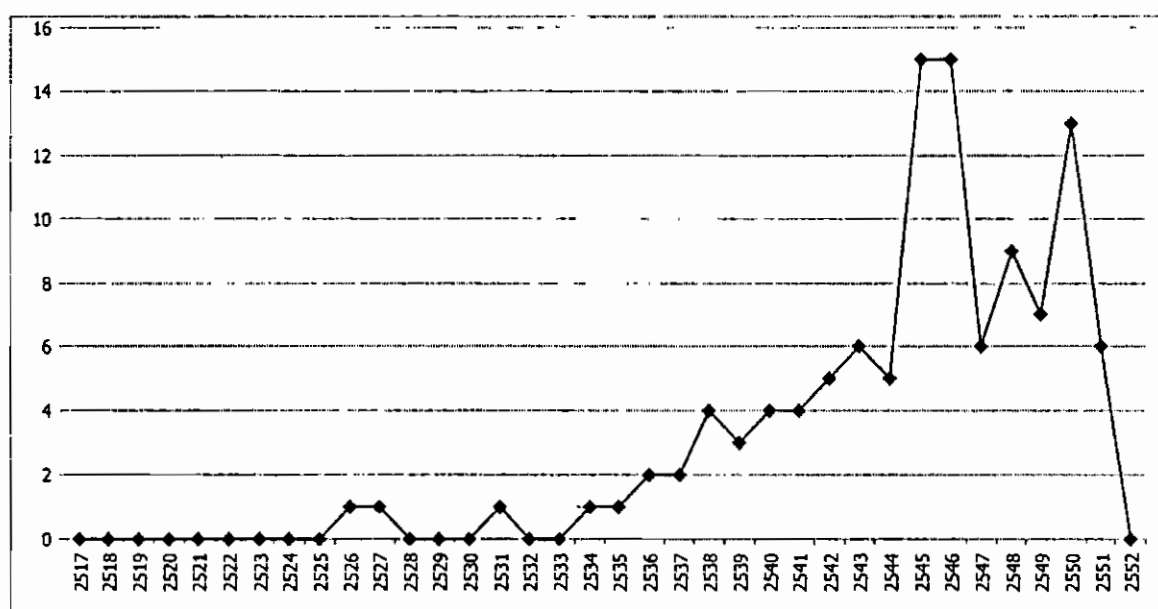
บทที่ 6

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ

ความสนใจเกี่ยวกับคนพิการจะเป็นสิ่งที่สามารถย้อนไปได้ถึงราวทศวรรษที่ 2480 ที่มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนพิการทางสายตาขึ้น ซึ่งความสนใจดังกล่าวนี้ได้ขยายตัวและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตหรือชีวิตทางสังคมของคนพิการดูจะแทบไม่ได้รับความสนใจในอดีตเลยจนถึงช่วงกลางทศวรรษที่ 2530 ที่เริ่มมีงานศึกษาวิจัยและงานเขียนในประเด็นดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น ในมุมหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กับนโยบายและกฎระเบียบ รวมถึงความคิดของสังคมไทยที่มีต่อคนพิการในฐานะกลุ่มคนหนึ่งในสังคมด้วย ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการและได้พบกับข้อมูลที่น่าสนใจนำไปประโยชน์ไปสู่การปฏิบัติและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนพิการดังจะกล่าวต่อไปนี้

จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 110 ชิ้น โดยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มิได้สม่ำเสมอในทุกปี (แผนภาพที่ 9) โดยงานวรรณกรรมประเภทนี้ทั้งหมดสามารถแยกรูปแบบตามลักษณะได้ คือ 1) งานวิจัยจำนวน 10 ชิ้น 2) งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ จำนวน 62 ชิ้น 3) หนังสือจำนวน 38 ชิ้น

แผนภาพที่ 9 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552

งานวิจัยเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการทั้งหมด 111 ชิ้น พบว่างานวิจัยประเด็นนี้มีจำนวน 10 ชิ้น สามารถจำแนกเป็นประเด็นย่อยได้อีก 3 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) วิถีชีวิตของคนพิการ 7 ชิ้น 2) การปรับตัว การเห็นคุณค่าและการยอมรับในตนเองของคนพิการ 1 ชิ้น และ 3) อุปสรรคและปัญหาของคนพิการในสังคม 2 ชิ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิถีชีวิตของคนพิการ

งานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ (4 ใน 7 ชิ้น) จะเป็นการวิจัยภายใต้ชุดโครงการก การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้แก่ “รายงานการวิจัยเรื่อง ความลำบากในโลกมืด : วิถีชีวิตของผู้พิการทางสายตา ที่ประกอบอาชีพวนิพกและขอทาน” (2546) โดย จอมขวัญ ขวัญยืน และ จุฑามาศ ชาญเจริญลาก มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นตัวตน การดำรงอยู่ และระบบสวัสดิการ ของวนิพกและขอทานตาบอด เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 6 รายโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการประกอบอาชีพของผู้พิการตาบอดสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ วนิพกที่มักพบปัญหาคนปกติที่ดูแคลงเอาเปรียบ และขอทาน ซึ่งทั้งสองอาชีพมีความพยายามในการพึ่งพาตนเองอย่างเข้มข้นที่สุด นอกจากนี้ยังพบอีกว่าคนพิการส่วนใหญ่ยังมองตัวเองและถูกคนมองจากคนในสังคมว่ามีความสามารถจำกัด ทำงานได้เพียงไม่กี่อาชีพ อีกทั้งคนพิการยังต้องเผชิญกับภาวะที่สังคมปราศจากข้อมูลที่ต้องการกับคนพิการทำให้จำนวนมากถูกครอบครั “เก็บ” เอาไว้ในบ้าน “รายงานการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตคนพิการทางสายตาในเขตกรุงเทพมหานคร” (2546) โดย จีรพร แฉ่วกิ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ อุปสรรคในการดำเนินชีวิต ตลอดจนความคาดหวังในอนาคต ของผู้พิการทางสายตา เก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่าง 8 ราย ในชุมชนแห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่าผู้พิการประกอบอาชีพร้องเพลงและขายล็อตเตอรี่ ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับรายได้ที่ไม่มั่นคง ต้องแบ่งรายได้ให้ผู้นำทางไปประกอบอาชีพ และบางครั้งต้องแบ่งให้เจ้าของร้านอาหาร คนพิการฯ ส่วนใหญ่รู้สึกว่ามีทางเลือกเล็กน้อยในการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับกลไกรัฐในชุมชนเนื่องจากเป็นบุคคลที่ย้ายถิ่นเข้ามาหลบนอน ไม่มีความสัมพันธ์กับคนในชุมชน “รายงานการวิจัยเรื่องผู้พิการจากภัยทุพภิกขภัย อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์” (2546) โดย สุนทรี คงเมือง เป็นการศึกษาสภาพความเป็นอยู่ ปัญหา และการได้รับความช่วยเหลือของผู้พิการจากภัยทุพภิกขภัย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบทฤษฎีมานุษยวิทยาและ

แนวคิดเกี่ยวกับ Body - Image และ Inferiority-Complex รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยทางสังคม ผลการศึกษาพบว่าผู้พิการส่วนใหญ่ต้องขวนขวายในการเอาชีวิตรอด และบางคนรู้สึกสิ้นหวังหลังจากได้รับความพิการ ทว่าเมื่อเวลาผ่านไปเกือบทั้งหมดสามารถปรับตัวทางจิตใจและรู้สึกเห็นค่าในตนเองในเวลาต่อมา สำหรับความช่วยเหลือจากภาครัฐส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานและเน้นการพัฒนาตนเองของผู้พิการ เพื่อไม่เห็นเป็นภาระของครอบครัว “รายงานการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและสวัสดิการของคนพิการทางกาย” (2546) โดย อัครพรรณ ขวัญชื่น มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพชีวิตของคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว และเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว โดยเก็บข้อมูลจาก 7 กรณีศึกษาผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษารูปได้ว่าด้านเจตคติของครอบครัว ส่วนใหญ่คิดว่าคนพิการไม่สามารถเลี้ยงชีพและใช้ชีวิตอิสระได้ จึงเลี้ยงดูแบบปกป้องส่งผลให้เป็นการปิดกั้นโอกาสการเรียนรู้ทางด้านวิชาการและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านอุปสรรคทางกายภาพ ส่วนใหญ่ไม่ได้ออกจากบ้านเพราะสภาพแวดล้อมของสังคมไม่เอื้อต่อการเดินทาง ด้านบริการทางการแพทย์ คนพิการส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฟื้นฟู อย่างทันตกรรมที่ด้านการศึกษา คนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อย แม้จะได้รับโอกาสจากรัฐและเอกชนหากแต่สภาพแวดล้อมก็มิได้เอื้อต่อการศึกษา อย่างไรก็ดีคนพิการทุกคนมีความเห็นว่าตนเองมีคุณค่าไม่ต่างจากคนอื่นในสังคม สำหรับด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจพบว่าคนพิการไม่มีความสัมพันธ์ด้านนี้กับองค์กรทางสังคมและไม่ได้รับความสนใจจากผู้ให้บริการของรัฐ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกสองชิ้นที่อาจรวมเข้ามาอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย คือ “รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพของคนพิการ” (2547) โดย พิมพา ขจรธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ “ความสุขและความเข้มแข็งของคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่” โดย สมัย ศิริทองถาวร สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต เป็นการวิจัยมหภาคเพื่อศึกษาความสุขและความเข้มแข็งของคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 1,355 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ดัชนีวัดความสุขคนไทย และแบบประเมินความเข้มแข็ง ทำการวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษพบว่าคะแนนความสุขของคนพิการเท่ากับ 24.4 ส่วนใหญ่มีความสุขน้อยกว่าคนทั่วไป ในทางกลับกันคนพิการมีคะแนนความเข้มแข็งเท่ากับ 23.8 ส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งในระดับปกติ

สุดท้ายยังมีงานวิจัย “ภาพสะท้อนและเรื่องเล่า “ความพิการ” ของผู้พิการในสังคมไทย” (2549) โดย อรุณา โกคาพานิชวงศ์ ที่นำเสนอให้เห็นมุมมองต่อความพิการของผู้พิการในสังคมไทยด้วย

2. การปรับตัว การเห็นคุณค่าและการยอมรับในตนเองของคนพิการ

งานวิจัยในกลุ่มนี้มีเพียง 1 ชิ้น คือ “การปรับตัวสู่สถานการณ์ชีวิตใหม่ของผู้พิการจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสายใจไทยที่หน่วยฝึกอาชีพกรุงเทพ” (2538) โดย ศิริสุข ทองสนธิ เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาภูมิหลัง ลักษณะและระดับการปรับตัว ปัจจัยที่คาดว่า

จะมีผลต่อการปรับตัวของผู้พิการจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศ และเพื่อหาแนวทางให้ความช่วยเหลือคนพิการกลุ่มนี้ หลังจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คนพิการจำนวน 50 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติแล้ว พบว่าคนพิการสามารถปรับตัวทางอารมณ์ได้ในระดับปานกลาง มีความรู้สึกเฉยๆ ต่อลักษณะอารมณ์และสังคมด้านต่างๆ ที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ปัจจัยด้านจิตวิทยาซึ่งวัดด้วยความแปลกแยกในด้านความรู้สึกไร้อำนาจ และความรู้สึกไร้ความหมายเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานกับการปรับตัว

3. อุปสรรคและปัญหาของคนพิการในสังคม

งานกลุ่มนี้จำนวน 2 ชิ้น ได้แก่ “รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการด้านบริการของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา” (2534) โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อศึกษาถึงสาเหตุและแนวทางป้องกันเกี่ยวกับความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดบริการรวมทั้งความต้องการด้านบริการ เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการ Stratified Random Sampling ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเบื้องต้นและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแล้ว สามารถสรุปผลได้ว่าสถานศึกษา สถานพยาบาล และสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานมีจำนวนน้อยเกินไป นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่างบประมาณและการให้ความช่วยเหลือคนพิการในพื้นที่ห่างไกลยังเป็นไปอย่างค่อนข้างจำกัด “ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ” (2537) โดย อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ เป็น การวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ และปัญหาในการเข้าสู่แรงงานของคนพิการ รูปแบบการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหาในการเข้าสู่แรงงานของคนพิการ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ระดับลึกและประมวลเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ว่า ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการช่วยหางานให้คนพิการส่วนใหญ่ทำ 1 ใน 5 ของคนพิการไม่ตรงกับที่ฝึก นอกจากนี้การทำงานยังไม่มีสวัสดิการที่พอเพียงสำหรับคนพิการ อีกทั้งยังมีรายได้น้อยและถูกเอาเปรียบในบางอาชีพ เช่น การขายสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น

วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์และปริญญานิพนธ์เกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ

จากการทบทวนงานศึกษาประเภทวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ เกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการทั้งหมด จำนวน 62 ชิ้น พบว่าสามารถจำแนกงานกลุ่มนี้ตามประเด็นย่อยได้อีก 4 กลุ่มย่อย คือ คือ 1) วิถีชีวิตของคนพิการ 38 ชิ้น 2) การปรับตัว การเห็นคุณค่าและการยอมรับในตนเองของคนพิการ 15 ชิ้น 3) อุปสรรคและปัญหาของคนพิการในสังคม 2 ชิ้น และ 4) ความต้องการและความคาดหวังทางสังคมของคนพิการ 7 ชิ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิถีชีวิตของคนพิการ

งานศึกษากลุ่มนี้จำนวน 38 ชิ้น ได้แก่ “บุคลิกภาพของเด็กพิการสถานสงเคราะห์เด็กพิการทพพลภาพปากเกร็ด” (2535) โดย รุ่งทอง นิยมประเสริฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบุคลิกภาพของเด็กพิการจำแนกตามเพศ และความสัมพันธ์ในครอบครัว เก็บข้อมูลโดยแบบทดสอบบุคลิกภาพ MMPI และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ t-test ผลการศึกษาสรุปได้ว่าบุคลิกภาพของเด็กพิการชายแตกต่างกับหญิง แต่อย่างไรไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเด็กพิการที่ยังมีการติดต่อกับครอบครัว และเด็กพิการที่ไม่ได้รับการติดต่อจากครอบครัว “กระบวนการเข้าสู่อาชีพของคนพิการในชุมชนเมือง” (2539) โดย นิรมล เย็นสุข มีจุดประสงค์ในการศึกษากระบวนการการเข้าสู่อาชีพ และเงื่อนไขปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่อาชีพของคนพิการในชุมชนเมือง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมคนพิการทางร่างกาย ในเขตเมืองเชียงใหม่ เจ้าของสถานประกอบการ เจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่และครูของศูนย์ฝึกอาชีพและเพื่อร่วมงานของคนพิการ ผลการศึกษาสรุปได้ว่ากระบวนการเข้าสู่อาชีพของคนพิการประกอบด้วยกลไกหลัก 4 ประการ คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ การทดลองประกอบอาชีพ และการยึดเป็นอาชีพถาวร “อัตมโนทัศน์และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของคนพิการ” (2539) โดย สุกัญญา วิบูลย์พานิช “การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด: ศึกษากลุ่มเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร” (2540) โดย แวดาว ทองเจิม เป็นการศึกษาถึงการมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กนักเรียน ในโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสัมภาษณ์นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 56 คน รวมทั้งครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเจาะลึกเฉพาะกรณีอีกจำนวน 5 คน ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ในการมองตนเองเด็กที่อยู่กับพ่อแม่จะมองภาพรวมในครอบครัวว่าทุกคนรัก และเอาใจใส่ดูแลตนเองเป็นอย่างดี ส่วนเด็กที่อยู่กับญาติจะมองว่าความสุขในครอบครัวของตนเองลดน้อยลงกว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่ แต่ก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับบุคคลในครอบครัวได้ เด็กส่วนใหญ่ยอมรับความพิการของตนเองได้ และมองว่าเพื่อนของตนนั้นเป็นคนดีและจะคบกันตลอดไป นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้นำเสนอรายละเอียดของการมองตนเองในแต่ละประเด็นด้วย “วงดนตรีคนตาบอด : ทางเลือกหนึ่งของคนพิการ” (2541) โดย ทศพร สัจจงพงศ์ เป็นงานทางมานุษยวิทยา ที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มวงดนตรีคนตาบอด 3 วงที่แสดงอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสรุปได้สะท้อนให้เห็นชีวิตของดนตรีคนตาบอด ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของชีวิต “ชีวิตการทำงานของลูกจ้างพิการในประเทศไทย” (2541) โดย สุรพล ปธานวนิช “คุณภาพชีวิตของเด็กสมองพิการ” (2543) โดย พิงพิศ ศรีสืบ มีความมุ่งหมายในการศึกษาคุณภาพชีวิตของเด็กสมองพิการและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเด็กสมองพิการอายุ 0-6 ปี เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กสมองพิการที่มารับการฟื้นฟูที่ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ โดยแบบวัดคุณภาพชีวิตที่ประยุกต์มาจากแบบวัด WeeFIM จำนวน 33 คนและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผล

การศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตเด็กสมองพิการมีระดับต่ำกว่าเด็กปกติและมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความรู้แรงของภาวะสมองพิการ "Self-care of blind people in Bangkok Metropolis : an ethnographic study" (2545) โดย Ari Changtong มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายรูปแบบการดูแลตนเองและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองตามการรับรู้ของคนพิการทางสายตาในชุมชนเขตกรุงเทพฯ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่าคนพิการให้ความหมายของสุขภาพ ภาวะ คือ การอยู่อย่างมีความสุข นอกจากนี้ผู้พิการทางสายตายังมีรูปแบบและรับรู้การดูแลในแบบต่างๆ ด้วย "Working status of disabled persons after vocational training from the Redemptorist Vocational School for the Disabled, Pattaya" (2545) โดย Kalyanee Phumchusree "A study on quality of life in the physically disabled at the Redemptorist Vocational School for the Disabled, Pattaya" (2545) โดย Nipapan Tipayajak "Economical status of spinal cord injury persons in Bangkok and vicinities" (2545) โดย Suchada Yutitham เป็นการศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บไขสันหลังและการเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจก่อนและหลังความพิการ หลังเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลประมาณ 50 คนแล้ว พบว่าคนพิการส่วนมากสถานภาพทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปจากก่อนได้รับความพิการ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับรายได้ภายหลังความพิการที่ลดลง "โอกาสการมีงานทำของผู้พิการทางการมองเห็น" (2545) โดย จักรินทร์ กรียานนท์ "พฤติกรรมและความพึงพอใจของคนพิการทางการได้ยินในการใช้เทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสาร" (2545) โดย ธีรธร เลอศิลป์ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสารของคนพิการทางการได้ยินและระดับความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสาร ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้วิทยุติดตามตัวมากที่สุด รองลงมา คือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสนทนาผ่านเครือข่าย และเครื่องโทรสาร ตามลำดับ โดยวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อนัดหมายธุระและพูดคุยเรื่องส่วนตัว "ความคิดเห็นของคนพิการต่อสิทธิมนุษยชน : ศึกษากรณีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ" (2545) โดย นพวรรณ วงษ์วิบูลย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของคนพิการ โดยศึกษาจากคนพิการในศูนย์ฝึกอาชีพพระประแดงจำนวน 109 คนผ่านแบบสอบถามและนำข้อมูลวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าคนพิการมีความคิดเห็นต่อสิทธิมนุษยชนในระดับปานกลาง อ ยู การศึกษา อาชีพ รายได้ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของคนพิการต่อสิทธิมนุษยชนต่างกัน ในขณะที่เพศและลักษณะความพิการทำให้คนพิการมีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 "สภาพการทำงานของคนพิการทางการมองเห็นในสถานประกอบการ ศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มพนักงานสลับสายโทรศัพท์ ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล" (2545) โดย ศักดิธร อุบลวัตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินสภาพการทำงานและเจตคติต่อผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานของพนักงานสลับสายโทรศัพท์ที่พิการทางการมองเห็น

เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 40 คน ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐมีส่วนช่วยน้อยมากในการฝึกอาชีพ การหางานและการจ้างงานของกลุ่มตัวอย่าง ในทางเดียวกันสถานประกอบการเกือบทั้งหมดได้เพิกเฉยต่อการจัดหาอุปกรณ์สำหรับคนพิการ กลุ่มประชากรมีความคาดหวังจากผู้บริหารน้อยมาก มีความลำบากในการใช้บริการขนส่งสาธารณะในการเดินทางมาทำงาน แต่กระนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถปรับตัวได้ดี มีความเชื่อมั่นและเจตคติทางบวกต่อผู้บริหารและผู้ร่วมงาน

“การอยู่อาศัยของผู้พิการและทุพพลภาพ : กรณีศึกษา ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 (ชุมชนปากด่าน) จังหวัดนนทบุรี” (2545) โดย สมเกียรติ ชินนทโรภาส “ศึกษาทักษะการมีวิถีชีวิตอิสระในกลุ่มผู้ใหญ่วัยพิการทางการมองเห็นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” (2545) โดย สามารต รัตนสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการใช้ทักษะการมีวิถีชีวิตอิสระของผู้พิการทางการมองเห็น พร้อมทั้งศึกษาปัจจัยที่ช่วย และเป็นอุปสรรคต่อการมีวิถีชีวิตอิสระ เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจำนวน 193 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวมากที่สุด รองลงมาคือทักษะด้านสังคม ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน และทักษะการสื่อสาร ในด้านปัจจัยที่ช่วยให้มีวิถีชีวิตที่อิสระมากที่สุดคือไม่ต้องเป็นภาระของครอบครัวหรือผู้อื่น ส่วนปัญหาและอุปสรรคสำคัญ คือ การประกอบอาชีพและปัญหาการใช้ระบบขนส่งมวลชน “Occupational choices for the blind : a case study in Bangkok Metropolis” (2546) โดย Dararat Maneethorn มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเลือกอาชีพ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการเลือกอาชีพ และศึกษาการพัฒนาตนเองของผู้พิการทางสายตา เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผ่านการสัมภาษณ์จำนวน 40 ราย ผลการศึกษาพบว่าคนพิการทางสายตาเลือกประกอบอาชีพในองค์กรพัฒนาเอกชนมากที่สุด ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคคนพิการทางสายตา การรับรู้สิทธิของผู้พิการจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิและมีโอกาสในการได้ประกอบอาชีพจากองค์กรภาครัฐ “คุณภาพชีวิตของผู้พิการทางการเคลื่อนไหว” (2546) โดย พัทธมนต์ พันธุ์ทอง “การเปิดรับข่าวสาร และความรู้ เกี่ยวกับสิทธิคนพิการของคนพิการ จ. ชลบุรี” (2546) โดย วรรัตน์ ยงเจริญ “การปรับตัวในการทำงานของคนพิการในสถานประกอบการกรุงเทพมหานคร” (2546) โดย สุภาพร พุ่มพวง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการทำงานของคนพิการในสถานประกอบการ กรุงเทพมหานคร 3 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ด้านสังคม และการทำงาน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 175 คน โดยการสัมภาษณ์ผ่านแบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่าคนพิการส่วนใหญ่มีการปรับตัวในการทำงานระดับปานกลาง คนพิการส่วนใหญ่ต้องการให้สถานประกอบการจัดที่พักให้เพื่อความสะดวกในการทำงาน ต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน และคนพิการส่วนใหญ่แม้จะมีความกระตือรือร้นในการพยายามเรียนรู้จากนายจ้าง แต่ทางสถานประกอบการยังไม่ค่อยมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้คนพิการมากนัก “Employment situation for persons with disabilities in Thailand” (2547) โดย Arpornpat Ketpama “Development of community initiated rehabilitation model for

persons with disabilities in the Northeast of Thailand" (2547) โดย Sathaporn Mongkhonsrisawat "คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด" (2547) โดย จุฬารัตน์ ตั้งภักดี "คุณภาพชีวิตและความต้องการของผู้พิการจากภัยทุพพลภาพ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ" (2547) โดย ประพาฬรัตน์ คชเสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงคุณภาพชีวิต ความต้องการและอุปสรรคของผู้พิการจากภัยทุพพลภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง 18 รายเป็น เครื่องมือในการวิจัย ผลการศึกษาพอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับค่อนข้างดี หากแต่ด้านการงาน ทรัพย์สิน และด้านการบริการจากรัฐบาลอยู่ในระดับต้องปรับปรุง นอกจากนี้ผู้พิการมีความต้องการในด้านเศรษฐกิจและสังคม และมีปัญหาด้านการมีงานทำและเงินทุนในการทำงาน "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้พิการไทยที่สูญเสียแขนและ/หรือขา" (2547) โดย พิทักษ์ ทองสุข มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ คุณภาพชีวิตของผู้พิการไทยที่สูญเสียแขนและ/หรือขา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 187 ราย เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามส่วนบุคคล แบบประเมินการสูญเสียสมรรถภาพของร่างกาย และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของคนพิการ "ทัศนคติต่อการออกกำลังกายของผู้พิการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่" (2548) โดย ศิริธร โฆษคุณวุฒิ เป็นการศึกษาทัศนคติต่อการออกกำลังกายของผู้พิการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 93 คนและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าผู้พิการส่วนใหญ่เห็นว่าการออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้รู้จักให้อภัยและมีน้ำใจนักกีฬา นอกจากนี้ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการออกกำลังกายในฐานะส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพ "ผลของการสร้างจินตภาพต่อภาวะซึมเศร้าของคนพิการ" (2548) โดย สุธกุล สิทธิดำรง "Experience of motherhood among women with physical disability in Thailand" (2549) โดย Nawarat Boonpiam เป็นการศึกษาประสบการณ์ความเป็นแม่และทำความเข้าใจถึงความหมายของความเป็นแม่ของผู้หญิงด้านร่างกาย ภายใต้กรอบคิดของการตีตราและเพศสภาพกับความเป็นแม่ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาสรุปได้ว่าผู้หญิงพิการส่วนใหญ่มักมีเจตนาารมณ์แน่วแน่ในการมีลูก และถึงแม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเลี้ยงดูและการถูกมองตีตรา/เลือกปฏิบัติจากสังคม หากแต่พวกเขาก็สามารถต่อรองและจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้ "การพึ่งตนเองของคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบุรพานิเวศน์ สถาบันแมคเคนเพื่อการฟื้นฟูสภาพ" (2549) โดย สลักจิต ชื่นชม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพึ่งพาตนเองและปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนพิการในชุมชนบ้านบุรพานิเวศน์ สถาบันแมคเคนเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ จังหวัดเชียงใหม่ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสัมภาษณ์คนพิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ 3 กรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า คนพิการมีลักษณะการพึ่งตนเองและปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ตามบุคคลและสภาพแวดล้อม กิจกรรมการดำเนินชีวิตที่ปรากฏออกมาเป็นกิจกรรมการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ต่างก็

ให้ความสำคัญต่อการพึ่งตนเอง มีแนวคิดที่เป็นบวกเห็นคุณค่าและยอมรับในตนเอง "ทัศนคติของผู้พิการต่อโอกาสได้งานภายหลังได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ" (2549) โดย สุภาภรณ์ เกตุเฒ "คุณลักษณะภายในของคนพิการที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ" (2550) โดย กิ่งกาญจน์ หงส์ร่อน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะภายในของคนพิการที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของผู้กู้ยืมเงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในเขตกรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2547 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มอย่างเจาะจงจำนวน 24 คนโดยการสัมภาษณ์คนพิการ และคนที่ร่วมงานกับคนพิการ รวมถึงลูกค้าของคนพิการ ผลการศึกษาพบว่าคนพิการที่มีและไม่มีหนี้ค้ำชำระมีคุณลักษณะภายในที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านความสามารถในการจัดการ ด้านจิตใจและด้านธุรกิจ อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มตัวอย่าง 3 รายที่คุณลักษณะด้านจิตใจและธุรกิจแตกต่างจากคนพิการที่ไม่มีหนี้ค้ำชำระ "ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันกับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้พิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง" (2550) โดย กิตติพัฒน์ หมั่นแก้ว มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันกับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้พิการบาดเจ็บไขสันหลัง โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ถูกจำหน่ายจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และแผนกบำบัด โรงพยาบาลสันทราย จำนวน 10 คน ใช้แบบประเมินด้านกิจวัตรประจำวันและแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์เชิงสถิติสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่าผู้พิการจากการบาดเจ็บไขสันหลังมีระดับการมีส่วนร่วมในชุมชนค่อนข้างต่ำ และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันกับการมีส่วนร่วมในชุมชนมีความสัมพันธ์ในระดับสูงทางบวกและนักกายภาพบำบัดมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระดับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน "การศึกษาการใช้ยาของผู้พิการทางสายตาในกรุงเทพมหานคร" (2550) โดย ชัยพร จินะการ "ทัศนคติของคนพิการต่อพุทธศาสนา" (2550) โดย ธนภรณ์ รุติวร "ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันและคุณภาพชีวิตของผู้พิการบาดเจ็บไขสันหลังที่อยู่ในชุมชน" (2550) โดย ธีรวรรณ ราชดี มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันและคุณภาพชีวิตของผู้บาดเจ็บไขสันหลังที่อยู่ในชุมชน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 10 คน โดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลโดยแบบประเมินและแบบวัดคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้และมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง "การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนของคนพิการ" (2551) โดย จิตติมา เจือไทย เป็นการศึกษากระบวนการสร้างตัวตนของคนพิการ เพื่อเปลี่ยนตนเองจากผู้ถูกกระทำไปเป็นผู้กระทำ ตลอดจนการสร้างสรรคความสัมพันธ์เชิงอำนาจร่วมกับผู้คนรอบข้าง การศึกษาชิ้นนี้ใช้กรอบการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) เป็นหลัก จากกลุ่มตัวอย่าง 21 ราย ผู้ศึกษาได้ทำการถอดรื้อให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับการนิยามและตีตราความพิการให้กลายเป็นชายขอบของสังคมและได้ชี้ให้เห็นภาพการต่อรองทางอัตลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่างกับสังคมเพื่อความเสมอภาคด้วย

2. การปรับตัว การเห็นคุณค่าและการยอมรับในตนเองของคนพิการ

งานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะนำเสนอเกี่ยวกับการปรับตัวและการเห็นคุณค่าของคนพิการ ภายหลังได้รับความพิการ ได้แก่ "การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ ของลูกจ้างพิการที่ได้รับอุบัติเหตุ จากการทำงาน" (2531) โดย โกมินทร์ ขาวนาได้ เป็นการศึกษาการมูลเหตุจิตใจที่ลูกจ้างพิการเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ การปรับตัวทั้งในครอบครัวและที่ทำงานของลูกจ้างพิการ และแนวทางส่งเสริมการปรับตัวของลูกจ้างพิการ เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจาก 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกจ้างพิการ 48 ราย นายจ้าง 34 ราย สมาชิกครอบครัว 41 ราย และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฟื้นฟูฯ 35 ราย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สังคมมีแนวคิดที่คนพิการยังมีคุณค่า สามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้ เฉพาะอย่างยิ่งลูกจ้างพิการซึ่งเคยมีความรู้ความสามารถมาก่อน "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของคนงานพิการแขนขาที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จังหวัดปทุมธานี" (2536) โดย พรนภา หอมสินธุ์ "ผลของการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ" (2538) โดย นุชจรี ฉายิเนตร "สัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัวทางสังคมของบุคคลปัญญาอ่อนหลังการจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลราชานุกูล" (2538) โดย ไพลีน คำไพรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของบุคคลปัญญาอ่อนหลังการจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลราชานุกูล เก็บข้อมูลโดยการออกเยี่ยมบ้านและสัมภาษณ์ตามแนวแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 40 คน หลังวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ สามารถสรุปได้ว่าสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวบุคคลปัญญาอ่อนที่แตกต่างกันมีผลต่อการปรับตัวของบุคคลปัญญาอ่อนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ "การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ" (2539) โดย โอภาส พิมลวิชัยกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวทางสังคมของคนพิการในหลายด้าน ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจกลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ 6 แห่ง ของกรมประชาสงเคราะห์ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการสำรวจพบว่าคนพิการที่มีระดับความพิการน้อยเพียงใดก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมได้มากขึ้นเพียงนั้น ระยะเวลาความพิการมากจะส่งผลให้มีการปรับตัวทางสังคมมากขึ้น ในทางเดียวกับการมีเครือข่ายทางสังคมจำนวนมาก การไม่ยอมรับสภาพความป่วยของตนเอง และการนับถือตนเองมากมีส่วนสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมที่มากขึ้นตามไปด้วย "พฤติกรรมสุขภาพและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ" (2540) โดย กนกวรรณ อังกลสิทธิ์ "ผลการให้คำปรึกษารายบุคคลของผู้ป่วยพิการแขน ขา เกี่ยวกับการยอมรับภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป" (2542) โดย นัทรี่ นิตยา "การปรับตัวในการทำงานของคนพิการที่ทำงานในสถานประกอบการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ศึกษาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร" (2542) โดย สุรภา กสานติกุล มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาระดับของการปรับตัวในการทำงานของคนพิการที่ทำงานในสถานประกอบการและศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการ

ปรับตัวในการทำงานของคนพิการที่ทำงานในสถานประกอบการ หลังจากเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 261 คนและวิเคราะห์เชิงสถิติแล้ว ผลการศึกษาพบว่าคนพิการส่วนใหญ่มีการปรับตัวในการทำงานอยู่ในระดับสูง และพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการทำงานของคนพิการ คือ รายได้ ประเภทความพิการ การสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการทำงานของคนพิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอายุและการศึกษาไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการทำงานของคนพิการ “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพระประแดง” (2543) โดย ช่อทิพย์ นิยมพันธุ์ มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คนพิการที่มีภูมิลำเนาในเขตอำเภอพระประแดงจำนวน 100 คน ผลการศึกษาพบสาเหตุจูงใจของการเข้ามาประกอบอาชีพนี้ อาทิ รายได้ดี มีเพื่อนชวน มีเวลาในการทำงานน้อย เป็นต้น ส่วนปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ การแข่งขันที่สูง โควตาการขายไม่เพียงพอ ไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือ และสภาพแวดล้อมในที่สาธารณะไม่เอื้อต่อคนพิการ เป็นต้น “Self-concept and adjustment of visually impaired persons at Pakret Skill Development Center for the Blind and Sampran Vocational Training Center for Blind Women” (2546) โดย Petchladda Boonyawantunq เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์และการปรับตัวของคนพิการทางการมองเห็น ที่ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอดปากเกร็ด และศูนย์ฝึกอาชีพหญิงตาบอดสามพราน จำนวน 106 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่าอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว การสร้างสัมพันธภาพ การแก้ปัญหา และโดยรวม อยู่ในเกณฑ์ดี ขณะที่ด้านการยอมรับตนเองอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง สำหรับการปรับตัวพบว่าปรับตัวด้านร่างกายและโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านพึงพาระหว่างกันอยู่ระดับปานกลาง “ความสัมพันธ์ของสภาวะทางอารมณ์และการเรียนรู้ทางสังคม กับ การยอมรับความพิการของผู้ป่วยโรคไขสันหลังและบาดเจ็บที่ไขสันหลัง” (2547) โดย เตือนใจ อัฐวงศ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับความพิการของผู้ป่วยโรคไขสันหลัง จำนวน 49 คน ที่เข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการเรียนรู้ทางสังคมและการรับรู้ความสามารถในตัวเอง มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับความพิการ “การปรับตัวในการทำงานของบัณฑิตที่มีความพิการทางการได้ยินที่จบการศึกษาลัทธิศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวนกศึกษา รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2546 วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล” (2547) โดย ขวพล ลิตติพานิช มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบัณฑิตที่พิการทางการได้ยินที่จบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวนกศึกษา ที่ม้งานมาแล้วจำนวน 51 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า 1). ในระยะสามเดือนแรกของการทำงานไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว

2). ในระยะหกเดือนแรกปัจจัยรายได้มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว 3). กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรูปแบบการปรับตัวเป็นแบบแผนคล้ายกันทั้งสองช่วงเวลา 4). บัณฑิตส่วนใหญ่ปรับตัวในการทำงานได้ดีเนื่องจากทำงานในหน่วยงานที่มีคนพิการทำงานร่วมด้วย 5). บัณฑิตส่วนน้อยไม่สามารถปรับตัวในการทำงานได้เนื่องจากมีปัญหาในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่คนพิการทางการได้ยินเป็นคนกลุ่มน้อย เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสาร “ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหว : กรณีศึกษาในคนพิการวัยทำงานที่กำลังเข้ารับฝึกอาชีพ” (2551) โดย พรพิมล พรแก้ว เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าของคนพิการทางการเคลื่อนไหว กลุ่มตัวอย่างเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหว 104 คนที่กำลังเข้ารับการฝึกอาชีพที่ โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน ปทุมธานี ใช้แบบสอบถามความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิธ ฉบับผู้ใหญ่เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่าคนพิการชายมีความรู้สึกเห็นคุณค่ามากกว่าคนพิการหญิง ในทางเดียวกับคนพิการอายุ 15 – 24 ปีรู้สึกเห็นคุณค่ามากกว่าช่วงอายุ 25 – 34 ปี ส่วนตัวแปรด้านการสมรส การศึกษา ระดับความพิการ ระยะเวลาพิการและรายได้ไม่มีผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง “แรงจูงใจในการเลือกเล่นกีฬาของนักกีฬาคนพิการทีมชาติไทยที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 4” (2551) โดย วิรัตน์ อามานนท์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเลือกเล่นกีฬาของนักกีฬาคนพิการทีมชาติไทย ที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 4 ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 165 คน ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลทางสถิติ สามารถสรุปการศึกษาได้ว่าแรงจูงใจในการเลือกเล่นกีฬา ด้านความสนใจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านสุขภาพอนามัย ด้านรายได้ผลประโยชน์ ด้านความก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก โดยไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ

3. อุปสรรคและปัญหาของคนพิการในสังคม

งานกลุ่มนี้จำนวน 2 ชิ้น ได้แก่ “ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร” (2545) โดย ประภัศร สิริวิชัย “ปัญหาและความต้องการของคนพิการทางการเคลื่อนไหวในอำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง” (2550) โดย เพ็ญภรณ์ ล่องจ้ำ

4. ความต้องการและความคาดหวังทางสังคมของคนพิการ

งานกลุ่มนี้จำนวนนอกจากจะนำเสนอความต้องการและความคาดหวังทางสังคมของคนพิการแล้ว งานจำนวนหลายชิ้นได้สะท้อนให้เห็นปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของคนพิการด้วย ดังต่อไปนี้ “รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าความต้องการการให้บริการฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับผู้พิการลาว” (2543) โดย วันทอง สอสัมพันธ์ “การศึกษาค้นคว้าความต้องการสื่อ เพื่อรับทราบข่าวสารและความรู้

ด้านสุขศึกษา ของผู้ป่วยและผู้พิการที่มารับบริการจากศูนย์สิรินธร เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ" (2538) โดย เกศมณี สายทิพย์วดี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการสื่อเพื่อรับทราบข่าวสารและความรู้ด้านสุขศึกษาของผู้ป่วยและผู้พิการที่มารับบริการจากศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 107 ราย เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่าผู้พิการส่วนใหญ่มีความต้องการใช้สื่อ วิดีทัศน์ในการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ด้านสุขศึกษามากที่สุด และเห็นควรให้มีการปรับปรุงด้านจำนวนสื่อให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ และมีคุณภาพที่ดีให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้รับบริการ "ความคาดหวังในการฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชนของคนพิการทางกายและ/หรือการเคลื่อนไหว: ศึกษาเฉพาะอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี" (2541) โดย อังคณา สาลาด มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังในการฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชนด้านการบริการและกระบวนการดำเนินการ ศึกษาจากกลุ่มคนพิการอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 148 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังในการฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชนโดยภาพรวมระดับปานกลาง โดยพบว่าคาดหวังด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์และทางสังคมระดับมาก "ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของคนพิการ" (2543) โดย เกษร พันธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการพึ่งตนเองของคนพิการ และปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของคนพิการ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คนพิการที่กู้ยืมจะกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 184 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่าคนพิการส่วนมากมีการพึ่งตนเองทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันในแต่ละด้าน "การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้พิการทางสายตาที่มีต่อสื่อหนังสือแถบเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร" (2544) โดย ดุจดดี บุรณกาญจน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับหนังสือแถบเสียง ความคาดหวังและความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือแถบเสียงของผู้พิการทางสายตา ตลอดจนศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 85 คนและวิเคราะห์เชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ค่อยเปิดรับหนังสือแถบเสียงมากนัก คือ บางสัปดาห์ไม่ได้ฟังเลย ใช้เวลาในการฟังแถบเสียงประมาณ 1 – 3 ชั่วโมง/วัน และส่วนใหญ่ฟังในช่วง 18.01 – 22.00 น. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทั่วไป กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อหนังสือแถบเสียงมาก หากแต่มีความพึงพอใจระดับปานกลาง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของคนพิการในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน : กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ" (2544) โดย ถนอมศรี ทองรักษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของคนพิการในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน หลังจากเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติ ได้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นความพึงพอใจด้านต่างๆ ของคนพิการในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน เฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับปานกลาง "ทัศนะของคนพิการต่อการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงในชีวิต

ภายหลังการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพและศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ ในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม" (2544) โดย สุพรรณรัตน์ นันทโพธิ์

หนังสือเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าหนังสือที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทางสังคมของคนพิการมีจำนวน 42 ชิ้น โดยส่วนใหญ่จะมีประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือชีวประวัติของคนพิการ รองลงมาคือความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนพิการ อาชีพของคนพิการ และปัญหาของคนพิการตามลำดับ

1. หนังสือเกี่ยวกับวิถีชีวิตและชีวประวัติของคนพิการ

จากการทบทวนหนังสือในกลุ่มนี้พบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่จะมีลักษณะในการเล่าเรื่องราวการมีชีวิตของคนพิการอันเต็มไปด้วยความลำบากและน่าสงสารในบางช่วงเวลาของชีวิต โดยจำนวนหนึ่งเป็นงานแปลจากภาษาต่างประเทศ อันได้แก่ "ช่วงก้อม : ชีวิตที่ซ่อมได้" (2540) โดย เกษศิริ เอกคณาปราษฎ์ "เฮเลน เคลเลอร์ หญิงบอดมหัสจรรย์" (2540) โดย พิโธนา แมคโดแนล "सानฝันคนพิการ" (2541) และ "หวานอมขมกลืนของคนพิการ" (2542) "ผู้ถูกทอดทิ้ง" (2545) โดย ทองเจียร หงส์ดารมภ์ "ชีวิตใหม่...ได้ร่มคุณากร" (2542) โดย มูลนิธิคุณากร "เด็กพิการในชนบท" (2542) โดย เดวิด เวเนอร์ "บันทึกจากปลายเท้า" (2543) โดย เลน่า มาเรีย คลิงวัลล์ "เลน่า มาเรีย : นักร้องสาวพิการผู้ไม่เคยยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต" (2544) โดย ชีกายะ อาชิโอะ "จิตสอใสแม้กายพิการ : ชีวิตประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม" (2545) โดย กำพล ทองบุญน่ม "บ้านสมานใจ" (2546) โดย เคนซาบุโร โอเอะ "เรื่องของอ้อม (เสาวนีย์ ฤทธิโชค)" (2548) โดย วีรณา โอฟารักษ์ธรรม "เดินรำในความมืด" (2549) "เสียงจากโลกเงียบ : มือสื่อภาษา ตาสื่อใจ" (2549) "ด้วยหัวใจและร่างกายส่วนที่เหลือโดย" (2550) และ "ด้วยแรงแห่งรัก" (2550) โดย วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง "สะพานไม้" (2549) และ "ดาวบางดวง : เรื่องราว สุข-สกว พรพรพร่างจากร่างกายและหัวใจของชีวิตที่ยังอยู่กับความพิการ" (2550) โดย โอปอล์ ประภาวดี "ไหม...ผู้ไม่ยอมแพ้ในร่างพิการ" (2550) โดย สุภัทราพร ตันอธิคม "ด้วยสองมือและหัวใจ" (2550) โดย ก้องเกียรติ คงคาไหว และ "ไม่ครบห้า" (2550) โดย อธิโรหิตะ โอโตทาเกะ

2. หนังสือความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตของคนพิการ

หนังสือกลุ่มนี้จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของคนพิการและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคนพิการ อาทิ "ความรู้ทั่วไปเรื่องความพิการและคนพิการ" (2546) โดย พูนพิศ อมาตยกุล "รอบรู้เรื่องคนพิการ" (2546) และผู้สูงอายุ และ "องค์ความรู้ชุดที่ 1 มารู้จักและเข้าใจกับเรื่องโรคจิตเวช

เรื่องสิทธิและการเป็นปากเป็นเสียงแทน" (2550) โดย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ

3. หนังสือเกี่ยวกับอาชีพของคนพิการ

หนังสือกลุ่มนี้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพและแนวทางอาชีพของคนพิการซึ่งมีทั้งจาก มุมมองของคนพิการและการศึกษาคนพิการ อันได้แก่ "การประกอบอาชีพส่วนตัวของคนพิการ: ประสบการณ์จากแอฟริกาและเอเชีย" (2527) โดย มัลคอมล์ม ฮาร์เปอร์ "พลังคนพิการไทย ก้าวใหม่สู่การมีงานทำ" (2546) "ร้อยแปดอาชีพคนพิการ" (2546) และสุดท้าย "อาชีพคนพิการไทย" (2546)

4. หนังสือเกี่ยวกับปัญหาของคนพิการ

หนังสือกลุ่มนี้จะนำเสนอปัญหาของคนพิการทั้งจากการประมวลข้อมูลทางการศึกษาและจากมุมมองของคนพิการ ได้แก่ "ปัญหาคนพิการ, แนวคิดและทิศทางของสภาสังคมสงเคราะห์ในการสงเคราะห์คนพิการ" (2536) โดย ณรงค์ ปฏิบัติสกรกิจ "คนพิการฟ้องสังคม" (2543) โดย ทองเจียร หนึ่งศิลปารมภ์ และ "คนพิการกับคลื่นสึนามิ" (2548) (เป็นงานวิจัยสำรวจคนพิการที่ได้ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิซึ่งตีพิมพ์เป็นหนังสือ)

วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาชีวิตทางสังคมของคนพิการ

จากการสำรวจและทบทวนงานวิจัย/ศึกษาด้านชีวิตทางสังคมของคนพิการแล้วพบว่าวิธีดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ 2) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพได้ถูกใช้ในงานศึกษาชีวิตทางสังคมของคนพิการเป็นสัดส่วนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับงานศึกษาคคนพิการประเภทอื่นๆ (ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 10 ชิ้น) คือ มีจำนวน 19 ชิ้น (พิจารณาจากงานศึกษาที่ผู้วิจัยได้อ่านตัวเล่ม) แต่อย่างไรก็ดีงานศึกษาเชิงคุณภาพดูจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มที่ศึกษาชีวิตของคนพิการเป็นหลัก อาทิ งานวิจัยจำนวน 4 ชิ้นในชุด "โครงการการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย" งานศึกษา "การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด: ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร" (2540) โดย แววดาว ทองเจิม และ "วงดนตรีคนตาบอด : ทางเลือกหนึ่งของคนพิการ" (2541) โดย ทศพร สัจจพงศ์ เป็นต้น ในขณะที่งานด้านการปรับตัว การเห็นคุณค่าและการ

ยอมรับในตนเองของคนพิการ ด้านความต้องการและความคาดหวังทางสังคม และด้านอุปสรรคและปัญหาของคนพิการในสังคม ก็มีงานที่ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเช่นเดียวกัน หากแต่มีปริมาณที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับด้านวิถีชีวิต ตัวอย่างเช่น งานวิจัย “การปรับตัวสู่สถานการณ์ชีวิตใหม่ของผู้พิการจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภายใจไทยที่หน่วยฝึกอาชีพกรุงเทพ” (2538) โดย ศิริสุข ทองสนธิ

2) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณถือได้ว่าเป็นงานส่วนใหญ่ของงานศึกษาชีวิตทางสังคมของคนพิการ โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ รองลงมาคือแบบประเมินตัวชี้วัดต่างๆ อาทิ “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้พิการไทยที่สูญเสียแขนและ/หรือขา” (2547) โดย พัทธพงศ์ ทองสุข ที่ใช้ทั้งแบบสอบถามและแบบประเมินในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 187 คน “การปรับตัวในการทำงานของคนพิการที่ทำงานในสถานประกอบการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ศึกษาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร” (2542) โดย สุรภา กสานติกุล ที่ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 261 คน หรือ “ความสุขและความเข้มแข็งของคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่” โดย สมัย ศิริทองถาวร สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต ที่ใช้ทั้งแบบสอบถามทั่วไป แบบประเมินและแบบวัดดัชนีความสุขในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 1,355 คน เป็นต้น

นอกจากผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตว่าเครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นแบบสอบถามเกือบทั้งหมดจะถูกออกแบบโดยผู้ศึกษาให้สอดคล้องกับหัวข้อศึกษา ในขณะที่แบบประเมินและแบบวัดดัชนีต่างๆ จะมีการใช้รูปแบบมาตรฐานที่มีผู้คิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้วัดผลพฤติกรรมหรือบางประเด็นศึกษา อาทิ แบบประเมินความเข้มแข็ง แบบประเมินการสูญเสียสมรรถภาพของร่างกาย และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิต เป็นต้น

ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมชีวิตทางสังคมของคนพิการ

1) ภาพรวมโดยเปรียบเทียบกับงานศึกษาด้านอื่น

จากการทบทวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการพบว่า งานวรรณกรรมที่น่าเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 16 ของงานวรรณกรรมที่ทำการศึกษาทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานวรรณกรรมประเภทอื่นด้วย

สำหรับจำนวนรายปีของงานวรรณกรรมชีวิตทางสังคมของคนพิการ พบว่ามีอัตราการเพิ่มจำนวนอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2537 – 2538 ต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2546 อย่างไรก็ดีแนวโน้มในช่วงหลังปี พ.ศ. 2546

งานวรรณกรรมจะมีจำนวนลดลงบ้าง หากแต่ได้สะท้อนให้เห็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่สม่ำเสมอในแต่ละปีของงานวรรณกรรมประเภทนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 2540 ที่งานวรรณกรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับทศวรรษที่ 2530 และ 2520 ซึ่งในความสัมพันธ์คล้อยกับการเพิ่มจำนวนของงานวรรณกรรมคนพิการโดยรวม

2) ประเด็นการศึกษา

จากการทบทวนงานวิจัยและศึกษาเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการพบว่างานที่นำเสนอประเด็นวิถีชีวิตของคนพิการด้านต่างๆ ทั้งการทำงาน การใช้ชีวิตในชุมชนหรือสังคม มีจำนวนมากที่สุด 45 ชิ้น รองลงมา คือ ประเด็นเรื่องการปรับตัว การเห็นคุณค่าและการยอมรับในตนเองของคนพิการ 16 ชิ้น ความต้องการและความคาดหวังของสังคม 7 ชิ้น และอุปสรรคและปัญหาของคนพิการในสังคม 3 ชิ้น ตามลำดับ โดยช่วงเวลาการตีพิมพ์งานแต่ละประเภทจะอยู่ในช่วงทศวรรษที่ 2540 และไม่มีนัยสำคัญของช่วงปีที่ตีพิมพ์

สำหรับหนังสือเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ ผู้วิจัยพบว่าประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตและชีวประวัติของคนพิการได้รับการนำเสนอมากที่สุด รองลงมา คือ ประเด็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตของคนพิการ อาชีพของคนพิการ และปัญหาของคนพิการ ซึ่งมีจำนวนเกือบเท่ากัน

3) การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและแนวโน้มของงานศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมชีวิตทางสังคมของคนพิการ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่างานศึกษาและวิจัยด้านนี้ช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ถึงประมาณช่วงปลายทศวรรษ 2540 จะมีลักษณะงานของศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ หรือศึกษาชีวิตคนพิการในสถานสงเคราะห์ ตัวอย่างเช่น “บุคลิกภาพของเด็กพิการสถานสงเคราะห์เด็กพิการทุพพลภาพปากเกร็ด” (2535) โดย รุ่งทอง นิม ประเสริฐ “ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ” (2537) โดย อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ “การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ ของลูกจ้างพิการที่ได้รับอุปถัมภ์ จากการทำงาน” (2531) โดย โกมินทร์ ขาวนาได้ และ “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของคนงานพิการแขนขา ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จังหวัดปทุมธานี” (2536) โดย พรนภา หอมสินธุ์ เป็นต้น ในขณะที่งานช่วงหลังจากนั้นจะมีประเด็นของชีวิตคนพิการในชุมชนหรือสังคมเพิ่มเข้ามาและมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการศึกษาชีวิตคนพิการในชุด “โครงการการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย” “วงดนตรีคนตาบอด : ทางเลือกหนึ่งของคนพิการ” (2541) โดย ทศพร สัจจพงศ์ และ “ศึกษาทักษะการมีวิถีชีวิตอิสระในกลุ่มผู้ใหญ่ที่พิการทางการมองเห็นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” (2545) โดย สามารถ รัตนสาคร เป็นต้น กระนั้นก็

ดีแม้งานชีวิตคนพิการในชุมชนหรือสังคมจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นแต่ก็มิได้หมายถึงงานในด้านอื่นจะมีจำนวนลดลงหรือไม่ได้รับการศึกษาแต่อย่างใด

นอกจากนี้สำหรับหนังสือชีวิตทางสังคมของคนพิการได้สะท้อนให้เห็นอีกเช่นกันว่า หนังสือเกือบทั้งหมดตีพิมพ์ขึ้นหลังปี พ.ศ. 2540 โดยมีเพียง 2 เล่มเท่านั้น คือ "การประกอบอาชีพส่วนตัวของคนพิการ: ประสบการณ์จากแอฟริกาและเอเชีย" (2527) โดย มัลคอมล์ม ฮาร์เปอร์ และ "ปัญหาคนพิการ, แนวคิดและทิศทางของสภาสังคมสงเคราะห์ฯ ในการสงเคราะห์คนพิการ" (2536) โดย ณรงค์ ปฏิบัติสกริจ ที่ตีพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. 2540 โดยงานส่วนใหญ่จะนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับชีวิตและประวัติของคนพิการ

4) ความสัมพันธ์กับนโยบายหรือกฎระเบียบของรัฐ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการ แม้งานประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมิได้มีการอ้างถึงนโยบาย กฎหมายหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับคนพิการของภาครัฐ หากแต่เมื่อพิจารณาจากการเพิ่มจำนวนของงานศึกษาและประเด็นศึกษาแล้วทำให้มีข้อสังเกตว่างานวรรณกรรมประเภทนี้ในมุมหนึ่งมีส่วนเชื่อมโยงกับการออก พ.ร.บ. พ้นพสุสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศในปี พ.ศ. 2537 และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมถึงกฎกระทรวงและกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องกับความพิการในช่วงทศวรรษที่ 2540 อันมีเนื้อหาสำคัญในการเปิดโอกาสและประกันสิทธิคนพิการในสังคมไทย รวมถึงกรอบการมองคนพิการในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม ดังจะเห็นได้จาก งานศึกษาในประเด็นวิถีชีวิตและปัญหาของคนพิการที่จะเน้นหนักในเรื่องการทำงานร่วมกันระหว่างคนพิการและคนปกติ อาทิ "ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ" (2537) โดย อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ และ "สภาพการทำงานของคนพิการทางการมองเห็นในสถานประกอบการศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มพนักงานสลับสายโทรศัพท์ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล" (2545) โดย ศักดิธร อุบลวัตร งานศึกษาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอิสระ อาทิ งาน "ศึกษาทักษะการมีวิถีชีวิตอิสระในกลุ่มผู้ใหญ่วัยที่พิการทางการมองเห็นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" (2545) โดย สามารถ รัตนสาคร และ "รายงานการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและสวัสดิการของคนพิการทางกาย" (2546) โดย อัครพรรณ ขวัญชื่น เป็นต้น

ในทางเดียวกันหนังสือเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการก็มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับงานวิจัยและงานศึกษาด้วย นอกจากนี้การจัดตั้งแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย เมื่อปี พ.ศ. 2547 ก็จะยังผลให้เกิดงานเขียนหรือหนังสือเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของคนพิการออกมาในช่วงปลายทศวรรษที่ 2540 ถึง 6 เล่มคิดเป็นร้อยละ 14 ของหนังสือด้านนี้ทั้งหมดด้วย

บทที่ 7

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์¹

“คนพิการ” ดูเหมือนจะแทบไม่สามารถแยกขาดได้กับประเด็นเรื่องสุขภาพ อันอาจเนื่องมาจากความพิการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทางกายภาพหรือร่างกายของมนุษย์ อันสัมพันธ์กับการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของคนพิการ แต่อย่างไรก็ดีประเด็นสุขภาพของคนพิการในมิติอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการฟื้นฟูสุขภาพและเครื่องช่วยทางกายภาพสำหรับคนพิการ ดูจะไม่ค่อยได้รับความสนใจหรือกล่าวถึงมากนัก

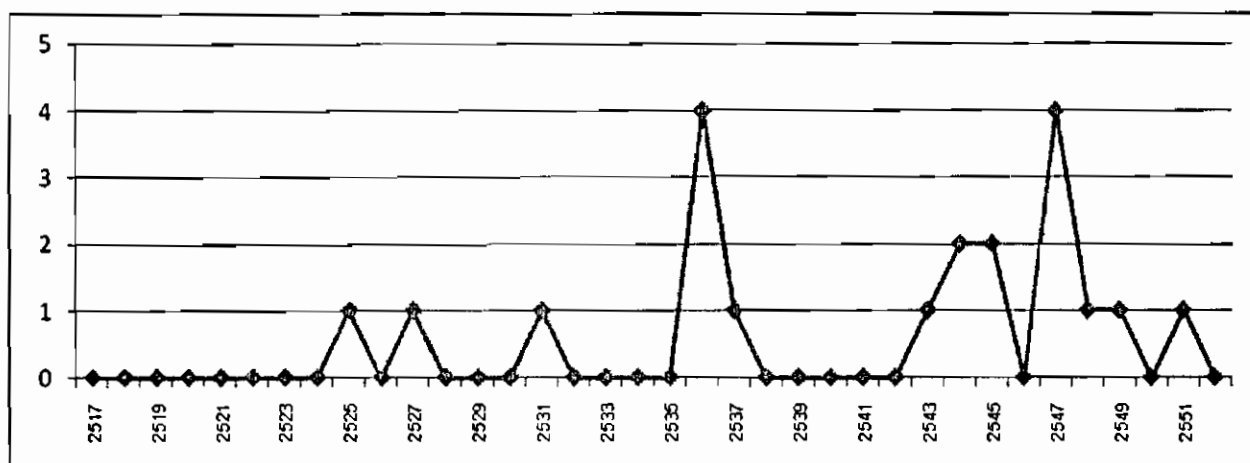
จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ที่คัดเลือกเฉพาะงานที่นอกเหนือจากการฟื้นฟูสุขภาพและเครื่องมือช่วยทางกายภาพสำหรับคนพิการ พบว่าจากขอบเขตที่ศึกษามีงานวรรณกรรมด้านนี้ทั้งหมดเพียง 19 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 2.75 ของงานวรรณกรรมคนพิการทั้งหมดที่ศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้

จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 19 ชิ้น โดยจำนวนงานแต่ละปีแสดงให้เห็นแนวโน้มที่ไม่สม่ำเสมอ (แผนภาพที่ 10) และเนื่องจากมีจำนวนที่น้อยมากจึงแทบไม่สามารถสะท้อนภาพรวมเชิงปริมาณของงานประเภทนี้ได้

งานวรรณกรรมประเภทนี้ทั้งหมดสามารถแยกรูปแบบตามลักษณะ คือ 1) งานวิจัย จำนวน 5 ชิ้น 2) งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ จำนวน 13 ชิ้น 3) หนังสือจำนวน 1 ชิ้น และสามารถแยกเนื้อหาได้เป็น 4 กลุ่มหลัก คือ 1) งานศึกษาความสามารถทางสุขภาพของคนพิการ 2) งานศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของคนพิการ 3) งานศึกษาความต้องการทางด้านสุขภาพของคนพิการ และ 4) งานศึกษาอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ

¹ งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพ ในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง งานเขียน งานศึกษา และงานวิจัยทางด้านสุขภาพที่เกี่ยวกับความสามารถและประเด็นทางสังคมของคนพิการ ในส่วนของสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในรูปแบบวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการศึกษา

แผนภาพที่ 10 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ
ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552

สำหรับการนำเสนอในรายละเอียดงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ เนื่องจากงานวรรณกรรมแต่ละลักษณะมีจำนวนน้อย ในที่นี้ผู้วิจัยจึงขอนำเสนองานโดยใช้ประเภทของเนื้อหาเป็นหลัก

งานศึกษาความสามารถทางสุขภาพของคนพิการ

งานศึกษาความสามารถทางสุขภาพของคนพิการทั้งหมดจะเป็นงานในลักษณะภาคนิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ทางด้านเทคนิคการแพทย์สำหรับคนพิการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นงานศึกษาความสามารถทางกายภาพของคนพิการเทียบเคียงกับคนปกติโดยใช้วิธีการทดสอบทางการแพทย์ ได้แก่ “การศึกษาเปรียบเทียบระยะทางการกระโดดและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ Quadriceps ในเด็กปกติและเด็กพิการทางหูโดยกำเนิด อายุ 7-10 ปี” (2543) โดย นันทวัน กุศลสวัสดิ์ เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการกระโดดและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ระหว่างเด็กปกติและเด็กพิการทางหู โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างละ 20 คน อายุ 7 – 10 ปี ผลการศึกษาพบว่าเด็กปกติสามารถกระโดดได้ไกลกว่าเด็กพิการทางหู “การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการรับและขว้างบอลในเด็กปกติและเด็กพิการทางหูโดยกำเนิดเพศชายอายุ 9-10 ปี” (2544) โดย เกษแก้ว อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการรับและขว้างบอลในเด็กปกติและเด็กพิการทางหูโดยกำเนิด เพศชายอายุ 9-10 ปี กลุ่มตัวอย่างละ 20 คน ผลปรากฏว่าเด็กปกติมีความสามารถในการรับบอลดีกว่าเด็กพิการทางหู หากแต่ในการขว้างบอลมีความสามารถไม่แตกต่างกัน “การเปรียบเทียบค่าดัชนีของการใช้พลังงาน (EEI) ในการเดินระหว่างเด็กปกติและเด็กพิการทางสมอง (CP) อายุ 8-18 ปี” (2544) โดย สุปราณี เขียดเหตุ เป็นงานเพื่อศึกษาดัชนีและสภาพร่างกายในการเดินระหว่างเด็กพิการทางสมองและเด็กปกติ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองมีทักษะไม่แตกต่างกันตามนัยทางสถิติ “การเปรียบเทียบดัชนีการใช้พลังงานในการ

เดินบนพื้นราบและพื้นขรุขระในเด็กสมองพิการ" (2547) โดย นันทิยา ปิงยศ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบดัชนีการใช้พลังงานในการเดินระหว่างบนพื้นราบและพื้นขรุขระในเด็กสมองพิการ ผลการศึกษาพบว่าดัชนีการเดินบนพื้นราบและพื้นขรุขระไม่มีความแตกต่างกัน "ดัชนีการใช้พลังงานในการเดินบนทางลาดชันและทางราบในเด็กสมองพิการ อายุ 5-14 ปี" (2547) โดย นิภาพร ยวงแก้ว การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบดัชนีการใช้พลังงานในการเดินทางบนทางลาดชันและทางราบ ผู้เข้ารับการทดสอบเป็นเด็กสมองพิการอายุ 5-14 ปี จำนวน 17 คน ผลการศึกษาทำให้ได้ค่าดัชนีการใช้พลังงานด้านต่าง ๆ รวมถึงค่าของเวลาและความเร็วด้วย "การหาความน่าเชื่อถือระหว่างบุคคลสำหรับการประเมินพัฒนาการการเคลื่อนไหวในเด็กสมองพิการด้วยแบบประเมิน Gross Motor Function Measure-88 โดยประเมินผ่านทางวิดีโอ" (2551) โดย กรรณิการ์ ปินตา เป็นการศึกษาเพื่อหาความน่าเชื่อถือระหว่างบุคคลสำหรับการประเมินพัฒนาการทางการเคลื่อนไหวในเด็กสมองพิการด้วยแบบประเมิน Gross Motor Function Measure-88 จากกลุ่มตัวอย่าง 5 คน ผลการศึกษาพบว่าความน่าเชื่อถือระหว่างตัวผู้ประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดี และแบบการประเมินดังกล่าวสามารถใช้ในเด็กสมองพิการได้

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย 1 ชิ้นในประเด็นนี้ คือ รายงานวิจัยเรื่อง "การรับรู้ระดับความสามารถของผู้พิการระหว่างผู้พิการและผู้ดูแล" (2545) โดย บุษบงกช เชวงเชาว์ ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาการรับรู้ระดับความสามารถของผู้พิการตามความคิดของผู้พิการและผู้ดูแล จำนวน 20 คู่ จากกลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลและผู้พิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่ากรณีตัวอย่างทุกคู่รับรู้วิธีการในการทำกิจวัตรประจำวันได้สอดคล้องกัน

งานศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของคนพิการ

หนังสือ "แขนขาพิการแต่กำเนิด" (2525) โดย ดำรง กิจกุลศล เป็นหนังสือประกอบการสอนทางการแพทย์ที่นำเสนอข้อมูลและพฤติกรรมของกลุ่มคนพิการแขนขาแต่กำเนิด รายงานการวิจัย "การศึกษาทักษะการรับรู้ทางสายตาในเด็กสมองพิการ" (2536) โดย สุภาพร ชินชัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาทักษะการรับรู้ทางสายตาในเด็กสมองพิการ จำนวน 28 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กสมองพิการแต่ละประเภทมีทักษะ ไม่แตกต่างกันในทุกด้าน "การศึกษาติดตามความสามารถในการขับถ่ายปัสสาวะในผู้ป่วยที่มีกระเพาะปัสสาวะพิการจากการบาดเจ็บไขสันหลังซึ่งได้รับการฝึกกระเพาะปัสสาวะอย่างมีแบบแผนตลอดเวลาที่อยู่โรงพยาบาล" (2531) โดย ประณีต ส่งวัฒนา เป็นการศึกษาติดตามความสามารถในการขับถ่ายปัสสาวะของผู้ป่วยที่มีกระเพาะปัสสาวะพิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง จำนวน 17 ราย ที่รักษาในโรงพยาบาลรามาธิบดีและโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ผลการศึกษาพบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการฝึกตามแบบแผน มีเพียง 1 คนที่ต้องเข้ารับการผ่าตัดฯ ใหม่อีกครั้ง "ศึกษาผู้ป่วยที่พิการเฉพาะที่ตัดขาเพื่อโครงการเท้าเทียมสมัยใหม่" (2537)

โดย ประสงค์ บุญยะเสนา เป็นการศึกษาเปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่พิการในสภาพต่างๆ ที่ถูกตัดแขนและขา มาเข้ารับรักษาในหน่วยช่วยคนพิการ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและผลการศึกษาพบข้อมูลพื้นฐานและความต้องการแขนขาเทียมหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือรูปแบบต่างๆ “การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” (2547) โดย รักธรรม ลาภโชติกาญจน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของคนพิการทางกายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามข้อมูลสุขภาพเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการศึกษาทำให้ได้ข้อสรุปว่าคนพิการส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการออกกำลังกายที่ดีพอและขาดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่ถูกต้อง รวมถึงการเข้ารับบริการทางสาธารณสุข The relationships of perceived barriers to action, perceived self-efficacy, perceived social support, personal factors and health-promoting behaviors among disabled persons in Uttaradit province (2547) โดย Srisupa Jaisopa มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้อุปสรรคต่อการปฏิบัติ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนพิการในจังหวัดอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นคนพิการทางการมองเห็นและการเคลื่อนไหวอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 100 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ในกรอบแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ระดับการศึกษารายได้ ประเภทความพิการ ระดับความพิการ การรับรู้อุปสรรคต่อการปฏิบัติ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม ส่วนเพศ อายุ และแบบแผนที่อยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

งานศึกษาความต้องการทางด้านสุขภาพของคนพิการ

งานศึกษากลุ่มนี้จำนวนทั้งหมดสองชิ้นเป็นการศึกษาเชิงสำรวจพฤติกรรมสุขภาพซึ่งดำเนินการในโรงพยาบาล 2 แห่ง คือ งานศึกษา “ความต้องการด้านการพยาบาลของผู้ป่วยที่มีความพิการทางไขสันหลังในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่และมูลนิธิศิริวัฒนาเซลเซียร์” (2527) โดย ไพโรจน์ อุตศิริ เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบภาวะสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมทั้งทราบความต้องการ ในด้านบริการสุขภาพเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานต่างๆ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการ จากเจ้าหน้าที่พยาบาลในด้านการพยาบาล ซึ่งผลการศึกษาหลังจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีความต้องการพื้นฐานระดับปานกลางและภาวะสุขภาพเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และปัญหาสังคม อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน รายงานการวิจัย “ปัญหาและความต้องการด้านการแพทย์และสังคมของผู้พิการ ที่มารับบริการตรวจรักษา ณ

โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมราช" (2536) โดย งานสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมราช สุพรรณบุรี เป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะสังคมและประชากร ของผู้พิการรวมทั้ง ปัญหาความต้องการทางการแพทย์และสังคมของผู้พิการที่มารับการตรวจรักษา ณ โรงพยาบาลอภัยมราช สุพรรณบุรี โดยเก็บข้อมูลจากคนพิการจำนวน 92 ราย โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ต้องการกำลังใจสูงสุดเป็นลำดับแรก และต้องการให้เจ้าหน้าที่พยาบาล จัดบริการแก่คนพิการในชุมชนด้วย รายงานการศึกษาทั้งสองฉบับนี้ จะแสดงให้เห็นความสนใจเกี่ยวกับ สภาพทางสังคมของผู้พิการนอกเหนือจากประเด็นสุขภาพอื่นๆ ด้วย

งานศึกษานามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ

"การศึกษาความรู้ทัศนคติและปัจจัยในการมีชีวิตคู่ของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลังในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" (2545) โดย เพชรน้ำหนึ่ง ศิริวรรณะ เป็นงานศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้และทัศนคติต่อการมีชีวิตคู่ของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลจำนวน 50 คน (ชาย 36 คน หญิง 14คน) สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางบวก ร้อยละ 74 เห็นว่าบุคคลพิการทุกประเภทสามารถแต่งงานมีคู่ครองได้ และมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่าควรเปิดเผยในการมีชีวิตคู่ "ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ชีวิตคู่ของผู้พิการทางการมองเห็นในเขตกรุงเทพมหานคร" (2549) โดย สุปราณี วาสนาม เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตคู่ของผู้พิการทางการมองเห็นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการมีชีวิตสมรสของ Spanier เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติสรุปได้ว่าผู้พิการการมองเห็นในกรุงเทพมหานครฯ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมตัวก่อนใช้ชีวิตคู่ ซึ่งควรจัดให้มีการให้คำแนะนำหรือสัมมนากับคนกลุ่มนี้

งานศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านสุขภาพของคนพิการ

รายงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า" (2536) โดย มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ รายงานวิจัย "ประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กพิการและทุพพลภาพ (เฉพาะเด็กชาย) ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี" (2536) โดย สุมาลี อรุณรัตนดิolk ฝ่ายทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี "รูปแบบการพัฒนาสุขภาพคนพิการในชนบทจังหวัดขอนแก่น" (2548) โดย อนุชา นิลประพันธ์

วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาคนพิการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์

วิธีดำเนินงานศึกษาและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาคนพิการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ อาจแบ่งระเบียบวิธีวิจัยได้เป็น 2 ลักษณะหลักเช่นเดียวกับงานประเภทอื่นๆ คือ ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

1) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณถูกนำมาใช้ในงานศึกษาคนพิการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์หลายชิ้น โดยเฉพาะในกลุ่มงานศึกษาความสามารถทางสุขภาพของคนพิการที่ทุกชิ้นได้ใช้การสังเกตพฤติกรรมของคนพิการเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล เช่นเดียวกับงานอีกหลายชิ้นในกลุ่มอื่นที่ใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล อาทิ งานศึกษา “ความต้องการด้านการพยาบาลของผู้ป่วยที่มีความพิการทางไขสันหลังในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่และมูลนิธิศิริวัฒนาเซลเซียร์” (2527) “การศึกษาความรู้ทัศนคติและปัจจัยในการมีชีวิตร่วมของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลังในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” (2545) รายงานวิจัย “ประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กพิการและทุพพลภาพ (เฉพาะเด็กชาย) ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” (2536) ซึ่งสาเหตุที่งานประเภทนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจำนวนมากอันอาจเนื่องมาจากการส่วนใหญ่ดำเนินการในระดับจุลภาค เช่น ศึกษาภายในสถานพยาบาลหรือหน่วยงานหนึ่ง รวมถึงศึกษาในระดับปัจเจกบุคคล ดังเช่น กลุ่มความสามารถทางสุขภาพของคนพิการ เป็นต้น ซึ่งระเบียบวิธีเชิงปริมาณอาจไม่เหมาะสมเนื่องด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการข้อมูลในระดับเล็ก

2) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แม้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพจะถูกนำมาใช้ในงานศึกษาคนพิการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่ หากแต่ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามหรือแบบทดสอบเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลก็ ยังได้ถูกนำมาใช้ในงานศึกษาหลายชิ้น ซึ่งจะเป็นงานที่ต้องการข้อมูลในพื้นที่กว้างกว่าหน่วยงานหรือสถานพยาบาล ตัวอย่างเช่น งานศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ชีวิตร่วมของผู้พิการทางการมองเห็นในเขตกรุงเทพมหานคร” (2549) เป็นต้น

ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์

จากงานสำรวจวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ผู้วิจัยพบข้อสังเกตและข้อมูลที่น่าสนใจบางประการ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นกระแสดความคิดของงานประเภทนี้ อันอาจนำไปปรับใช้กับนโยบายหรือการดำเนินการศึกษาคนพิการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ต่อไป

1) ภาพรวมโดยเปรียบเทียบกับงานศึกษาด้านอื่น

หากพิจารณาจากภาพรวมแล้วงานวรรณกรรมประเภทนี้ยังมีจำนวนที่น้อยเมื่อเทียบกับงานวรรณกรรมประเภทอื่น อีกทั้งยังมีแนวโน้มการเพิ่มจำนวนหรือขยายตัวของความสนใจที่ไม่เป็นไปตามนโยบายเกี่ยวกับคนพิการในสังคมไทย รวมถึงกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้ว่าการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการด้านสุขภาพส่วนใหญ่ในสังคมไทยได้รวมคนพิการเข้ากับคนปกติทำงานในด้านนี้มีจำนวนค่อนข้างน้อย และกระทำในระดับจุลภาค ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลบางแห่งเท่านั้น ในทางเดียวกันงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์บางส่วนยังได้มีประเด็นเนื้อหาเชื่อมโยงกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ด้านกายภาพ ส่งผลให้ชิ้นงานไม่ปรากฏในงานประเภทนี้

2) ประเด็นการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการด้านสุขภาพ พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับความสามารถทางด้านสุขภาพมีการนำเสนอมากที่สุด 7 ชิ้น รองลงมา คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ 6 ชิ้น งานศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านสุขภาพ 3 ชิ้น ความต้องการทางด้านสุขภาพ 2 ชิ้น และอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ 2 ชิ้น

3) ความสัมพันธ์กับนโยบายหรือกฎระเบียบของรัฐ

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการด้านสุขภาพทั้งในแง่ปริมาณโดยรวม และรายชิ้น ดูจะมีได้แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงกับนโยบายหรือกฎระเบียบเกี่ยวกับคนพิการของรัฐมากนัก อย่างไรก็ตามก็ดีผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่างานในบางประเด็นเป็นสิ่งที่เพิ่งได้รับการศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 2540 อันถือว่าเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยและนโยบายของรัฐ รวมถึงกฎหมายต่างๆ เชื้อต่อความเท่าเทียมกันและสิทธิของคนพิการมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก ประเด็นเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ที่งานทั้ง 2 ชิ้น ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2545 และ 2549 โดยงานประเภทนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นประเด็นความสนใจใหม่ทางด้านสุขภาพของคนพิการ ในอีกมุม

หนึ่งยังแสดงให้เห็นการมองสุขภาพกายที่สัมพันธ์กับสังคมและชีวิตด้วย ในทางกลับกันงานประเด็นอื่นจะนำเสนอแต่ด้านสุขภาพทั้งความต้องการ การดำเนินงาน และพฤติกรรม แต่เพียงอย่างเดียว โดยมีได้ให้ความสนใจในประเด็นชีวิตด้านอื่นที่สัมพันธ์กับสุขภาพ

4) การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและแนวโน้มของงานศึกษา

หากพิจารณาจำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการด้านสุขภาพ ทั้งโดยรวมและแยกประเภท แล้วดูเหมือนว่าจะมีข้อมูลที่ไม่เพียงพอและไม่สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและแนวโน้มของงานศึกษาได้ อย่างไรก็ดีสิ่งสะท้อนประการหนึ่ง คือ งานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ ส่วนใหญ่จะเป็นงานศึกษาความสามารถทางสุขภาพของคนพิการที่มีจำนวนถึง 7 ขึ้นจาก 13 ขึ้น ในขณะที่งานวรรณกรรมเชิงอนามัยเจริญพันธุ์ มีเพียง 2 ชิ้น ซึ่งตีพิมพ์หลังปี พ.ศ. 2540 คือ ปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2549 อันสะท้อนให้เห็นความสนใจในด้านนี้ยังมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยและเพิ่งเริ่มในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษที่ 2540 อย่างไรก็ดีดูเหมือนจะยังไม่มีศึกษาทัศนคติต่อสังคมที่มองชีวิตคู่ รวมถึงงานเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการด้านต่างๆ เช่น การดูแลเลี้ยงดูบุตร การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และการปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

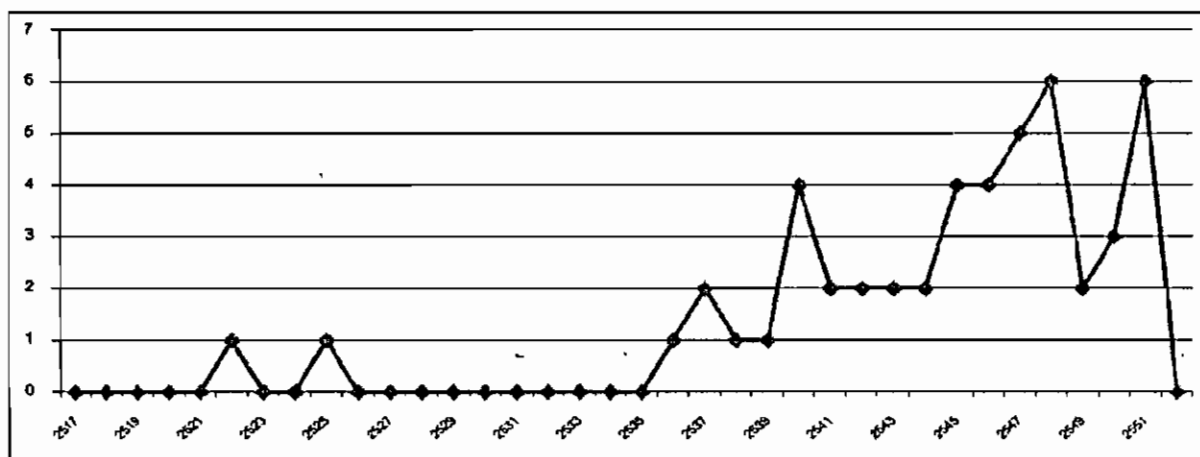
บทที่ 4

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ

คนพิการในอดีตจะถูกมองจากสังคมในฐานะกลุ่มคนที่แตกต่างกับคนปกติ และต้องได้รับการดูแลหรือสงเคราะห์เป็นพิเศษ กระนั้นก็ดีภายหลังความคิดต่อคนพิการก็ได้มีการปรับเปลี่ยนไปสู่การยอมรับคนพิการมากขึ้น และมองคนพิการในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมที่มีสิทธิและความเท่าเทียมกับคนปกติ ทั้งนี้รวมถึงการสามารถทำงานและดำรงชีวิตอิสระได้เช่นเดียวกับคนปกติ นอกจากการปรับเปลี่ยนทางความคิดดังกล่าวจะเกิดขึ้นในรูปของการออกกฎหมาย ระเบียบและการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการดำรงชีวิตอิสระและการทำงานของคนพิการแล้ว การศึกษาวิจัยและงานเขียนเกี่ยวกับคนพิการจำนวนหนึ่งยังได้แสดงให้เห็นการเพิ่มระดับความสนใจต่อประเด็นมุมมองทางสังคมของกลุ่มคนต่างๆ ที่มีต่อคนพิการด้วย

จำนวนและประเด็นของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ

จากการทบทวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ พบว่าการศึกษาประเด็นมุมมองทางสังคมต่อคนพิการมีจำนวนทั้งหมด 49 ชิ้น โดยเกือบทั้งหมดเป็นงานลักษณะวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ จำนวน 34 ชิ้น นอกจากนั้นเป็นหนังสือ 3 เล่ม และงานวิจัย 12 เล่ม จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ พบว่าหลังจากช่วง ปี 2535 เป็นต้นมาจำนวนของงานที่เกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นโดยรวม แม้จะไม่สม่ำเสมอก็ตาม (ดู แผนภาพที่ 7)

แผนภาพที่ 7 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ
ด้านมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552

สำหรับประเด็นการนำเสนอจากการทบทวนวรรณกรรมฯ พบว่าสามารถจำแนกออกได้ 3 กลุ่มหลักด้วยกัน คือ 1) มุมมองจากครอบครัวหรือผู้เลี้ยงดูต่อคนพิการ 2) มุมมองจากชุมชนต่อคนพิการ 3) มุมมองจากผู้ที่ทำงานหรือสถานประกอบการต่อคนพิการ และ 4) มุมมองอื่นๆ ต่อคนพิการ ซึ่งในส่วนนี้เนื่องจากงานวิจัยและหนังสือมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับงานวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ ผู้วิจัยจึงจะขอนำเสนอโดยใช้ประเด็นการศึกษาหรือประเด็นการนำเสนอเป็นหลัก ดังต่อไปนี้

ประเด็นการศึกษาและนำเสนองานมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการพบว่า งานที่ศึกษาหรือนำเสนอ มุมมองจากครอบครัวที่มีต่อคนพิการมีจำนวนมากที่สุด คือ 26 ชิ้น รองลงมา คือ มุมมองของเจ้าหน้าที่ดูแลคนพิการ 7 ชิ้น มุมมองจากผู้ที่ทำงานหรือสถานประกอบการต่อคนพิการ 6 ชิ้น มุมมองจากชุมชนต่อคนพิการ 3 ชิ้น และ มุมมองอื่นๆ ต่อคนพิการ 7 ชิ้น

1) มุมมองจากครอบครัวต่อคนพิการ

งานในกลุ่มนี้จะเป็นการนำเสนอประเด็นมุมมองจากครอบครัวทั้งในฐานะผู้อยู่ร่วมและผู้ดูแลคนพิการที่มีต่อคนพิการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่างานในประเด็นนี้มีการศึกษามากที่สุดในประเภทงานวรรณกรรมจากมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ งานศึกษาในกลุ่มหัวข้อนี้ได้แก่ “ผลกระทบและการปรับตัวทางเศรษฐกิจของครอบครัวคนงานที่พิการ” (2522) โดย กมลเนตร โธมานุรักษ์ เป็นงานที่มุ่งศึกษารายได้ที่ได้รับสูญเสียไปของคนงานที่ได้รับอุบัติเหตุจากโรงงานอุตสาหกรรมและความพอเพียงของค่าทดแทนที่ได้รับจากกองทุนเงินทดแทน รวมถึงผลกระทบต่อครอบครัวของคนพิการ โดยได้ศึกษาจากคนงานชายที่ประสบอุบัติเหตุจนพิการและเป็นผู้ได้รับเงินทดแทนจำนวน 78 คน หลังจากการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบสอบถามแล้วสามารถสรุปได้ว่าครอบครัวของคนงานที่พิการจากการทำงาน ปรารถน้อออกไปทำงานเพิ่มขึ้น 7 ราย ลดรายจ่ายในบ้านลง 6 ราย และอีก 23 ราย มีหนี้สินมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีบางครอบครัวที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น 2 ประการขึ้นไป “การวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้านการศึกษา” (2525) โดย อรอนงค์ สุวรรณกุล เป็นงานวิจัยที่ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาและการเลี้ยงดูของบุตรหลานที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หลังจากเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างแล้วพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก และความสามารถในการสอนของโรงเรียนสอนคนหูหนวกหูตึงและคิดจะให้การศึกษาส่งสุดเท่าที่ทำได้ ทางการศึกษาผู้ปกครองเห็นว่าเด็กพิการน่าสงสาร

ควรได้รับการเลี้ยงดูและเอาใจใส่มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในบางรายได้ผลปรากฏว่าแม้การเรียนการสอนจะเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครอง หากแต่ผู้ปกครองก็มีความรู้สึกเสียใจที่มีบุตรหลานเป็นเด็กพิการฯ และกังวลต่ออนาคตและการศึกษาของเด็ก "การสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวทางสังคมของมารดาที่มีบุตรทุพพลภาพ" (2536) โดย สุพิน ชัยรัตนกิจวงศ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวของมารดาที่มีต่อบุตรทุพพลภาพ เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจากมารดาที่นำบุตรมาตรวจรักษาที่คลินิกเฉพาะผู้ป่วยเด็กโรคประสาท โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จำนวน 100 คนและวิเคราะห์ทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่ามารดาฯ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง และมีการปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับดี "บทบาทของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาของคนพิการ" (2537) โดย กชกร ศรีสัมพันธ์ เป็นงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกครอบครัวที่มีผลในการเผชิญปัญหาของคนพิการ ในเรื่องสัมพันธ์และการสนับสนุนทางครอบครัวและสังคม โดยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นผู้พิการทางกายอายุ 20 - 49 ปี ที่มารับบริการที่ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล 60 ราย ส่วนกลุ่มที่สอง เป็นสมาชิกครอบครัวของคนพิการ 60 ราย หลังจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามและวิเคราะห์ผ่านโปรแกรม SPSS แล้วพบว่าทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกและพฤติกรรมเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวในระดับดีมาก เช่นเดียวกับการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้จำแนกปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อบทบาทของสมาชิกในครอบครัวด้วย "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถของผู้ดูแล ในการดูแลเด็กสมองพิการ" (2539) โดย เฉลิม วงษ์จันทร์ เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดูแลเด็กสมองพิการมาติดต่อกับที่แผนกเด็กโรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลภูมิพลฯ โรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลรามาฯ จำนวน 80 ราย โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินความพิการ และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการศึกษา หลังการวิเคราะห์เชิงสถิติแล้วสามารถสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม ระดับความรุนแรงของความพิการสามารถทำนายความสามารถของผู้ดูแลฯ ได้ ดังนั้นพยาบาลควรตระหนักถึงความสำคัญของการให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ดูแลเด็กสมองพิการ "ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรค ปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรป่วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด" (2540) โดย อุบล อสัมภินทรพย์ งานศึกษาชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมของมารดาต่อโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรค ปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรป่วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาฯ ซึ่งมีบุตรอายุ 3-6 ปี จำนวน 120 คนที่พานบุตรมารักษาที่คลินิกโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด โรงพยาบาลจุฬาฯ โรงพยาบาลเด็ก และโรงพยาบาลศิริราช หลังการรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติแล้ว พบว่ามารดาส่วนใหญ่มีการรับรู้

เกี่ยวกับโรคและมีพฤติกรรมดูแลที่ถูกต้อง ซึ่งสัมพันธ์กับระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และอายุของมารดา “พฤติกรรมดูแลเชิงสุขภาพและความเครียดของผู้ปกครองที่มีบุตรสมองพิการ ในโรงเรียนศรีสังวาลย์” (2540) โดย อุไร ตั้งอุดมมงคล เป็นงานศึกษาพฤติกรรมดูแลเชิงสุขภาพและความเครียดและภูมิหลังของผู้ปกครองที่มีบุตรสมองพิการในโรงเรียนศรีสังวาลย์ ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษาและวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยโปรแกรม SPSS ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมดูแลเชิงสุขภาพที่ผู้ปกครองนิยมใช้มากที่สุด คือ การตัดสินใจนำบุตรเข้ารักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน รองลงมาคือพฤติกรรมดูแลบุตรโดยมีจุดมุ่งหมายให้บุตรมีอากาศดีขึ้น “รายงานการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัวเด็กออทิสติก เด็กปัญญาอ่อน และเด็กปกติ” (2541) โดย ศิริพร สุวรรณ ทศ “Caregivers' needs for caring cerebral palsy children at home” (2543) โดย Jintana Hanprasitkam เป็นงานศึกษาความต้องการของผู้ดูแลเด็กสมองพิการอายุ 0-6 ปี จำนวน 140 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความต้องการของผู้ดูแล หลังจากวิเคราะห์เชิงสถิติแล้ว สามารถสรุปได้ว่าความต้องการของผู้ดูแล 6 ด้าน คือ ด้านการดูแลผู้ป่วย การประคับประคองจิตใจ การเงินและวัสดุสิ่งของ การเสริมสร้างพลังทางจิตวิญญาณ การจัดการภายในบ้านและการดูแลสุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยพื้นฐานของผู้ดูแล อาทิ อายุ อาชีพ และรายได้ ไม่สามารถทำนายความต้องการของผู้ดูแลได้ “รายงานการวิจัย การรับรู้ภาวะสุขภาพและพฤติกรรมดูแลของมารดาเพื่อส่งเสริมสุขภาพบุตรที่ป่วยด้วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด” (2544) โดย จุฑามาศ โชติบาง งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ภาวะสุขภาพและพฤติกรรมของมารดาเพื่อศึกษาสุขภาพบุตรที่ป่วยเป็นโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด และหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะสุขภาพกับพฤติกรรมดูแลของมารดาเพื่อส่งเสริมสุขภาพบุตรฯ กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาของเด็กอายุ 6 – 12 ปี จำนวน 50 ราย ที่เข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยกุมารเวช 2 โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ หลังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ภาวะสุขภาพเกี่ยวกับโรคหัวใจพิการแต่กำเนิดในเกณฑ์ดี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพ บุตรป่วยด้วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด อยู่ในเกณฑ์ถูกต้องค่อนข้างมาก และการรับรู้ภาวะสุขภาพโดยรวมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลของมารดาเพื่อส่งเสริมสุขภาพบุตรอย่างมีนัยสำคัญเชิงสถิติ “รายงานการวิจัยเรื่อง ครอบครัวเด็กพิการ : ปัญหาสาเหตุ และทางออก” (2545) โดย รุ่งเพชร สุมิตนันท์ เป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาด้านการรณรงค์เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ของครอบครัวเด็กพิการและชุมชน บริบท เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะคนชายขอบของครอบครัวเด็กพิการ ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็ง การขัดเกลาทางสังคม และปัญหาของครอบครัวเด็กพิการในจังหวัดลำปางและเชียงราย การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ช่วง คือในปีแรกเป็นลักษณะงานวิจัยเชิงสำรวจ ปีที่สองเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยกระบวนการกลุ่มในพื้นที่คัดเลือก รวมถึงวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษานอกจากข้อมูลการสำรวจแล้ว ยังพบว่าการจัด

ประชุมกลุ่มเป็นเครื่องมือในการช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มครอบครัวเด็กพิการ อันแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญกับเด็กพิการที่มากขึ้นและมีทัศนคติในทางบวกมากขึ้น “การปรับตัวของมารดาในการดูแลบุตรที่พิการปากแหว่งเพดานโหว่” (2545) โดย จรัสพรรณ อรุณแก้ว มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปรับตัวของมารดาในการดูแลบุตรที่พิการปากแหว่งเพดานโหว่ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกต มารดา ที่คลอดที่โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่ จำนวน 10 ราย ผลการศึกษาพบว่ามารดาสามารถปรับตัวด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาอาศัยได้อย่างเหมาะสม โดยมีการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยหลักในการปรับตัวของมารดา “บทบาทครอบครัวชาวไทยมุสลิมในการดูแลเด็กพิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้มารับบริการที่โรงพยาบาลยะลา” (2545) โดย นุชริา ขำนิไพบูลย์ เป็นงานที่มุ่งศึกษาความเชื่อ ทัศนคติ บทบาท ปัญหาและอุปสรรคของครอบครัวชาวไทยมุสลิมที่มีต่อเด็กพิการ โดยทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกต ผู้ให้ข้อมูล 12 คน ซึ่งคัดเลือกมาจากผู้ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลยะลา ผลการศึกษาพบว่าการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของเด็กพิการ มีผลจากหลักคำสอนศาสนาอิสลาม ทำให้ทุกครอบครัวดูแลไม่ทอดทิ้งเด็กพิการ โดยมีการมองว่าเป็นกลุ่มคนที่น่าสงสาร อย่างไรก็ตามก็มีการสนับสนุนการดูแลจากหน่วยงานในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนมีน้อยมาก และการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารสำหรับเด็กพิการเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ “รายงานการวิจัย ครอบครัวคนพิการทางสติปัญญาในจังหวัดพัทลุง” (2546) โดย สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์ “ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและพฤติกรรมการปรับตัวของบุตร” (2546) โดย จิระพร ชะโน “ประสบการณ์การมีพี่น้องป่วยด้วยโรคสมองพิการได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี” (2547) โดย ปิยะมากรณ์ ทองโส “การทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองทางจิตใจและอารมณ์ในบิดามารดาเด็กสมองพิการ” (2547) โดย ยุพิน แก้วนา “บทบาทของสถาบันครอบครัวต่อการจัดสวัสดิการสำหรับผู้พิการทางจิต” (2547) โดย สุนารี หน่อไชย มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดูแลผู้พิการทางจิตที่บ้าน เพื่อศึกษาความต้องการบริการและความช่วยเหลือจากรัฐบาลของครอบครัวในการนำผู้พิการทางจิตกลับไปดูแลที่บ้าน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการ โดยแนวคิดครอบครัวเป็นฐาน เก็บข้อมูลจากสมาชิกครอบครัวของคนพิการทางจิตในสถานสงเคราะห์บ้านกึ่งวิถีชายและหญิงแบบสอบถาม 116 ชุด หลังจากวิเคราะห์เชิงสถิติแล้วพบว่าภาระทางเศรษฐกิจเป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และสุดท้ายด้านสังคมและหน้าที่การงาน ส่งผลให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการดูแลผู้พิการทางจิตที่บ้าน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจากรัฐในด้าน การสนับสนุนทางสังคมมากที่สุด รองลงมาคือข้อมูลข่าวสาร อาชีพและการมีรายได้ตามลำดับ “บทบาทของกลุ่มคนพิการและครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในชุมชน” (2547) โดย สุมล เจนอักษรกุล มีความมุ่งหมายในการศึกษาบทบาทและปัญหาความต้องการของ

ครอบครัวในการดูแลและพัฒนาคนพิการให้สามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ศึกษา คือ บ้านแพะโรงสูง อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องกับคนพิการ 10 ราย ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ดูแลและเข้าใจคนพิการเป็นอย่างดี หากแต่ปัญหาทางการศึกษา การพยาบาล การฝึกอาชีพ และการยอมรับคนพิการ เป็นปัญหาและความต้องการหลักของครอบครัว "ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของมารดาที่มีบุตรสมองพิการ" (2548) โดย เบญญาภา เจริญวิจิตรศิลป์ "Predicting factors of caregiver burden for children with cerebral palsy" (2550) โดย Wanid Duangdech เป็นงานศึกษาภาระของผู้ดูแลและการศึกษาอำนาจการทำนายของอายุผู้ดูแล ภาวะสุขภาพของผู้ดูแล รายได้ของครอบครัว การมีส่วนร่วมและการเผชิญความเครียดในการดูแล รวมถึงระดับความรุนแรงของความพิการ เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนาและวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยภาระของผู้ดูแลด้านอารมณ์ปานกลาง ขณะที่ค่าเฉลี่ยภาระด้านการเงินภาระด้านร่างกายและภาระด้านสังคมต่ำ "ความต้องการบริการช่วยเหลือของผู้ดูแลบุคคลสมองพิการในชุมชนชนบทจังหวัดชัยภูมิ" (2550) โดย ฐาปณีย์ โลพันธ์ เป็นงานศึกษาความต้องการบริการช่วยเหลือของผู้ดูแลบุคคลสมองพิการในชุมชนชนบทจังหวัดชัยภูมิ และปัจจัยที่สามารถทำนายความต้องการบริการช่วยเหลือของผู้ดูแล โดยเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพจากแบบสอบถามผู้ดูแลบุคคลสมองพิการที่บ้านจำนวน 100 รายและการสัมภาษณ์เจาะลึก 15 ราย ผลการศึกษากายหลังวิเคราะห์เชิงสถิติพบว่าจำนวนพี่น้องของเด็กพิการสามารถทำนายความต้องการของผู้ดูแลบุตรสมองพิการได้ร้อยละ 9.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ดูแลมีความต้องการบริการช่วยเหลือรวมทุกด้านในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นความช่วยเหลือจากแหล่งประโยชน์ภายนอก อาทิ การสนับสนุนการเงินและสิ่งของ "การเลี้ยงดูเด็กพิการทางสติปัญญาของครอบครัว : กรณีศึกษาครอบครัวที่มารับบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร" (2550) โดย บุศรินทร์ เจริญวัฒนกุล เป็นการศึกษาการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีลูกพิการทางสติปัญญา วิธีการจัดการปัญหาและความต้องการของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กพิการทางสติปัญญา โดยศึกษาเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กพิการฯ จำนวน 8 ราย หลังจากเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และประมวลผลการศึกษาแล้ว สามารถสรุปได้ว่าปัญหาของครอบครัวส่วนใหญ่ คือ การมีปัญหาค่าใช้จ่าย ปัญหาเศรษฐกิจ ส่วนความต้องการของครอบครัวพบว่า ครอบครัวต้องการมีผู้ช่วยดูแลเด็ก ให้เวลาแก่สมาชิกอื่นในครอบครัว สำหรับการเลี้ยงดูเด็กพิการฯ มีทั้งการยอมรับและไม่ยอมรับการเลี้ยงดู ส่วนใหญ่แม่จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็กและกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก "Factors predicting maternal behaviors in caring for children with cerebral palsy" (2551) โดย Pawarisa Tungpaibool เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรสมองพิการและศึกษาอำนาจการทำนายของการสนับสนุนทางสังคม การรับรู้

สมรรถนะในตนเองและระดับความรุนแรงของความพิการต่อพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรสมองพิการ กลุ่มตัวอย่างคือมารดาของเด็กสมองพิการอายุ 6 เดือน – 6 ปี จำนวน 109 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินระดับความรุนแรงของความพิการ แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบวัดการรับรู้สมรรถนะในตนเองและแบบสอบถามพฤติกรรมของมารดา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติและความถดถอยเชิงพหุ สามารถสรุปผลการศึกษาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรสมองพิการอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมของมารดาด้านการดูแลทั่วไปสูงสุด รองลงมาคือการดูแลตามระยะพัฒนาการ และพฤติกรรมดูแลตามภาวะเบี่ยงเบนสุขภาพ “ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของญาติต่อความพิการกับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในชุมชน” (2551) โดย พรศักดิ์ มหาวรรณ เป็นการศึกษาทัศนคติของญาติหรือผู้ดูแลที่มีต่อความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยฯ ในชุมชน เขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามใน 2 กลุ่ม คือผู้ป่วยฯ และ ญาติของผู้ป่วยฯ ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ของคนทั้งสองกลุ่มมีลักษณะในทางบวกระดับปานกลาง นั้นหมายถึงถ้าผู้ดูแลมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการ เขาเหล่านั้นก็จะประกอบกิจวัตรประจำวันได้มากตามไปด้วย “คุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้พิการอัมพาตครึ่งซีกจากโรคหลอดเลือดสมอง ณ ศูนย์บริการสุขภาพชุมชนวัดห้วยเกียง ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” (2551) โดย อำนาจ ธัญสม เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถามทั่วไปของทั้งผู้ดูแลและผู้พิการเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล หลังการวิเคราะห์ทางสถิติแล้วสามารถสรุปได้ว่า ผู้ดูแลส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางกายระดับปานกลาง ทางจิตใจในระดับที่ดี และความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับปานกลาง

2) มุมมองของเจ้าหน้าที่ดูแลคนพิการต่อคนพิการ ได้แก่

งานศึกษาในกลุ่มนี้จะเป็นการศึกษามุมมองต่อคนพิการจากเจ้าหน้าที่ที่ทำงานดูแลคนพิการทั้งในด้านการฟื้นฟู การศึกษา ผู้ให้คำปรึกษา และอาสาสมัครสาธารณสุข ได้แก่ “การศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการในที่ทำกาการประชาสัมพันธ์จังหวัด” (2538) โดย กนิษฐา ถาวรกิจ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ความรู้ ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการ ในที่ทำกาการประชาสัมพันธ์จังหวัดต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติและการเตรียมงานการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน หลังการศึกษาโดยการสำรวจผ่านแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการ ในที่ทำกาการประชาสัมพันธ์จังหวัด 75 จังหวัดและวิเคราะห์เชิงสถิติแล้วพบว่า ความรู้ ทัศนคติและทัศนคติของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับดี คือ มีความเข้าใจอันดีต่อคนพิการ “รายงานการวิจัย เรื่องสภาวะการทำงาน ความเข้าใจและทัศนคติของผู้ให้บริการปรึกษาแนะแนวแก่คนพิการ” (2542) โดย ทวี เชื้อสุวรรณทวี เป็นงานวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายในการสำรวจสภาวะการทำงาน แนวคิดและ

ทัศนคติการให้บริการปรึกษาและแนะแนวแก่คนพิการ ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน ที่เป็นบุคลากรในองค์กร คนพิการทั้งภาครัฐและเอกชน 53 แห่ง หลังจากเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติทำให้ได้ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะการทำงานหลายด้าน อาทิ ระบบการบริหารงานส่วนใหญ่ไม่เอื้ออำนวยต่อการให้ คำปรึกษา บุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่าคนพิการสามารถพัฒนาได้แต่มีข้อจำกัด เป็นต้น “ปัจจัยที่มีผลต่อ การปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา จังหวัด นนทบุรี” (2543) โดย กวี แสงพิฑูร “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้ดูแล การเจริญเติบโต และพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด” (2546) โดย กรรณิกา ชาธรรม “Attitudes of physical therapists toward persons with physical disabilities” (2548) โดย Surachade leelakajohnkit เป็นงานศึกษาเจตคติของนักกายภาพบำบัดที่มีต่อคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว รวมไปถึงการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยเรื่องเพศ สถานที่ทำงาน และระดับการติดต่อสัมพันธ์กับคนพิการ โดยศึกษาจากนักกายภาพบำบัดที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 225 คน ใช้ แบบสอบถามทั่วไป แบบวัดการติดต่อสัมพันธ์กับคนพิการ (CDP Scale) และแบบวัดเจตคติที่มีต่อคน พิการ (ATDP Scale) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลก่อนนำมาประมวลผลเชิงสถิติ ผลการศึกษาพบว่านัก กายภาพบำบัดมีเจตคติที่ดีต่อคนพิการทางการและการเคลื่อนไหว ปัจจัยเรื่องเพศไม่ส่งผลต่อความ แตกต่างของเจตคติ หากแต่สถานที่ทำงานต่างประเภทมีส่วนต่อความแตกต่าง “Knowledge and attitudes of special education teachers towards students with hearing impairment in the northeast region” (2548) โดย Thearnsinee Pokathrap เป็นงานศึกษาความรู้และเจตคติของครูโรงเรียน ศึกษาพิเศษต่อเด็กพิการทางการได้ยินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 144 ราย เก็บข้อมูลโดย แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบวัดเจตคติ ผลการศึกษาพบว่าครูฯ มีความรู้เรื่องจิตวิทยาทางการได้ ยินและการจัดการเรียนการสอนระดับปานกลาง มีเจตคติต่อคนพิการทางการได้ยินในทางบวก “การ ปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการช่วยเหลือครอบครัวเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ สมาชิกครอบครัวที่พิการทางการเคลื่อนไหวในตำบลทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง” (2551) โดย วรภัทร ด้านบุญเรือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปฏิบัติการของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านในการช่วยเหลือครอบครัว เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพสมาชิกครอบครัวที่พิการทางการเคลื่อนไหว ตำบล ทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง จำนวน 34 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เชิง สถิติ ผลการศึกษารูปได้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ปัญหาสำคัญคือ สมาชิกครอบครัวคนพิการไม่เห็นความสำคัญและมีทัศนคติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการ

3) มุมมองจากผู้ทำงานหรือสถานประกอบการต่อคนพิการ

งานศึกษากลุ่มนี้จะเป็นการนำเสนอมุมมองผู้ร่วมงานและเจ้าของสถานประกอบการต่อคนพิการที่ทำงานร่วมกัน ได้แก่ “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรที่ทำงานกับคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” (2541) โดย บุญเลิศ สิริภักทวนิช เป็นงานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายในการความสัมพันธ์ระหว่างให้ความสำคัญต่อปัจจัยจิตใจในการทำงานและระดับความมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานราชการและเอกชน กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ทำงานกับคนพิการที่มีหน้าที่หลักในการบริการหรือติดต่อสัมพันธ์โดยตรงกับคนพิการ จำนวน 423 คน หลังการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติแล้วพบว่า บุคลากรที่ทำงานกับคนพิการในหน่วยงานราชการให้ความสำคัญกับแรงจูงใจด้านค่าตอบแทนสูงกว่าในหน่วยงานเอกชน บุคลากรในหน่วยงานเอกชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าราชการ 5 ด้าน คือ ค่าตอบแทน สวัสดิการ สถานที่ทำงาน ความก้าวหน้า และการพัฒนาศักยภาพ “ทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานต่อผู้ร่วมงานที่พิการ” (2542) โดย ผจงลักษณ์ โสตศิริ เป็นการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานในหน่วยงานราชการและเอกชนที่มีคนพิการทำงานร่วมด้วยจำนวน 153 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ทางสถิติ ร้อยละ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าทัศนคติของพนักงานต่อคนพิการและตนเองอยู่ในระดับดี หากแต่พฤติกรรมต่อคนพิการอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความรู้เกี่ยวกับคนพิการ “แนวโน้มการรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการ จังหวัดเชียงใหม่” (2546) โดย เขมิกา พันธุ์วิไล มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวโน้มการรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและการสังเกตเป็นเครื่องมือในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงาน พบการศึกษาโดยรมสรุปได้ว่านายจ้างมีทัศนคติที่ดีต่อคนพิการและมีแนวโน้มในการรับคนพิการเข้าทำงานมากขึ้น แต่ปัญหาสำคัญคือเรื่องความคล่องตัวและสภาพทางอารมณ์ของคนพิการ “Opinions of workplace administrators in Bangkok concerning employment of persons with disabilities” (2548) โดย Soraya Unruenngam เป็นงานศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการในกรุงเทพฯ เกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการในการจ้างงานคนพิการ รวมทั้งศึกษาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารฯ กับลักษณะส่วนบุคคล กลุ่มประชากรเป็นสถานประกอบการลักษณะบริษัทมหาชน จำนวน 214 แห่ง หลังจากใช้แบบสำรวจเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เชิงสถิติแล้วพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารฯ ต่อคนพิการอยู่ในเกณฑ์ดีและความคิดเห็นโดยรวมกับรายด้านมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน “ทัศนคติของผู้ร่วมงานต่อผู้ร่วมงานที่มีความพิการในแขวงลาดพร้าว” (2548) โดย ลูกแก้ว เรืองสว่าง และ งานศึกษา “ความพึงพอใจของ

ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนต่อการรับผู้พิการที่ผ่านโครงการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์" (2549) โดย ยุทธพงษ์ ปุญเขตต์

4) มุมมองจากชุมชนต่อคนพิการ

งานวรรณกรรมกลุ่มนี้จะเป็นการนำเสนอมุมมองของชุมชนหรือสังคมโดยรอบต่อคนพิการซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับคนพิการในฐานะผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนคนพิการ ได้แก่ "รายงานการวิจัยเรื่องการช่วยเหลือตนเองของชุมชนในการดูแลผู้พิการ อ. ศรีบุญเรือง จ. อุตรดิตถ์" (2537) โดย พันธุ์ทิพย์ รามสูต "การช่วยเหลือผู้พิการโดยชุมชนมีส่วนร่วม" โดย (2547) ศูนย์พัฒนาและฝึกอบรมอาชีพผู้พิการโดยชุมชนมีส่วนร่วม เมืองโซโล ประเทศอินโดนีเซีย "ทัศนคติของเพื่อนบ้านต่อคนพิการใน ต.สันกลาง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่" (2549) โดย วิจารณ์ศักดิ์ คุณนิรานนท์ เป็นงานที่มุ่งศึกษาทัศนคติของเพื่อนบ้านจำนวนทั้งสิ้น 164 คนต่อคนพิการ ในเขต ต.สันกลาง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามทัศนคติเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมมีทัศนคติเชิงบวกต่อคนพิการ เนื่องจากได้รับความรู้ความเข้าใจจากข้อมูล สื่อต่างๆ ต่อคนพิการ ระดับการมีส่วนร่วมในสังคมของคนพิการ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างเพื่อนบ้านกับคนพิการ

5) มุมมองอื่นๆ ต่อคนพิการ

งานกลุ่มนี้จะเป็นการนำเสนอมุมมองทางสังคมหรือจากกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีต่อคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นมุมมองจากงานเขียนและมุมมองจากกลุ่มคนต่างๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา ได้แก่ "การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการแข่งขันเฟสปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ที่มีผลต่อเจตคติของผู้ชมการแข่งขันต่อคนพิการ" (2542) โดย ทวี เชื้อสุวรรณทวี เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาว่าการเข้าชมหรือเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬาเฟสปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 มีผลต่อเจตคติของกลุ่มตัวอย่างต่อคนพิการหรือไม่ หลังจากเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่าง 1080 คนและวิเคราะห์เชิงสถิติแล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีเจตคติต่อคนพิการดีขึ้นและในเชิงบวกมากขึ้น หลังการเข้าร่วมหรือชมกีฬาเฟสปิกเกมส์ฯ "รายงานผลการวิจัยเรื่องเจตคติของอาจารย์พยาบาลที่มีต่อคนพิการ" (2544) โดย วรรณฯ สุขสบาย "ทัศนคติของนักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ที่มีต่อผู้พิการ" (2545) โดย วารุณี ณ ลำปาง เป็นงานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มีต่อคนพิการ เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติกับนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชา ทั้งหมดจำนวน 179 คน หลังจากเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยวิธี ANOVA พบว่าทัศนคติของนักศึกษาล้วนใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นนักศึกษาสาขาวิชากายภาพบำบัดและนักศึกษาสาขาเทคนิคการแพทย์ที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ "รายงานการวิจัยภาพตัวแทนทางสังคมของคนพิการในสังคมไทย : กรณีศึกษาผ่านวรรณกรรมไทย" (2548) โดย กุลภา วจนสาระ แผนงานสร้าง

เสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย เป็นงานวิจัยที่น่าเสนอภาพและความคิดความเข้าใจของสังคมที่มีต่อคนพิการในสังคมไทย โดยศึกษาผ่านการวิเคราะห์ตัวละครและเนื้อหาในนวนิยายไทยจำนวน 14 เรื่องที่มีตัวละครหลักและรองเป็นคนพิการในลักษณะความพิการต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าการสร้างภาพแบบฉบับตายตัวให้กับคนพิการ 2 ประการด้วยกัน คือ ภาพของความน่าสงสารและภาพของคนที่ยช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ สำหรับแก่นเรื่องและโครงเรื่องได้แสดงให้เห็นลักษณะสามประการ คือ หนึ่ง ความมีอำนาจเหนือหรือการครอบงำของความปกติและปฏิเสธไม่ยอมรับความพิการ สองลักษณะโหยหาอดีต และสาม ลักษณะเชิงสัญลักษณ์ที่เสนอชะตากรรมและความไม่สมบูรณ์ของชีวิต สุดท้ายในมิติพื้นที่ทางสังคมพบว่า มีพัฒนาการจากยุคแรกที่ปิดบังและไม่มีพื้นที่ให้ความพิการมากนัก มาสู่การยอมรับจากสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหลังปี 2530 เป็นต้นมา “ผู้พิการจากมุมมองทางปรัชญา” (2549) โดย ปกรณ์ สิงห์สุรียา และ วิภาดา อังสุมาลิน นอกจากนี้ยังมีงานวรรณกรรมในรูปแบบหนังสือเล่มที่ผลิตโดยแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทยจำนวน 2 ชิ้นที่สะท้อนให้เห็นมุมมองทางสังคมต่อคนพิการด้วย คือ “หนังสือห่มกระดูก : ถลกหนังสือความหยาบกระด้างแห่งมายาคติเรื่องความพิการในงานภาพยนตร์” (2551) และ “คน, พิการ, สื่อ, สาร, สังคม : นานาทัศนะว่าด้วยความพิการและพื้นที่สื่อสารทางสังคม” (2551) โดย โอปอล์ ประภาวดี แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคม โดยเล่มแรกเป็นการวิเคราะห์ความคิดและมายาคติเกี่ยวกับคนพิการที่แฝงอยู่ในภาพยนตร์ต่างประเทศจำนวนหนึ่ง ส่วนเล่มที่สองเป็นการเล่าเรื่องราวทัศนคติทางสังคมของสื่อ สังคม และกลุ่มคนต่างๆ ที่มีต่อคนพิการ

การดำเนินการและระเบียบวิธีวิจัยของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ (พิจารณาจากงานที่มีต้นฉบับในการทบทวนจำนวน 32 ชิ้น) พบว่าสามารถจำแนกงานศึกษาเชิงวิชาการในประเภทที่เป็นงานวิจัย และงานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ออกได้เป็น 2 รูปแบบหลัก คือ 1). งานศึกษาเชิงปริมาณ และ 2). งานศึกษาเชิงคุณภาพ

1) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

งานศึกษามุมมองทางสังคมต่อคนพิการโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณอาจถือว่าเป็นรูปแบบงานที่มีการใช้มากที่สุด กล่าวคือ มีจำนวน 26 ชิ้น โดยระเบียบวิธีรูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะถูกใช้ในการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนตั้งแต่ 20 รายขึ้นไป เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจะมีทั้งแบบสอบถาม แบบสำรวจแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินทัศนคติ ตามแต่จะขึ้นงาน และงานศึกษาบางชิ้นมีการใช้เครื่องมือหลายประเภทร่วมกัน อาทิ “Factors predicting maternal behaviors in caring for children with cerebral

palsy" (2551) ที่มีการใช้ทั้งแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินระดับความรุนแรงของความพิการ แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม และแบบวัดการรับรู้สมรรถนะในตนเองและแบบสอบถามพฤติกรรมของมารดา หรือ "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถของผู้ดูแล ในการดูแลเด็กสมองพิการ" (2539) ที่มีการใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินความพิการ และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการศึกษา เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แสดงให้เห็นการนำแบบประเมินมาตรฐานต่างๆ ขององค์กรเกี่ยวกับคนพิการ อาทิ แบบประเมินระดับความรุนแรงของความพิการ มาใช้ควบคู่กับแบบสอบถามหรือแบบประเมินที่สร้างขึ้นเฉพาะสำหรับหัวข้อในการศึกษาด้วย นอกจากนี้งานศึกษามุมมองทางสังคมต่อคนพิการเชิงปริมาณทั้งหมดยังได้นำวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติและเครื่องมือทางสถิติมาใช้ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเช่นเดียวกัน

2) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

งานศึกษามุมมองทางสังคมต่อคนพิการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวนเพียง 4 ชิ้น คือ "บทบาทครอบครัวชาวไทยมุสลิมในการดูแลเด็กพิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้มารับบริการที่โรงพยาบาลยะลา" (2545) "การเลี้ยงดูเด็กพิการทางสติปัญญาของครอบครัว : กรณีศึกษาครอบครัวที่มารับบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร" (2550) "รายงานการวิจัยภาพตัวแทนทางสังคมของคนพิการในสังคมไทย : กรณีศึกษาผ่านวรรณกรรมไทย" (2548) และ "ผู้พิการจากมุมมองทางปรัชญา" (2549) โดยงานศึกษา 2 ชิ้นแรกเป็นการศึกษาทัศนคติจากบุคคลโดยตรง ส่วน 2 ชิ้นหลังเป็นการศึกษาจากสื่อหรือมุมมองทางความคิดของสังคมอีกต่อหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาอีก 2 ชิ้นที่มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ "การวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้านการศึกษา" (2525) และ การศึกษา "ความต้องการการบริการช่วยเหลือของผู้ดูแลบุคคลสมองพิการในชุมชนชนบทจังหวัดชัยภูมิ" (2550) ที่มีการใช้ทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างบางรายเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ ผู้วิจัยได้ข้อสังเกตและข้อมูลที่น่าสนใจบางประการ อันสะท้อนให้เห็นความสนใจและความคิดของงานประเภนี้ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินเกี่ยวกับคนพิการทั้งในทางปฏิบัติและวิชาการได้ต่อไปในอนาคต

1) ภาพรวมโดยเปรียบเทียบกับงานศึกษาด้านอื่น

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการทั้งหมดจำนวน 49 ชิ้นคิดเป็นประมาณร้อยละ 7 ของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการทั้งหมดที่ทำการศึกษา งานส่วนใหญ่ (เช่นเดียวกับด้านอื่นๆ) จะกระจุกตัวอยู่ในช่วงทศวรรษที่ 2540 โดยมีจำนวนถึง 42 ชิ้นจากทั้งหมด 49 ชิ้น

สำหรับการขยายตัวของงานประเภทนี้ได้แสดงให้เห็นความสอดคล้องกับการขยายตัวของงานวรรณกรรมคนพิการโดยรวม โดยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่สม่ำเสมอในทุกปี โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 2540

2) ประเด็นการศึกษา

ประเด็นการศึกษามุมมองทางสังคมต่อคนพิการดังที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนมาในข้างต้น ได้แสดงให้เห็นความสนใจเกี่ยวกับมุมมองจากครอบครัวที่มีต่อคนพิการมากที่สุด คือ 26 ชิ้น รองลงมา คือ มุมมองของเจ้าหน้าที่ดูแลคนพิการ 7 ชิ้น มุมมองอื่นๆ ต่อคนพิการ 7 ชิ้น มุมมองจากผู้ที่ทำงานหรือสถานประกอบการต่อคนพิการ 6 ชิ้น และ มุมมองจากชุมชนต่อคนพิการ 3 ชิ้น จากจำนวนของชิ้นงานในแต่ละประเด็นการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นการเน้นให้ความสำคัญกับมุมมองของครอบครัวอย่างมาก กล่าวคือ มีจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของงานศึกษาทั้งหมด

3) ความสัมพันธ์กับนโยบายหรือกฎระเบียบของรัฐ

หลังจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการแล้ว ผู้วิจัยพบว่าผู้ศึกษา/ผู้เขียนเกือบทั้งหมดมิได้เชื่อมโยงประเด็นศึกษาหรือจุดมุ่งหมายกับนโยบายหรือการออกกฎระเบียบของรัฐ แต่กระนั้นหากพิจารณาจากประเด็นหรือหัวข้อที่ทำการศึกษา รวมถึงจำนวนของงานวรรณกรรมในแต่ละปี แล้ว งานวรรณกรรมด้านนี้ได้แสดงให้เห็นมุมมองของครอบครัว ผู้ดูแล และสังคมต่อคนพิการเป็นหลัก ในแง่นี้ดูจะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับความคิดและหลักปฏิบัติต่อคนพิการหลังการออก พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเน้นในการดำรงชีวิตเช่นคนปกติของคนพิการ และระบบการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ทั้งที่กระทำโดยชุมชนและผู้ดูแลเฉพาะ ในทางเดียวกันประเด็นดังกล่าวก็ได้สอดคล้องกับการประกาศรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่มีเนื้อหาในการเปิดโอกาส สิทธิและความเสมอภาคของคนพิการในสังคมไทย

นอกจากนี้กฎกระทรวงแรงงาน (พ.ศ. 2537) ที่เปิดโอกาสให้คนพิการเข้ารับการจ้างงานกับคนปกติ ดูจะเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลักดันให้เกิดการศึกษามุมมองของผู้ที่ทำงานร่วมกับคนพิการ ภายหลังการดำเนินการตามกฎกระทรวงฯ นี้

4) การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและแนวโน้มของงานศึกษา

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับมุมมองทางสังคมต่อคนพิการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่สามารถสม่ำเสมอในทุกปีก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับการเพิ่มปริมาณของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการโดยรวมและในอีกหลายประเภท นอกจากนี้การเพิ่มจำนวนดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศในปี พ.ศ. 2537 และกฎกระทรวงแรงงาน (พ.ศ. 2537) ที่ออกตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่กล่าวถึงการให้สถานประกอบการของเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ต้องรับคนพิการที่สามารถทำงานได้ในอัตราลูกจ้างทั้งหมดไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดจำนวนทุก 200 คนต่อคนพิการ 1 คน ส่งผลให้กระแสความสนใจเกี่ยวกับการดูแลฟื้นฟูและการทำงานของคนพิการได้รับความสนใจมากขึ้น และการศึกษาทัศนคติของสังคมทั้งผู้ร่วมงานและผู้ดูแลจะเป็นส่วนหนึ่งของกระแสความสนใจดังกล่าวนี้ (โปรดดูแผนภาพปริมาณงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพประกอบ) และผู้ศึกษาคาดว่างานศึกษาประเภทนี้จะมีการขยายตัวต่อไปในอนาคต อันเนื่องมาจากความสนใจเกี่ยวกับคนพิการที่มากขึ้นและการจัดตั้ง “แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย” ที่ในมูมนึงได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาทัศนคติและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการของสังคมไทย

สำหรับประเด็นในการศึกษามุมมองทางสังคมต่อคนพิการพบว่างานศึกษาจำนวนมากได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับทัศนคติและปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับคนพิการโดยเฉพาะภาวะความเครียดของครอบครัวและผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการเลี้ยงดูคนพิการ ในทางเดียวกันงานศึกษามุมมองจากชุมชนและผู้ร่วมงานจะได้รับความสนใจมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 กระนั้นก็ดีการศึกษาทัศนคติต่อคนพิการที่แฝงอยู่ในสื่อประเภทต่างๆ จะยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนัก ทั้งที่สื่อมีอิทธิพลสำคัญต่อสังคมในการสร้างทัศนคติหรือความเข้าใจต่อประเด็นต่างๆ

นอกจากนี้ในด้านระเบียบวิธีวิจัยยังพบว่าการศึกษามุมมองทางสังคมต่อคนพิการประมาณร้อยละ 85 ของทั้งหมด (26 ใน 30 ชิ้น) ล้วนดำเนินการโดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ส่งผลให้งานศึกษาประเภทนี้จะมีลักษณะมุมมองในภาพกว้างมากกว่าภาพลึก อีกทั้งงานศึกษาเชิงปริมาณส่วนใหญ่ยังแสดงให้เห็นการลดทอนทัศนคติของสังคมต่อคนพิการให้อยู่ในรูปของลักษณะเพียงไม่กี่ประการด้วย นอกจากนี้ในงานศึกษา “การวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้านการศึกษา” (2525) ที่มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพได้แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย ผลการสำรวจผ่านแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก และความสามารถในการสอนของโรงเรียนสอนคนหูหนวกหูตึงและคิดจะให้การศึกษาสูงสุดเท่าที่ทำได้ ทางการศึกษาผู้ปกครองเห็นว่าเด็กพิการน่าสงสารควรได้รับการเลี้ยงดูและเอาใจใส่มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น แต่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างบางรายกลับพบว่าแม้การเรียนการสอนจะเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครอง หากแต่ผู้ปกครองก็มีความรู้สึกเสียใจที่มีบุตรหลานเป็นเด็กพิการฯ และกังวลต่ออนาคตและการศึกษาของเด็ก ในแง่นี้จึงมีความเป็นไปได้ว่าการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณอาจมีความผิดพลาดและการปิดบังทัศนคติต่อคนพิการของกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะวิธีการส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำและส่งกลับมาให้ผู้ศึกษา

5) ลักษณะของงานวรรณกรรมต่อการสื่อสารกับสังคม

ลักษณะงานวรรณกรรมมุมมองทางสังคมต่อคนพิการเกือบทั้งหมดจะอยู่ในรูปของงานศึกษาเชิงวิชาการทั้งที่เป็นงานวิจัย และงานวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ โดยงานในลักษณะที่เป็นหนังสือมีจำนวนน้อยมากเพียง 2 เล่ม คือ “หนังสือกระดูก : ถลกหนังความหยากรกระดูกแห่งมายาคติเรื่องความพิการในงานภาพยนตร์” (2551) และ “คน, พิการ์, สื่อ, สาร, สังคม: นานาทัศนะว่าด้วยความพิการและพื้นที่สื่อสารทางสังคม” (2551) ดำเนินการโดยแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย ในแง่นี้ได้สะท้อนให้เห็นว่างานวรรณกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่มุ่งในการศึกษามุมมองของสังคมหรือบุคคลต่างๆ ต่อคนพิการในเชิงวิชาการมากกว่าการเผยแพร่มุมมองทางสังคมที่มีต่อคนพิการให้กับสังคมไทยได้รับรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีงานในเชิงการศึกษามากกว่าเชิงรุกปฏิบัติเพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อคนพิการในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม

บทที่ 5 งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยจะเริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2481 โดย เจเนวิฟ คลอฟิลด์ ซึ่งได้รับเด็กพิการทางสายตาเข้าเรียนในโรงเรียนอักษรเบรลล์ ที่จัดตั้งเป็น “มูลนิธิช่วยและให้การศึกษแก่คนตาบอดในประเทศไทย” ในเวลาต่อมา กระนั้นก็ดีการศึกษาสำหรับคนพิการก็ยังมีได้ขยายตัวไปมากนัก จวบจนในปี พ.ศ. 2495 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งกองการศึกษาพิเศษขึ้น โดยจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนโสตศึกษา และโรงเรียนสอนเด็กพิการ เป็นต้น

การขยายตัวการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ ดังกล่าวนี้นี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับการออกนโยบายและกฎเกณฑ์ทางการศึกษาที่เอื้อให้การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงเวลาตั้งแต่ช่วงหลัง พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้ก่อตัวเป็นรูปธรรมมากขึ้นผ่านการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่ได้มีการระบุเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษไว้อย่างชัดเจนว่า “รัฐพึงจัดและสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน” ซึ่งต่อมาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้มีการระบุให้มีความสำคัญต่อการศึกษาสำหรับคนพิการเพิ่มเติมว่า “เร่งขยายและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการทางกายและสมอง” ในเวลาเดียวกันนี้ได้มีริเริ่มทดลองนำแนวคิด “การเรียนรู้ร่วม” ระหว่างเด็กพิการและเด็กปกติเข้ามาใช้ในปี พ.ศ. 2529¹ นอกเหนือจากการจัดการศึกษาในรูปแบบของ “การศึกษาพิเศษ” ที่ดำเนินการมาในช่วงก่อนหน้านี้ ซึ่งต่อมาแนวคิดการเรียนรู้ร่วมนี้ได้ขยายตัวมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 2530 พร้อมกับสิทธิการดำรงอยู่ของคนพิการที่ได้รับการรับรองมากขึ้นผ่านการเรียกร้องจากองค์กรภาคประชาชนและภาคีรัฐบาลบางส่วนจนนำไปสู่การออก พ.ร.บ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2537 และนโยบายของภาครัฐที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของคนพิการในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สิทธิของคนพิการจะได้รับการรองรับมากขึ้นและ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้ระบุถึงสิทธิและความเสมอภาคทางการศึกษาของคนพิการไว้อย่างชัดเจนว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัด

¹ โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ, รายงานการประชุมสัมมนาศึกษานิเทศน์จังหวัดและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติในปีการศึกษา 2533 ระหว่างวันที่ 6-8 กุมภาพันธ์ 2533, (กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533) หน้า 2.

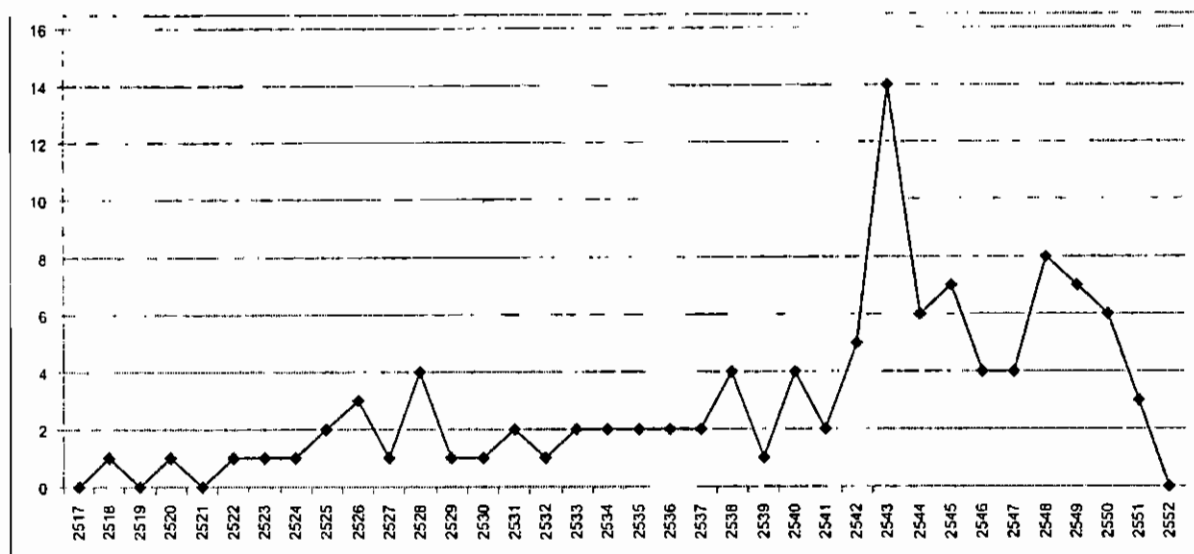
ให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ" และในปี พ.ศ. 2542 นี้ก็ได้มีการประกาศเป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการด้วยเช่นเดียวกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 – 2552 พบว่างานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ได้แสดงให้เห็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดทางการศึกษาและการให้ความสำคัญกับการศึกษาสำหรับคนพิการในแต่ละช่วงเวลาอันสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและนโยบายจากภาครัฐ รวมถึงสามารถจำแนกประเภทย่อยได้ตามประเด็นในการนำเสนอและระเบียบวิธีการศึกษาได้ ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอต่อไป

จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมทางการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการ

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 105 ชิ้น โดยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มิได้สม่ำเสมอในทุกปี² (แผนภาพที่ 8) โดยงานวรรณกรรมประเภทนี้ทั้งหมดสามารถแยกรูปแบบตามลักษณะได้ คือ 1) งานวิจัยจำนวน 32 ชิ้น 2) งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ จำนวน 38 ชิ้น 3) สิ่งพิมพ์ลักษณะอื่นๆ อาทิ หนังสือ รวมบทความ การสัมมนา และเอกสารรวมเล่มต่างๆ จำนวน 35 ชิ้น

² สำหรับจำนวนงานวรรณกรรมในปี พ.ศ. 2552 ที่ลดลงเป็นศูนย์นั้น มิได้หมายความว่าในปีที่ไม่มีงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา หากแต่มีความเป็นไปได้ที่งานวรรณกรรมยังมิได้เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของห้องสมุดที่ทำการสำรวจ เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2551 ที่งานวรรณกรรมบางส่วนมีความเป็นไปได้ที่ยังมิได้เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของห้องสมุด

แผนภาพที่ 8 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552

งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา จำนวน 32 ชิ้น มีงานจำนวน 26 ชิ้นที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐที่วางแผน กำหนดนโยบาย และรับผิดชอบงานบริการด้านการศึกษา อันได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ คือ กรมฝึกหัดครู, กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กรมสามัญศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทบวงมหาวิทยาลัย คือ ศูนย์พัฒนศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย และสำนักนายกรัฐมนตรี คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ นอกเหนือจากหน่วยงานด้านการวางแผนและบริหารการศึกษาของรัฐแล้วยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการอีกจำนวน 6 ชิ้น ที่ดำเนินการโดยสถาบันการศึกษาและวิจัยของรัฐ อันได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, โรงเรียนภูวิทยา จังหวัดนครราชสีมา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ ประสานมิตร, สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา พบว่าสามารถจำแนกงานวิจัยออกตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการนำเสนอได้ 2 ประเด็นหลัก คือ 1) งานวิจัยที่มุ่งสำรวจสภาพและผลดำเนินการการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และ 2) งานวิจัยพัฒนาการเรียนรู การสอน และหลักสูตรทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) งานวิจัยที่มุ่งสำรวจสภาพและผลดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการด้านการศึกษาประเภทนี้จะมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการศึกษาสำหรับคนพิการ ต้นทุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ความพร้อมของผู้สอนและสถาบันการศึกษาสำหรับคนพิการ ในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการด้านการศึกษา พบว่า “สภาพการจัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ในประเทศไทย” (2524) โดย กรมสามัญศึกษา เป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ได้นำเสนอผลสำรวจสภาพการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในสังคมไทย ซึ่งต่อมาในช่วงปลายทศวรรษที่ 2520 ได้มีงานวิจัยสำรวจสภาพ ความต้องการและการลงทุนด้านการศึกษาสำหรับคนพิการออกมาในจำนวนที่ค่อนข้างมาก ได้แก่ “รายงานการวิจัยการศึกษาความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญา” (2527) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีจุดประสงค์ “ศึกษาความต้องการและการกระจายตัวของผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทย” เพื่อนำผลการวิจัยไปจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป ตามแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6 ในทางเดียวกันกับ “รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ” (2528) และ “รายงานการวิจัยสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ ฉบับที่ 3 เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษ ระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4 ประเภท” (2528) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ที่มีจุดประสงค์ “ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการจัดสรรงบประมาณ ค่าใช้จ่ายและแหล่งการเงินที่นำมาใช้จ่ายเพื่อการศึกษาพิเศษ รวมถึงเกณฑ์ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภท” ซึ่งงานวิจัย 2 ชิ้นนี้เป็นผลมาจากการตั้งคณะอนุกรรมการโครงการศึกษาสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้มีการสำรวจและดำเนินนโยบายสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6

นอกจากนี้งานวิจัยอีก 2 ชิ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 2520 คือ “การศึกษาสถานภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยที่อยู่ในสถาบันการศึกษาด่าง ๆ ระหว่างปี 2526-2527” (2529) โดย ทบวงมหาวิทยาลัย และศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย และ “การใช้ทรัพยากรและต้นทุนในการจัดการศึกษาพิเศษ” (2530) โดย กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ยังมีจุดประสงค์และความมุ่งหมายในการสำรวจสถานภาพทางการศึกษาของคนพิการรวมถึงต้นทุนในการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นข้อมูลและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการขยายตัวของการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยในเวลาต่อไป

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ในทศวรรษที่ 2530 ที่มุ่งสำรวจสภาพและผลดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีจำนวน 1 ชิ้น คือ “การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษา

แบบเรียนร่วม" (2536) โดย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมกับคนปกติสำหรับคนพิการ นอกเหนือจากการจัดการศึกษาพิเศษที่ได้รับความสนใจในช่วงก่อนหน้า ทศวรรษที่ 2540 อาจถือได้ว่างานวิจัยสำรวจสภาพและผลดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2542 – 2543 ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 1) การสำรวจข้อมูลและสถานภาพทางการศึกษาสำหรับคนพิการ และ 2) งานศึกษาผลดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

การสำรวจข้อมูลและสถานภาพทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ "รายงานสรุปการสำรวจข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อคนพิการ" (2542) โดย คณะอนุกรรมการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ทำการสำรวจจำนวนครูและบุคลากรการศึกษา วุฒิกการศึกษาและความถนัดต่อความพิการแต่ละประเภทของบุคลากรฯ รวมถึงความต้องการฝึกอบรมและศึกษาต่อของบุคลากรฯ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเป็นแนวทางวางแผนพัฒนาครูและบุคลากรฯ เพื่อคนพิการ อันจะนำไปสู่ "การสามารถจัดการศึกษาเพื่อคนพิการได้อย่างมีคุณภาพและครอบคลุม" "รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในเขตภาคเหนือตอนล่าง" (2543) โดย วิมาลา ชโยดม ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ "ศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการตามทรรคนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเด็กพิการใน 4 ด้าน คือ การเรียนการสอนและบุคลากรทางการสอน ด้านงบประมาณ ด้านภูมิหลังของครอบครัวเด็กพิการ และด้านความร่วมมือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง" "รายงานการศึกษาสถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ : สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปีนส์ และออสเตรเลีย" (2543) โดย ศรีสักดิ์ ไทยอารี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการ "ศึกษาองค์ความรู้ แนวทาง/รูปแบบ และวิธีการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส (รวมถึงคนพิการ) ในต่างประเทศ เพื่อนำสาระสำคัญที่ได้มาประยุกต์ใช้สำหรับพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย"

"การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ" (2548) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ "รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเพื่อรองรับนักเรียนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2549" "รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2550" และ "รายงานผลการสำรวจ

ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบการเพื่อรองรับนักเรียนนิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2551" โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้ทำการสำรวจ "นักเรียน นักศึกษาที่ศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลประกอบการพิจารณาในการส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริการที่เหมาะสมและเอื้อต่อการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542"

งานศึกษาผลดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ "สรุปรายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง" (2543) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีจุดมุ่งหมาย "เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการการจัดการศึกษา โดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542" ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของไทยได้ประกันสิทธิทางการศึกษาสำหรับคนพิการไว้และรัฐจำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมอันสอดคล้องกับแนวโน้มในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าโครงการทดลองฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย "รายงานการดำเนินการตามโครงการจัดการศึกษา สำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียน ตามโครงการปีการศึกษาเพื่อคนพิการ 2542 ของกระทรวงศึกษาธิการ "คนพิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน" (2543) โดย โรงเรียนภูวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นรายงานผลดำเนินงานทดลองจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิการและเด็กปกติที่ทางโรงเรียนภูวิทยาริเริ่มจัดขึ้นโดยมีนายชำนาญ นาคนอก เป็นนักเรียนคนแรกที่ทดลองเรียนร่วม ซึ่งผลปรากฏว่าการดำเนินงานมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ "รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ปีการศึกษาเพื่อคนพิการ" (2543) โดย สำนักปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประเมินการศึกษาเพื่อคนพิการเนื่องในปีการศึกษาเพื่อคนพิการ พ.ศ. 2542 "การศึกษาผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ" (2543) โดย ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้สำรวจการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียน การปฏิบัติงานของบุคลากร การจัดทำแผนการศึกษา สำหรับคนพิการ อันนำไปสู่ข้อเสนอให้มีการสนับสนุนและพัฒนามาการมีส่วนร่วมของครอบครัวและองค์กรต่างๆ ต่อการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการมากขึ้น "รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ" (2544) โดย ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่เป็นรายงานผลดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการด้านต่างๆ อาทิ งานพัฒนาคุณภาพวิชาการ การสนับสนุนงบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ยังได้ศึกษากรณีศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการในจังหวัดต่างๆ ที่คัดเลือกมาเป็นตัวแทนในแต่ละภาคด้วย และสุดท้าย "รายงานการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ" (2545) โดย สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ เป็นการสำรวจติดตาม “ผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเพื่อศึกษาศักยภาพ และความพร้อมของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ รวมถึงกระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนของเด็กพิการ”

2) งานวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ การสอน และหลักสูตรทางการศึกษาสำหรับคนพิการ

งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการด้านการศึกษาประเภทนี้จะมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ การสอนและหลักสูตร และชีวิตการศึกษาของคนพิการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสังคมต่อการศึกษาของคนพิการ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษาพบว่า “รายงานการวิจัยเรื่องการสอนพูดให้นักเรียนหูตึงในประเทศไทย โดยประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์” (2522) กรมการฝึกหัดครู เป็นงานวิจัยชิ้นแรกในประเภทนี้ โดยเป็น “การวิจัยแบบทดลองระยะยาว เพื่อหาวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพในการสอนพูดให้แก่เด็กนักเรียนหูตึงในประเทศไทย เพื่อประยุกต์วิชาภาษาศาสตร์มาใช้สังคม” โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการสอนที่ทำการคิดขึ้นจากการสังเกตและเก็บข้อมูลจากพฤติกรรมของนักเรียนหูตึง ต่อมาเป็นเวลาอีกกว่า 10 ปีจึงมีการตีพิมพ์งานที่เข้าข่ายของประเภทนี้ คือ “การศึกษาสภาพสังคมและวิธีการสื่อสารของนักเรียนหูหนวก” (2532) โดย นิภาภรณ์ กนิษฐบุตร เป็นงานชิ้นแรกในประเภทนี้ โดยมีมุ่งศึกษาชีวิตทางการศึกษาและการสื่อสารของนักเรียนหูหนวก

ช่วงเวลาต่อมาได้มีงานวิจัยพัฒนาการสอน หลักสูตรและชีวิตทางสังคมของคนพิการออกมาอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ แม้จะไม่ทุกปีก็ตาม ได้แก่ “การทดลองสอนการเปล่งเสียงสูง กลาง ต่ำ โดยใช้อุปกรณ์สอนพูด “กนก-2” กับกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการ” (2536) โดย กนกรัตน์ อินทรทัศน “รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างแบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้” (2536) โดย ศรียา นิยมธรรม ที่มีจุดประสงค์ในการ “สร้างเครื่องมือคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ให้เป็นแบบทดสอบมาตรฐาน พร้อมทั้งหาเกณฑ์ในการคัดแยกสำหรับเด็กไทย ระดับปฐมวัยที่มีอายุ 4 – 6 ปี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กในโรงเรียนอนุบาลทั่วประเทศ จำนวน 26 โรงเรียน จำนวน 1,500 คน” “รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถทางการเรียนของเด็กดาวน์ซินโดรม ระดับปฐมวัย โดยการจัดให้เรียนร่วมในชั้น” (2538) โดย อรอนงค์ เย็นอุทก ศึกษาความสามารถทางการเรียนของเด็กดาวน์ซินโดรมระดับปฐมวัย ของโรงเรียนสาธิตการศึกษาพิเศษสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ด้านวิชาการ 3 รายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการจัดรูปแบบและหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมต่อไป “การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง” (2545) โดย สุขพัชรา ชัมเจริญ “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนพิการในการฟื้นฟูและพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม” (2542) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งได้ศึกษาจากโครงการนำร่องจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับ

คนพิการโดยเน้นแนวทางการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งเริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1/2541 เป็นต้นมา เพื่อนำไปสู่แผนในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนต่อไปทั้งในระดับจังหวัดและประเทศ “รูปแบบการจัดเรียนร่วมของเด็กพิการทางหูในประเทศไทย” (2543) โดย กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา ซึ่งศึกษาสภาพ แนวทางและหลักสูตรการจัดการเรียนร่วมของเด็กพิการทางหูในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมี งานศึกษา “แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อคนพิการ” (2545) โดย กลุ่มพัฒนา การศึกษาพิเศษ สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี และ “การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็ก และเยาวชนพิการ” (2548) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

นอกเหนือจากงานวิจัยที่มุ่งสำรวจสภาพและผลดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและ งานวิจัยพัฒนาการเรียนรู การสอน และหลักสูตรทางการศึกษาสำหรับคนพิการแล้ว ยังมีงานอีกชิ้นหนึ่งที่สามารถจัดเข้าประเภทงานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษาได้ คือ “รายงานการวิจัยการส่งเสริมคน พิการเข้าทำงานด้านการศึกษา” (2543) โดย สำนักงานข้าราชการครู

งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ เกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ตามขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้ พบ งานในรูปแบบงานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ จำนวน 38 ชิ้น สามารถจำแนกได้เป็น 1) งานศึกษาเพื่อทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ จำนวน 20 ชิ้น 2) งานศึกษาเกี่ยว บุคลากรทางการศึกษาและการบริหารการศึกษาจำนวน 5 ชิ้น และ 3) การศึกษาความสามารถและ แบบทดสอบทางการศึกษา จำนวน 13 ชิ้น

1) งานศึกษาเพื่อทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ

จากการทบทวนงานศึกษาเพื่อทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่างาน ศึกษาประเภทนี้สามารถแยกได้อีก 2 ประเภทย่อยด้วยกัน คือ 1) งานทดสอบและพัฒนาหลักสูตร การศึกษาสำหรับคนพิการที่มุ่งในแต่ละสาขาวิชา และ 2) งานทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษา สำหรับคนพิการที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนโดยรวม

งานทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการที่มุ่งในแต่ละสาขาวิชา งาน ศึกษาประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายในการทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษา โปรแกรมการหรือเครื่องมือ

การศึกษาที่อิงอยู่กับกรอบการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ “การนำเรื่อง “ทศบารมี” มาสร้างเป็นนวัตกรรมการสอนภาษาไทย เพื่อพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนที่มีความพิการทางร่างกาย ของโรงเรียนศรีสังวาลย์ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” (2537) โดย เพ็ญศรี คล่องการเขียน เป็น การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการนำเรื่อง “ทศบารมี” มาสร้างเป็นภาพเงาเพื่อประกอบการสอนในวิชา ภาษาไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 5 จำนวน 20 คนที่มีความพิการทางร่างกาย ผลการศึกษาหลังจาก การประเมินทางสถิติด้วยแบบทดสอบพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาหลังจากเรียนด้วยนวัตกรรมภาพเงาฯ สูงกว่าก่อนการเรียน และนักเรียนมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่ดีขึ้น “การศึกษาความสามารถในการยืน ของเด็กสมองพิการจากการฝึกยืนโดยใช้หลักของโคสะโฮ” (2544) โดย สมลักษณ์ ลัม ศึกษา พัฒนาการของเด็กที่มีความพิการทางสมองระดับก่อนวัยเรียนจำนวน 3 คน ซึ่งไม่มีความพิการซ้ำซ้อน หลังการฝึกยืนโดยใช้หลักโคสะโฮของญี่ปุ่น ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเด็กมีพัฒนาการทางการยืนและนั่งที่ดี ขึ้น “การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน” (2545) โดย จิราภรณ์ ฉัตรทอง เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อ นำมาพัฒนาและทดลองใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 โดย ได้ทำการศึกษาและทดสอบนักเรียนที่มีความพิการทางการได้ยิน โรงเรียนศึกษาพิเศษนครปฐม จำนวน 11 คน และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ด้วยวิธีการทางสถิติจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียน ภาษาไทย ซึ่งผลสรุปว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นหลังจากการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียน ภาษาไทยที่พัฒนาขึ้น

“กรณีศึกษาผลสัมฤทธิ์การวาดภาพระบายสีด้านความคิดนามธรรม และความคิด สร้างสรรค์ จากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมวาดภาพระบายสี ของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน” (2546) โดย กรองชนก ทองงาม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาและเปรียบเทียบพัฒนาการทางด้าน ผลสัมฤทธิ์และความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนชุดกิจกรรมการวาดภาพระบายสีด้านนามธรรมของ นักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน ผู้ศึกษาได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ และวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ได้ผลสัมฤทธิ์ด้านการวาดภาพและความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น “รูปแบบที่พึง ประสงค์ในการให้สุขศึกษาด้านเพศศึกษาสำหรับผู้พิการวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน : กรณีศึกษา โรงเรียน โสัดศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตาก” (2546) โดย อิศระ บุญธรรม มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบที่พึงประสงค์ในการให้สุขศึกษาด้านเพศศึกษาสำหรับผู้พิการวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ ยิน ที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดตาก โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจากผู้พิการ วัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้เชี่ยวชาญด้านความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้บริหารโรงเรียน ครู ปฏิบัติการสอนและผู้ปกครอง จำนวน 86 คน โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์เชิงสถิติ ซึ่งได้ข้อสรุป เกี่ยวกับรูปแบบฯ ที่พึงประสงค์ คือ ควรเป็นไปตามหลักสูตรของโรงเรียนโดยเพิ่มเติมหน่วยงานหรือองค์กร ที่คนพิการฯ สามารถติดต่อขอคำปรึกษาได้และควรมีการนำเสนอรูปแบบต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย “การ

พัฒนาหลักสูตร การปลูกไม้ตัดใบตระกูลฟีโลเดนดรอนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6" (2547) โดย จินตนา ชินวงศ์ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรทดลองสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน ซึ่งจากการประเมินทางสถิติหลังการทดลองหลักสูตรระยะ 6 สัปดาห์ เป็นเวลา 30 ชั่วโมง พบว่านักเรียนมีพัฒนาการทั้งที่เกี่ยวกับวิชาที่สอนและทักษะชีวิตในระดับดีมาก "การฝึกฟังสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับชั้นอนุบาล โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่" (2548) โดย จิราภรณ์ ประทีปแก้ว มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและศึกษาความสามารถจากแผนการฝึกฟังสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับอนุบาล ใช้นักเรียนชั้นอนุบาล 1/1 ที่มีระดับการได้ยิน 27-70 เดซิเบล โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร 10 คน เป็นตัวอย่างในการศึกษา หลังการประเมินและวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางสถิติแล้วพบว่าแผนการสอนนี้ส่งผลให้เด็กมีความสนใจและมีพัฒนาการในการฟังดีขึ้น "การพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาที่พิการทางการเคลื่อนไหวโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา จังหวัดชลบุรี" (2548) โดย ผุสดี จันสังข์ ศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอย่างมีวิจารณญาณ ในวิชาครอบครัวศึกษาและความปลอดภัยในชีวิต สำหรับนักเรียนพิการทางการเคลื่อนไหว โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ จำนวน 26 คนโดยได้ประยุกต์การสอนกับระบบการสอนของกลาสเซอร์ ก่อนไปสร้างกิจกรรมในการเรียนรู้ และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ใช้ระบบการสอนที่สร้างขึ้นกับการสอนปกติ ผลการทดลองจากการประเมินทางสถิติพบว่านักเรียนที่ผ่านหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากกว่านักเรียนที่ผ่านหลักสูตรปกติ "การใช้ตัวแบบในการพัฒนาทักษะการวาดภาพของนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดลำปาง" (2549) โดย ชูดาพิชญ์ พรหมลา เป็นงานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีของนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน โดยใช้ตัวแบบที่หลากหลาย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีตาขวาบอดสนิทตาซ้ายเลือนรางปากแหว่งและเพดานโหว่ เพศหญิงอายุ 13 ปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการศึกษาคนตาบอด หลังการจัดตัวแบบการสอนและวัดผลด้วยแบบประเมินและการสังเกตพฤติกรรมแล้วพบว่าทักษะโดยรวมมีพัฒนาการที่ดีขึ้นและตัวแบบที่ใช้ในการฝึกมีความเหมาะสมสำหรับนักเรียนที่ทำการศึกษา "การสอนโดยใช้สื่อภาพลายเส้นเพื่อเพิ่มความสามารถในการอ่านสะกดคำ และเขียนสะกดคำของนักเรียน ที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้" (2549) โดย วิไลพร สายจันทร์ยุร เป็นการศึกษาผลจากการทดลองใช้ภาพลายเส้นประกอบการสอนสะกดคำและเขียนสะกดคำ ของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ โรงเรียนบางขวดอนุสรณ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน ผลศึกษาสรุปได้ว่าการสอนในรูปแบบดังกล่าวนี้ทำให้ความสามารถในการอ่านและเขียนสะกดคำดีขึ้น "การใช้แผนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถการใช้มือสำหรับเด็กสมองพิการ" (2549) โดย สุพัทธา นามวงศ์ เป็น

การศึกษาเพื่อสร้างแผนการสอนสำหรับเพิ่มความสามารถการใช้มือสำหรับเด็กสมองพิการและทดสอบผลของแผนการสอน ใช้กรณีศึกษาเป็นเด็กสมองพิการเพศชาย 1 ราย ที่มารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำปาง ผลจากการใช้แผนการสอน พบว่าระดับความสามารถในการใช้มือข้างซ้ายมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับการใช้มือข้างขวาในทุกกิจกรรม และสุดท้าย “การสร้างโปรแกรมทักษะการเขียนแบบผสมผสานสำหรับนักเรียนสมองพิการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่” (2550) โดย ัญญลักษณ์ ดันหนองดู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมทักษะการเขียนแบบผสมผสานในนักเรียนสมองพิการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่ จำนวน 4 คน โดยใช้แบบประเมินทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือวัดผล ผลการศึกษาสรุปได้ว่านักเรียนสมองพิการมีทักษะการเขียนลายมือหลังการใช้โปรแกรมทักษะการเขียนแบบผสมผสานสูงกว่าก่อนเรียน

งานทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนโดยรวม งานศึกษาประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยรวมโดยไม่อิงกับสาขาวิชา หากแต่มุ่งพัฒนาการใช้ชีวิตทางสังคมและการศึกษาของเด็กพิการ ได้แก่ “การใช้การบำบัดด้วยหนังสือกับเด็กพิการทางร่างกายและสุขภาพ” (2523) โดย กุลวนิดา ตุงคะเศรณี “การศึกษาเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลในเครือข่ายทางสังคมมีต่อเด็กพิการที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติ : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในโครงการเรียนร่วม ในเขตกรุงเทพมหานคร” (2538) โดย กมลทิพย์ เย็นใจ “การประเมินปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานและกระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 12” (2539) โดย เทียมจิต ประยูรทอง “การพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษแก่ผู้ปกครอง ในการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มแบบครอบครัวเป็นฐาน สำหรับเด็กสมองพิการ” (2540) โดย กิตติศักดิ์ เกตุญาติ ที่มีจุดประสงค์ในการพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษแก่ผู้ปกครองในการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มแบบครอบครัวเป็นฐานของเด็กสมองพิการ ของกลุ่มผู้ปกครองเด็กสมองพิการที่มารับบริการที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ขอนแก่น โดยผู้ศึกษาได้ทำการปรับปรุงโปรแกรม เพิ่มเติมหลังการประเมินการใช้ “การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ” (2549) โดย ณัฏฐา สวยสด เป็นการศึกษาเชิงทดลอง เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมด้านการยอมรับตัวเองและผู้อื่นของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่ จำนวน 6 คน ผลการศึกษาลงทดสอบผ่านแบบประเมินพบว่าหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ “การใช้เทคนิค ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และพิการซ้อน” (2549) โดย นงนุช

การค้า เป็นงานศึกษาเพื่อศึกษาทักษะการดำรงชีวิตของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและพิการ
 ช้อนหลังการใช้เทคนิคการสร้างควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว โดยใช้นักเรียนที่มีความ
 บกพร่องฯ อายุ 13 ปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือฯ จังหวัดเชียงใหม่ 1 ราย
 เป็นตัวอย่างในการศึกษา ผลการประเมินด้วยแบบประเมินทักษะการดำรงชีวิตหลังการใช้เทคนิคฯ พบว่า
 นักเรียนมีทักษะการดำเนินชีวิตระดับดีและผ่านเกณฑ์ที่วางไว้ ตลอดจนมีความสนใจในกิจกรรมที่ฝึก และ
 สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของครูได้ "ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะการแก้ปัญหาต่อภาวะซึมเศร้า
 ของคนพิการ" (2550) โดย พัชร วัฒนาเมธี "ผลของการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลที่มีต่อความเชื่อ
 ในพลังความสามารถแห่งตนของผู้พิการในหน่วยกายอุปกรณ์เสริมและเทียม" (2551) โดย พยอม
 บางศิริ

2) งานศึกษาเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษาและงานบริการการศึกษา

"พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการใน
 โรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา" (2543) โดย พะโยม
 ชินวงศ์ เป็นการศึกษาระดับพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการและความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำ
 ทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ โดยผู้ศึกษาได้ยึดแนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำทาง
 วิชาการของฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี โดยการใช้แบบสอบถามกับหัวหน้าสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร จำนวน
 130 คน หลังจากการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่าระดับพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการและการ
 ปฏิบัติงานทางวิชาการ อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน "การศึกษาการดำเนินงานและแนว
 ทางการพัฒนาโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ
 ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12" (2544) โดย กัลยารัตน์ สุวรรณารุ "ปัญหาการจัด
 การศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง ที่มี
 นักเรียนพิการเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ" (2546) โดย สุวัชรชัย สายแก้ว มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา
 การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง ที่มีนักเรียน
 พิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนฯ
 จำนวน 52 คน และครูผู้สอนจำนวน 188 คน ประมวลโดยใช้วิธีการทางสถิติ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า
 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่ในระดับปานกลาง
 เด็กมีปัญหาทางการเรียนและบกพร่องทางสติปัญญา มีการจัดเรียนร่วมมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีสรุป
 ปัญหาแยกเป็นรายประเด็น "การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของเด็กพิการในสถานศึกษาชั้น
 พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2" (2548) โดย อภัย จันทรงาม "สภาพ
 การดำเนินงานโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จังหวัดลำพูน" (2551) โดย อัจฉราภรณ์ บัวนวล
 เป็นงานศึกษาเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนแกนนำจัดการเรียน

ร่วม จังหวัดลำพูน โดยศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูที่รับผิดชอบ กลุ่มละ 18 คน โดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าสภาพการดำเนินงานทั้งหมดใช้ SEAT Framework โดยปัญหาหลักที่พบ คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีจำนวนมาก สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เนื่องจากมีเสียงรบกวนจากห้องข้างเคียง ครูที่รับผิดชอบการเรียนร่วมโดยตรงมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดสื่ออุปกรณ์ในการเรียนการสอน

3) การศึกษาโอกาส ความสามารถ ความต้องการและแบบทดสอบทางการศึกษา

“การศึกษาเรื่องการได้ยินที่หลงเหลืออยู่ในนักเรียนหูพิการ” (2518) โดย สมศักดิ์ วิจิตร “ความถนัดทั่วไปของนักเรียนมัธยมศึกษาที่พิการทางกาย” (2528) โดย กิตติศักดิ์ อุบล เป็นการศึกษาความถนัดทั่วไปของนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษา เปรียบเทียบระดับความถนัดทั่วไปทั้ง 9 ด้าน ของนักเรียนที่บกพร่องทางร่างกาย 3 กลุ่ม จำนวน 283 คน และนักเรียนปกติ จำนวน 283 คน โดยใช้แบบทดสอบความถนัดทั่วไปของกรมวิชาการ ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมนักเรียนที่มีความพิการทางร่างกายมีความถนัดต่ำกว่าปรกติวิสัยของกลุ่มปกติ แต่ในบางด้านมีความถนัดไม่ต่างกัน “ความต้องการบริการห้องสมุดของนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาในประเทศไทย” (2531) โดย ทศพร ทิพย์สุภราชบุรี เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาจากการบริการห้องสมุดโรงเรียนโสตศึกษา กองการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านการให้บริการ อุปกรณ์และอาหารสถานที่ ผลจากการใช้แบบทดสอบในโรงเรียน 7 แห่ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน พบว่าด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์สอดคล้องกับเกณฑ์ขั้นต่ำ หากแต่การจัดการประสบปัญหาในทุกด้าน “การทดสอบสติปัญญาของนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความพิการ ทางทางการได้ยิน หรือการสื่อความหมายในกรุงเทพมหานคร และภาคกลางของประเทศไทยโดยใช้แบบทดสอบ TONI-2” (2540) โดย ผกามาศ สิทธิกุล เป็นการศึกษาตรวจสอบและสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบสติปัญญาแบบไม่ใช้ภาษา (TONI-2) สำหรับนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย อายุ 6 – 18 ปี ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง เพื่อนำไปสู่การสร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบ TONI – 2 “การศึกษาสมรรถภาพการเรียนรู้และความต้องการการศึกษาของคนพิการทางการเคลื่อนไหว กรณีอำเภอดงหลวง” (2541) โดย กาญจนา เล็งผล “โอกาสทางการศึกษาของคนพิการ” (2542) โดย สุภาพร รูปขำดี ศึกษาสมรรถภาพการเรียนรู้ และความต้องการทางการศึกษาของคนพิการทางการเคลื่อนไหว เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับคนกลุ่มนี้ โดยผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจตั้งแต่ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลความพิการเฉพาะ จากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์จากโรงพยาบาลรัฐ 10 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร “Educational opportunities for 6-17 years old children with hearing disability in rural Thailand” (2543) โดย

Patanee Kalasuwan เป็นงานศึกษาลักษณะทางด้านประชากร ความพิการ สภาพทางการเรียน โอกาส และปัจจัยทางการศึกษาโดยใช้ฐานข้อมูลหัตถ์ภูมิของมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อนำมาวิเคราะห์หาโอกาสทางการศึกษาของเด็กอายุ 6-17 ปีที่พิการทางการได้ยินในเขตชนบทของประเทศไทย ซึ่งพบว่ากลุ่มศึกษายังมีโอกาสทางการศึกษาที่น้อยอันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม "Educational equity of school-aged disabled in rural Thailand" (2543) โดย Patrapan Laoniramai "การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเนื่องจากสมองพิการอายุ 4-17 ปี จากการเตรียมความพร้อมโดยใช้แบบฝึกหัดศิลปะ" (2544) โดย ศิริพร สหสสานนท์ ทำการศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กๆ จากการเตรียมความพร้อมใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมศิลปะและการเปรียบเทียบความสามารถกับเด็กที่ได้รับการฝึกการบำบัดผลการศึกษพบว่าความสามารถของเด็กพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและการใช้แบบฝึกหัดศิลปะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กมากกว่าการฝึกกิจกรรมบำบัด "กระบวนการพัฒนาคนพิการเข้าสู่สังคมปกติ : กรณีศึกษาโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา" (2545) โดย อังคณา แสงสวัสดิ์ "ความต้องการในการเรียนวิชาชีพของบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหวในจังหวัดนครปฐม" (2547) โดย วิจิตรา บุญประเสริฐ "Education opportunity of school aged people with disabilities in Thailand" (2548) โดย Rungthong Kramanon ศึกษาลักษณะประชากร ลักษณะความพิการ สังคม เศรษฐกิจของครัวเรือน โรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ และนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ และวิเคราะห์เชิงสถิติ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ คือ ผู้พิการภายหลังมีโอกาสทางการศึกษามากกว่าผู้พิการแต่กำเนิด ผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมมีโอกาสดำเนินการศึกษาลงสุดเพราะส่วนใหญ่พบภายหลังการได้รับการศึกษาแล้ว กลุ่มออทิสติกที่เป็นแต่กำเนิดได้รับความสนใจด้านการศึกษามาก และทัศนคติที่ดีของผู้ปกครองและความพิการที่ไม่รุนแรงเป็นผลทำให้ผู้พิการได้รับการศึกษา "การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้พิการทางสายตา : กรณีนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา" (2548) โดย ทิพภา ปลีหะจินดา "A case study of language learning strategies of visually impaired students at the Thailand association of the blind" (2550) โดย Hathaikan Iamla-Ong ที่ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้ยุทธวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่มีความพิการทางสายตาที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน โดยสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ยุทธวิธีการชัดเจน กลยุทธ์ปริชาน กลยุทธ์อภิปริชาน และกลยุทธ์ทางอารมณ์ ระดับปานกลาง และกลยุทธ์การจำในระดับต่ำ

สิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา

นอกเหนือจากงานวิจัยและงานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ เกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ยังพบสิ่งพิมพ์ในลักษณะอื่นๆ นอกเหนือจาก 2 รูปแบบที่กล่าวมาแล้วด้วย ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะย่อย คือ 1) หนังสือ 2) สิ่งพิมพ์ และเอกสารเย็บเล่ม และ 3) เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา

1) หนังสือ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษาที่อยู่ในลักษณะของหนังสือ พบว่า หนังสือเกือบทั้งหมดจะนำเสนอเนื้อหาที่เสริมการเรียนรู้การสอนคนพิการ ได้แก่ “หนังสือภาษามือ” (2526) โดย กรมสามัญศึกษา ซึ่งได้ทำการรวบรวมและจัดระบบภาษามือสำหรับคนพิการทางการได้ยิน และการพูดขึ้นเพื่อใช้ในสถานศึกษาสำหรับคนพิการ และสร้างระบบการสื่อสารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและถูกต้อง “พลศึกษาสำหรับคนพิการ” (2526) โดย จรยพร ธรณินทร์ เป็นหนังสือที่นำความรู้เกี่ยวกับคนพิการและพลศึกษาประมวลมาเป็นข้อมูลให้ครูในโรงเรียนสามารถจัดโปรแกรมพลศึกษาสำหรับเด็กพิการให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาแต่ละแห่ง นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษรวมอยู่ด้วย “การพลศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ” (2528) โดย บุญมา พันธ์งาม เป็นหนังสือประกอบการสอนวิชา พล.438 การพลศึกษาสำหรับเด็กพิเศษหรือที่เรียกว่า “การบรรดิกการ” โดยนำเสนอเนื้อหาตั้งแต่พลศึกษาในการศึกษาพิเศษ การดัดแปลงพลศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โปรแกรมการออกกำลังกายและการกีฬา จิตวิทยาเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและปัญหาของเด็กพิการ” (2531) โดย สราญ บุญญานุสนธิ์ “การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ” (2533) โดย ผดุง อารยะวิญญู ได้ทำการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กพิการและการศึกษาสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ และการเรียนรู้ระหว่างเด็กพิการกับเด็กปกติ สำหรับบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้สนใจ นำไปปรับใช้กับการศึกษาของเด็กพิการ “การศึกษาสำหรับคนพิการในยุคโลกาภิวัตน์” (2538) โดย ดารณี อุทัยรัตนกิจ “โรงเรียนสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย” (2540) โดย กนกวรรณ หิรัญรัตน์

สำหรับหนังสือเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป พบว่าการเรียนรู้ร่วมในโรงเรียนระหว่างเด็กปกติและเด็กพิการ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในการนำเสนออย่างมากซึ่งแตกต่างจากช่วงก่อนหน้าที่แทบไม่มีการนำเสนอประเด็นนี้ในรูปแบบของหนังสือ ดังจะเห็นได้จาก “ฝันเราเท่ากัน : เด็กพิการกับการเรียนรู้ร่วมในกลุ่มโรงเรียนชนบท” (2540) โดย เรื่องพิลาศ ธรรมวิเศษ “การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ” (2541) โดย วารี ธีระจิตร “การเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ” (2542) โดย ผดุง อารยะวิญญู “คู่มือการคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อ

การศึกษา" (2543) โดย คณะอนุกรรมการการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนะแนวทางในการคัดแยกเด็กพิการประเภทต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่เหมาะสมได้ หนังสือเล่มนี้เป็นแผนงานที่เกิดขึ้นหลังการประกาศนโยบายการศึกษาและปีการศึกษาสำหรับคนพิการใน พ.ศ. 2542 "การช่วยเหลือเด็กพิการระยะแรกเริ่มสู่การเรียนรู้ร่วม : เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ" (2543) โดย รีฟส์ แจ็คกี้ "เกมและการเคลื่อนไหว ประกอบเพลงนันทนาการสำหรับคนพิการ" (2546) โดย วิทยาลัยพลศึกษาลำปาง เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นรูปแบบในการใช้กิจกรรมนันทนาการและการเคลื่อนไหวเข้าจังหวะเพื่อเสริมการเรียนรู้ของคนพิการในสถานศึกษาแบบต่างๆ โดยได้มีการกล่าวถึงตั้งแต่ข้อมูลพื้นฐานและนิยาม รวมถึงตัวอย่างเพลงและการเคลื่อนไหวสำหรับคนพิการรูปแบบต่างๆ ด้วย "การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อน" (2547) โดย ประกฤติ พูลพัฒน์ เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ตั้งแต่ความรู้พื้นฐาน การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็ก การจัดการเรียนการสอน การทำทบทวนให้สนุก และวิธีการสอน เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางให้กับอาจารย์ ครู นักศึกษา นักการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและเข้าใจการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา "การเรียนรู้ร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย" (2548) โดย ศรียา นิยมธรรม เป็นหนังสือที่มีการตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 และครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2534 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นคู่มือสำหรับครูผู้สอนในการทำความเข้าใจเด็กแต่ละประเภท รวมถึงวิธีการสอนและช่วยเหลือที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละประเภท หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้ดัดแปลงและเรียบเรียงมาจากหนังสือ The Mainstreaming in Early Childhood Education ของ K. Eileen Allen และสุดท้ายหนังสือ "ศิลปะกับการพัฒนาคนพิการ" (2548) โดย ชาญ ณรงค์ พรุ่งโรจน์

2) สิ่งพิมพ์และเอกสารเย็บเล่ม

สิ่งพิมพ์และเอกสารเย็บเล่มเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษาเกือบทั้งหมดจะเป็นลักษณะของหลักสูตร นโยบาย และแนวทางการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ "หลักสูตรพิเศษประกอบหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งปรับปรุงสำหรับคนตาบอด" (2525) โดย กรมสามัญศึกษา "การบริหารและการจัดโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา" (2534) โดย พิจิตร จารุเนตร "การบริหารหลักสูตรสำหรับเด็กปัญญาอ่อนของโรงเรียนกวีละอนุกุล" (2535) โดย พิจิตร จารุเนตร "แนวการพัฒนาหลักสูตรพิเศษสำหรับเด็กร่างกายพิการเนื่องจากสมองและสติปัญญาดกต่ำในระดับอายุทางพัฒนาการ 0-7 ปี" (2535) โดย กรมสามัญศึกษา เป็นเอกสารในการชี้แนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตร รวมถึงหลักการ การสอน และการประเมิน การเรียนหลักสูตรการศึกษาพิเศษ สำหรับศึกษานิเทศน์ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียน

การศึกษาพิเศษ เพื่อให้มีแนวทางร่วมกันในการวางแผนการศึกษา “แผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ)” (2540) “นโยบายการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับคนพิการ” (2542) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน “แนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการโดยครอบครัวและชุมชน เล่มที่ 2” (2543) “หลักสูตรแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลสมองพิการพุทธศักราช 2543” (2544) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน และสุดท้าย “โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาเพื่อคนพิการ” (2544) “แนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ” (2550) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเอกสารเอกสารรวมบทความอยู่เพียง 1 ชิ้น คือ “เอกสารทางวิชาการ : รวมบทความการศึกษาพิเศษ” (2526) โดย คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

3) เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา

เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ทั้งหมดเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อประกอบและรายงานการประชุมสัมมนาจากหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะจากกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการดำเนินนโยบายหรือการปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ อาทิ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) และปีการศึกษาสำหรับคนพิการและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการศึกษาสภาพการณ์ลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ ในช่วงทศวรรษที่ 2540 ด้วย เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการที่พบจากการทบทวนวรรณกรรมในขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ “สรุปรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4” (2528) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ “รายงานการประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติในปีการศึกษา 2533” (2533) โดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นรายงานการประชุมที่จัดขึ้นภายใต้โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 โดยการประชุมครั้งนี้เป็นการขยายผลดำเนินการออกไปยังภูมิภาครวม 12 จังหวัด 24 โรงเรียนซึ่งเนื้อหาทั้งหมดเป็นบทความประกอบการบรรยายในการสัมมนา เช่นเดียวกับ “รายงานการประชุมฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ” (2534) โดย กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เป็นโครงการต่อเนื่องจากการสัมมนาในปี พ.ศ. 2533 แต่มีกลุ่มเป้าหมายที่ครูและบุคลากรทางการสอนมิใช่ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศน์

“รายงานการประชุมสัมมนา อนาคตของงานอุดมศึกษาสำหรับผู้พิการ” (2538) โดย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล “รายงานสรุปสาระการประชุมวิชาการพิเศษเรื่อง เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา” (2543) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ “เอกสารประกอบการอบรมให้ความรู้ การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินตามโครงการอาชีวศึกษาพัฒนาคนด้วยโอกาสและคนพิการ” (2547) “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา ระบบบริการสวัสดิการสำหรับนักศึกษาพิการในระดับอุดมศึกษา” (2548) โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา “รายงานการสัมมนาการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการในระดับอุดมศึกษา” (2549)

วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาค้นพิการด้านการศึกษา

นอกจากงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา จะสามารถจำแนกประเภทได้ดังที่กล่าวมาในหัวข้อก่อนหน้าแล้ว ในส่วนของงานวรรณกรรมที่เป็นงานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ ยังสามารถนำมาวิเคราะห์ในส่วนของการดำเนินการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยได้อีกเช่นเดียวกัน ซึ่งหากพิจารณาแต่ละชิ้นงานแล้วพบว่าสามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) งานศึกษาเพื่อสำรวจข้อมูล (Survey Research) 2) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ 3) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1) งานศึกษาเพื่อสำรวจข้อมูล (Survey Research)

งานวิจัยลักษณะนี้ถูกใช้ในงานวิจัยของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งหมด จำนวน 26 ชิ้น³ (ดู หัวข้อ งานวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ที่กล่าวมาแล้ว) มีความ

³ มีงานวิจัย 5 ชิ้นที่ไม่เข้าข่ายของการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ “รายงานการวิจัยเรื่องการสอนพูดให้นักเรียนหูตึงในประเทศไทย โดยประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์” (2522) กรมการฝึกหัดครู “การศึกษาสภาพสังคมและวิธีการสื่อสารของนักเรียนหูหนวก” (2532) โดย นิภาพรณ กนิษฐบุตร “การทดลองสอนการเปล่งเสียงสูง กลาง ต่ำ โดยใช้อุปกรณ์สอนพูด “กนก-2” กับกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการ” (2536) โดย กนกรัตน์ อินทรทัศน์ “รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถทางการเรียนของเด็กดาวน์ซินโดรม ระดับปฐมวัย โดยการจัดให้เรียนร่วมในชั้น” (2538) โดย อรอนงค์ เย็นอุทก “การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง” (2545) โดย สุขพัชรา ชัมเจริญ “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนพิการในการฟื้นฟูและพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม” (2542) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน

มุ่งเน้นในการรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของการศึกษาระดับมหภาคหรือระดับประเทศ โดยมีการรวบรวมข้อมูลทั้งจากฐานข้อมูลกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อาทิ ข้อมูลประเภทงบประมาณ จำนวนนักเรียน และจำนวนโรงเรียน ตลอดจนรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสำรวจไปยังหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง สำหรับการนำเสนอของงานวิจัยรูปแบบนี้อาจแบ่งได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1). การนำเสนอข้อมูลการสำรวจแต่เพียงอย่างเดียว อาทิ "รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ" (2528) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี "การศึกษาสถานภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยที่อยู่ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ระหว่างปี 2526-2527" (2529) โดย ทบวงมหาวิทยาลัย และศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย และ "รายงานสรุปการสำรวจข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อคนพิการ" (2542) โดย คณะอนุกรรมการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา

2). การนำเสนอข้อมูลการสำรวจ ผลดำเนินการ พร้อมกับการประเมิน อาทิ "รายงานการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ" (2545) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และ "การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ" (2548) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

2) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา พบว่า งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการสอนทั้งหมด จะมีการใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในช่วงแรกของการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการจัดทำหลักสูตรและรูปแบบการสอน ซึ่งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกือบทั้งหมดจะดำเนินการโดยใช้แบบคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล สำหรับการประเมินหลักสูตรหลังการใช้เกือบทั้งหมดจะดำเนินผ่านวิธีการเชิงปริมาณและการวิเคราะห์เชิงสถิติ

อย่างไรก็ดียังมีงานศึกษาอีกประมาณ 2 ชิ้นที่ใช้หลักการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการเป็นข้อมูลเพื่อนำมาประเมินและวิเคราะห์การศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ "การศึกษาความสามารถในการยืนของเด็กสมองพิการจากการฝึกยืนโดยใช้หลักของโดสะโฮ" (2544) โดย สมลักษณ์ ลิ่ม ที่ได้ใช้กรณีศึกษาจากเด็กนักเรียนจำนวน 3 คนในการฝึกยืนโดยใช้หลักของโดสะโฮ และสังเกตพัฒนาการของเด็ก

และ “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนพิการในการฟื้นฟูและพึ่งตนเอง : กรณีศึกษา จังหวัดนครปฐม” (2542) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ใช้กรณีศึกษาจากนักเรียนจำนวน 10 คน เพื่อเป็นตัวอย่างของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจะถูกใช้ในงานศึกษาทางด้านการศึกษาเกือบทั้งหมด ทั้งในด้านการสำรวจข้อมูลเชิงมหภาคในลักษณะของงานศึกษาเพื่อสำรวจข้อมูล (Survey Research) และงานศึกษาทางด้านการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการสอนสำหรับคนพิการที่จะมีการใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการสอน (ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ) จนกระทั่งการประเมินหลักสูตรและรูปแบบการสอน ซึ่งในส่วนของ การประเมินฯ ผู้ศึกษามักใช้แบบสอบถาม แบบประเมินความสัมฤทธิ์และแบบประเมินทางการศึกษาต่างๆ มาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ก่อนนำไปประเมินผลผ่านหลักการทางสถิติ อาทิ สถิติร้อยละ ความเบี่ยงเบนเชิงสถิติ และเลขดัชนีต่างๆ ดังตัวอย่างเช่น “การนำเรื่อง “ทศบารมี” มาสร้างเป็นนวัตกรรมการสอนภาษาไทย เพื่อพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนที่มีความพิการทางร่างกาย ของโรงเรียนศรีสังวาลย์ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” (2537) โดย เพ็ญศรี คล่องการเขียน “การทดสอบสติปัญญาของนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความพิการ ทางทางได้ยิน หรือการสื่อความหมายในกรุงเทพมหานคร และภาคกลางของประเทศไทยโดยใช้แบบทดสอบ TONI-2” (2540) โดย ผกามาศ ลิทธิกุล “กรณีศึกษาผลสัมฤทธิ์การวาดภาพระบายสีด้านความคิดนามธรรม และความคิดสร้างสรรค์ จากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมวาดภาพระบายสี ของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน” (2546) โดย กรองชนก ทองงาม เป็นต้น

นอกจากการระเบียบวิธีวิจัยและการดำเนินงานวิจัยจะสามารถแยกออกได้ 3 กลุ่มหลักดังที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าการนำระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาใช้งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ในปริมาณน้อยมาก กล่าวคือมีเพียง 2 ชิ้น ที่ใช้ระเบียบเชิงคุณภาพในการวิจัยทุกขั้นตอน คือ “การศึกษาความสามารถในการยินของเด็กสมองพิการจากการฝึกยินโดยใช้หลักของโดสะโฮ” (2544) โดย สมลักษณ์ ลิ้ม และ “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนพิการในการฟื้นฟูและพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม” (2542) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน ในในทางกลับกันงานศึกษาด้านนี้มีลักษณะเป็นเชิงปริมาณและสถิติค่อนข้างมาก ถึงแม้ในบางชิ้นงานจะมีการบรรยายเชิงพรรณนาประกอบผลวิเคราะห์ทางสถิติ หากก็ยังมีข้อมูลและภาษาที่เข้าใจได้ยาก อันอาจส่งผล

ให้บุคคลทั่วไปหรือบุคลากรทางการศึกษาและคนพิการที่ไม่มีพื้นฐานสถิติทำความเข้าใจได้ยาก นอกจากนี้การใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณอาจมีข้อดีในแง่ของการทำให้เห็นภาพกว้างของประเด็นศึกษา แต่ในทางเดียวกันก็อาจทำให้คาดมุมมองระดับจุลภาคและความเห็นของแต่ละบุคคลด้วย

ภาพสะท้อนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา

จากการสำรวจและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตและข้อมูลที่น่าสนใจบางประการ ซึ่งอาจสามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปปรับใช้กับการดำเนินนโยบายหรือศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการต่อไปในอนาคต ได้แก่

1) ภาพรวมโดยเปรียบเทียบกับงานศึกษาด้านอื่น

จากการทบทวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการแล้วพบว่า งานด้านการศึกษาที่มีจำนวนประมาณร้อยละ 15 งานของวรรณกรรมทั้งหมดและมีจำนวนมากเป็นอันดับสามรองจากงานวรรณกรรมด้านชีวิตทางสังคมและการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

สำหรับการเพิ่มจำนวนของงานวรรณกรรมคนพิการ ด้านการศึกษา พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในทศวรรษที่ 2540 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงสองทศวรรษก่อนหน้า นอกจากนี้หากพิจารณาจากภาพรวมงานวรรณกรรมด้านนี้แม้จะมีอัตราเพิ่มไม่สม่ำเสมอในแต่ละปี หากแต่ก็มีการเพิ่มจำนวนอย่างต่อเนื่อง อันสอดคล้องกับปริมาณงานวรรณกรรมคนพิการโดยรวม

2) ประเด็นการศึกษา

ประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มหลัก คือ 1) งานวิจัย ประเด็นที่ได้รับการศึกษามากที่สุด คือ การสำรวจและผลดำเนินงานด้านการศึกษาสำหรับคนพิการจำนวน 20 ชิ้น รองลงมา คือ งานพัฒนาการเรียนรู้และการสอนคนพิการ 12 ชิ้น 2) งานศึกษาในประเภทวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หรือปริญญานิพนธ์ ประเด็นที่ได้รับการศึกษามากที่สุด คือ การศึกษาเพื่อทดสอบและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ 20 ชิ้น รองลงมา คือ การศึกษาโอกาส ความสามารถ ความต้องการและแบบทดสอบทางการศึกษา 13 ชิ้น และงานศึกษาเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษาและงานบริการการศึกษา 5 ชิ้น

3) การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและแนวโน้มของงานศึกษา

แม้จะมีโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และมีหนังสือหรืองานศึกษาเกี่ยวกับการเรียนร่วมตีพิมพ์ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2530 อาทิ "การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย" ของ ศรียา นิยมธรรม ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี

พ.ศ. 2532 และงานวิจัย “การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม” (2536) โดย คณะครู ศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

หากแต่ความคิดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ร่วมและการมีส่วนร่วมของชุมชนจะได้รับความสนใจในการศึกษาอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลังปี พ.ศ. 2542 หลังการประกาศรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปีการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดที่แต่เดิมเน้นการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ มาสู่การเรียนรู้ร่วมในโรงเรียนปกติสำหรับคนพิการ อันสะท้อนให้เห็นความเท่าเทียมกันทางการศึกษาและการยอมรับคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการศึกษาปกติ ดังจะเห็นตัวอย่างได้จาก งานวิจัย เช่น “รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนพิการในการฟื้นฟูและพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม” (2542) โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมของเด็กพิการทางหูในประเทศไทย” (2543) โดย กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา “การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ” (2548) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ เช่น “การศึกษาการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12” (2544) โดย กัลยารัตน์ สุวรรณาวุธ “การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของเด็กพิการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2” (2548) โดย อภัย จันทร์งาม การศึกษา “การเรียนรู้การสอนในระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้พิการทางสายตา : กรณีนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา” (2548) โดย ทิพภา ปลีหะจินดา “สภาพการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จังหวัดลำพูน” (2551) โดย อัจฉราภรณ์ บัวนวล เป็นต้น

อย่างไรก็ดีมีข้อสังเกตว่าแม้จะมีความเปลี่ยนแปลงแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจากการศึกษาพิเศษมาเป็นการเรียนร่วมที่เริ่มได้รับความสนใจอย่างเป็นรูปธรรมในทศวรรษที่ 2540 หากแต่แนวคิดการศึกษาสำหรับเด็กปกติ อาทิ โรงเรียนที่บ้าน (Home School) หรือการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ยังมิได้ถูกนำมากล่าวถึงหรือปรับใช้กับการศึกษาสำหรับคนพิการแต่อย่างใด นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมฯ ยังพบอีกว่าการศึกษาวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งหมดอยู่ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาของรัฐ โดยไม่มีหน่วยงานเอกชนหรือมูลนิธิเกี่ยวกับคนพิการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการหรือเป็นเจ้าของหลักเลย

4) ความสัมพันธ์กับนโยบายหรือกฎระเบียบของรัฐ

งานวรรณกรรมโดยเฉพาะประเภทงานวิจัยการศึกษาสำหรับคนพิการได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับการดำเนินนโยบาย และการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น หลังการประกาศแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการอย่างชัดเจนนั้น ได้นำไปสู่การดำเนินการจัดทำงานศึกษาวิจัยและสำรวจ การศึกษาสำหรับคนพิการจากหน่วยงานการศึกษาภาครัฐในระดับมหภาค อย่างค่อนข้างเป็นระบบ อาทิ "รายงานการวิจัยการศึกษาความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญา" (2527) "รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ" (2528) "รายงานการวิจัยสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ ฉบับที่ 3 เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษ ระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4 ประเภท" (2528) และ "การใช้ทรัพยากรและต้นทุนในการจัดการศึกษาพิเศษ" (2530) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้จะได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งที่มีอยู่เดิม และการประเมินความเป็นไปได้ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการศึกษาสำหรับคนพิการในอนาคต

อีกกรณีหนึ่งหลังการประกาศ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และปีการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดทำงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง อาทิ "รายงานการดำเนินการตามโครงการจัดการศึกษา สำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียน ตามโครงการปีการศึกษาเพื่อคนพิการ 2542 ของกระทรวงศึกษาธิการ "คนพิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน" (2543) โดย โรงเรียนภูวิทยา จังหวัดนครราชสีมา "รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ปีการศึกษาเพื่อคนพิการ" (2543) โดย สำนักปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ "การศึกษาผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ" (2543) โดย ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ "รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ" (2544) โดย ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน รวมถึงการสำรวจนักศึกษาพิการระดับอุดมศึกษาของคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้น

นอกจากงานวิจัยด้านการศึกษาฯ จะสัมพันธ์กับการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาฯ ของภาครัฐแล้ว การเอกสารจากการประชุมสัมมนาด้านการศึกษายังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กับการดำเนินนโยบายดังกล่าวด้วย ตัวอย่างเช่น "สรุปรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4" (2528) โดย สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่นอกจากจะสัมพันธ์กับการดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 แล้ว ยังสัมพันธ์กับงานวิจัยเรื่อง "รายงานการวิจัยสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ ฉบับที่ 3 เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษ ระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4 ประเภท" (2528) โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ด้วยเช่นเดียวกัน ในทางเดียวกับ "รายงานการประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อเตรียมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติในปีการศึกษา 2533" (2533) โดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้น

บทที่ 3

งานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ¹

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคนพิการ (World Program of Action Concerning Disable Persons) ในปี พ.ศ. 2525 และประกาศให้ปี พ.ศ. 2526 - 2535 เป็นทศวรรษคนพิการแห่งสหประชาชาติ (United Nations Decade of Disabled Persons) ที่เป็นแรงกระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิและความเสมอภาคของคนพิการมากขึ้น หากแต่สำหรับประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียรวมถึงประเทศไทยดูจะยังไม่ตระหนักกับประเด็นดังกล่าวเท่าที่ควร ในแง่นี้ส่งผลให้คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกขององค์การสหประชาชาติ (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific หรือ ESCAP) ประกาศในช่วง ค.ศ. พ.ศ. 2535 - 2545 เป็นทศวรรษแห่งคนพิการของภูมิภาคนี้ และได้มีการสำรวจการดำเนินงานด้านต่างๆ เกี่ยวกับคนพิการในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะด้านความสะดวกในการเดินทางและอาคารสถานที่ ซึ่งพบว่าประเทศที่ก้าวหน้ามากที่สุด ได้แก่ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฮังการี นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์

สำหรับประเทศไทยในช่วงเวลาเดียวกับการประกาศทศวรรษแห่งคนพิการของภูมิภาคฯ ก็ได้มีการผลักดันจากหลายภาคส่วนในการออกกฎหมายเพื่อประกันและส่งเสริมสิทธิ ความเสมอภาค และการฟื้นฟูคนพิการในสังคมไทย จนนำไปสู่การออก พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งได้ระบุเกี่ยวกับการออกแบบอาคารหรือสถานที่บริการสาธารณะที่ต้องเอื้อต่อความสะดวกในการดำรงชีวิตของคนพิการไว้อย่างชัดเจนว่าในมาตราที่ 17 และ 18²

¹ เนื่องจากงานวรรณกรรมจำนวนหนึ่งไม่สามารถค้นหาตัวเล่มมาได้เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ ดังนั้นในส่วนของการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะขอใช้เพียงแต่ข้อมูลจากงานวรรณกรรมที่ได้อ่านตัวเล่ม โดยในส่วนของการอ้างอิงทั้งหมดจะมีทั้งที่สามารถและไม่สามารถหาตัวเล่มมาได้

² มาตรา ๑๗ เพื่อเป็นการคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด

(๑) ลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมี อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ

(๒) ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น

ในกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการประสงค์จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่กำหนดจะขอส่งเงินเข้ากองทุน ตามมาตรา ๑๖ ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแทนการรับคนพิการเข้าทำงานก็ได้

มาตรา ๑๘ เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ๆ ซึ่งได้จัดอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการตามมาตรา ๑๗ (๑) มีสิทธิหักเงินค่าใช้จ่ายเป็นสองเท่าของเงินที่เสียไปเพื่อการนั้นออกจากเงินได้สุทธิหรือกำไรสุทธิของปีที่ค่าใช้จ่ายนั้นเกิดขึ้น แล้วแต่กรณี ตามประมวลรัษฎากร

อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวดูเหมือนจะยังมีได้นำมาใช้อย่างจริงจังเท่าที่ควร จวบจนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการประกาศกฎกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในปี พ.ศ. 2542 ที่กำหนดลักษณะอาคารสถานที่ ยานพาหนะและบริการสาธารณะที่ต้องอำนวยความสะดวกกับคนพิการ รวมถึงการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเฟสปีกส์เกมส์ ครั้งที่ 7 ในปี พ.ศ. 2542 ความสนใจเกี่ยวกับการออกแบบอาคารสถานที่สำหรับคนพิการก็ดูเหมือนจะได้รับความสนใจอย่างจริงจังอีกครั้งจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน แต่กระนั้นการปรับเปลี่ยนอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกหรือเอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการดูจะได้รับความสนใจที่ค่อนข้างน้อยอยู่เมื่อเทียบกับภาพรวมของอาคารสถานที่ในเมืองไทยปัจจุบัน

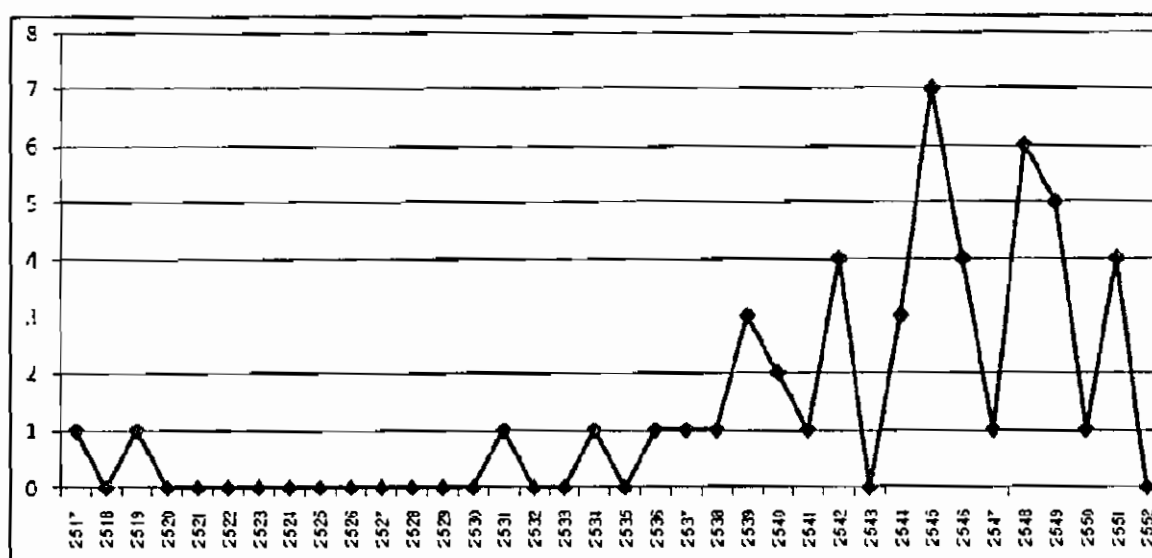
จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 – 2552 พบว่างานวรรณกรรมด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ โดยภาพรวมจากขอบเขตที่ศึกษาแล้วมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับงานวรรณกรรมประเภทอื่น คือ มีจำนวนเพียง 47 ชิ้น จากทั้งหมด 685 ชิ้น คิดเป็นร้อยละประมาณ 6.8 ของทั้งหมด กระนั้นก็ตีจำนวนงานวรรณกรรมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ได้แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเพิ่มจำนวน แม้ว่าจะไม่ต่อเนื่องทุกปีก็ตามที่

จำนวนและประเภทของงานวรรณกรรมด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการสำหรับคนพิการ

งานวรรณกรรมด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 มีจำนวนทั้งสิ้น 47 ชิ้น โดยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มิได้สม่ำเสมอในทุกปี³ (แผนภาพที่ 6) โดยงานวรรณกรรมประเภทนี้ทั้งหมดสามารถแยกรูปแบบตามลักษณะได้ คือ 1) งานวิจัยจำนวนจำนวน 7 ชิ้น 2) งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญาานิพนธ์ จำนวน 34 ชิ้น 3) หนังสือ จำนวน 6 ชิ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเนื้อหาการนำเสนอของงานวรรณกรรมสามารถแยกออกได้เป็น 3 กลุ่มหลักด้วยกัน คือ งานศึกษาเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ งานศึกษาเชิงสำรวจการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ และคู่มือมาตรฐานการออกแบบสำหรับคนพิการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอโดยจำแนกเนื้อหาในงานแต่ละลักษณะ

นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนซึ่งรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา ๑๗ (๒) มีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่จ่ายจริง"

³ สำหรับจำนวนงานวรรณกรรมในปี พ.ศ. 2552 ที่ลดลงเป็นศูนย์นั้น มิได้หมายความว่าในปีนั้นไม่มีงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ด้านการศึกษา หากแต่มีความเป็นไปได้ที่งานวรรณกรรมยังมิได้เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของห้องสมุดที่ทำการสำรวจ เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2551 ที่งานวรรณกรรมบางส่วนมีความเป็นไปได้ที่ยังมิได้เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของห้องสมุด

แผนภาพที่ 6 จำนวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ
ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2552

งานวิจัยด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ

จากงานวิจัยประเภทนี้จำนวนทั้งหมด 7 ชิ้น สามารถจำแนกตามเนื้อหาออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ 1) งานวิจัยเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการจำนวน 3 ชิ้น และ 2) งานวิจัยเชิงสำรวจการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการจำนวน 4 ชิ้น ซึ่งมีข้อสังเกตว่างานวิจัยทั้งหมดถูกตีพิมพ์ขึ้นหลังปี พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะช่วงหลังกีฬาเฟลปิกส์เกมส์ พ.ศ. 2545

1) งานวิจัยเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ

งานวิจัยเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการจะมีเนื้อหาที่เน้นหนักไปในการศึกษาความต้องการและความเหมาะสมของอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อนำมาเป็นแนวทางออกแบบหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนพิการร่วมกับคนปกติ อันได้แก่ "รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาสภาพอาคารสถานที่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. ให้สอดคล้องกับ พรบ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในเรื่องการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ" (2545) โดย กุสุมา ธรรมธำรง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ เจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นการศึกษาสืบเนื่องจาก "ระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ ในปี พ.ศ. 2544" ซึ่งผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานพัฒนาอาคารทางการศึกษาให้สอดคล้องกับ พร.บ. ฉบับนี้ "การเขียนโครงการสถาปัตยกรรมเพื่อออกแบบปรับปรุงศูนย์การแข่งขันกีฬาคนพิการ :

กรณีศึกษากีฬาเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" (2546) โดย นฤพนธ์ ไชยยศ เป็นการประมวลความรู้เชิงปฏิบัติการ ในการวางแผนและกำหนดการปรับปรุงอาคาร เพื่อสอดคล้องกับอาคารเดิมของศูนย์การแข่งขันกีฬาเอเชียเกมส์ ครั้งที่ 13 โดยจะเป็นการกำหนดแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของการแข่งขันกีฬาคนพิการ และสุดท้าย "รายงานการวิจัยแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ" (2548) โดย กำธร กุลชล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าให้เหมาะกับการใช้งานของคนพิการและผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความเสมอภาคในการใช้ชีวิตแก่ทุกคนในสังคม โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทั้งจากการสังเกตและแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมาย ในบริเวณที่ทำการศึกษารวมทั้งได้คัดเลือกถนนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครปฐมมาเป็นตัวอย่าง หลังจากการนำข้อมูลไปประมวลผลทางสถิติเพื่อสรุปปัญหาอุปสรรคเร่งด่วนพบว่าปัญหาสิ่งกีดขวางบนทางเท้าเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกโดยมีด้านอื่นๆ รองลงมา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นอาจมิใช่ปัญหาการด้านมาตรฐานการออกแบบแต่เพียงลำพังหากแต่เป็นปัญหาด้านมาตรฐานการบริหารจัดการด้วย

2) งานวิจัยเชิงสำรวจการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ

งานวิจัยเชิงสำรวจการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ มีเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นไปในทางการสำรวจปัญหาและความคิดเห็นต่อการออกแบบทางสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ มีอยู่จำนวน 4 ชิ้น ได้แก่ "รายงานการวิจัยการปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการใช้งานของคนพิการ : กรณีศึกษาเฟลปิกเกมส์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต" (2545) โดย กำธร กุลชล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการสำรวจความพึงพอใจและจุดอ่อนของการปรับปรุงอาคารสถานที่ในกีฬาเฟลปิกเกมส์ ของคนพิการที่เป็นนักกีฬาและผู้ชม โดยใช้การสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม 189 ชุดและแจกแบบสอบถาม 169 ชุด เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลก่อนนำมาประมวลผลทางสถิติ ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในทุกด้าน และปัญหาส่วนใหญ่มาจากการจัดการมากกว่าการออกแบบ "โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในบ้านกับความสามารถด้านการทำกิจวัตรประจำวันของผู้พิการบาดเจ็บไขสันหลัง" (2549) โดย พิศศักดิ์ ชินชัย คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นงานศึกษาเพื่อค้นหาสิ่งกีดขวางทางสถาปัตยกรรมภายในบ้านและบริเวณรอบบ้านที่เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต โดยกลุ่มตัวอย่าง 80 คนที่เป็นคนพิการซึ่งถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ หลังการสำรวจโดยใช้แบบประเมินและแบบทดสอบ รวมถึงการวิเคราะห์เชิงสถิติสามารถเรียงลำดับปัญหาของโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อคนพิการในบ้านได้ ซึ่งผิวทางสัญจรที่ขรุขระเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอันดับหนึ่ง

งานสองชิ้นหลังสุดเป็นงานจากหัวข้อวิจัยเดียวกัน คือ “รายงานวิจัยเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม” (2549) โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งสามารถแยกได้เป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และบทสรุปผู้บริหาร ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาความจำเป็นของการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการดูแลระบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในแต่ละประเภทและเพื่อทุกคนในสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเนื้อหาของงานวิจัยเล่มนี้ได้เริ่มตั้งแต่การกล่าวถึงสภาพสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในพื้นที่ตัวอย่างจังหวัดต่างๆ การจัดการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก จนถึงแนวทางจัดทำและให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549 โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ

งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ ด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ จำนวนทั้งหมด 34 ชิ้น สามารถจำแนกตามเนื้อหาได้เป็น 2 กลุ่มหลักเช่นเดียวกับงานวิจัยฯ คือ 1) งานศึกษาเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการจำนวน 24 ชิ้น และ 2) งานศึกษาเชิงสำรวจการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการจำนวน 10 ชิ้น

1) งานศึกษาเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ

งานกลุ่มนี้ได้แสดงให้เห็นความสนใจเกี่ยวกับการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการที่มีมาตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2510 โดยจากการสำรวจงานกลุ่มนี้พบว่างานระหว่างปี พ.ศ. 2517 – 2540 มีเนื้อหาเป็นการศึกษาเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับสถานศึกษาและสถานสงเคราะห์สำหรับคนพิการ ได้แก่ “โรงเรียนสอนเด็กพิการ” (2517) โดย จีรพร แสงศิลป์ “โรงเรียนศรีสังวาลย์ (ในศูนย์บริการเด็กพิการปากเกร็ด)” (2519) โดย สุนทร จรัสศรี “โครงการเครื่องเล่นสำหรับเด็กพิการในสถานสงเคราะห์เด็กพิการ และทุพพลภาพปากเกร็ด” (2531) โดย สุวัฒน์ สารพัดวิเศษ “สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางร่างกาย” (2534) โดย พินดา สิทธิสุนทร “ศูนย์ศึกษาดนตรีสำหรับคนพิการ” (2536) โดย ปริญญา ธีรภาพไพบุลย์ “ศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กพิการ” (2539) โดย วราภรณ์ กาญจนวิโรจน์ เป็นการศึกษาที่อ้างอิงกับ ความต้องการของกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยงานชิ้นนี้ได้ทำการศึกษาความต้องการและจิตวิทยาของเด็กพิการจากการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบทางสถาปัตยกรรม แนวคิดการออกแบบคือ “เป็นสถาปัตยกรรมที่ผู้ใช้ได้รับความสนุกสนานควบคู่ไปกับการเรียนรู้ อีกทั้งยังต้องให้ความสะดวกสบายไปพร้อมกัน” “ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการทางกาย”

(2539) โดย วิริยะ เรื่องวงศ์โรจน์ เป็นงานศึกษาที่อ้างอิงกับขอบเขตการดูแลของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข งานศึกษาชิ้นนี้พยายามแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่สอดคล้องระหว่างเทคโนโลยีทางการแพทย์กับงานสถาปัตยกรรมที่เอื้อกับการใช้ชีวิตของคนพิการ “โรงเรียนสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย” (2540) โดย กนกวรรณ หิรัญรัตน์

สำหรับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป เนื้อหาของงานกลุ่มนี้ได้สะท้อนให้เห็นความสนใจในการออกแบบอาคารสถานที่ต่างๆ นอกเหนือจากสถานศึกษาและสถานสงเคราะห์ดังเช่นในช่วงก่อนหน้านี้ ในทางเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นการเริ่มเปลี่ยนแนวคิดทางสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ จากแต่เดิมจะเป็นการสร้างพื้นที่ซึ่งแยกคนพิการออกจากคนปกติ มาสู่การสร้างพื้นที่ของการใช้ชีวิตร่วมกับระหว่างคนพิการและคนปกติ ดังจะเห็นได้จาก “ศูนย์ศิลปะเด็กสาธิต (สำหรับเด็กพิการและเด็กปกติ)” (2540) โดย ยุภาพร จงเลิศชัย เป็นการศึกษาที่มีได้ระบุหน่วยงานระมัดชอบ หากแต่ได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดที่ “พยายามสร้างความสัมพันธ์ของเด็กปกติและเด็กพิการ ด้วยการนำเสนอกิจกรรมทางศิลปะเพื่อแสดงความคิดสร้างสรรค์” ในพื้นที่ของศูนย์ศิลปะเด็กที่แบ่งออกเป็น ส่วนการเรียนการสอน ส่วนผลงาน และส่วนนันทนาการสำหรับชุมชน “ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาสมรรถภาพบุคคลพิการ แขนขา และลำตัว” (2542) โดย อนุรัตน์ อัดตปัญญา “ศูนย์กีฬา นันทนาการเพื่อคนพิการแขนขาภาคเหนือ” (2542) โดย กิตติชนม์ กองสิงห์ เป็นการศึกษาเพื่อออกแบบฯ ภายใต้แนวคิดที่มองคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีศักยภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมได้ (ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างความสำเร็จของการแข่งขันกีฬาเฟสปิกส์เกมส์ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพเมื่อต้นปี พ.ศ. 2542) ดังนั้นการสร้างศูนย์กีฬาสำหรับคนพิการจะเป็นการช่วยให้คนพิการและคนปกติมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น รวมถึงสังคมจะมีแนวโน้มมองคนพิการในทางบวกมากขึ้น “ศูนย์พักฟื้นสมรรถภาพเด็กพิการทางสมอง” (2542) โดย วรลักษณ์ อีร์ชัยสุกิจ เป็นการศึกษาที่อ้างอิงความเป็นไปได้กับกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แนวคิดการออกแบบที่ “รองรับทั้งบุคคลที่เป็นปกติและบุคคลที่มีความต้องการดูแลพิเศษ” “โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในอาคารเรียนและโรงฝึกงานสำหรับผู้พิการวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล” (2544) โดย จิรดา แพร่โบศรี เป็นงานศึกษาเพื่อออกแบบอาคารเรียนและโรงฝึกงานฯ ซึ่งได้กล่าวถึงการออกแบบทั้งโครงสร้างสถาปัตยกรรมและเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ผู้พิการแท้จริงแล้วเป็นผู้มีความสามารถในการเรียนรู้และปฏิบัติงานได้ เพียงแต่ยังขาดโอกาสและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ต่อการเข้าสู่สังคม” “ศูนย์ส่งเสริมอาชีพผู้ทุพพลภาพแขน-ขา” (2544) โดย รุชนะ วิสุทธิเสรีวงศ์ เป็นการศึกษาออกแบบซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าการฝึกอาชีพของคนพิการจะเป็นการส่งเสริมทักษะทั้งทางด้านวิชาชีพและสังคม ในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมของคนพิการได้ “ค่ายยุวศิลปิน (สำหรับเด็กและเด็กพิการ)” (2544) โดย ฤชมน ธนบุญสมบัติ เป็นการศึกษาเพื่อออกแบบสถานที่สำหรับจัดค่าย ศูนย์ข้อมูลและสถานที่จัดแสดงศิลปะ สำหรับเด็กพิการและเด็กปกติให้สามารถใช้

ชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกัน “ศูนย์กีฬาเพื่อคนพิการ” (2545) โดย เดชชาติ ศรีเนร เป็นงานศึกษา ออกแบบที่นำแนวคิด UNIVERSAL DESIGN เข้ามาศึกษาเพื่อออกแบบอาคารที่ทุกคนสามารถใช้ได้ โดย คำนึงว่าผู้พิการมีทั้งผู้พิการทางการมองเห็น การเคลื่อนไหว และคนปกติ ซึ่งมีความต้องการที่แตกต่างกัน

นอกจากการออกแบบสถานที่ต่างๆ ดังที่กล่าวมาสถาปัตยกรรมยังเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจในการออกแบบด้วย โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2548 ดังจะเห็นได้จากหัวข้อ “จิตตภาวนาสถาน (สถาน ปฏิบัติธรรมสำหรับคนพิการ)” (2548) โดย อนันต์ สิริพฤกษา เป็นการศึกษาออกแบบภายใต้แนวคิด ที่ว่า “กลุ่มคนพิการได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่สังคมรวมถึงตัวเองตีความเรื่อง “กรรม” ตามหลัก พุทธศาสนาอย่างไม่ครอบคลุม ส่งผลให้คนพิการส่วนหนึ่งเลือกที่จะเปลี่ยนศาสนาพวกหลันี้จากปัญหาที่ เกิดขึ้น” การสร้างความเข้าใจในหลักธรรมเรื่อง “กรรม” จะช่วยให้สถานการณ์การนับถือศาสนาของประเทศ ไทยดีขึ้น การออกแบบนั้นนอกจากจะนำแนวคิด “Barrier Free Design” ซึ่งเป็นหลักสากลของการออกแบบ สำหรับคนพิการมาใช้ยังมีการใช้สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ร่วมด้วย ในทางเดียวกับ “ศูนย์ปฏิบัติธรรม เพื่อผู้พิการทางการมองเห็น” (2548) โดย อรรถพล มนัสพล ที่มีการออกแบบภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะ ช่วยแก้ไขปัญหของผู้พิการทางการมองเห็น ทั้งทางกายภาพและจิตภาพ โดยนำพุทธศาสนาเป็นตัวชี้นำ ทางที่ถูกต้อง เป็นต้น

หลังจากนั้นหัวข้อในการศึกษาได้แสดงให้เห็นความหลากหลายเช่นเดียวกับงานช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 ได้แก่ “ที่อยู่อาศัยของผู้พิการ : กรณีที่อยู่อาศัยแบบพึ่งพาตนเอง ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1” (2549) โดย กุณพลพิทย พานิชภักดิ์ “แนวทางการปรับปรุงอาคารเดิม ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 กรณีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” (2548) โดย ช่อเพชร พานระลึก เป็นการศึกษาอันเนื่องมาจาก กฎกระทรวงฯ พ.ศ. 2548 ที่กำหนดให้อาคารสาธารณะต่างๆ ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ และคนชรา ซึ่งถึงแม้กฎกระทรวงฯ จะไม่มีผลย้อนหลัง หากแต่ผู้ศึกษามีความเห็นว่าแผนพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่ระดับนานาชาติควรจะต้องมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว หลัง การศึกษาพบว่ามีหลายจุดของมหาวิทยาลัยที่ยังมีความพร้อมสำหรับคนพิการซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะ รูปแบบและแนวทางในการปรับปรุงโดยอิงกับสถานที่จริงไว้ด้วย “ศูนย์ฟื้นฟูผู้พิการทางตา” (2549) โดย สราวิตรี ไพศาลวัฒนา “ศูนย์ฟื้นฟูและผ่อนคลายสำหรับผู้พิการทางกาย” (2551) โดย วิภากรณ์ อารี รมย์ เป็นการออกแบบภายใต้แนวคิด Universal Design เพื่อรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้พิการ ได้มาพักผ่อนแบบกันเอง ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างบุคคลทั่วไปและผู้ พิการ “ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการภาคเหนือ” (2551) โดย สมบัติ ดันอุดม เป็นการศึกษาออกแบบที่มี แนวคิดเริ่มต้นมาจาก การเล็งเห็นถึงปัญหาของคนพิการที่ด้อยโอกาสที่เข้ารับการฝึกอาชีพแล้วไม่ประสบ ผลสำเร็จ และเห็นเป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้กลุ่มคนพิการเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเอง เพื่อ

อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติ เพราะคนเหล่านี้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของชาติ และสุดท้าย "โรงเรียนสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย" (2551) โดย วรรณพร ชยุตสานกิจ ที่มีความมุ่งหมายศึกษาถึงการออกแบบสถาปัตยกรรมที่มีกลุ่มผู้ใช้งานเฉพาะ และออกแบบอาคารให้สนองความต้องการแก่เด็กพิการ ทั้งในด้านความสะดวกสบาย ความปลอดภัย รวมไปถึงด้านความสุนทรีย์ภาพและสถาปัตยกรรม

2) งานศึกษาเชิงสำรวจการออกแบบและสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ

งานศึกษากลุ่มนี้แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายในการสำรวจสภาพทางสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงความคิดเห็นของคนพิการต่อสภาพทางสถาปัตยกรรม เป็นที่น่าสังเกตว่างานกลุ่มนี้ทั้งหมดดำเนินการในช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 (ชิ้นแรกที่เข้าข่ายของกลุ่มตีพิมพ์ พ.ศ. 2545) ได้แก่ "A survey of wheelchair services for the paraplegics in vocational rehabilitation institute" (2545) โดย Wirongrong Yasasindhu เป็นการศึกษาการได้รับบริการด้านรถเข็นและสิ่งอำนวยความสะดวก ณ สถาบันฟื้นฟูอาชีพคนพิการ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 44 คน "ศึกษาความคิดเห็นของคนพิการทางการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาการเดินทางในกรุงเทพมหานคร" (2545) โดย ศิริพร สุขสงวน เป็นงานที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความคิดเห็นของคนพิการทางการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาในการเดินทางในเขตกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกวิธีเดินทาง โดยใช้แบบสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 300 คน ซึ่งผลการศึกษารูปได้ว่าการเดินทางในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ยังคงเป็นปัญหาสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะปัญหาด้านที่จอดรถและการขนส่งสาธารณะ นอกจากนี้รัฐยังไม่มีความเข้มงวดจริงจังในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ "A study of facility and service management in library services for people with physical disabilities and mobility impairment in schools : a case study at Srisangwan School and Khonkaen Special Education School" (2546) โดย Sucheera Pholrachom "การปรับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมสำหรับระบบขนส่งสาธารณะ (รถไฟฟ้า) เพื่อคนพิการ กรณีศึกษา : สถานีรถไฟฟ้าสามเสน" (2546) โดย จุฑาธิป นະมาตร์ งานศึกษาออกแบบขึ้นนี้มีจุดประสงค์ในการศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมของสถานีรถไฟฟ้า รวมถึงรถไฟฟ้าโดยสาร ทั้งการวิเคราะห์สภาพปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ไขเพื่อให้คนพิการเข้าถึงได้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าสถานีรถไฟฟ้าสามเสนไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนพิการ โดยเฉพาะพื้นที่ต่างระดับจำนวนมาก และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลอื่นๆ ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางการแก้ไขไว้ในส่วนท้าย "การปรับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมสำหรับที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพื่อคนพิการ : กรณีศึกษา : แบบมาตรฐาน ปท.111 ปท.205 ปท.309 และ ปท.401" (2546) โดย อนันต์ ศิริพฤกษา เป็นงานศึกษาเพื่อวิเคราะห์แบบอาคารมาตรฐานของที่ทำการไปรษณีย์ของคนพิการ และวิเคราะห์เพื่อแสดงแบบแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการศึกษาพบว่าแบบมาตรฐานดังกล่าวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการน้อยมาก

“การศึกษานำร่องการประเมินอาคารสาธารณะสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น” (2547) โดย พัชรวิพรรณ ตันกระ “ข้อมูลพื้นฐานการออกแบบภูมิทัศน์สำหรับเด็กพิการทางสายตา โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ” (2548) โดย นฤมล อนันทาวุฒิ “การสำรวจสภาพห้องส้วมสำหรับผู้เข็นล้อเข็นในห้างสรรพสินค้าในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” (2548) โดย พฤษา จิตธรรม เป็นการสำรวจสภาพห้องส้วมในห้างสรรพสินค้า 15 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการสำรวจพบว่ามีเพียง 7 แห่งที่มีห้องส้วมสำหรับคนพิการ ซึ่งทั้งหมดเปิดให้บริการครั้งแรกหลัง พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ทำการลงรายละเอียดของรูปแบบและองค์ประกอบของห้องส้วมที่สำรวจด้วย“ศึกษาความพึงพอใจของคนพิการทางการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมของโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร” (2550) โดย สุมาลี สว่างสุขสกุล งานชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคนพิการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมในโรงพยาบาล ความแตกต่างระหว่างปัจจัยของคนพิการ ระดับการศึกษา ระดับความพิการ และเครื่องช่วยเคลื่อนไหวยกับความพึงพอใจเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกฯ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจเป็นเครื่องมือในการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 123 คน หลังจากการคำนวณและวิเคราะห์เชิงสถิติสามารถสรุปได้ว่าคนพิการมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และความพึงพอใจต่อระหว่างโรงพยาบาลรัฐและเอกชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสุดท้าย “การจัดอุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในโบราณสถาน กรณีศึกษา : โบราณสถานในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” (2551) โดย พีรพงษ์ เพ็ชร์ เป็นการสำรวจการจัดอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ของโบราณสถานในเขตพระนคร กรุงเทพฯ จำนวน 14 แห่ง โดยใช้บัญชีสำหรับตรวจสอบที่มีหัวข้อหลักในการสำรวจ 7 หัวข้อ อธิบายเป็นสถิติร้อยละอย่างง่าย และนำเสนอผ่านวิธีการพรรณนา ซึ่งผลการศึกษาพอสรุปได้ว่าโบราณสถานในพื้นที่ดังกล่าวนี้แม้จะมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุหากแต่ยังไม่ดีเท่าที่ควร

หนังสือด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ

หนังสือด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการเกือบทั้งหมดจะมีลักษณะเป็นหนังสือคู่มือที่กล่าวถึงรายละเอียดในการออกแบบสำหรับคนพิการด้านต่างๆ รวมถึงตัวอย่างการออกแบบทางสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ งานประเภทนี้มีจำนวนทั้งหมด 6 ชิ้น คือ “คู่มือออกแบบอาคารสำหรับคนพิการ” (2537) โดย สมาคมสถาปนิกสยาม เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นคู่มือในงานออกแบบอาคารต่างๆ เพื่อช่วยให้คนพิการมีโอกาสเข้าไปใช้สอยอาคารเพิ่มมากขึ้น ตามกระแสให้ความสำคัญกับคนพิการของโลกในช่วงเวลานั้น ถึงแม้ประเทศไทยจะมีได้ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการออกแบบสำหรับคนพิการก็ตาม โดยเนื้อหาในหนังสือจะเป็นการระบุนขนาด รูปแบบหรือค่ามาตรฐานขององค์ประกอบในการออกแบบต่างๆ เช่น ขนาดความกว้างและความชันของทางลาด เป็นต้น ในทางเดียวกัน “คู่มือการออกแบบถนนทางผู้

พิการ" (2539) โดย ประพนธ์ เกตุราภาส เป็นหนังสือว่าด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับคนพิการที่ถูกต้อง "การจัดการโรงงานสำหรับคนพิการ" (2539) โดย เดวิด ลีอควูด ก็ได้กล่าวถึงเนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการโรงงานสำหรับคนพิการตั้งแต่การออกแบบ การจัดระบบงาน จนถึงการควบคุมงาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ก็ได้มีการจัดพิมพ์ "มาตรฐาน (แนะนำ) การออกแบบบาทวิถี และเฟอร์นิเจอร์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพอาคารและสิ่งแวดล้อมสำหรับคนพิการ และประชาชนทั่วไป" (2541) โดย สำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร ซึ่งจัดทำขึ้นตามนโยบายของคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมคุณภาพของอาคารและสิ่งแวดล้อม โดยมาตรฐานการออกแบบในหนังสือเล่มนี้ใช้ตามมาตรฐานแนะนำของ "United Nations (ESCAP)" ในเรื่อง "Promotion of non-Handicapping Physical Environment for Disabled Persons : Guide Line" เป็นหลัก หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2545 ก็ได้มีหนังสือคู่มือการออกแบบตีพิมพ์อีกหนึ่งเล่ม คือ "การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ" (2545) โดย นวพลน้อย บุญวงศ์ ที่ผู้เขียนเล็งเห็นว่าหลังการประกาศ พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่กำหนดสิทธิของคนพิการโดยเฉพาะด้านอาคารสถานที่สาธารณะ คนพิการพึงได้รับความสะดวกในการใช้งาน ยังไม่มีหนังสือกล่าวถึงแนวทางและรายละเอียดการออกแบบสำหรับคนพิการที่ชัดเจนหรือเหมาะสมกับสังคมไทย ผู้เขียนจึงได้ทำการวิจัยและตีพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือคู่มือที่มีเนื้อหา กล่าวถึงขนาด รูปแบบ และระยะต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ นอกจากหนังสือคู่มือการออกแบบแล้ว ยังมีหนังสือที่มีเนื้อหาอื่นๆ อีก 2 ชิ้น ได้แก่ "ศรัญญูเรื่อง เมืองตัวอย่าง" (2542) โดย เรืองพิลาศ ธรรมวิเศษ และสุดท้าย "สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเพื่อการเล่น : สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัสและพิการซ้อน" (2547) โดย จายัน นารายัน

วิธีการดำเนินงานและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาคนพิการด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ

วิธีดำเนินงานเก็บข้อมูลและระเบียบวิธีวิจัยของงานศึกษาทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบสำหรับคนพิการ ในส่วนที่เป็นงานวิจัย และงานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะหลักด้วยกัน คือ 1) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ 2) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1) งานศึกษาที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

งานวิจัยเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการและงานศึกษาเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการเป็นงาน 2 ประเภทที่ทั้งหมดใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งวิธีดำเนินงานศึกษาของงานทั้งสองประเภทนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ จะมีการศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและ

หุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิทั้งหมดจะได้มาจากระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ อาทิ การสังเกตพฤติกรรมของผู้คนในพื้นที่ศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งาน ในขณะที่ข้อมูลหุติยภูมิจะได้มาจากการเก็บข้อมูลและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำมาเป็นส่วนประกอบในการออกแบบทางสถาปัตยกรรม

กระนั้นก็ดีการเก็บข้อมูลของงานออกแบบสถาปัตยกรรมซึ่งทั้งหมดมีลักษณะเป็นการออกแบบอาคารสถานที่มากกว่าการออกแบบพื้นที่หรือผังเมือง ดูเหมือนจะแสดงให้เห็นการไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าใดนักกับการเก็บข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่เก็บกลายเป็นเพียงส่วนประกอบรองของการออกแบบต่างๆ ยกเว้นแต่เพียงงานวิจัยบางชิ้นที่ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเพื่อการออกแบบค่อนข้างมาก ได้แก่ “การเขียนโครงการสถาปัตยกรรมเพื่อออกแบบปรับปรุงศูนย์การแข่งขันกีฬาคอนฟิดีการ : กรณีศึกษากีฬาเฟสปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” (2546) โดย นฤพนธ์ ไชยยศ และ “รายงานการวิจัยแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ” (2548) โดย กำธร กุลชล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยขึ้นหลังสุดนอกจากจะมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแล้ว ยังมีการใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการประมวลผลเชิงสถิติเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมด้วย

นอกจากงานศึกษาเพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมแล้ว ยังมีงานศึกษาที่สำรวจการออกแบบสถาปัตยกรรมอีกจำนวนหนึ่งที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสังเกต ได้แก่ “การปรับสิ่งแวดล้อมความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมสำหรับระบบขนส่งสาธารณะ (รถไฟฟ้า) เพื่อคนพิการ กรณีศึกษา : สถานีรถไฟฟ้าสามเสน” (2546) โดย จุฑาธิป นະมาตร์ “การปรับสิ่งแวดล้อมความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมสำหรับที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพื่อคนพิการ : กรณีศึกษา : แบบมาตรฐาน ปท.111 ปท.205 ปท.309 และ ปท.401” (2546) โดย อนันต์ สิริพฤกษา “การสำรวจสภาพห้องส้วมสำหรับผู้ใช้ล้อเข็นในห้างสรรพสินค้าในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” (2548) โดย พงศา จิตธรรม และ “การจัดอุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในโบราณสถาน กรณีศึกษา : โบราณสถานในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” (2551) โดย พีรพงษ์ เพ็ชร

2) งานศึกษาที่ใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

วิธีดำเนินงานและการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจะถูกนำมาใช้ในงานวิจัยและศึกษาเชิงสำรวจการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลก่อนนำมาประมวลผลทางสถิติแบบต่างๆ อาทิ ประมวลผ่านโปรแกรม SPSS หรือประมวลแบบร้อยละอย่างง่าย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น “รายงานการวิจัยการปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการใช้งานของคน

พิการ: กรณีศึกษาเฟสปิกเกมส์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต" (2545) โดย กำธร กุลชล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร "โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในบ้านกับความสามารถด้านการทำกิจวัตรประจำวันของผู้พิการบาดเจ็บไขสันหลัง" (2549) โดย พิศศักดิ์ ชินชัย คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ "A survey of wheelchair services for the paraplegics in vocational rehabilitation institute" (2545) โดย Wirongrong Yasasindhu เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาเพื่อการออกแบบทางสถาปัตยกรรมบางส่วนที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย ได้แก่ "รายงานการวิจัยแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ" (2548) โดย กำธร กุลชล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาพสะท้อนจากงานวรรณกรรมทางการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการแยกตามรายด้าน

จากการสำรวจงานวรรณกรรมเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตและข้อมูลที่น่าสนใจบางประการ อันสามารถนำมาวิเคราะห์แยกตามรายด้านได้ดังต่อไปนี้

1) ภาพรวมโดยเปรียบเทียบกับงานศึกษาด้านอื่น

หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้วงานวรรณกรรมเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ มีปริมาณเพียงร้อยละ 7 ของงานศึกษาที่สำรวจทั้งหมดในงานวิจัยชิ้นนี้ อย่างไรก็ตามปริมาณของงานศึกษาด้านนี้ก็ได้มีการขยายตัวอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง (แต่ไม่สม่ำเสมอในทุกปี) โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 2540 ที่งานวิจัยด้านนี้โดยเฉลี่ยมีปริมาณมากกว่าช่วงสองทศวรรษก่อนหน้านี้อย่างมาก อันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวโน้มการขยายตัวของงานวรรณกรรมและงานศึกษาเกี่ยวกับคนพิการโดยรวม

2) ประเด็นการศึกษา

ประเด็นการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการในส่วนที่เป็นวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และปริญญานิพนธ์ จะแสดงให้เห็นความสนใจต่อประเด็นการออกแบบโรงเรียนหรือสถานศึกษามากที่สุดเป็นจำนวน 8 ชิ้น รองลงมา คือ สถานฟื้นฟูสมรรถคนพิการและพัฒนาอาชีพคนพิการ 7 ชิ้น สถานสงเคราะห์คนพิการ 2 ชิ้น ศูนย์ศิลปะสำหรับคนพิการ 2 ชิ้น และสถานปฏิบัติธรรมสำหรับคนพิการ 2 ชิ้น และศูนย์กีฬาสำหรับคนพิการ 2 ชิ้น นอกจากนี้งานศึกษาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 ได้แสดงให้เห็นความสนใจที่

หลากหลายขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้าที่เกือบทั้งหมดจะศึกษาออกแบบแต่เพียงโรงเรียน สถานศึกษาและสถานสงเคราะห์สำหรับคนพิการ

3) การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและแนวโน้มของงานศึกษา

งานศึกษาเพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 – 2552 ได้แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดทางการออกแบบสำหรับคนพิการได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ หากพิจารณางานในช่วงก่อน ปี พ.ศ. 2540 จะเห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการในฐานะ “คนกลุ่มพิเศษ” ที่ต้องอยู่ในพื้นที่หรือสิ่งแวดล้อมพิเศษที่จัดไว้สำหรับคนพิการโดยเฉพาะ อาทิ “โรงเรียนสอนเด็กพิการ” (2517) โดย จิรพร แสงศิลป์ “สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางร่างกาย” (2534) โดย พินดา สิทธิสุนทร และ “ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการทางกาย” (2539) โดย วิริยะ เรืองวงศ์โรจน์ เป็นต้น ซึ่งงานศึกษาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 ได้แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่มองคนพิการในฐานะกลุ่มคนที่ “สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติ” ได้ ซึ่งงานในช่วงนี้ได้สะท้อนให้เห็นการนำแนวคิด UNIVERSAL DESIGN หรือการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลมาใช้รวมถึงการออกแบบสถานที่ที่เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนปกติและคนพิการ อาทิ “ศูนย์ศิลปะเด็กสาธิต (สำหรับเด็กพิการและเด็กปกติ)” (2540) โดย ยุภาพร จงเลิศชัย “ศูนย์กีฬานันทนาการเพื่อคนพิการแขนขาภาคเหนือ” (2542) โดย กิตติชนม์ กองสิงห์ “ค่ายยุวศิลปิน (สำหรับเด็กและเด็กพิการ)” (2544) โดย ฤชมน ธนบุญสมบัติ “ศูนย์กีฬาเพื่อคนพิการ” (2545) โดย เดชชาติ ศรีเนร และ “ศูนย์ฟื้นฟูและผ่อนคลายสำหรับผู้พิการทางกาย” (2551) โดย วิกานทร์ อารี ในทางเดียวกับงานวิจัยหลังปี พ.ศ. 2540 ที่สะท้อนให้เห็นความคิดเรื่องการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล เช่น “รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาสภาพอาคารสถานที่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” (2545) โดย ฤชมา ธรรมธำรง “รายงานการวิจัยแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ” (2548) โดย กำธร กุลชล และ “รายงานวิจัยเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม” (2549) โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่มีช่วงเวลาสัมพันธ์กับการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และการประกาศกฎกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในปี พ.ศ. 2542 รวมถึงความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดอื่นๆ เกี่ยวกับคนพิการ เช่น การศึกษาสำหรับคนพิการที่ให้ความสำคัญกับการเรียนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

4) ความสัมพันธ์กับนโยบายหรือกฎระเบียบของรัฐ

จากการทำทบทวนจำนวนและเนื้อหางานวิจัยและศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการ ผู้วิจัยพบว่างานดังกล่าวมีความสัมพันธ์และมีการอ้างถึงความสัมพันธ์กับนโยบายและกฎระเบียบของรัฐเกี่ยวกับคนพิการในประเทศไทยอย่างค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับ พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2537 ที่มีบางช่วงตอนของกฎหมายได้กล่าวถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และประกาศ กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 ดังตัวอย่างเช่น “โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในอาคารเรียนและโรงฝึกงานสำหรับผู้พิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล” (2544) โดย จิรดา แพร่ใบศรี “ศึกษาความคิดเห็นของคนพิการทางการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาการเดินทางในกรุงเทพมหานคร” (2545) โดย ศิริพร สุขสงวน และ “การปรับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมสำหรับที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพื่อคนพิการ : กรณีศึกษา : แบบมาตรฐาน ปท.111 ปท.205 ปท.309 และ ปท.401” (2546) โดย อนันต์ สิริพฤกษา เป็นต้น

นอกจากนี้หนังสือเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการจำนวน 4 เล่มจากทั้งหมด 6 เล่ม เป็นหนังสือประเภทคู่มือการออกแบบและมาตรฐานการออกแบบอันสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กับกฎระเบียบของรัฐทางด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการด้วย อันได้แก่ “คู่มือออกแบบอาคารสำหรับคนพิการ” (2537) โดย สมาคมสถาปนิกสยาม “การจัดการโรงงานสำหรับคนพิการ” (2539) โดย เดเรค ลีคูด “มาตรฐาน (แนะนำ) การออกแบบบาทวิถี และเฟอร์นิเจอร์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพอาคารและสิ่งแวดล้อมสำหรับคนพิการ และประชาชนทั่วไป” (2541) โดย สำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร และ “การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ” (2545) โดย นวลน้อย บุญวงษ์ ซึ่งทั้งหมดเป็นงานที่ตีพิมพ์ขึ้นหลัง การออก พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2537 ที่มีบางช่วงตอนของกฎหมายได้กล่าวถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ นอกจากนี้เป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่าแทบไม่มีงานที่ตีพิมพ์หลังการประกาศ กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 (อันเป็นกฎหมายลูกตามกรอบของ พ.ร.บ. พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ) เลย แต่กระนั้นงานคู่มือมาตรฐานการออกแบบบางชิ้นก็แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายในการเป็นกรอบหรือแนวทางสำหรับผู้ออกแบบในการนำไปปฏิบัติก่อนที่จะมีกฎกระทรวงซึ่งระบุรายละเอียด ดังตัวอย่างเช่น “คู่มือออกแบบอาคารสำหรับคนพิการ” (2537) และ “การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ” (2545) เป็นต้น

สรุป

การขยายตัวของระบบการศึกษาและเศรษฐกิจของประเทศไทยนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา จะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มคนมีการศึกษาซึ่งตระหนักถึงสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกันทางสังคม ในมุมหนึ่งการขยายตัวของกลุ่มคนเหล่านี้ได้นำไปสู่การเรียกร้องทางการเมือง ในต่างกรรมต่างวาระจนท้ายที่สุดได้นำไปสู่รูปแบบทางการเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเมืองภาคประชาชนมากขึ้น ในอีกมุมหนึ่งการเติบโตของกลุ่มคนเหล่านี้ก็ได้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ของสังคมไทยโดยรวม จากสังคมที่เน้นความต่ำสูงทางระดับชั้นมาสู่สังคมที่เน้นสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมทางสังคม รวมถึงการเริ่มให้ความสนใจกับกลุ่มคนชายขอบให้มีปากมีเสียงในสังคมมากขึ้น นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ทางสังคมดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นการหันมาให้ความสำคัญกับมนุษย์ ในฐานะทรัพยากรอันมีคุณค่าของประเทศด้วย

ภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงทางความคิด เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมตลอดช่วงกว่า 50 ปีที่ผ่านมา ยุทธศาสตร์และการสนับสนุนการวิจัยของภาครัฐเป็นจุดหนึ่งที่สะท้อนภาพความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในระยะแรกภาครัฐมองการวิจัยว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานที่จะวางนโยบาย พัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยเน้นหนักให้ความสำคัญกับงานวิจัยเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ จวบจนในช่วงทศวรรษที่ 2530 การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศในช่วงก่อนหน้าได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมจำนวนมาก อาทิ ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม การละเมิดสิทธิของชุมชนและกลุ่มคนต่างๆ ปัญหาความแออัดของเมือง และปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล เป็นต้น ในแง่นี้ได้ส่งผลให้ความคิดของรัฐต่อการวิจัยในฐานะส่วนหนึ่งของการกำหนดนโยบายประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการวิจัยทางสังคมที่เน้นเป้าประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนชายขอบทั้งในและชนบท รวมถึงการหาทางออกจากปัญหาที่สืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา

การปรับเปลี่ยนแนวคิดของการวิจัยจากภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับประชาชนทุกภาคส่วนและกลุ่มคนชายขอบของสังคมนี้ ยังเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองของไทยหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ที่บรรยากาศทางการเมืองไทยเริ่มเปิดกว้าง และมีการอภิปรายอย่างกว้างขวางถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการกำหนดทิศทางการเมืองจนนำมาสู่การถือกำเนิดของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี 2540 ด้วยเช่นกัน และความคิดของภาครัฐต่อการวิจัยดังที่เปลี่ยนไปนี้ยังเป็นตัวกำหนดทิศทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์การวิจัยชาติในช่วงทศวรรษที่ 2540 และในอนาคตต่อไปด้วย

จากความเปลี่ยนแปลงของมโนทัศน์การวิจัยของไทยที่สัมพันธ์กับบริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนพิการและความพิการดูจะเป็นประเด็นหนึ่งที่สัมพันธ์กับการ

เปลี่ยนแปลงของมโนทัศน์และบริบทดังกล่าว ในอดีตแม้จะมีการให้ความสนใจและความสำคัญกับคนพิการตั้งแต่ทศวรรษที่ 2480 และเพิ่มความตระหนักขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนของคนพิการจากสงครามของโลก หากแต่ความสนใจดังกล่าวจะเกิดขึ้นแต่เพียงบางจุดบางพื้นที่ บางจังหวัดของประเทศเท่านั้น และเกือบทั้งหมดจะเป็นการให้ความสำคัญต่อคนพิการในฐานะกลุ่มคนที่ต้องการสงเคราะห์และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมถึงแทบไม่มีงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนพิการและความพิการด้านต่างๆ เลย อย่างไรก็ดีในช่วงทศวรรษที่ 2520 การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มคนพิการทั้งในระดับโลกและภายในประเทศ และการประกาศให้ปี พ.ศ. 2524 เป็นปีคนพิการสากลขององค์การสหประชาชาติ ได้ส่งผลอย่างสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองของภาครัฐและสังคมที่มีต่อคนพิการจากกลุ่มคนด้อยโอกาสที่ต้องรับการสงเคราะห์มาสู่กลุ่มคนที่สามารถใช้ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อันนำไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายและผลักดันกฎหมายเพื่อประกันสิทธิในการใช้ชีวิตของคนพิการในสังคม จนนำไปสู่การประกาศพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่ประกาศใช้ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2537 นอกจากนี้การจัดการศึกษาและระบบสาธารณสุขสำหรับคนพิการก็เป็นสิ่งที่ขยายตัวอย่างมากในช่วงเวลานี้ด้วย ในแง่นี้ได้ส่งผลให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนพิการได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับทั้งในฐานะที่คนพิการถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนชายขอบของสังคมที่ต้องให้ความสำคัญ และในฐานะที่กลุ่มคนพิการเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภาคประชาชนและทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ซึ่งฐานะดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามความเปลี่ยนแปลงของมโนทัศน์การวิจัยของประเทศ

จากจำนวนงานวิจัย งานศึกษา และงานเขียนเกี่ยวกับคนพิการแต่ละช่วงเวลาในขอบเขตของงาน ทบทวนวรรณกรรมชิ้นนี้ ได้สะท้อนให้เห็นภาพของการเพิ่มขึ้นของงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 2530 และ 2540 ที่ประเด็นคนพิการได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาก่อนหน้าอย่างมาก ซึ่งนอกจากการเพิ่มจำนวนจะสอดคล้องกับแนวทางและงบประมาณการวิจัยทางสังคมศาสตร์ของประเทศที่เพิ่มขึ้นแล้ว¹ อีกมุมหนึ่งยังสอดคล้องกับการเพิ่มจำนวนของหลักสูตรและนักศึกษาระดับมหาบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาด้วย ในทางเดียวกับการก่อตั้งวิทยาลัยราชสุดา ซึ่งเป็นสถาบันที่เน้นการศึกษาวิจัยประเด็นคนพิการ ในปี พ.ศ. 2536

¹ ค่าใช้จ่ายทางการวิจัยของประเทศไทยทั้งหมด เพิ่มขึ้นจาก 4,811 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 มาเป็น 5,022 ล้านบาท 11,065 ล้านบาท 15,499 ล้านบาท และ 16,667 ล้านบาท ในปี 2542, 2544, 2546 และ 2548 ตามลำดับ โดยค่าใช้จ่ายการวิจัยทางสังคมศาสตร์ร้อยละ 10 ของทั้งหมด, ดู สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, การสำรวจค่าใช้จ่ายและบุคลากรทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย ประจำปี 2550, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2550).

นอกจากนี้ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นอีกว่างานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการในแต่ละประเด็นที่ศึกษามีแนวโน้มในการเพิ่มจำนวนขึ้นเช่นเดียวกับภาพรวมของงานวรรณกรรม นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับคนพิการแต่ละประเด็นยังสะท้อนให้เห็นความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงความคิดของสังคม นโยบายและกฎหมายของภาครัฐต่อคนพิการ จากกลุ่มคนที่ต้องได้รับการสงเคราะห์มาสู่กลุ่มคนที่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับสังคมทั่วไปได้ด้วย ตัวอย่างเช่น การศึกษาในประเด็นการศึกษาของคนพิการที่แสดงการเปลี่ยนจุดเน้นสำคัญจากการศึกษาพิเศษมาสู่การจัดการเรียนร่วมของคนพิการมากขึ้น อันสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของชาติ การศึกษาในประเด็นของสถาปัตยกรรมและการออกแบบที่แสดงให้เห็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการออกแบบสถานที่เฉพาะสำหรับคนพิการมาสู่แนวคิด Universal Design ที่คนทั่วไปและคนพิการสามารถอยู่ร่วมกันได้ หรือการให้ความสำคัญกับการศึกษาประเด็นชีวิตทางสังคมของคนพิการที่เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

กระนั้นก็ตามงานวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการส่วนใหญ่ที่ปรากฏในประเด็นด้านการศึกษา สุขภาพ ชีวิตทางสังคม และมุมมองทางสังคมต่อคนพิการ ได้ชี้ให้เห็นการใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงปริมาณมากกว่าการศึกษาเชิงคุณภาพ ในมุมหนึ่งแม้การศึกษาเชิงปริมาณจะทำให้สามารถเห็นภาพกว้างของประเด็นการศึกษาและมีขอบเขตของพื้นที่ได้กว้างขวางกว่าระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ หากแต่อีกมุมหนึ่งระเบียบวิธีนี้ก็ดูจะเป็นการละเลยความซับซ้อนของความคิด ความเห็นของผู้ถูกศึกษา นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้ที่ระเบียบวิธีเชิงปริมาณจะมีการตกหล่นและความบกพร่องของข้อมูลอันเนื่องมาจากกระบวนการเก็บข้อมูลที่ในบางครั้งผู้ศึกษามีได้เข้าไปเก็บข้อมูลโดยตรง

ในทางเดียวกันแม้งานศึกษาแต่ละชิ้นจะมีความพยายามในการเชื่อมโยงเป้าประสงค์และผลการศึกษากับบริบททางสังคมเกี่ยวกับคนพิการทั้งในระดับประเทศหรือต่างประเทศ หากแต่งงานทั้งหมดดูจะพิจารณาโดยใช้คนพิการศูนย์กลางเท่านั้น ในแง่นี้ส่งผลให้ไม่สามารถมองภาพรวมที่กว้างออกไปได้ ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ของสวัสดิการคนพิการกับระบบสวัสดิการของประเทศและต่างประเทศ ประโยชน์จากการออกแบบทางสถาปัตยกรรมสำหรับคนพิการที่สอดคล้องกับผู้สูงอายุและกลุ่มคนอื่น ๆ ในสังคม หรือความเชื่อมโยงของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการกับระบบการศึกษาของทั้งประเทศ เป็นต้น

ผลศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 – 2552 ที่กล่าวมารวมถึงบริบทแวดล้อมทั้งทางการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดูเหมือนจะชวนให้คิดและพิจารณาต่อไปถึงแนวทางการศึกษาและผลดีวรรณกรรมเกี่ยวกับคนพิการว่าควรมีแนวโน้มอย่างไร? จุดไหนคือสิ่งที่บกพร่องหรือเป็นช่องโหว่ของการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการ รวมถึงแนวโน้มของการขับเคลื่อนประเด็นเกี่ยวกับคนพิการต่อไปในอนาคต ภายใต้บริบทของโลกที่หลายประเทศเริ่มพยายามลดภาระทางการเงินของรัฐบาล ปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดสวัสดิการมาสู่แนวคิดที่เน้นการพึ่งตนเองของประชาชนที่มากขึ้น

ภาคผนวก ก

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสถาปัตยกรรม

1	จิรพร แสงศิลป์.	โรงเรียนสอนเด็กพิการ	กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ (สถ.บ.),มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2517.	2517
2	สุนทร จรัสรัมย์.	โรงเรียนศรีสังวาลย์ (ในศูนย์บริการเด็กพิการปากเกร็ด)	กรุงเทพฯ : ศิลปนิพนธ์ (ศ.บ. (การออกแบบภายใน)), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2519	2519
3	สุวัฒน์ สาระพัดวิเศษ.	โครงการเครื่องเล่นสำหรับเด็กพิการในสถานสงเคราะห์เด็กพิการ และทุพพลภาพปากเกร็ด (Play Ground for Handicapped children in Pakkred home for crippled children)	ศิลปนิพนธ์ (ศ.บ. (ออกแบบผลิตภัณฑ์)), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531.	2531
4	พินดา สิทธิสุนทร.	สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางร่างกาย	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534.	2534
5	ปริญญา ธีรภาพไพฑูริย์.	ศูนย์ศึกษาค้นคว้าสำหรับคนพิการ	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2536.	2536
6	สมาคมสถาปนิกสยาม.	คู่มือออกแบบอาคารสำหรับคนพิการ (Design guide for barrier-free facilities)	กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยาม, 2537.	2537
7	ลือควูด, เดเรค.	การจัดการโรงงานสำหรับคนพิการ (The Management of Workshops for the Disabled / by Derek Lockwood)		2538
8	ประพจน์ นาดรากาศ.	สู่โลกกว้างบนหนทางผู้พิการ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2539.	2539
9	วรภรณ์ กาญจนวิโรจน์.	ศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กพิการ	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.	2539
10	วิริยะ เรืองวงศ์โรจน์.	ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการทางกาย	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.	2539

11	กนกวรรณ หิรัญรัตน์.	โรงเรียนสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย		2540
12	ยุภาพร จงเลิศชัย.	ศูนย์ศิลปะเด็กสาธิต (สำหรับเด็กพิการและเด็กปกติ)	วิทยานิพนธ์ (ศด.บ.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.	2540
13	กรุงเทพมหานคร. สำนักการโยธา.	มาตรฐาน (แนะนำ) การออกแบบบาทวิถี และเฟอร์นิเจอร์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพอาคารและสิ่งแวดล้อมสำหรับคนพิการ และประชาชนทั่วไป (Design recommendation on buildings and environments for people and disabled persons)	กรุงเทพฯ : สำนักการโยธา. กองออกแบบ, กรุงเทพมหานคร, 2541.	2541
14	กิตติชนม์ กองสิงห์.	ศูนย์กีฬาันทนาการเพื่อคนพิการแขนขาภาคเหนือ (Northern hand and leg handicapped sport and recreation center)	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.) โครงการจัดตั้งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.	2542
15	เรืองพิลาศ ธรรมวิเศษ.	ศรีบุญเรือง เมืองตัวอย่าง	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2542.	2542
16	วรลักษณ์ ธีรชัยสุภกิจ.	ศูนย์พักฟื้นสมรรถภาพเด็กพิการทางสมอง	วิทยานิพนธ์ (ศด.บ.), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.	2542
17	อนุรัตน์ อัดตปัญญา.	ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาสมรรถภาพบุคคลพิการ แขนขา และลำตัว (The rehabilitation and development center for hand leg and body handicapped)	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.) โครงการจัดตั้งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.	2542
18	จิรดา แพรใบศรี.	โครงการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในอาคารเรียนและโรงฝึกงานสำหรับผู้พิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล (Research project interior architecture desisign concept for study building and workshop for disabled ratchasuda college mahidol university)	ปริญญาานิพนธ์ ((สถาปัตยกรรมภายใน) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2544.	2544

19	รุจนะ วิสุทธิเสรีวงศ์.	ศูนย์ส่งเสริมอาชีพผู้ทุพพลภาพแขน-ขา	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ. (สถาปัตยกรรม)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.	2544
20	ฤทธิมน ธนบุญสมบัติ.	ค่ายยุวศิลปิน (สำหรับเด็กและเด็กพิการ)	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ. (สถาปัตยกรรม)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.	2544
21	Wirongrong Yasasindhu	A survey of wheelchair services for the paraplegics in vocational rehabilitation institutes (การสำรวจการได้รับบริการด้านรถนั่งของคนพิการ ยัมพาศรีทอนล่าง ณ สถาบันฟื้นฟูอาชีพคนพิการ)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities))--Mahidol University, 2002	2545
22	กุสุมา ธรรมธำรง.	รายงานการศึกษาวิจัย[เรื่อง]โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาสภาพอาคารสถานที่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้สอดคล้องกับ พรบ. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในเรื่องการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ (Development the suitable building and environment at school of architecture, KMITL in accordance with rehabilitation of disabled persons Act on provision of public accommodation for disabled persons)	กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ. เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2545.	2545
23	เดชชาติ ศรีเนร.	ศูนย์กีฬาเพื่อคนพิการ	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ. (สถาปัตยกรรม)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.	2545
24	นวลน้อย บุญวงษ์.	การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.	2545
25	ศิริพร สุขสงวน.	ศึกษาความคิดเห็นของคนพิการทางการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาการเดินทางในกรุงเทพมหานคร (A study of opinions of people with mobility impairment on transportation problems In Bangkok)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
26		การประชุมสัมมนาเรื่องมาตรฐานห้องสมุดเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส	กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ, 2545.	2545

27	Sucheera Pholrachom.	A study of facility and service management in library services for people with physical disabilities and mobility impairment in schools : a case study at Srisangwan School and Khonkaen Special Education School (การศึกษาสภาพการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในห้องสมุดสำหรับคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนศรีสังวาลย์ และโรงเรียนศึกษาพิเศษขอนแก่น)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546
28	จุฑาธิป นະมาตร์.	การปรับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมสำหรับระบบขนส่งสาธารณะ (รถไฟ) เพื่อคนพิการ กรณีศึกษา : สถานีรถไฟสามเสน (Architectural and environmental adaptation of the railway public transportation system for accessibility of persons with disabilities : case study Samsen Railway Station)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546
29	นฤพนธ์ ไชยยศ.	การเขียนโครงการสถาปัตยกรรมเพื่อออกแบบปรับปรุงศูนย์การแข่งขันกีฬาคนพิการ : กรณีศึกษา กีฬาเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.	2546
30	อนันต์ สิริพฤกษา.	การปรับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมสำหรับที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพื่อคนพิการ : กรณีศึกษา : แบบมาตรฐาน ปท.111 ปท.205 ปท.309 และ ปท.401 (Architectural adaptation of access facilities of the post office of the Communications Authority of Thailand for accessibility of persons with disabilities case study : the typical drawing of the post office no.111,205,309 and 401)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546

31		บทสรุปสำหรับผู้บริหารเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549.	2546
32	พัชรีวรรณ ตันภูระ.	การศึกษานำร่องการประเมินอาคารสาธารณะสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ใช้เก้าอี้ล้อเข็น	เชียงใหม่ : ภาควิชาพันธวิทยาการบัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547
33	กัณธร กุลชล.	การปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อการใช้งานของคนพิการ : กรณีศึกษาเฟสปิกเกมส์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต : รายงานการวิจัย	กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.	2548
34	กัณธร กุลชล.	รายงานการวิจัยแนวทางการปรับปรุงระบบทางเดินเท้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	กรุงเทพฯ : ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.	2548
35	นฤมล อนันทาวุฒิ.	ข้อมูลพื้นฐานการออกแบบภูมิทัศน์สำหรับเด็กพิการทางสายตา โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ	ปัญหาพิเศษ ภาควิชาพืชสวน (วท.บ. (เกษตรศาสตร์))--มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, 2548.	2548
36	พฤษา จิตธรรม.	การสำรวจสภาพห้องส้วมสำหรับผู้ใช้อัตราเข็นในห้างสรรพสินค้าในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (The condition of wheelchair accessible toilet surveying in the shopping centers within Muang district, Chiangmai province)	เชียงใหม่ : ภาควิชาพันธวิทยาการบัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
37	อนันต์ สิริพิณฑุชา.	จิตตภาวนาสถาน (สถานปฏิบัติธรรมสำหรับคนพิการ)	วิทยานิพนธ์ (สถ.ม. (สถาปัตยกรรมไทย)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.	2548
38	อรรณพ มนต์พล.	ศูนย์ปฏิบัติธรรมสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น = Dhamma place for the blind	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ. (สถาปัตยกรรมไทย)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.	2548

39	กุลชลทิพย์ พานิชภักดิ์.	ที่อยู่อาศัยของผู้พิการ : กรณีที่อยู่อาศัยแบบพึ่งพาตนเอง ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1	กรุงเทพฯ : ภาควิชาเคนการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.	2549
40	ช่อเพชร พานะลึก.	แนวทางการปรับปรุงอาคารเดิม ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 กรณีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		2549
41	ธนายุส ธนธิต.	รายงานวิจัยเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549.	2549
42	พิศกดิ์ ชินชัย.	โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในบ้านกับความสามารถด้านการทำกิจวัตรประจำวันของผู้พิการบาดเจ็บไขสันหลัง : รายงานการวิจัย	เชียงใหม่ : คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
43	ลาวัณรี ไทศาลวัฒนา.	ศูนย์ฟื้นฟูผู้พิการทางตา = Recovery Center for Blind People	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ. (สถาปัตยกรรม)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.	2549
44	สุมาลี สว่างสุขกุล.	ศึกษาความพึงพอใจของคนพิการทางการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมของโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
45	พิรพงษ์ เพ็ชร.	การจัดอุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในโบราณสถาน กรณีศึกษา : โบราณสถานในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร (Survey of physical access in selected heritage buildings in Phranakron district, of Bangkok, Thailand)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.	2551
46	วรรณพร ชยุตสานกิจ.	โรงเรียนสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย ก	วิทยานิพนธ์ (สถ.บ. (สถาปัตยกรรม)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.	2551

47	วิภาภรณ์ อาริรมย์.	ศูนย์ฟื้นฟูและผ่อนคลายสำหรับผู้พิการทางกาย	วิทยานิพนธ์ (สท.บ. (สถาปัตยกรรม)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.	2551
48	สมบัติ ดันอุดม.	ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการภาคเหนือ	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ คณะสถาปัตยกรรม ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551	2551

ภาคผนวก ข
รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านมุมมองจากสังคม

1	พันธุ์ทิพย์ รามสูตร.	รายงานการวิจัยเรื่องการช่วยเหลือตนเองของชุมชนในการดูแลผู้พิการ อ. ศรีบุญเรือง จ. อุดรธานี	นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน, 2537.	2522
2	อุไร ตั้งอุดมมงคล.	พฤติกรรมและการเผชิญความเครียดของผู้ปกครองที่มีบุตรสมองพิการ ในโรงเรียนศรีสังวาลย์	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.	2525
3	สุพิน ชัยรัตนกิจ.	การสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวทางสังคมของมารดาที่มีบุตรทุพพลภาพ	วิทยานิพนธ์ (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.	2536
4	ทวี เชื้อสุวรรณทวี.	รายงานการวิจัย เรื่องสภาวะการทำงาน ความเข้าใจและทัศนคติของผู้ให้บริการปรึกษาแนะแนวแก่คนพิการ	นครปฐม : ฝ่ายวิจัย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.	2537
5	กนิษฐา ดาวกรกิจ.	การศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านคนพิการในที่ทำกรประชาสงเคราะห์จังหวัด	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สังคม(สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.	2537
6	โอปอล์ ประภาวดี.	หนังสือกระดูก : ถลกหนังสือความหากระดูกแห่งมายาคติเรื่องความพิการในงานภาพยนตร์	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคม, 2551.	2538
7	เฉลิม วงษ์จันทร์.	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถของผู้ดูแล ในการดูแลเด็กสมองพิการ (The relationship between demographic data, social support and dependent care agency in care-takers of children with cerebral palsy)	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (พยาบาลศาสตร์)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.	2539

8	อุบล อสัมภินทรพย์.	ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรค ปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรป่วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด (The relationship between perception of disease, selected factors and maternal behaviors in caring for children with congenital heart diseases	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.	2540
9	ศิริพร สุวรรณทศ.	การศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัวเด็กออทิสติก เด็กปัญญาอ่อน และเด็กปกติ	กรุงเทพฯ : ศูนย์สุขวิทยาจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541.	2540
10	นุชรา ชำนิไพบูลย์, สินี กมลนาวัน, อาจารย์ที่ปรึกษา., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะพัฒนาสังคม.	บทบาทครอบครัวชาวไทยมุสลิมในการดูแลเด็กพิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้มารับบริการที่โรงพยาบาลยะลา อำเภอเมือ	2545	2540
11	ทวี เชื้อสุวรรณทวี.	การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการแข่งขันเฟลปิกเกมส์ ครั้งที่ 7 ที่มีผลต่อเจตคติของผู้ชมการแข่งขันต่อคนพิการ	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ; 2542.	2540
12	จุฑามาศ โชติบาง.	รายงานการวิจัยการรับรู้ภาวะสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลของมารดาเพื่อส่งเสริมสุขภาพบุตรที่ป่วยด้วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด (Perception of child health and health and promoting behaviors of mothers for children with congenital heart disease)	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (คณะพยาบาลศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.	2541
13	บุญเลิศ สิริภัทรวณิช.	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยงูใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรที่ทำงานกับคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.	2541

14	สุนารี หน่อไชย.	บทบาทของสถาบันครอบครัวต่อการจัดสวัสดิการสำหรับผู้พิการทางจิต	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.	2541
15	ผจงลักษณ์ โสคติรี.	ทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานต่อผู้ร่วมงานที่พิการ	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.	2542
16	Jintana Hanprasitkam.	Caregivers' needs for caring cerebral palsy children at home (ความต้องการของผู้ดูแลในการดูแลเด็กสมองพิการที่บ้าน)	Thesis (M.N.S. (Maternal and Child Nursing))-Mahidol University, 2000.	2542
17	กรรณิกา ชารธรรม.	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้ดูแล การเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด	วิทยานิพนธ์ (พย.ม. (การพยาบาลเด็ก)) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.	2543
18	วรรณภา สุขสบาย.	รายงานผลการวิจัยเรื่องเจตคติของอาจารย์พยาบาลที่มีต่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.	2543
19	จรัสพรรณ อรุณแก้ว.	การปรับตัวของมารดาในการดูแลบุตรที่พิการปากแหว่งเพดานโหว่	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.	2544
20	Surachade leelakajohnkit.	Attitudes of physical therapists toward persons with physical disabilities (เจตคติของนักกายภาพบำบัดที่มีต่อคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2005.	2544

21	วารุณี ณ ลำปาง.	ทัศนคติของนักศึกษา คณะเทคนิคการแพทย์ที่มีต่อผู้พิการ	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2544.	2545
22	เขมิกา พันธุ์วิไล.	แนวโน้มการรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการ จังหวัดเชียงใหม่	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาอาชีวศึกษา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.	2545
23	กวี แสงพิรุณ.	ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา จังหวัดนนทบุรี	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (สังคมวิทยาประยุกต์)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.	2545
24	สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์.	ครอบครัวคนพิการทางสติปัญญาในจังหวัดพัทลุง : รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์	กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.	2546
25	จิระพร ชะโน.	ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและพฤติกรรมการปรับตัวของบุตร	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.	2546
26	สุมล เจนอักษรกุล.	บทบาทของกลุ่มคนพิการและครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในชุมชน	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547	2546
27	ยุพิน แก้วนา,	การทำกลุ่มจิตบำบัดแบบประคับประคองทางจิตใจและอารมณ์ในบิดามารดาเด็ก	วิทยานิพนธ์ (พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช)) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.	2546

28	ศูนย์พัฒนาและฝึกอาชีพผู้พิการโดยชุมชนมีส่วนร่วม เมืองโซโล ประเทศอินโดนีเซีย ; สายันที ปราธนาผล, ผู้แปล	การช่วยเหลือผู้พิการโดยชุมชนมีส่วนร่วม	เชียงใหม่ : ภาควิชากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547
29	โรจน์ศักดิ์ คุณนิรันดร์.	ทัศนคติของเพื่อนบ้านต่อคนพิการใน ต.สันกลาง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	เชียงใหม่ : คณะนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2547
30	ปกรณ์ สิงห์สุริยา., วิภาดา อังสุมาลิน., มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยาลัยราชสุดา.	ผู้พิการจากมุมมองทางปรัชญา	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2549.	2547
31	ปิยมารณ์ ทองใส.	ประสบการณ์การมีพี่น้องป่วยด้วยโรคสมองพิการได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี	วิทยานิพนธ์ (พย.ม.) สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.	2547
32	กมลเนตร โธมานุรักษ์.	ผลกระทบและการปรับตัวทางเศรษฐกิจของครอบครัวคนงานที่พิการ(The effects of disability on the family)	วิทยานิพนธ์ (อ.ม. (สังคมศาสตร์การแพทย์)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2522.	2547
33	ลูกแก้ว เรืองสว่าง.	ทัศนคติของผู้ร่วมงานต่อผู้ร่วมงานที่มีความพิการในแขวงลาดพร้าว	การศึกษาค้นคว้าอิสระ (บธ.ม.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.	2548
34	Soraya Unruenggam.	Opinions of workplace administrators in Bangkok concerning employment of persons with disabilities (ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2005.	2548

35	เบญญาภา เจริญจิตรศิลป์.	ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของมารดาที่มีบุตร สมองพิการ = The relationship between social support and maternal adaptation in caring for children with cerebral palsy	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.	2548
36	กุลภา วจนสาระ.	รายงานการวิจัยภาพตัวแทนทางสังคมของคนพิการในสังคมไทย : กรณีศึกษา ผ่านวรรณกรรมไทย	กรุงเทพฯ : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการใน สังคมไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการ แพทย์แห่งชาติ.	2548
37	Thearnsinee Pokathrap.	Knowledge and attitudes of special education teachers towards students with hearing impairment in the northeast region (ความรู้และเจตคติของครู โรงเรียนศึกษาพิเศษต่อเด็กพิการทางการได้ยินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2005.	2548
38	Wanid Duangdech.	Predicting factors of caregiver burden for children with cerebral palsy (ปัจจัยทำนายภาระของผู้ดูแลเด็กสมองพิการ)	Thesis (M.N.S. (Pediatric Nursing)) Mahidol University, 2007.	2548
39	วรภัทร ด้านบุญเรือง.	การปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการช่วยเหลือครอบครัว เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพสมาชิกครอบครัวที่พิการทางการเคลื่อนไหวในตำบลทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	เชียงใหม่: บัณฑิตค้นคว้าแบบอิสระ (พยาบาลศา สตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.	2549
40	ยุทธพงษ์ ปุณฺณเขตต์.	ความพึงพอใจของผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนต่อการรับผู้พิการที่ผ่านโครงการ ฝึกอบรมคอมพิวเตอร์	ภาคินพนธ์ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผน สังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, 2540.	2549

41	บุศรินทร์ เจริญวัฒนกุลย์.	การเลี้ยงดูเด็กพิการทางสติปัญญาของครอบครัว : กรณีศึกษาครอบครัวที่มารับบริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
42	ธำปณีย์ โลหะพันธุ์.	ความต้องการบริการช่วยเหลือของผู้ดูแลบุคคลสมองพิการในชุมชนชนบท จังหวัดชัยภูมิ	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
43	Pawarisa Tungpaiboot.	Factors predicting maternal behaviors in caring for children with cerebral palsy (ปัจจัยทำนายพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรสมองพิการ)	Thesis (M.N.S. (Pediatric Nursing)) Mahidol University, 2008.	2550
44	พรศักดิ์ มหาวรรณ.	ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของญาติต่อความพิการกับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในชุมชน = Relationship between attitudes of caregivers toward performance in activities of daily living of people with disability resulting from stro	เชียงใหม่ : ภาควิชาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2551
45	อำนาจ ธัญสม.	คุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้พิการอัมพาตครึ่งซีกจากโรคหลอดเลือดสมอง ณ ศูนย์บริการสุขภาพชุมชนวัดห้วยเกียง ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	เชียงใหม่ : คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552	2551
46	อรอนงค์ สุวรรณกุล.	การวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้านการศึกษา	กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2525.	2551
47	โอปอล์ประภาวดี.	คน, พิการ, สื่อ, สาร, สังคม : นานาทัศนะว่าด้วยความพิการและพื้นที่สื่อสารทางสังคม	กรุงเทพฯ : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย (สสพ.), 2551.	2551

48	กชกร ศรีสัมพันธ์.	บทบาทของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาของคนพิการ	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.	2551
49	รุ่งเพชร สุมิตนันท์.	รายงานการวิจัยเรื่อง ครอบครัวเด็กพิการ : ปัญหา สาเหตุ และทางออก		2551

ภาคผนวก ค

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านการศึกษา

1	สมศักดิ์ วิจิตร.	การศึกษาเรื่องการได้ยินที่หลงเหลืออยู่ในนักเรียนหูพิการ (A study of residual hearing in hearing impaired children)	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต)มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518.	2518
2	บุญมา พินางม.	การพลศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ	กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, [25--].	2520
3	กรมการฝึกหัดครู.	รายงานการวิจัยเรื่องการสอนพูดให้นักเรียนหูตึงในประเทศไทย โดยประยุกต์ใช้ หลักเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์	กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2522.	2522
4	กุลวนิดา ตุงคะเศรณี.	การใช้การบำบัดด้วยหนังสือกับเด็กพิการทางร่างกายและสุขภาพ	วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.); มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ โรฒ ประสานมิตร, 2523.	2523
5	กรมสามัญศึกษา. กอง การศึกษาพิเศษ .	สภาพการจัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ในประเทศไทย : รายงาน วิจัย	กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2524.	2524
6	กรมสามัญศึกษา.	หลักสูตรพิเศษประกอบหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งปรับปรุงสำหรับคนตาบอด	กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2525.	2525
7	สุภาณี สนธิรัตน์.	จิตวิทยาเด็กพิเศษ (Psychology of Exceptional children and youth)	กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525.	2525
8	กรมสามัญศึกษา กอง การศึกษาพิเศษ.	หนังสือภาษามือ	กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2526.	2526
9	คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครู สวนดุสิต.	เอกสารทางวิชาการ : รวบรวมบทความการศึกษาพิเศษ	กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูสวนดุสิต. คณะวิชาครุ ศาสตร์, 2526.	2526
10	จรรยาพร ธรณินทร์.	พลศึกษาสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : น.จ.ก. เทพนิมิตรการพิมพ์, 25--?.	2526

11	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.	รายงานการวิจัยการศึกษาความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญา	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2527.	2527
12		สรุปรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528.	2528
13	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.	สภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528.	2528
14	การศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. กองประเมินผลการศึกษา.	สรุปรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ 4 ประเภท / กองการประเมินผลการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี	กรุงเทพฯ : สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2528.	2528
15	กิตติศักดิ์ อุบล.	ความกดดันทั่วไปของนักเรียนมัธยมศึกษาที่พิการทางกาย	วิทยานิพนธ์ (ค.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.	2528
16	ทบวงมหาวิทยาลัย. ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย.	การศึกษาสถานภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยที่อยู่ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ระหว่างปี 2526-2527	กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2529.	2529
17	วีรยา สุขสมเทศ.	การใช้ทรัพยากรและต้นทุนในการจัดการศึกษาพิเศษ	กรุงเทพฯ : กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530.	2530
18	ทศพร ทิพย์สุภาวภูริ.	ความต้องการบริการห้องสมุดของนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.	2531

19	สรวิชัย บุญญานุสนธิ์.	จิตวิทยาเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและปัญหาของเด็กพิการ	กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภา, 2531.	2531
20	นิภาภรณ์ กนิษฐบุตร.	การศึกษาสภาพสังคมและวิธีการสื่อสารของนักเรียนหูหนวก	กรุงเทพฯ : (ม.ป.พ.), 2532.	2532
21	ผดุง อารยะวิญญู.	การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2533.	2533
22	สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ.	รายงานการประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อ เตรียมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติในปีการศึกษา 2533	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533.	2533
23	การประชุมฝึกอบรมครู การศึกษาพิเศษ โครงการ พัฒนารูปแบบการจัดการ ประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการ ร่วมกับเด็กปกติ.	รายงานการประชุมฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ โครงการพัฒนารูปแบบการ จัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ ระหว่างวันที่ 7 พฤษภาคม ถึง 1 มิถุนายน ณ โรงแรมเวล จังหวัดนครปฐม	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534.	2534
24	พิจิตร จาตุเนตร.	การบริหารและการจัดโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	เชียงใหม่ : โรงเรียนกาวิละอนุกุล, 2534.	2534
25	พิจิตร จาตุเนตร.	การบริหารหลักสูตรสำหรับเด็กปัญญาอ่อนของโรงเรียนกาวิละอนุกุล	เชียงใหม่ : โรงเรียนกาวิละอนุกุล, 2535.	2535
26		แนวการพัฒนาหลักสูตรพิเศษสำหรับเด็กร่างกายพิการเนื่องจากสมองและ สติปัญญาดกต่ำในระดับอายุทางพัฒนาการ 0-7 ปี	กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2535.	2535
27	กนกรัตน์ อินทรทัศน.	การทดลองสอนการเปล่งเสียงสูง กลาง ต่ำ โดยใช้อุปกรณ์สอนพูด "กนก-2" กับ กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการ	กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.	2536
28	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.	การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม	กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2536.	2536

29	เพ็ญศรี คล่องการเขียน	การนำเรื่อง "ทศบารมี" มาสร้างเป็นนวัตกรรมการสอนภาษาไทย เพื่อพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนที่มีความพิการทางร่างกาย ของโรงเรียนศรีสังวาลย์ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.	2537
30	ศรียา นิยมธรรม.	รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างแบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้	กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.	2537
31	การประชุมสัมมนาเรื่อง อนาคตของงานอุดมศึกษา สำหรับผู้พิการ.	อนาคตของงานอุดมศึกษาสำหรับผู้พิการ : รายงานการประชุมสัมมนา ; วันจันทร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2538 ณ หอประชุมณัฐ ภูมิประวดี สถาบันพัฒนาการสาธิตอนุบาลเรียน	นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา จังหวัดนครปฐม, 2538.	2538
32	ดารณี อุทัยรัตนกิจ.	การศึกษาสำหรับคนพิการในยุคโลกาภิวัตน์	กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2538.	2538
33	กมลทิพย์ เย็นใจ.	การศึกษาเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลในเครือข่ายทางสังคมมีต่อเด็กพิการที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติ : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในโครงการเรียนร่วม ในเขตกรุงเทพมหานคร	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.	2538
34	อรอนงค์ เย็นอุท.	รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถทางการเรียนของเด็กดาวน์ซินโดรม ระดับปฐมวัย โดยการจัดให้เรียนร่วมในชั้นปกติ	กรุงเทพฯ : (ม.ป.พ.), 2538.	2538
35	เทียมจิต ประยูทธ.	การประเมินปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานและกระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 12	ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ม.), มหาวิทยาลัยบูรพา, 2539.	2539
36	กิตติศักดิ์ ภาณุณี.	การพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง ในการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มแบบครอบครัวเป็นฐาน สำหรับเด็กสมองพิการ	วิทยานิพนธ์ (ค.ม.), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.	2540

37	ผกามาศ สิทธิกุล.	การทดสอบสติปัญญาของนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความพิการ ทางทางได้ยิน หรือการสื่อความหมายในกรุงเทพมหานคร และภาคกลางของประเทศไทยโดยใช้แบบทดสอบ TONI-2	วิทยานิพนธ์ (ศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.	2540
38	เรืองพิลาศ ธรรมวิเศษ.	ฝันเราเท่ากัน : เด็กพิการกับการเรียนร่วมในกลุ่มโรงเรียนชนบท	กรุงเทพฯ : องค์การกองทุนช่วยเหลือเด็ก (สหราชอาณาจักร), 2540.	2540
39		แผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ)	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 253-?].	2540
40	วารี ธีระจิตร.	การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ	กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.	2541
41	กาญจนา เล็งผล.	การศึกษาสมรรถภาพการเรียนรู้และความต้องการการศึกษาของคนพิการทางการเคลื่อนไหว กรณีอุ้มผาดครั้งท่อน	นครปฐม : วิทยานิพนธ์ (ศ.ม. สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง) ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.	2541
42	สุภาพร รูปขำดี.	โอกาสทางการศึกษาของคนพิการ	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาออกกระบบ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.	2542
43	บุญสม นววานุเคราะห์.	รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนพิการในการฟื้นฟูและพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม (Approaches for management of nonformal education through community participation to develop the learning capacity of the disabled in recuperating and relying on themselves : a case study undertaken in Nakhon Pathom province)	กรุงเทพ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542.	2542

44		นโยบายการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.	2542
45		สรุปการสำรวจข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อคนพิการ	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2542.	2542
46	ผดุง อารยะวิญญู.	การเรียนรู้ระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	กรุงเทพฯ : แวนแก้ว, 2542.	2542
47	सानิตย์ นาคพงษ์.	รายงานการดำเนินการตามโครงการจัดการศึกษา สำหรับนักเรียนพิการในโรงเรียน ตามโครงการปีการศึกษาเพื่อคนพิการ 2542 ของกระทรวงศึกษาธิการ "คนพิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน" / โดย โรงเรียนภูวิทยา จังหวัด นครราชสีมา	นครราชสีมา : โรงเรียนภูวิทยา, 2543.	2543
48	Police Captain Patanee Kalasuwan.	Educational opportunities for 6-17 years old children with hearing disability in rural Thailand (โอกาสทางการศึกษาของเด็กอายุ 6-17 ปีที่พิการทางการได้ยินในเขตชนบทของประเทศไทย)	Thesis (M.A. (Population and Social Research))--Mahidol University, 2000.	2543
49	Patrapan Laoniramai.	Educational equity of school-aged disabled in rural Thailand (ความเท่าเทียมกันในการศึกษาของคนพิการวัยเรียนในเขตชนบทไทย)	Thesis (M.A. (Population and Social Research))--Mahidol University, 2000.	2543
50	กระทรวงศึกษาธิการ. คณะอนุกรรมการการคัดเลือก และจำแนกความพิการเพื่อ การศึกษา.	คู่มือการคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อการศึกษา	กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.	2543
51	นงลักษณ์ วิรัชชัย	สรุปรายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง : การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2543	2543
52	รัตนา ศรีเหรียญ.	รายงานการวิจัยการส่งเสริมคนพิการเข้าทำงานด้านการศึกษา	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ, 2543.	2543

53	รพีภัฏ, แจ็คกี้.	การช่วยเหลือเด็กพิการระยะแรกเริ่มสู่การเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กพิการ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิหมอบ้าน, 2543.	2543
54	วิมลลา ชัยดม.	รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในเขตภาคเหนือตอนล่าง	พิษณุโลก : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543.	2543
55		แนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยครอบครัวและชุมชน เล่มที่ 2	[ม.ป.พ.] : กองกองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.	2543
56		รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ปีการศึกษาเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.	2543
57		รูปแบบการจัดเรียนร่วมของเด็กพิการทางหูในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : กรมประชาสัมพันธ์, 2543.	2543
58	พะโยม ชินวงศ์.	พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา	นครปฐม : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.	2543
59	ศรีศักดิ์ ไทยอารี.	รายงานการศึกษาสถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ : สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.	2543
60	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.	รายงานสรุปสาระการประชุมวิชาการพิเศษเรื่อง เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา	กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเรื่องการพัฒนาสมองและการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.	2543

61	กัลยาธิ์ณ สุวรรณาวุธ.	การศึกษาการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12	วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.	2544
62	มนัสวี พัยคณินันท์., กรมการศึกษานอกโรงเรียน.	หลักสูตรแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลสมองพิการทุพศักราช 2543	กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2544.	2544
63	ศิริพร สหสสานนท์., ผดุงอารยะวิญญู, อาจารย์ที่ปรึกษา., จิราภรณ์ บุญส่ง, อาจารย์ที่ปรึกษา.,	การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเนื่องมาจากสมองพิการ	ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ)) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.	2544
64	สมลักษณ์ ลิ้ม., ศรียา นิยมธรรม, อาจารย์ที่ปรึกษา., ชูศรี วงศ์รัตนะ, อาจารย์ที่ปรึกษา.	การศึกษาความสามารถในการยืนของเด็กสมองพิการจากการฝึกยืนโดยใช้หลักของโดสะโฮ	ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ)) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.	2544
65		โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2544.	2544
66	กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ.	การศึกษาผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544.	2544

67	ธนิศ บุญประเสริฐ.	รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545.	2545
68	สุขพัชรา จิมเจริญ.	การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง	กรุงเทพฯ : ประสานมิตร, 2545.	2545
69	ฐาปณีย์ โลหะพันธุ์.	ศิลปะเพื่อการพัฒนาคนพิการ	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
70	ศิริยุภา พูลสุวรรณ.	รายงานการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2545.	2545
71		แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนาการศึกษาพิเศษ สำนัก พัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสถาบันราชภัฏ , 2545.	2545
72	จิราภรณ์ จิตรทอง.	การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	นครปฐม : สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.	2545
73	อังคณา แสงสวัสดิ์.	กระบวนการพัฒนาคนพิการเข้าสู่สังคมปกติ : กรณีศึกษาโรงเรียนอาชีวพระ มหาไถ่ พัทยา	สารนิพนธ์ (ศศ.บ. (มานุษยวิทยา)) มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2545.	2545
74	สุวิรัชชัย สายแก้ว.	ปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดระนอง ที่มีนักเรียนพิการเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ.	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.	2546
75	อิสระ บุญธรรม.	รูปแบบที่พึงประสงค์ในการให้สุขศึกษาด้านเพศศึกษาสำหรับผู้พิการวัยรุ่นที่มี ความบกพร่องทางการได้ยิน : กรณีศึกษา โรงเรียน โสດศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตาก	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (สุขศึกษา)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.	2546

76	กรองชนก ทองงาม.	กรณีศึกษาผลสัมฤทธิ์การวาดภาพระบายสีด้านความคิดนามธรรม และความคิดสร้างสรรค์ จากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมวาดภาพระบายสี ของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.	2546
77	ชัยวัฒน์ เหล่าสืบสกุลไทย.	เกมและการเคลื่อนไหวประกอบเพลงนันทนาการสำหรับคนพิการ	ลำปาง : วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดลำปาง สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546.	2546
78		การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินตามโครงการอาชีวศึกษาพัฒนาคณด้วยโอกาสและคนพิการ : เอกสารประกอบการอบรมให้ความรู้ ระหว่างวันที่ 3-18 กรกฎาคม 2547 ณ โรงแรมสตาร์ อ.เมือง จ.ระยอง	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2547.	2547
79	จินตนา ชินวงศ์.	การพัฒนาหลักสูตร การปลูกไม้ตัดใบตระกูลฟิโลเดนดรอนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.	2547
80	ประกฤติ พูลพัฒน์.	การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อน	กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2547.	2547
81	วิจิตรา บุญประเสริฐ.	ความต้องการในการเรียนวิชาชีพของบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหวในจังหวัดนครปฐม	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.	2547
82	จิราภรณ์ ประทีปแก้ว.	การฝึกฟังสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับชั้นอนุบาล โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่ (Auditory training for hearing impaired students at kindergarten level in Anusarnsunthorn School for the Deaf, Chiang Mai Province)	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาประถมศึกษา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.	2548

83	การประชุมสัมมนาเรื่องแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา ระบบบริการสวัสดิการสำหรับ นักศึกษาพิการใน ระดับอุดมศึกษา.	แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา ระบบบริการสวัสดิการสำหรับนักศึกษาพิการใน ระดับอุดมศึกษา	กรุงเทพฯ : สำนักงานการอุดมศึกษา, 2548.	2548
84	ทิพภา ปลีนะจินดา.	การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้พิการทางสายตา : กรณีนิสิตคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	ชลบุรี : วิทยานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.	2548
85	มุสดี จันสังข์.	การพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาที่พิการทางด้านการเคลื่อนไหวโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา จังหวัดชลบุรี	วิทยานิพนธ์ (กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา)) มหาวิทยาลัยบูรพา.	2548
86		การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัด การศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.	2548
87	Rungthong Kramanon.	Education opportunity of school aged people with disabilities in Thailand (โอกาสการได้รับการศึกษาของคนพิการวัยเรียนในประเทศไทย)	Thesis (M.A. (Population and Social Research)) Mahidol University, 2005.	2548
88	ศรียา นิยมธรรม.	การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย	กรุงเทพฯ : แวนแก้ว, 2548.	2548
89	อภัย จันทรงาม.	การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของเด็กพิการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.	2548

90	ชุดาพิชญ์ พรหมลา.	การใช้ตัวแบบในการพัฒนาทักษะการวาดภาพของนักเรียนสายตาเลือนราง พิการซ้อน โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดลำปาง	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
91	ณัฐรา สวยสด.	การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและ การแนะแนว))มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
92	นงนุช กรคำ.	การใช้เทคนิค ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนา ทักษะการดำรงชีวิตของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และพิการซ้อน	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
93	สุพัตรา นามวงศ์.	การใช้แผนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถการใช้มือสำหรับเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
94	อัศวินีย์ หวานจริง.	การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้พิการในระดับอุดมศึกษา : รายงานการ สัมมนา	เชียงใหม่ : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2549.	2549
95	ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์.	ศิลปะกับการพัฒนาคนพิการ	กรุงเทพฯ : สมควรปรีณธ์, 2549.	2549
96	วิไลพร สายจันทร์บุร.	การสอนโดยใช้สื่อภาพลายเส้นเพื่อเพิ่มความสามารถในการอ่านสะกดคำ และ เขียนสะกดคำของนักเรียน ที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้	นครปฐมวิทยานิพนธ์ (ศษ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา พิเศษ)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.	2549

97	ธัญลักษณ์ ดันหนองคู่.	การสร้างโปรแกรมทักษะการเขียนแบบผสมผสานสำหรับนักเรียนสมองพิการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีสังวาลย์เชียงใหม่ = Construction of integrated writing skill program for Prathom Suksa 4 students with cerebral palsy, Srisangwal Chiang Mai School	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.	2550
98	พัชรี วัฒนามณี.	ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะการแก้ปัญหาต่อภาวะซึมเศร้าของคนพิการ	วิทยานิพนธ์ (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.	2550
99	Hathaikan lamla-Ong.	A case study of language learning strategies of visually impaired students at the Thailand association of the blind (กรณีศึกษาการใช้ยุทธวิธี การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนพิการทางสายตาที่เข้ารับอบรมหลักสูตร ภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน ณ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย)	Thesis (M.A. (Applied Linguistics)) Mahidol University, 2007.	2550
100	กระทรวงศึกษาธิการ.	รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อ รองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2550	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา, 2550.	2550
101	กระทรวงศึกษาธิการ.	รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อ รองรับนักเรียนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2549	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา, 2550.	2550

102	กลุ่มการศึกษาสำหรับคนพิการ สำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.	แนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ	กรุงเทพฯ : กลุ่มการศึกษาสำหรับคนพิการ สำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550.	2550
103	พยอม บางศิริ.	ผลของการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลที่มีต่อความเชื่อในพลังความสามารถ แห่งตนของผู้พิการในหน่วยกายอุปกรณ์เสริมและเทียม	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม.) สาขาวิชาการแนะแนวและ ให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.	2551
104	อัจฉราภรณ์ บัวนวล.	สภาพการดำเนินงานโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จังหวัดลำพูน	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.	2551
105	สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา.	รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเพื่อรองรับ นักเรียนนิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2551	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา, 2551.	2551

ภาคผนวก ง

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านชีวิตทางสังคม

2	ฮาร์เปอร์, มัลคอมลัม.	การประกอบอาชีพส่วนตัวของคนพิการ : ประสบการณ์จากแอฟริกาและเอเชีย (Self-Employment for disabled people : experiences from Africa and Asia / by Malcolm Harper and Willi Momm)	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2537.	2527
3	โกมินทร์ ชานาใต้.	การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ ของลูกจ้างพิการที่ได้รับอุบัติเหตุ จาก การทำงาน	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.	2531
4	สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมและประสานงาน เยาวชนแห่งชาติ.	ปัญหาและความต้องการด้านบริการของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องทาง ร่างกายและสติปัญญา	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2534.	2534
5	รุ่งทอง นิมประเสริฐ.	บุคลิกภาพของเด็กพิการสถานสงเคราะห์เด็กพิการทุพพลภาพปากเกร็ด (Personality of crippled children in Pakkred Home for crippled children)	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535.	2535
6	ณรงค์ ปฏิบัติธุรกิจ.	ปัญหาคนพิการ, แนวคิดและทิศทางของสมาคมสงเคราะห์ฯในการสงเคราะห์ คนพิการ	กรุงเทพฯ : สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ, 2536.	2536
7	พจนภา หอมสินธุ์.	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของคนงานพิการแขนขา ที่เข้ารับการฟื้นฟู สมรรถภาพ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จังหวัดปทุมธานี (Factors related to disabled workers' adaptation at industrial rehabilitation centre, Pathumtani Province)	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.	2536

8	วาสนา ตะภาพงษ์.	การสร้างโอกาสการมีงานทำของคนพิการ	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.	2537
9	อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ.	ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ (Problems of labor force participation by disabled people with rehabilitation from vocational training center for the disabled)	นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537.	2537
10	เกษมณี สายทิพย์วดี.	การศึกษาความต้องการสื่อ เพื่อรับทราบข่าวสารและความรู้ด้านสุขภาพ ของผู้ป่วยและผู้พิการที่มาใช้บริการจากศูนย์สิรินธร เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538.	2538
11	บุษจรี ฌายีเนตร.	ผลของการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ (The effects of life skills training on the self-esteem of the physically disabled)	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.	2538
12	ไพลิน คำไพรินทร์.	สัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัวทางสังคมของบุคคลปัญญาอ่อนหลังการจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลราชานุกุล	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.	2538
13	ศิริสุข ทองสนธิ.	การปรับตัวสู่สถานการณ์ชีวิตใหม่ของผู้พิการจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิก		2538
14	นิรมล เย็นสุข.	กระบวนการเข้าสู่อาชีพของคนพิการในชุมชนเมือง	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.	2539

15	สุกัญญา วิบูลย์พานิช.	อัตมโนทัศน์และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของคนพิการ (Self-concept and economic self-reliance of the disabled)	วิทยานิพนธ์ (พ.ม. (พัฒนาลังคม)), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536.	2539
16	โอภาส พิมลวิทยากิจ.	การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ (Social adjust of disabled persons at vocational rehabilitation centers)	วิทยานิพนธ์ (สค.ม.), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.	2539
17	กนกวรรณ อังกลสิทธิ์.	พฤติกรรมสุขภาพและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการ	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.	2540
18	เกษศิริ เอกคณาปราชญ์.	ช่างก้อม : ชีวิตที่ซ่อมได้	กรุงเทพฯ : พิมพ์บุรพา, 2548.	2540
19	แมคโดแนล, ฟิโอนา.	เฮเลน เคลเลอร์ หญิงบอดมหัศจรรย์ (Fiona Macdonald)	กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2540.	2540
20	แววดาว ทองเจิม.	การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด:ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร (A study of blind children's self-conceptualization and worldview : a case study of students in the school for the blind, bangkok metropolis)	วิทยานิพนธ์ (มน.ม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.	2540
21	ทศพร สัจจพงศ์.	วงดนตรีคนตาบอด : ทางเลือกหนึ่งของคนพิการ	สารนิพนธ์ (ศศ.บ. (มานุษยวิทยา)), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.	2541
22	ทองเอียร หงส์ดารมภ์.	सानฝันคนพิการ	กรุงเทพฯ : หจก. หอรัตนชัยการพิมพ์, 2541.	2541
23	สุรพล ปธานวนิช., ศักดิ์ศรี บริหารบรรพตเชตต์., ภาวนา พัฒนศรี.	ชีวิตการทำงานของลูกจ้างพิการในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.	2541

24	อังคณา สาลาด.	ความคาดหวังในการฟื้นฟูสมรรถภาพในชุมชนของคนพิการทางกายและหรือการเคลื่อนไหว : ศึกษาเฉพาะอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี (Expectation in community based rehabilitation of physically disabled persons : case study Bandung district Udonthani province)	วิทยานิพนธ์ (ศษ.ม. (ประชากรศึกษา)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.	2541
25	ทองเอียร หงส์ดารมภ์.	หวานอมขมกลืนของคนพิการ	กรุงเทพฯ : หอรัษฎการพิมพ์, 2542.	2542
26	นัธรี นิตยา.	ผลการให้คำปรึกษารายบุคคลของผู้ป่วยพิการแขน ขา เกี่ยวกับการยอมรับภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป	รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ (กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.	2542
27	มูลนิธิคุณากรฯ.	ชีวิตใหม่...ได้ร่วมคุณากร	นนทบุรี : มูลนิธิคุณากรฯ , 2549.	2542
28	เวอเนอร์, เดวิด.	เด็กพิการในชนบท (Disabled village children)	กรุงเทพฯ : Handicap International - Thailand Programme, 2542.	2542
29	สุรภา กสานติกุล.	การปรับตัวในการทำงานของคนพิการที่ทำงานในสถานประกอบการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ศึกษาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร (The adjustment of disabled persons who work in factories according to rehabilitation of disabled persons act B.E. 2534 st	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.	2542
30	เกษร พันธุ์.	ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของคนพิการ (Factors affecting self-reliance of disabled persons)	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ รมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.	2543

31	คลังวัลย์, เลน่า มาเรีย.	บันทึกจากปลายเท้า	กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2543.	2543
32	ช่อทิพย์ นิยมพันธุ์.	ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพระประแดง (Factors affecting decision making on lottery selling of people with physical disavilities and mobility impairment : a case stud	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.	2543
33	ทองเจียร หนัสดารมภ์...[และ คนอื่น ๆ].	คนพิการฟ้องสังคม	กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2543.	2543
34	พิงพิศ ศรีสืบ.	คุณภาพชีวิตของเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (สาธารณสุขศาสตรมหา บัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.	2543
35	วันทอง สอสัมพันธ์, พิชิต พิทักษ์ เทพสมบัติ.	รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการการให้บริการฝึกอบรม วิชาชีพสำหรับผู้พิการลาว	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. คณะรัฐ ประศาสนศาสตร์, 2543.	2543
36	ดุจฤดี บุรณกาญจน์.	การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้พิการทางสายตาที่มีต่อสื่อ หนังสือแถบเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะวารสารศาสตร์และ สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.	2544
37	ณอมศรี ทองรักษา.	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของคนพิการในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน : กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.	2544
38	ปนัดดา ชัยสวัสดิ์.	หนึ่งหัวใจ..สู่หลายชีวิต	กรุงเทพฯ : หน้าวอกน้ำ, 2544.	2544

39	สุพรรณรัตน์ นันทโพธิ์จัน.	ทัศนคติของคนพิการต่อการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ภายหลังการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพและศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ ในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (The Disabled person's attitudes to the support for	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.	2544
40	อาชี้อะ, ชีกายะ.	เลน่า มาเรีย : นักร้องสาวพิการผู้ไม่เคยยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต	กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2544.	2544
41	Ari Changtong.	Self-care of blind people in Bangkok Metropolis : an ethnographic study (การดูแลตนเองของผู้พิการทางสายตาคืออาศัยในกรุงเทพมหานคร : การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา)	Thesis (Dr.P.H. (Public Health)) Mahidol University, 2002.	2545
42	Kalyanee Phumchusree.	Working status of disabled persons after vocational training from the Redemptorist Vocational School for the Disabled, Pattaya (สถานภาพการทำงานของคนพิการทางกายที่จบการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545
43	Nipapan Tipayajak.	A study on quality of life in the physically disabled at the Redemptorist Vocational School for the Disabled, Pattaya (การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายที่โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ พัทยา)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545
44	Suchada Yutitham.	Economical status of spinal cord injury persons in Bangkok and vicinities (การศึกษสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลัง ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Services for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545
45	กำพล ทองบุญน่ม.	จิตสดใสแม้กายพิการ : ชีวิตประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	กรุงเทพฯ : พิมพ์อาไฟ, 2545.	2545

46	จักรินทร์ กริยานนท์.	โอกาสการมีงานทำของผู้พิการทางการมองเห็น	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.	2545
47	ทองเอยร หงส์दारมภ์.	ผู้ถูกทอดทิ้ง	กรุงเทพฯ : หจก.หอรัตนชัยการพิมพ์, 2545.	2545
48	ธีรธร เลอศิลป์.	พฤติกรรมและความพึงพอใจของคนพิการทางการได้ยินในการใช้เทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสาร (Behavior and satisfaction of people with hearing disabilities toward telecommunication technology)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
49	นพวรรณ วงศ์วิบูลย์.	ความคิดเห็นของคนพิการต่อสิทธิมนุษยชน : ศึกษากรณีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (รัฐศาสตร์)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.	2545
50	ประภัศร สิริวิชัย.	ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร	วิทยานิพนธ์ (วท.ม.)--จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.	2545
51	แพรว เอี่ยมน้อย.	รายงานเรื่องเกมและกีฬาสำหรับผู้พิการ	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
52	ศักดิ์ธร อุบลวัตร.	สภาพการทำงานของคนพิการทางการมองเห็นในสถานประกอบการ ศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มพนักงานสลับสายโทรศัพท์ในเขตกรุงเทพมหานคร และบริเวณพล (Working conditions of persons with visual impairment in business enterprise : a case study of telephone operators in Bangkok and v	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
53	สมเกียรติ ชินนทโรภาส.	การอยู่อาศัยของผู้พิการและทุพพลภาพ : กรณีศึกษา ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 (ชุมชนปากด่าน) จังหวัดนนทบุรี	วิทยานิพนธ์ (คพ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.	2545

54	สามารถ รัตนสาคร.	ศึกษาทักษะการมีวิถีชีวิตอิสระในกลุ่มผู้ใหญ่ที่พิการทางการมองเห็นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (A study of independent living skills of visually impaired persons in Bangkok and vicinities)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
55		รายงานผลการดำเนินงานโครงการการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ประจำปี 2544	ชลบุรี : องค์การ, 2545.	2545
56	Dararat Maneethorn.	Occupational choices for the blind : a case study in Bangkok Metropolis (การเลือกอาชีพของคนพิการทางสายตาในกรุงเทพมหานคร)	Thesis (M.A. (Population Education)) Mahidol University, 2003.	2546
57	Petchladda Boonyawantunq.	Self-concept and adjustment of visually impaired persons at Pakret Skill Development Center for the Blind and Sampran Vocational Training Center for Blind Women (อัตมโนทัศน์และการปรับตัวของคนพิการทางการมองเห็นที่ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอดปากเกร็ดและศูนย์ผิ	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disability)) Mahidol University, 2003.	2546
58	จอมขวัญ ขวัญยืน และ จุฑามาศ ชาญเจริญลาภ.	ความลำบากในโลกมืด : วิถีชีวิตของผู้พิการทางสายตา ที่ประกอบอาชีพพนักงาน และขอทาน : รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์	กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.	2546
59	จิรพร แก้วกิง.	วิถีชีวิตคนพิการทางสายตาในเขตกรุงเทพมหานคร : รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์	กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.	2546
60	พัชรมณท์ พันธทอง.	คุณภาพชีวิตของผู้พิการทางการเคลื่อนไหว	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.	2546
61	พูนพิศ อมาตยกุล.	ความรู้ทั่วไปเรื่องความพิการและคนพิการ	นครปฐม : มูลนิธิราชสุดา, 2546.	2546

62	วราภรณ์ ยงเจริญ.	การเปิดรับข่าวสาร และความรู้ เกี่ยวกับสิทธิคนพิการของคนพิการ จ. ชลบุรี	การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์ (นศ.บ. (สาขาวิชานิติศาสตร์)) มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.	2546
63	สุนทรี คงเมือง	ผู้พิการจากภัยทุพภิกขภัย อำเภอท่ง จังหวัดสุรินทร์ : รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์	กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.	2546
64	สุภาพร พุ่มพวง.	การปรับตัวในการทำงานของคนพิการในสถานประกอบการกรุงเทพมหานคร (Adjustment in the workplace by disabled employees in Bangkok)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (ประชากรศึกษา)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546
65	อัศพรพรณ ขวัญขึ้น.	วิถีชีวิตและสวัสดิการของคนพิการทางกาย : รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์	กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2546.	2546
66	โอเอะ, เคนซาบุโร.	บ้านสมานใจ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลดคิมทอง, 2546.	2546
67		รอบรู้เรื่องคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, 2546.	2546
68		พลังคนพิการไทย ก้าวใหม่สู่การมีงานทำ = คู่มือเตรียมความพร้อมสู่การมีงานทำสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : เทพเพ็ญวานิชย์, 2546.	2546
69		ร้อยแปดอาชีพคนพิการ	กรุงเทพฯ : เทพเพ็ญวานิชย์, 2546.	2546
70		อาชีพคนพิการไทย	กรุงเทพฯ : พรรณีการพิมพ์, 2546.	2546
71	Arpornpat Ketpama.	Employment situation for persons with disabilities in Thailand (การทำงานของคนพิการในประเทศไทย)	Thesis (M.A. (Population and Social Research)) Mahidol University, 2004.	2547
72	Sathaporn Mongkhonsrisawat.	Development of community initiated rehabilitation model for persons with disabilities	A Thesis (Ph.D. (Development Science)) -- Khon Kaen University, 2004.	2547

73	จุฬารักษ์ ดั่งภักดี.	คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด	วิทยานิพนธ์ (พย.ม.) สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.	2547
74	เดือนใจ อัฐวงศ์.	ความสัมพันธ์ของสภาวะทางอารมณ์และการเรียนรู้ทางสังคม กับการยอมรับ ความพิการของผู้ป่วยโรคไขสันหลังและบาดเจ็บที่ไขสันหลัง	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547
75	พิมพ์ ขจรธรรม.	การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพของคนพิการ : รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์โครงการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.	2547
76	สมัย ศิริทองถาวร.	ความสุขและความเข้มแข็งของคนพิการในจังหวัดเชียงใหม่	กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต, 2547.	2547
77	ชวพล ลิดดิพานิช.	การปรับตัวในการทำงานของบัณฑิตที่มีความพิการทางการได้ยินที่จบการศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานานวศึกษา รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2546 วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล(Adjustment to work environment of the first hearing impaired graduates of ratchasuda	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548.	2548
78	ประพาฬรัตน์ คชเสนา.	คุณภาพชีวิตและความต้องการของผู้พิการจากภัยทุพภิกขภัย ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548.	2548
79	ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส.	คนพิการกับคลื่นสึนามิ	นครปฐม : เพชรรุ่งการพิมพ์, 2548.	2548
80	พิทักษ์ ทองสุข.	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้พิการไทยที่สูญเสียแขนและ/หรือขา	วิทยานิพนธ์ (พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่)) มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.	2548
81	วีรณา ไชยรักษ์ธรรม.	เรื่องของอ้อม (เสาวนีย์ ฤทธิโชค)	กรุงเทพฯ : บุรพา, 2548.	2548

82	ศิริธร โฆษคุณวุฒิ	ทัศนคติต่อการออกกำลังกายของผู้พิการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหายดฝน จังหวัดเชียงใหม่	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548	2548
83	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ.	อย่างนี้สิ...."Accessible" / สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	กรุงเทพฯ : ชมรมกลุ่มเพื่อน 2000, 2548.	2548
84	สุสกุล สิทธิดำรงค์.	ผลของการสร้างจินตภาพต่อภาวะซึมเศร้าของคนพิการ	วิทยานิพนธ์ (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.	2548
85	อารี ช่างทอง., สุคนธ์ วรรณะ อมร.	ประสิทธิผลของการอบรมอย่างมีส่วนร่วมต่อความสามารถในการดูแลตนเอง ด้านสุขภาพของผู้พิการทางสายตา		2548
86	Nawarat Boonpiam.	Experience of motherhood among women with physical disability in Thailand (ประสบการณ์ความเป็นแม่ของผู้หญิงพิการด้านร่างกายในประเทศ ไทย)	Thesis (M.A. (Health Social Sciences)) Mahidol University, 2006.	2549
87	วีระศักดิ์ จันทรสังแสง.	เดินรำในความมืด	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการใน สังคมไทย, 2549.	2549
88	วีระศักดิ์ จันทรสังแสง.	เสียงจากโลกเงียบ : มือสื่อภาษา ตาสื่อใจ	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการใน สังคมไทย, 2549.	2549
89	สลักจิต ชื่นชม.	การพึ่งตนเองของคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบุรพานิเวศน์ สถาบัน แมคเคนเพื่อการฟื้นฟูสภาพ	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2548.	2549
90	สุภาภรณ์ เกตุอม.	ทัศนะของผู้พิการต่อโอกาสได้งานภายหลังได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2549

91	อัฐมา โกคาพานิชวงษ์.	ภาพสะท้อนและเรื่องเล่า "ความพิการ" ของผู้พิการในสังคมไทย	[ม.ป.ท : ม.ป.พ.], 2549.	2549
92	โอปอล์ ประภาวดี.	สะพานไม้	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, 2549.	2549
93	ก้องเกียรติ คงคาไหว.	ด้วยสองมือและหัวใจ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2550.	2550
94	กิงกาญจน์ หงษ์ร่อน.	คุณลักษณะภายในของคนพิการที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
95	กิตติพัฒน์ หมั่นแก้ว.	ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันกับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้พิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง = Relationship of activities of daily living and community integration of people with spinal cord injury	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2549.	2550
96	ชัยพร จินะการ.	การศึกษาการใช้ยาของผู้พิการทางสายตาในกรุงเทพมหานคร	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
97	ธนาภรณ์ รุจิตร.	ทัศนคติของคนพิการต่อพุทธศาสนา	สวณิพนธ์ (ศศ.บ. (ศาสนศึกษา)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
98	ธีรวรรณ ราชดี.	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันและคุณภาพชีวิตของผู้พิการบาดเจ็บไขสันหลังที่อยู่ในชุมชน = Relationship between activity of daily living and quality of life of people with spinal cord injury who live in the community	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2549.	2550
99	เพ็ญภรณ์ ล่องจ้ำ.	ปัญหาและความต้องการของคนพิการทางการเคลื่อนไหวในอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง	2550	2550

100	วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง.	ด้วยแรงแห่งรัก	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการใน สังคมไทย, 2550.	2550
101	วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง.	ด้วยหัวใจและร่างกายส่วนที่เหลือ	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการใน สังคมไทย, 2550.	2550
102	สุภัทราพร ดันธนิคม.	ใหม่...ผู้ไม่ยอมแพ้ในร่างพิการ	กรุงเทพฯ : แสงแดดเพื่อนเด็ก, 2550.	2550
103	โอโตทาเกะ, อิโรฮาดะ.	ไม่ครบห้า (Gotai Fumanzoku)	กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย- ญี่ปุ่น), 2550.	2550
104	โอปอล์ ประภาวดี.	ดาวบางดวง : เรื่องราว สุข-สภาวะ พราวพราวจากร่างกายและหัวใจของชีวิตที่ยัง อยู่กับความพิการ	นนทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการใน สังคมไทย, 2550.	2550
105		องค์ความรู้ชุดที่ 1 มารู้จักและเข้าใจกับเรื่องโรคจิตเวช เรื่องสิทธิและการเป็นปาก เป็นเสียงแทน	นนทบุรี : สำนักงานฯ, 2550.	2550
106	จิตติมา เจือไทย.	การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนของคนพิการ	ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ด.) สาขาวิชาพัฒน ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.	2551
107	ประยูรศรี เลือดสงคราม.	รวมเรื่องเล่าสุขภาพชุมชนของคนพิการ	กรุงเทพฯ : เบญจผล, 2551.	2551
108	ปราง พวงนัสดา.	จะป็นป้ายบันไดฝัน	กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2551.	2551
109	พรพิมล พรแก้ว.	ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหว : กรณีศึกษาใน คนพิการวัยทำงานที่กำลังเข้ารับฝึกอาชีพ	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.	2551

110	วิรัตน์ อามานนท์.	แรงจูงใจในการเลือกเล่นกีฬาของนักกีฬาคนพิการทีมชาติไทยที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 4	ปริญญาณพนธ์ (กศ.ม.) สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.	2551
111	สุทิน จันทา.	หมึกกระสุน	นนทบุรี : กลุ่มก้าวหน้าค้าปลีก, 2551.	2551

ภาคผนวก จ

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์

1	ดำรง กิจกุล.	ชนชาติการแต่กำเนิด	กรุงเทพฯ : โครงการตำราศิริราช คณะ แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.	2525
2	ไพจิตร อุดศรี.	ความต้องการด้านการพยาบาลของผู้ป่วยที่มีความพิการทางไขสันหลังใน โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมูลนิธิศิริวัฒนาเซลเซียร์	เชียงใหม่ : ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (การ พยาบาลสาธารณสุข) ภาควิชาการพยาบาล สาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.	2527
3	ประณีต สงวัฒนา.	การศึกษาติดตามความสามารถในการขับถ่ายปัสสาวะในผู้ป่วยที่มีกระเพาะ ปัสสาวะพิการจากการบาดเจ็บไขสันหลังซึ่งได้รับการฝึกกระเพาะปัสสาวะอย่าง มีแบบแผนตลอดเวลาที่อยู่โรงพยาบาล (A follow up study of urination competency in spinal cord injury patients with neurogenic	วิทยานิพนธ์ (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์)) มหาวิทยาลัยมหิดล.	2531
4	สุภาพร จินชัย.	การศึกษาทักษะการรับรู้ทางสายตาในเด็กสมองพิการ (Visual perception skills in cerebral palsy children)	เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.	2536
5	สมยศ เงินบำรุง., กรรณิการ์ เจียมจรัสรังษี., อิศริยา เบียงใจ.	ปัญหาและความต้องการด้านการแพทย์และสังคมของผู้พิการ ที่มารับบริการ ตรวจรักษา ณ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	สุพรรณบุรี : งานสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายเวชกรรม สังคม โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร สุพรรณบุรี, 2536.	2536
6	มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ.	แนวทางการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า	กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, 2536.	2536

7	สุมาลี อรุณรัตน์ดิลก.	รายงานการวิจัยเรื่องประสิทธิผลการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กพิการและทุพพลภาพ (เฉพาะตึกขาย) ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	นนทบุรี : ฝ่ายทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี, 2536.	2536
8	ประสงค์ บุญยะเสนา.	ศึกษาผู้ป่วยที่พิการเฉพาะที่ตึกขาเพื่อโครงการทำยางเทียมสมัยใหม่	เชียงใหม่ : คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.	2537
9	นันทวัน กุศลสวัสดิ์.	การศึกษาเปรียบเทียบระยะทางการกระโดดและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ Quadriceps ในเด็กปกติและเด็กพิการทางหูโดยกำเนิด อายุ 7-10 ปี (Comparison the distance of jumping and quadriceps strength between normal and deaf children, age 7-10 years old)	เชียงใหม่ : ภาควิชาพยาธิวิทยา ศาสตราจารย์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.	2543
10	เกษแก้ว อิศรางกูร ณ อยุธยา.	การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการรับและขว้างบอลในเด็กปกติและเด็กพิการทางหูโดยกำเนิดเพศชายอายุ 9-10 ปี = The Comparative study of throwing and catching performance in the normal hearing and deaf children, aged 9-10 years old	เชียงใหม่ : ภาควิชาพยาธิวิทยา ศาสตราจารย์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543.	2544
11	สุปราณี เขียดเหตุ.	การเปรียบเทียบค่าดัชนีของการใช้พลังงาน (EEI) ในการเดินระหว่างเด็กปกติและเด็กพิการทางสมอง (CP) อายุ 8-18 ปี(Comparison of the energy expenditure index during walking between normal and cerebral palsied children aged 8-18 years)	เชียงใหม่ : ภาควิชาพยาธิวิทยา ศาสตราจารย์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543.	2544
12	บุษบงกช เขวงเขาว์.	รายงานผลการวิจัย การรับรู้ระดับความสามารถของผู้พิการระหว่างผู้พิการและผู้ดูแล	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ภาควิชากิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.	2545

13	เพชรน้ำหนึ่ง ศรีวรรณะ.	การศึกษาความรู้ทัศนคติและปัจจัยในการมีชีวิตร่วมของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลังในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (A study of knowledge attitude and factor related of marriage life of spinal cord injury persons)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
14	รักธรรม ลาภโชติกาญจน์.	การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ = Survey of health behavior of physical disabled at Maung district, Chiang Mai province	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2547
15	นันทิยา ปิงยศ.	การเปรียบเทียบดัชนีการใช้พลังงานในการเดินบนพื้นราบและพื้นขรุขระในเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2546.	2547
16	นิภาพร ยวงแก้ว.	ดัชนีการใช้พลังงานในการเดินบนทางลาดชันและทางราบในเด็กสมองพิการ อายุ 5-14 ปี	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2546.	2547
17	Srisupa Jaisopa.	The relationships of perceived barriers to action, perceived self-efficacy, perceived social support, personal factors and health-promoting behaviors among disabled persons in Uttaradit province (ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้อุปสรรคต่อการปฏิบัติ, การรับรู้	Thesis (M.N.S. (Community Health Nursing)) Mahidol University, 2004.	2547
18	อนุชา นิลประพันธ์.	รูปแบบการพัฒนาสุขภาพคนพิการในชนบทจังหวัดขอนแก่น (A model of health development for the disabled persons area, Khon Kaen Province)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ด.) สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.	2548

19	สุปราณี วาสนาม.	ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ชีวิตของผู้พิการทางการมองเห็นในเขตกรุงเทพมหานคร	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล 2549.	2549
20	กรรณิการ์ ปินดา.	การหาความน่าเชื่อถือระหว่างบุคคลสำหรับการประเมินพัฒนาการการเคลื่อนไหวในเด็กสมรรถภาพการด้วยแบบประเมิน Gross Motor Function Measure-88 โดยประเมินผ่านทางวีดิทัศน์	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2550.	2551

ภาคผนวก จ

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านสวัสดิการและเครือข่ายทางสังคม

1	กรมประชาสงเคราะห์. กองวิชาการ.	ทำเนียบองค์การสังคมสงเคราะห์เอกชนที่ทำงานด้านคนพิการ	กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์, 2530.	2530
2	กรมประชาสงเคราะห์.	การศึกษารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้กับคนพิการและคุณภาพของกรมประชาสงเคราะห์ กรณีบริโภคนิรโทษกรรม	กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์, 2534.	2534
3	สำนักงบประมาณ.	รายงานติดตามผลการปฏิบัติงานงานสงเคราะห์และจัดสวัสดิการคนพิการและกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์	กรุงเทพฯ : สำนักงบประมาณ, 2541.	2541
4	ระพีภัทร์ วงษ์ภักดี.	สิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพของคนพิการ.	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2542.	2542
5	สมพร เทพสิทธิ์.	ศักยภาพสิทธิและโอกาสของคนพิการ	กรุงเทพฯ : สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2542.	2542
6	สุรางค์รัตน์ วสินารมณ.	รายงานการวิจัยเรื่องโอกาสการประกอบอาชีพของผู้พิการ ระยะที่ 2	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สาขาพัฒนาแรงงาน และสวัสดิการ 2543.	2543
7	สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	ความก้าวหน้าในการดำเนินงานของประเทศไทยตามแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ (Thailand's national progress towards fulfilment of the United nations world programme of action concerning disabled persons)	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2544.	2544
8	ธัญญธร ก้อนหะวันนะ.	สวัสดิการที่รัฐจัดให้คนพิการ : มุมมองจากคนพิการ		2546

9	เนตรนภา ขุมทอง.	การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ และการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้พิการ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2546.	2546
10	มูลนิธิคนพิการไทย.	คุณค่า ศักดิ์ศรี คนพิการ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิคนพิการไทย, 2547.	2547
11	วรัญญา เพ็ชรคง.	เครือข่ายประชาคมคนพิการ : การสร้างอัตลักษณ์ในกระบวนการปฏิรูประบบสุขภาพ	นนทบุรี : สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (ศวสส.), 2548.	2548
12	ภัทรพร อ่อนไฉว.	ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.	2548
13	วรัญญา เพ็ชรคง.	เครือข่ายประชาสังคมคนพิการ : การสร้างอัตลักษณ์ในกระบวนการปฏิรูประบบสุขภาพ		2548
14	อรสา บุษโกศล.	ประเภทเครือข่ายทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาศักยภาพของผู้พิการทางสายตา	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.	2550
15	พิษณุ เสงี่ยมพงษ์.	รายงานการวิจัย [เรื่อง] ความพิการ : มุมมองด้านสิทธิและความเป็นปัญหาสังคม	กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.	2551

ภาคผนวก ข

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านการดูแล ช่วยเหลือและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

1	ลภชัย สุรทินท์.	การพัฒนาอาชีพทหารผ่านศึกพิการ	กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2521.	2521
2	กระทรวงมหาดไทย. กรม แรงงาน.	การสัมมนาไตรภาคีเรื่อง ค่าทดแทนเนื่องจากอุบัติเหตุและการฟื้นฟูอาชีพของ คนงานที่พิการเนื่องมาจากการทำงานในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, 2522.	2522
3	มูลนิธิธนูเคราะห์คนพิการ.	เรา...ช่วยเหลือผู้พิการอย่างไร	กรุงเทพฯ, 2526.	2526
4	วิมล ธนสุวรรณ.	การพยาบาลทารกและเด็กที่มีความพิการแต่กำเนิดและได้รับการรักษาโดยการ ผ่าตัด	เชียงใหม่ : ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526.	2526
5	การสัมมนาเรื่อง การฟื้นฟู สมรรถภาพผู้พิการในชุมชน	การสัมมนาเรื่อง การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน	กระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์, 2528.	2528
6	อรพรรณ วิญญูวรรณ.	กิจกรรมบำบัด	กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.	2530
7	กิตติยา (นรามาศ) รัตนกร.	คนพิการ : การสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.	2531
8	ภววรรณ กิจจาวิจิตร., ประภัสสร แท้เที่ยงธรรม., มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล.	กายภาพบำบัดในโรคสมองพิการในเด็ก	กรุงเทพฯ : โรงเรียนกายภาพบำบัด คณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.	2531

9	รัชติกร แสงศร.	การศึกษาฟื้นฟูเด็กพิการในชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี : โครงฟื้นฟูเด็กพิการในชุมชน อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา	ปริญญาานิพนธ์ (สศ.ม.), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.	2531
10	สุกวรรณ กิจจาวิจิตร.	กายภาพบำบัดโรคสมองพิการในเด็ก	กรุงเทพฯ : คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.	2531
11	สร้อยสุดา วิทยากร.	การบริหารเด็กสมองพิการ	กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2532.	2532
12	สุริณี เหลืองรุ่งเรือง.	เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา	นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.	2532
13	ชูศรี สุปลิ้ม.	การพยาบาลเด็กสมองพิการ (Nursing care for cerebral palsy)	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2533.	2533
14	ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาด ฝนจังหวัดเชียงใหม่.	สรุปผลการดำเนินงานประจำปี	เชียงใหม่ : ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาดฝน จังหวัดเชียงใหม่, 2533.	2533
15	สร้อยสุดา วิทยากร.	การฟื้นฟูสภาพในกิจกรรมการบริโภคสำหรับเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2533.	2533
16	สุลัดดา ยิ้มแย้ม.	การพยาบาลครอบครัวที่มีบุตรพิการแต่กำเนิด	เชียงใหม่ : ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์และนรี เวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, : 2533.	2533
17	นิตยา ภูธรธรรมศิริ.	ผลของการฝึกกระเพาะปัสสาวะอย่างมีแบบแผนต่อความสามารถในการขับถ่าย ปัสสาวะในผู้ป่วยกระเพาะปัสสาวะพิการจากการบาดเจ็บไขสันหลัง (The Effects of planned bladder training on urination competency in patients with neurogenic bladder dysfunction from spinal cord inju	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (พยาบาลศาสตร์)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534.	2534

18	สุพัฒน์ ถิ่นคำ.	การสังเคราะห์อาหารผ่านศึกพิการกับความมั่นคงแห่งชาติ	กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.	2534
19	แจลัม แยมเอี่ยม.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการมองเห็น	นนทบุรี : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์, 2535.	2535
20	โจมตี พัฒนพิระเดช.	การดูแลแก้ไขความพิการทางการเคลื่อนไหวในเด็กสมองพิการด้วยตนเอง (Home management in motor learning of cerebral palsy)	ขอนแก่น : ภาควิชากายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.	2535
21	ประหิน แห่สงนาม.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีพฤติกรรมผิดปกติ: โรคจิต	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2535.	2535
22	พวงแก้ว กิจกรรม.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการพูดและหรือการได้ยิน	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2535.	2535
23	ศรีจิตต์ หังสสุต., ศรีจิตต์ หังสสุต., รุ่งอรุณ อินทร.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเรียนรู้	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2535.	2535
24	สร้อยสุดา วิทยากร.	การฟื้นฟู สภาพในกิจกรรมการบริโภคสำหรับเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : งานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.	2535
25	สุกัญญา ศรีปรัชญานันต์.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว	นนทบุรี : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคติดต่อ กรมการแพทย์, 2535.	2535

26	สุชาดา สาครเสถียร.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีพฤติกรรมผิดปกติโรคจิต	นนทบุรี : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์, 2535.	2535
27		การให้บริการแก่คนพิการ	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2535?].	2535
28	ธีรพรรณ ธีระพงษ์.	ดนตรีบำบัดสำหรับเด็กพิการ : การศึกษาเฉพาะกรณีในสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด (Music therapy for cripple children : a case study in Pakkred home for cripple children)	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.	2536
29	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา	สรุปผลการดำเนินงานโครงการจัดรูปแบบการเฝ้าระวังและฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้พิการในชุมชนจังหวัดนครราชสีมา	นครพนม : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม, 2536.	2536
30	เสรีย์ วชิรถาวรชัย.	การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของคนพิการ : การศึกษาเชิงประเมินผลของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาดิน จังหวัดเชียงใหม่	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.	2537
31	เอกพงษ์ พงษ์สูงเนิน.	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับคนพิการจากการทำงานในประเทศไทย	วิทยานิพนธ์ (โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.	2537
32	การประชุมวิชาการแห่งชาติเรื่อง ทิศทางการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน (ครั้งที่ 1: 2538: เพชรบุรี).	การประชุมวิชาการแห่งชาติเรื่อง ทิศทางการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2538 - 1 มีนาคม 2538 ณ โรงแรมเมธาวลัยชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	กรุงเทพฯ : ร.พ.อาร์ตโปรเกรส, 2538.	2538

33	กึ่งแก้ว ปาจริย.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการจากไขสันหลังบาดเจ็บ	กรุงเทพฯ : โครงการตำรา-ศิริราช คณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.	2538
34	รวมพร ถาวรอนุกุลกิจ.	แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการในสถานสงเคราะห์ของกรม ประชาสงเคราะห์	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.	2538
35	ชนิษฐา เทวินทรภักดี.	การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : ทางสู่ความสุขความสำเร็จของคนพิการ	กรุงเทพฯ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2539.	2539
36	ชนิษฐา เทวินทรภักดี.	ผังทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ : สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของคนพิการ	กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์, 2540.	2540
37		แผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544	กรุงเทพฯ : คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการ, 2540.	2540
38		รายงานการวิจัยระบบบริการทางการแพทย์เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (Medical rehabilitation service system in Thailand)	นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2540.	2540
39	โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการให้บริการปรึกษาและ แนะแนวเพื่อการฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ.	เอกสารประกอบโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการให้บริการปรึกษาและ แนะแนวเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ วันที่ 14-15 กันยายน 2541 ห้อง ประชุม ชั้น 2 อาคารอำนวยการวิทยาลัยราชสุดา	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา, 2541.	2541
40	จักรพันธ์ วงษ์บูรณาวาทย.	องค์ประกอบในการได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ของผู้พิการ ทางการเคลื่อนไหว อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (สาธารณสุขศาสตรมหา บัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.	2541
41	ดารานี สาสัตย์.	คู่มือการฝึกกิจวัตรประจำวัน สำหรับเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิค การแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.	2541

42	วิระมล กาสิวงค์.	องค์ประกอบในการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวอำเภอท่าอุเทนจังหวัดนครพนม (The factors for medical rehabilitation services of the movement disabled persons Tha-U-Then district Nakhon Phanom province)	วิทยานิพนธ์ (ส.ม. (สาขารณสุขศาสตร์)), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.	2541
43	สฤณา ชัยสุ.	ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายด่น จังหวัดเชียงใหม่	วิทยานิพนธ์ (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต เกษตรศาสตร์ (สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.	2541
44	Supalak Khemthong.	Psychomotor effects of exercise in blind, deaf, and non-handicapped adolescents (ผลของการออกกำลังกายต่อระบบประสาทการเคลื่อนไหวในวัยรุ่นปกติกับวัยรุ่นที่พิการทางการมองเห็นหรือการได้ยิน)	Thesis (M.Sc. (Physiology of Exercise)), Mahidol University, 1999.	2542
45	Amornpan Ajjimaporn.	Effects of exercise training on physical fitness and psychomotor performance in the amputee (ผลของการฝึกออกกำลังกายต่อสมรรถภาพทางกายและระบบประสาทการเคลื่อนไหวของผู้พิการแขนขาด).	Thesis (M.Sc. (Physiology of Exercise))-- Mahidol University, 2000.	2543
46	นิยดา หวานชัยสิทธิ์.	การฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการในเขตเมือง จังหวัดนครราชสีมา (Rehabilitation for disabled persons in urban areas, Nakhonratchasima province)	วิทยานิพนธ์ (สค.ม. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.	2543
47	มาลิน สุขเกษม.	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้พิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการกรมประชาสงเคราะห์ (Factors affecting health promoting behavior among disables in Vocational Rehabilitation Center of the Public Welfare Department)	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (สุขศึกษา)), มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.	2543

48	รุ่งเพชร สุมิตนันท์.	การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการฝึกอาชีพแรงงานในภูมิภาค เพื่อ บรรเทาปัญหาการว่างงานของกรมประชาสงเคราะห์ (สตรีและคนพิการ) : รายงานการวิจัย	กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยชาวเขา, 2543.	2543
49	วารี ปัญจะผลินกุล.	การเข้าถึง (Access) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ : ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกรมประชาสงเคราะห์ (The Accessibility of rehabilitation services : A case study of the Office of the Committee on Rehabilitation of Disabled Persons,	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (สังคมสงเคราะห์ศาสตร มหาบัณฑิต) สาขาการบริหารและนโยบาย สวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.	2543
50	สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการครู.	รายงานการวิจัยการส่งเสริมคนพิการเข้าทำงานด้านการศึกษา	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.	2543
51		รายงานการประเมินผลเฉพาะเรื่อง (การช่วยเหลือคนพิการในประเทศไทย) พ.ศ. 2542	กรุงเทพฯ : องค์การ, 2543	2543
52	ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์.	การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ	กรุงเทพฯ : กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์, 2544.	2544
53	ปรียาพร มหาเทพ.	สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมสุขภาพของคนพิการ ในจังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังออกจากโรงพยาบาล	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.	2544
54	วิจิตร แก้วเครือวัลย์.	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ : ศึกษากรณีคนพิการทาง ร่างกายในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการกรมประชาสงเคราะห์ (Factors effecting the disabled's potencial : a case study of physical disability in the vocational rehaviitation center under the departm	วิทยานิพนธ์ (สส.ม. (การจัดการโครงการ สวัสดิการสังคม)) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระ เกียรติ, 2544.	2544

55	ศรีลักษณ์ หังสสุต.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชนเรื่องการฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเรียนรู้	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข , 2544.	2544
56	สุภรธรรม มงคลสวัสดิ์.	แนวทางการส่งเสริมอาชีพคนพิการ = Promotion of employment for people with disabilities	วิทยานิพนธ์ (สส.ม (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม)) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2544.	2544
57	น้อมจิตต์ นวลเนตร.	รายงานการวิจัยเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในชนบท จังหวัดขอนแก่น : กรณีศึกษาด้านน้ำพอง อำเภอ น้ำพอง จ.ขอนแก่น	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2545].	2545
58	พิทักษ์ นันยะ.	การศึกษา Occupational Performance ในผู้พิการที่ฝึกอาชีพอยู่ในศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการหายดฝน อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2544.	2545
59	ยุวศรี กลีบโกมุท.	ผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของคนพิการ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายดฝน จังหวัดเชียงใหม่	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.	2545
60	วัชรวิ วัชรบูลย์ (บรรณาธิการ)	การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยการชุมชน : การเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันระหว่างชุมชนกับรัฐ 24- 26 เมษายน 2545	กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545.	2545
61	Darika Saingam.	The effects of group work on low self-concept amputee workers at industrial rehabilitation centre : Pathumtani province (ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคนงานพิการแขนขาที่มีคะแนนอัตมโนทัศน์ต่ำ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จังหวัดปทุมธานี)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546

62	Duangduean Sainampran.	The effects of bibliotherapy on self-esteem of cripple children (ผลของการบำบัดด้วยหนังสือที่มีผลต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กพิการ)	Thesis (M.Sc. (Clinical Psychology)) Mahidol University, 2003.	2546
63	Saowaruk Sukontharungsee.	The study of problems, needs and planning in counseling & guidance of deafblind cases in the rehabilitation institutes (การศึกษาปัญหาความต้องการและแนวทางให้การปรึกษาและแนะแนวคนตาบอดหูหนวกในสถาบันฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546
64	Vithita Prachanukul.	A survey of perspective of persons with visual impairment and instructors on orientation and mobility training : case studies at Skills Development Center for the Blind and the Sampran Rehabilitation and Vocational Training Center for Blind Women (การสำรวจ	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546
65	การประชุมทางวิชาการประจำปี 2546 เรื่อง การวิจัยด้านคนพิการและงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (2546 : มหาวิทยาลัยมหิดล).	การวิจัยด้านคนพิการและงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการประจำปี 2546 ระหว่างวันที่ 4-5 กันยายน 2546 ณ อาคารอำนวยการวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546
66	เจนจิรา เทศทิม.	การศึกษาสถานภาพงานวิจัยด้านบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย : รายงานการวิจัย	นครปฐม : ฝ่ายวิจัย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546

67	บีพมา. ทองสดา.	แผนบริการเฉพาะครอบครัว : กรณีศึกษาเด็กสมองพิการแรกเกิด-6 ปี (A case study of individualized family service plans for children with cerebral palsy newborn-6 years)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546
68		แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549	กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.	2546
69		รายงานแนวทางการจัดหางานสำหรับผู้พิการ	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.	2546
70	Tavee cheausuwantavee.	Community based rehabilitation in Thailand : situation and development (การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเมืองไทย : สถานการณ์และการพัฒนา)	Nakornpathom : Mahidol, 2004.	2547
71	เกรียงศิริ วิเจริญ.	แนวทางการดำเนินการให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 : กรณีศึกษา อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547
72	นารายัน, จายัน.	สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ : สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัสและพิการซ้อน (Creating play environment for children with sensory impairment and additional disabilities)	กรุงเทพฯ : Sahamitr printing & publishing Co.,Ltd , 2547.	2547
73	มยุรี ศุภวิบูลย์.	การใช้ชีวิตร่วมกันคนพิการ (หลักการทั่วไป)	นครนายก : ภาควิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.	2547
74	แวนติก, คาริน.	สายตาเลื่อนรางกับการดูแลฟื้นฟูทางการแพทย์และการศึกษาใช้เป็นแนวทางสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อการดูแลคนพิการทางสายตา	กรุงเทพฯ : ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์พริ้นติ้ง, 2547.	2547

75	สาयันทิ ปรรณามผล (แปลและเรียบเรียง)	การช่วยเหลือผู้พิการโดยชุมชนมีส่วนร่วม (Community based rehabilitation)	เชียงใหม่ : ภาควิชากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547
76	หยาดชล หนูหุ่น.	ผลของโปรแกรมพฤติกรรมบำบัดแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ต่อภาวะซึมเศร้าของคนพิการ [แฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์]	วิทยานิพนธ์ (พย.ม.) สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547
77		แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการแพทย์ฝ่ายกาย	นนทบุรี : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547.	2547
78		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 2	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547.	2547
79	กฤษณา ดวงเนตร.	การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังพิการในเรือนจำเขต 7	วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.	2548
80	ชลลดา ชนะศรีรัตนกุล.	การเตรียมความพร้อมผู้พิการก่อนประกอบอาชีพ	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.	2548
81	โชโช โคะนิชิ ...[และคนอื่น] ; ผู้แปล, รัตนชัย ไพรินทร์	โตสะโช : การฝึกการเคลื่อนไหวเด็กพิการแบบญี่ปุ่น	กรุงเทพฯ : วิชาการพิมพ์, 2548.	2548
82	พิศมัย มะลิลา.	การดูแลรักษาเด็กพิการตามวิถีของปู่ไฟ สมลีลา : Poo pai's conceptual model in management of children with disability	ขอนแก่น : วิทยานิพนธ์ (สาขาวิชากายภาพบำบัด)คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.	2548

83	วรฤดี เขียวชาญวิทย์.	การศึกษาโปรแกรมการออกกำลังกายสำหรับผู้พิการด้านการเคลื่อนไหวเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ (The study of 8 week exercise program for physical disability persons)	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
84	ศรวณีย์ อันตะโก.	ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีอัตถิภาวนิยมต่อความหวังของผู้พิการ	วิทยานิพนธ์ (วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)) มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.	2548
85	สุชุม ใหม่จันทร์ดี.	โครงการรูปแบบการจัดการกลุ่มผู้พิการเพื่อการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการโดยความร่วมมือของชุมชนอำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี	เชียงใหม่ : สำนักงานภาค และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2548.	2548
86		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 3	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548.	2548
87		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 4	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548.	2548
88		รายงานการประเมินผลการดำเนินงานโครงการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (CBR) 5 จังหวัดนำร่อง	กรุงเทพฯ : กลุ่มการส่งเสริมศักยภาพคนพิการ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548.	2548

89	Dherisa Sinakom.	The effects of an empowerment program on intrinsic motivation of persons with disabilities (ผลของโปรแกรมเสริมสร้างพลังใจต่อแรงจูงใจภายในของผู้พิการแขนขา)	Thesis (M.Sc. (Technology of Information System Management)) Mahidol University, 2006.	2549
90	งามพันธุ์ ชิตมินทร์.	ผลของโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กสมองพิการที่จัดให้กับผู้ดูแล	วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
91	เฉลิมขวัญ สิงห์วี.	ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล = Factors affecting quality of life of physical disabilities at vocational rehabilitation centers in bangkok metropolis and its suburban area	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.	2549
92	ทวี เชื้อสุวรรณทวี.	รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่เหมาะสมกับชุมชนทุพพลภาพ อำเภอทุพพลภาพ จังหวัดนครปฐม : รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์โครงการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.	2549
93	ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส.	บทบาทหน้าที่ของนักให้คำปรึกษาในงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.	2549
94	พงศกร หงษ์ระนัย.	โปรแกรมการฝึกออกกำลังกายสำหรับเด็กสมองพิการที่มีอาการเกร็งของขาทั้งสองข้าง	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.	2549
95	วิฑูรย์ ทองเนื้อดี.	การพัฒนาชุดฝึกอบรมผู้ปกครองเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายเด็กสมองพิการโดยวิธีโดสะโฮ	วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.	2549

96		แนวทางป้องกันความพิการภายหลังการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจรทางบก	นนทบุรี : ศูนย์สิทธิรเพื่อการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2549.	2549
97		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 5	กรุงเทพฯ : กระทรวง, 2549	2549
98		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 6	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549.	2549
99		รายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์ [เรื่อง] โครงการรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่เหมาะสมกับชุมชนพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม = Appropriate strategies on community-based rehabilitation for Putthamonthon District, Nakornpathom Province	กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.	2549
100	Kanyarat Ponsoongnern.	Cost of Informal care for disabled stroke survivors in Bangkok and Burirum province (ต้นทุนการดูแลอย่างไม่เป็นทางการของผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมองในกรุงเทพมหานครและจังหวัดบุรีรัมย์)	Thesis (M.Sc. (Pharmacy Administration)) Mahidol University, 2007.	2550
101	กฤษฎา เลิศสุขประเสริฐ.	บุพการีแต่กำเนิด การวินิจฉัยและการฟื้นฟูสมรรถภาพ	กรุงเทพฯ : ภาควิชาโสต ศอ นาสิกวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
102	บุษราคัม จำปา.	จิตอาสากับการบริการช่วยเหลือคนพิการ กรณีศึกษา โครงการช่วยเหลือนักศึกษาพิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล	จิตอาสากับการบริการช่วยเหลือคนพิการ กรณีศึกษา โครงการช่วยเหลือนักศึกษาพิการ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล.	2550

103	แพรว'เอี่ยมน้อย.	การสนับสนุนทางสังคมของผู้พิการทางร่างกายในจังหวัดนครปฐม	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.	2550
104	สุเวช ทรงอยู่สุข.	แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเขมราฐ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี	รายงานการศึกษานิพนธ์ (รป.ม.) สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.	2550
105	อาทร ธีรไพฑูริย์.	รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการต้นทุนการดูแลอย่างไม่เป็นทางการของผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมองในกรุงเทพมหานครและจังหวัดบุรีรัมย์	นันทบุรี : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, 2550.	2550
106		แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.	2550
107		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 7	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.	2550
108		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 8	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.	2550
109	พิศมัย ไชยประสพ.	การพัฒนาแนวปฏิบัติชุมชนเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการเคลื่อนไหวในตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.	2551
110	อาภาภรณ์ พรหมโท.	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมุมมองการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการทางกายในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี	วิทยานิพนธ์ (ส.ม.) สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.	2551

111		รวมบทความการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เล่ม 9	กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551	2551
112	มณฑิภา รัตนเรืองศิลป์.	การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูเด็กสมองพิการตามการรับรู้ของมารดา	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2552
113	นักบริหารงานประชาสัมพันธ์.	การสงเคราะห์คนพิการ : รายงานการศึกษา	กรุงเทพฯ : [ม.ป.พ., ม.ป.ป].	

ภาคผนวก ช
รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านกฎหมาย

1	สมจิตต์ ฤทธิ์รักษา.	หลักกฎหมายและทางปฏิบัติการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของบุคคลปัญญาอ่อนและความพิการทางอื่น	กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2529.	2529
2	การประชุมสัมมนาเรื่อง สังคมไทยกับกฎหมายเพื่อคน พิการ.	รายงานการประชุมสัมมนาเรื่อง สังคมไทยกับกฎหมายเพื่อคนพิการ วันศุกร์ที่ 22 พฤษภาคม 2530 ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล	กรุงเทพฯ : สมาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 2530	2530
3	สมาคมพิการทุกประเภทแห่ง ประเทศไทย ร่วมกับโครงการ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์นานาชาติ.	สังคมไทยกับกฎหมายเพื่อคนพิการ : รายงานการประชุมสัมมนา วันศุกร์ที่ 22 พฤษภาคม 2530 ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล	[ม.ป.ท : ม.ป.พ.], 2530.	2530
4	การสัมมนาเรื่อง สังคมไทยกับ กฎหมายเพื่อคนพิการ.	รายงานการประชุมสัมมนาเรื่อง : สังคมไทยกับกฎหมายเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : ยูเสด ไทยแลนด์, 2530	2530
5		พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484	กรุงเทพฯ : สุตรไพศาล, 2532.	2532
6		กฎหมายเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : สมาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 2534.	2534
7	สมาคมพิการทุกประเภทแห่ง ประเทศไทย.	กฎหมายเพื่อคนพิการ	กรุงเทพฯ : นก. จี.พี.วาชัพพलय, 2534.	2534
8	วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์.	เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาสัมมนากฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ	กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.	2538
9	มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ.	สู่โลกกว้างบนหนทางผู้พิการ (Outdoor life in spite of disabilities)	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2539.	2539

10	สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.	พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	กรุงเทพฯ : (ม.ป.พ.), 2540.	2540
11	สุวิมล วิมลกาญจนา.	การติดตามผลการใช้สิทธิประโยชน์ด้านอาชีพตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534	กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.	2541
12	การสัมมนาทางวิชาการเรื่องสิทธิมนุษยชนกับคนพิการ.	เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องสิทธิมนุษยชนกับคนพิการ วันพฤหัสบดีที่ 3 ธันวาคม 2541 ณ ดิกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล	กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์และสมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 2541.	2541
13	ผดุง อารยะวิญญ.	รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ... ประเด็นการศึกษาพิเศษ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.	2541
14	สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.	มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์, 2542.	2542
15	กิติพงศ์ สุทธิ.	การดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหบัณฑิต) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.	2543
16	สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.	กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และ ระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ , 2544.	2544
17		สิทธิมนุษยชนของคนพิการ : คนหูหนวก : รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 23 เมษายน 2545 ณ อาคารรัฐสภา 2	กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสิทธิ, 2545.	2545

18	วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์.	งานวิจัยเรื่อง "กฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ" ฉบับย่อ	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.	2545
19		สิทธิคนพิการไทย	กรุงเทพฯ : สมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 2545.	2545
20	คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า.	รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สิทธิมนุษยชนของคนพิการ ครั้งที่ 2 วันที่ 26 พฤศจิกายน 2545	กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2546.	2546
21	ขัตติยา กรรณสูต.	การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับกลุ่มนอกวัยแรงงาน : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2546.	2546
22	สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ.	แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ 2547	กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, 2546.	2546
23	ไทย. วุฒิสภา. คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ.	สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก	กรุงเทพฯ : กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ สำนักงานกรรมการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2546.	2546
24		รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง สิทธิมนุษยชนของคนพิการ ครั้งที่ 2 26 พฤศจิกายน 2545	นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, 2546.	2546

25	สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและ พิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และ ผู้สูงอายุ.	แผนปฏิบัติการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ 2547	กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. 2546.	2546
26	วีระชัย วีระจันทชาติ.	มาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและ พิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และ ผู้สูงอายุ. 2547.	2547
27		การจ้างงานผู้พิการ ผลกระทบทางกฎหมายในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก : รายงานการให้คำปรึกษาระดับโครงการ กรุงเทพมหานคร 17 มกราคม พ.ศ.2546	กรุงเทพฯ : องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2547.	2547
28	โอ'เรลลี, อาร์เธอร์.	ปัญหาด้านความเสมอภาค สิทธิในการทำงานที่มีคุณค่าของผู้พิการ	กรุงเทพฯ : องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2547.	2547
29	ธีรดา โสมะนันท์.	สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการเมืองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540)	วิทยานิพนธ์ (น.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.	2549
30	สำนักงานแรงงานระหว่าง ประเทศ.	มุ่งสร้างความเสมอภาค เพื่อโอกาสในการจ้างงานสำหรับผู้พิการ โดยทางนิติ บัญญัติ แนวปฏิบัติ	กรุงเทพฯ : สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ, 2549.	2549
31		นวัตกรรมทำด้วยใจ : สร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับคนพิการ	นนทบุรี : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2550.	2550
32	การสัมมนาเรื่องสิทธิ ปัญหา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ทางการแพทย์.	รายงานสรุปผลการสัมมนาเรื่องสิทธิ ปัญหาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ บริการและผู้รับบริการทางการแพทย์	กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการ, 2550.	2550

33		รัฐธรรมนูญใหม่ -- ชีวิตใหม่ของคนพิการ	กรุงเทพฯ : บริษัทเบญจผล จำกัด, 2550.	2550
34		พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551	กรุงเทพฯ : สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551.	2551
35	สุกัญญา ปฐมระวี.	สิทธิคนพิการ	สงขลา : งานสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย โรงพยาบาล สงขลานครินทร์, 2551.	2551

ภาคผนวก ณ

รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านคู่มือด้านต่างๆ

1		คู่มือเรื่องกีฬาและนันทนาการสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : ยูเนสโก : กระทรวงศึกษาธิการ, 2525.	2525
2	กระทรวงสาธารณสุข. โครงการป้องกันตาบอดและควบคุมสายตาพิการ.	คู่มือการตรวจ ป้องกัน และรักษาโรคตา	กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, 2526.	2526
3	วัง, ลอร์นา.	เด็กออทิสติก : คำแนะนำสำหรับบิดามารดาและนักวิชาการ	กรุงเทพฯ : เกียรติธุรกิจ, 2527.	2527
4	รจนา ทรรทรานนท์.	เมื่อลูกพิการจะทำอย่างไร	กรุงเทพฯ : รักศิลป์, 2528.	2528
5	ทบวงมหาวิทยาลัย. ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย.	คู่มือการจัดการเรียนร่วม	นนทบุรี : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2529.	2529
6	พีชท์เนอร์, โดโรที.	จะเลี้ยงลูกตาบอดได้อย่างไร : คู่มือสำหรับพ่อแม่ที่มีลูกตาบอดและผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กตาบอดวัยก่อนเข้าเรียน	กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2530.	2530
7	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์.	เอกสารการสอนชุดวิชาการดูแลบุคคลพิการ (Care of the Handicapped)	นนทบุรี : มหาวิทยาลัย, 2531- .	2531
8	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์.	แบบฝึกปฏิบัติชุดวิชา การดูแลบุคคลพิการ หน่วยที่ 1-15	นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2531.	2531

9	คจ สุวรรณรัต.	คู่มือฝึกสำหรับผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการมองเห็น	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน งานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2532.	2532
10	คจ สุวรรณรัต.	คู่มือฝึกสำหรับผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเรียนรู้	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน งานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2532.	2532
11	คจ สุวรรณรัต.	คู่มือฝึกสำหรับผู้ที่มีพฤติกรรมผิดปกติ (โรคจิต)	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน งานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2532.	2532
12	คจ สุวรรณรัต., กระทรวงสาธารณสุข. กรมการแพทย์. โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน.	คู่มือฝึกสำหรับผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน งานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2532.	2532
13	คจ สุวรรณรัต., กระทรวงสาธารณสุข. กรมการแพทย์. โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน.	คู่มือฝึกสำหรับผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการพูดและหรือการได้ยิน	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน งานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2532.	2532
14	ประนอม โอทกานนท์.	การดูแลผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก : แบบเรียนด้วยตนเอง	กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, 2533.	2533
15	สมปอง ดงพิพัฒน์.	การดูแลผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก : คู่มือครู	กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์ โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน, 2533.	2533
16	อนันต์ สุวัฒน์วิโรจน์.	การป้องกันและควบคุมความพิการแต่กำเนิด : แบบเรียนด้วยตนเอง	กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข, 2533.	2533

17		คู่มือการป้องกันความพิการและการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยโรคเรื้อน	กรุงเทพฯ : กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2534.	2534
18	ประทีน แห่ส่งนาม., เดชวัฒน์ ชาติสุวัฒน์.	คู่มือครูเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน	กรุงเทพฯ : โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2536.	2536
19	สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา.	คู่มือการบริหารงานแผนพัฒนางานและแผนปฏิบัติการ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา จังหวัดนนทบุรี ประจำปี...		2536
20		คู่มือครูเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2536.	2536
21		คู่มือออกแบบอาคารสำหรับคนพิการ (Design guide for barrier-free facilities)	กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2537.	2537
22	สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์.	คู่มือการเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสำหรับผู้ปกครอง	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์, 2538.	2538
23		คู่มือปฏิบัติงานด้านเวชกรรมฟื้นฟูสำหรับแพทย์เกี่ยวกับการป้องกันและการฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการ	กรุงเทพฯ : ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2538.	2538
24	สมัญญา ไสภาพล.	คู่มือป้องกันความพิการ : ความพิการ...ป้องกันได้	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2539.	2539
25	มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ.	คู่มือป้องกันความพิการ : ความพิการ...ป้องกัน	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2539.	2539
26	ทิพาพร นักร้อง.	คู่มือการพยาบาลผู้ป่วยเด็กโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด	เชียงใหม่ : ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่, 2540.	2540
27	มาลินี ใจคำวัง., สุวัฒนา อรุณ.	คู่มือการส่งเสริมทัศนสุขภาพสำหรับกลุ่มผู้พิการในชุมชน	นนทบุรี : สำนักงานประสานวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.	2540
28		คู่มือการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา, 2540.	2540

29		คู่มือประเมินความสูญเสียสมรรถภาพจากคามพิการทางทางระบบประสาท	กรุงเทพฯ : สมาคมประสาทวิทยาแห่งประเทศไทย (2540-2542).	2540
30	เพ็ญจันทร์ เนื่อนุ้ย.	คู่มือการส่งเสริมทัศนสภาพ สำหรับกลุ่มผู้พิการในชุมชน	กรุงเทพฯ : (ม.ป.พ.), 2541.	2541
31	สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.	คู่มือฉบับแนะนำการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ... [และอื่น ๆ]	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, 2541.	2541
32		คู่มือฉบับแนะนำการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, 2541.	2541
33	ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ.	คู่มือครูการใช้หลักสูตรแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลสมองพิการ พุทธศักราช 2543	กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ, 2543.	2543
34	สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.	คู่มือคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, 2544.	2544
35	สมลักษณ์ ลิ้ม.	คู่มือการดูแลเด็กสมองพิการ (ซี.พี.) : ฉบับครอบครัว	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2544.	2544
36		คู่มือสำหรับครอบครัวเด็กสมองพิการ (Promoting the development of young children with cerebral palsy a guide for mid-level rehabilitation workers)	นนทบุรี : ศูนย์สิทธิรเพื่อการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์, 2544.	2544
37		คู่มือสำหรับประชาชน : มารู้จักโรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ เพื่อชีวิตที่ห่างไกลความพิการ	กรุงเทพฯ : สมาคมรูมาติสซั่มแห่งประเทศไทย, 2544.	2544
38		คู่มือสำหรับผู้ทำงานกับเด็กพิการ "การดูแลเด็กสมองพิการที่มีปัญหาการสื่อความหมาย"	นนทบุรี : กรมการแพทย์, 2544.	2544

39	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.	คู่มือคนพิการ	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546.	2546
40		คู่มือการดำเนินงานศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ	ชลบุรี : ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระ, 2546.	2546
41		คู่มือการนวดไทยกับเด็กพิการ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา ร่วมกับมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2546.	2546
42	มานพ ถนอมศรี.	เพื่อนของเรา ระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 เล่ม 1 : หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด ความรู้เกี่ยวกับคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานทางการศึกษา, 2546.	2546
43	เดทไวเลอร์, ปีเตอร์.	คู่มือการฝึกอบรมสำหรับนักบำบัด พนักงานและฝ่ายการจัดการเรื่องหลักและวิธีการออกกำลังกายสำหรับผู้พิการทุพพลภาพ ขั้นตอนการปฏิบัติการในเชิงรุก และรับเรียงขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมใช้สำหรับผู้พิการทุพพลภาพ	นนทบุรี : กรมอนามัย, 2547.	2547
44		คู่มือการใช้สถิติคนพิการของประเทศไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547	2547
45		คู่มือการฝึกทักษะการดำรงชีวิตของคนพิการ	กรุงเทพฯ : ฮิวแมนแคร่แอสโซซิเอชั่น, 2547.	2547
46	สำนักงานสถิติแห่งชาติ.	คู่มือการใช้สถิติคนพิการของประเทศไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2547.	2547
47	กรมสุขภาพจิต. สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์	คู่มือการส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพกายแก่ผู้พิการด้านการเคลื่อนไหว ในงานรับ-มอบอุปกรณ์การแพทย์พระราชทาน	เชียงใหม่ : กรมสุขภาพจิต, 2548	2548
48	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมช่วยเหลือคนพิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548.	2548
49		คู่มือเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรุงเทพฯ : กลุ่มการส่งเสริมศักยภาพคนพิการ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549.	2549

50	อรอนงค์ สงเจริญ.	คู่มือนักศึกษาพิการ บริการสนับสนุนสำหรับนักศึกษาพิการ	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา, 2549.	2549
51	คณะแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ.	ความพิการป้องกันได้ ถ้ารู้วิธี	กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2549.	2549
52		คู่มือคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.	2550
53	รัชนิกร ทองสุดี.	คู่มือช่วยเหลือนักศึกษาที่มีความบกพร่องหรือพิการในระดับอุดมศึกษา	เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยและบริการการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.	2550
54		คู่มือภาษามือด้านศิลปวัฒนธรรมไทย	กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2550.	2550
55	จินตนา หาญประสิทธิ์คำ.	คู่มือปฏิบัติการพยาบาลการดูแลผู้ป่วยเด็กสมองพิการ	กรุงเทพฯ : งานการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.	2551

ภาคผนวก ญ
รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านประชากร

1	ศิวาภรณ์ อุบลชลเขตต์.	การสำรวจหาอัตราความพิการแต่กำเนิดของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย	สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2517.	2517
2	บรรลु ศิริพานิช.	ระบาดวิทยาของคนพิการและผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2525 (Epidemiology of disable persons and elderly in Thailand)	กรุงเทพฯ : ธนาคารพิมพ์, 2525.	2525
3	ศรียา นิยมธรรม.	การศึกษาสถานภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยปีการศึกษา 2526	กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนศึกษาอาเจียนแห่งประเทศไทย หอวังมหาวิทยาลัย, 2527.	2527
4	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กองวิจัยการศึกษา.	รายงานผลการคาดคะเนจำนวนประชากรที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญาในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 252-?.	2529
5	อรนุช หลิมประเสริฐ.	รายงานผลการคาดคะเนจำนวนประชากร ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และปัญญาในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.	2529
6	พัฒพงษ์ กุลยานนท์.	รายงานการสำรวจสภาวะตาบอดจากต้อกระจกและความครอบคลุมของการให้บริการ พ.ศ.2539	นนทบุรี : คณะทำงานโครงการป้องกันตาบอดและควบคุมสายตาพิการกระทรวงสาธารณสุข, 2540.	2540
7	เทียนชัย พรหมภูเบศวร์.	รายงานการสำรวจสภาวะตาบอดและโรคที่เป็นสาเหตุสำคัญในประเทศไทย พ.ศ.2537	นนทบุรี : คณะทำงานโครงการป้องกันตาบอดและควบคุมสายตาพิการ กระทรวงสาธารณสุข, 2540.	2540
8	เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติภัก.	รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานคนพิการในวัยเรียนและก่อนวัยเรียน	นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.	2541

9	อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม.	รายงานผลการศึกษาโครงการพัฒนาแบบสำรวจเพื่อการสำรวจประชากรกลุ่มเฉพาะ (กลุ่มคนพิการ)	นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.	2541
10	ปรียา มิตรานนท์, สุภาพร อรุณรักษ์สมบัติ.	สถานภาพของผู้พิการไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542.	2542
11	ศรียา นิยมธรรม.	การวัดและประเมินผลทางการศึกษาพิเศษ	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ P.A.ART & PRINTING, 2542.	2542
12	โชติ เขมฤกษ์อำพล.	รายงานการวิจัยเรื่องสถานการณ์คนพิการที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีจังหวัดขอนแก่น	ขอนแก่น : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น, 2543.	2543
13	Pimpa Kachondham.	Disabilities and active life expectancy in the Thai elderly population (ภาวะพิการและอายุคาดเฉลี่ยที่ปราศจากความพิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย)	Thesis (Ph.D. (Demography))--Mahidol University, 2000.	2543
14	อัศวิน งามดี.	การศึกษาความชุกและปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมองพิการโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ (The Incidence and the Risk of Cerebral Palsy in Maharaj Nakorn Chiangmai Hospital)	เชียงใหม่ : ภาควิชาพยาธิวิทยา ศาสตราจารย์ (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543.	2544
15	สำนักงานสถิติแห่งชาติ.	รายงานการสำรวจคนพิการ พ.ศ.2544- = Report of disabled person survey 2001	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2544.	2544
16	สำนักงานสถิติแห่งชาติ.	รายงานผลการสำรวจความพิการและภาวะทุพพลภาพ พ.ศ. ...	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545.	2545
17	ปาริชาติ วงษ์ลือ.	การออกแบบฐานข้อมูลงานสังคมสงเคราะห์ผู้ต้องขังพิการที่จดทะเบียนคนพิการของทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์	วิทยานิพนธ์ (ศ.ม. (พัฒนาสังคม)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.	2547
18	ศรียา นิยมธรรม.	แบบตรวจสอบรายการเพื่อคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	กรุงเทพฯ : แฉ่นแก้ว, 2547.	2547
19	สำนักงานสถิติแห่งชาติ.	รายงานเชิงวิเคราะห์ ความพิการและภาวะทุพพลภาพของประชากรไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2547.	2547

20		การสร้างและพัฒนามาตรฐาน เกณฑ์และตัวชี้วัดการพัฒนาศูนย์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ : รายงานการศึกษา	กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและ พิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และ ผู้สูงอายุ, 2548.	2548
21	พิชามญชุ์ สิงห์ปิ่น.	การสำรวจความพิการและภาวะทุพพลภาพของคนพิการทางกายหรือการ เคลื่อนไหวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (The survey of the handicap and physical disabilities of the disabled at Maung district, Chiang Mai province)	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
22	อัศวิน งามดี.	การสำรวจสมรรถภาพทางกายของผู้พิการทางกาย (The Survey of physical fitness in people with physical disability)	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.	2548
23	ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส.	รายงานการสำรวจคนพิการในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นสึนามิในช่วงวันที่ 25-29 มกราคม 2548 และวันที่ 24-27 มีนาคม 2548	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548.	2548
24	สำนักงานสถิติแห่งชาติ.	การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2550	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550.	2550
25	บรรลือ วิศิษฎ์อนุพงษ์.	รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาาระบบบริการเพื่อ รองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2551	[ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2551.	2551
26	สำนักงานสถิติแห่งชาติ.	สรุปผลที่สำคัญการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2550	กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551.	2551

ภาคผนวก ง
รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านเทคโนโลยี

1	วิไล อัสวเดชศักดิ์ .	ของเล่นเพื่อพัฒนาเด็กพิการ	กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.	2521
2	นพพร จรัสศรี.	เครื่องเล่นกีฬาใช้เสียงสำหรับคนตาบอด (Audio game for the blind)	ศิลปินพันธ์ (ศ.บ. (การออกแบบผลิตภัณฑ์)), มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523.	2523
3	มยุรี เพชรอักษร.	การประดิษฐ์และการดัดแปลงอุปกรณ์ช่วยคนพิการ	เชียงใหม่ : คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526.	2526
4	दनันท์ ศุภภัทรานนท์.	การวิเคราะห์ความต้องการของคนตาบอดที่มีต่อบริการของห้องสมุดคอลฟิลด์ เพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทย	กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ (การศึกษามหาบัณฑิต) , มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2527.	2527
5	การสัมมนาเรื่องห้องสมุดแถบ เสียงสำหรับผู้พิการทางตา 2532.	การสัมมนาเรื่องห้องสมุดแถบเสียงสำหรับผู้พิการทางตา ครั้งที่ 2, 21-22 กันยายน 2532 ณ ห้องประชุม หอสมุด	กรุงเทพฯ : สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, 2532.	2532
6	กรมประชาสัมพันธ์. กอง สวัสดิการสงเคราะห์.	การสำรวจติดตามผลการให้บริการด้วยอวัยวะเทียมและอุปกรณ์เครื่องสำอางของ คนพิการของกรมประชาสัมพันธ์	กรุงเทพฯ : กรมประชาสัมพันธ์, 2533.	2533
7		รายงานการวิจัยเรื่อง การสร้างและพัฒนาสื่อเพื่อฝึกทักษะการพูดของเด็กพิการ ทางโสต	กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน ทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2534.	2534

8	ญานะวิสุทธิ สีมะสิงห์.	การสร้างและพัฒนาสื่อเพื่อฝึกทักษะการพูดของเด็กพิการทางโสต : รายงานการวิจัย	กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2535.	2535
9	วรพจน์ ชินเศรษฐวงศ์.	การทดลองปรับปรุงการนั่งรถคนพิการขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสน้ำอย่างง่าย (Electric wheelchair II)	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.	2535
10	เจนเอก กอบสุข.	ยานยนต์สี่ล้อสำหรับผู้พิการเฉพาะแบบ	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.	2536
11	ธนาทิด ชัยชูเจิด.	การศึกษาและพัฒนาารถไฟฟ้าคนพิการต้นแบบรุ่นที่ 3 (The Study and development of prototype electric wheelchair III)	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.	2538
12	นิติกรณ์ วงศ์ชัย.	การออกแบบและสร้างรถไฟฟ้าราคาประหยัดสำหรับคนพิการ : รายงานการวิจัย (Design and construction of low cost electric wheelchair for disable people)	เชียงใหม่ : คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.	2538
13	การสัมมนาเรื่องการให้บริการ สารนิเทศแก่ผู้ด้อยโอกาส.	เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการให้บริการสารนิเทศแก่ผู้ด้อยโอกาส	กรุงเทพฯ : สถาบัน, 2539	2539
14		เอกสารประกอบการสัมมนาและนิทรรศการเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการ (ครั้งที่ 1)	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.	2539

15	พรศักดิ์ บุญสุทธิ์.	รถสามล้อสำหรับคนพิการช่วงล่าง (Tricycle for disabled people)	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.	2539
16	พิสมร ดินทุกะสิริ.	รายงานผลการประเมินโครงการสื่อการดูแลทันตสุขภาพของนักเรียนพิการ หู หนวก ตาบอด	นนทบุรี : กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2539.	2539
17	อลงกรณ์ ดีอุโมงค์.	การประดิษฐ์ล้อเลื่อนสำหรับผู้พิการอัมพาตครึ่งท่อน : รายงานการวิจัย	เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.	2539
18		การให้บริการสารนิเทศแก่ผู้ด้อยโอกาส/คนพิการ : เอกสารประกอบการสัมมนา ; 8-9 มกราคม 2539 ณ โรงแรม Best western P.R. union กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2539.	2539
19		เอกสารประกอบการสัมมนาและนิทรรศการเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคน พิการ (ครั้งที่ 1)	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.	2539
20		รายงานการสำรวจสถานภาพและความต้องการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของคนพิการในประเทศไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ, 2540.	2540
21	ธนากร ธรรมากุล.	รถจักรยานสามล้อสำหรับคนพิการช่วงล่างขาเดียว	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ภาควิชา วิศวกรรมเครื่องกล) คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.	2542
22	กรกฎ เห็นแสงวิไล.	ที่นั่งที่ยืนและอุปกรณ์สำหรับเด็กพิการ	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ภาควิชา กายภาพบำบัด)คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.	2543

23	การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวกในระบบขนส่งมวลชน.	การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวกในระบบขนส่งมวลชน วันที่ 16-17 ตุลาคม 2543 ณ ดิกลันติโมตรี ทำเนียบรัฐบาลและอาคาร สจร	สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก สำนักนายกรัฐมนตรื สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์.	2543
24	วีรยุทธ แซ่มวงษ์., เอกพงษ์ ศรีนาค., ศิริพงษ์ ฉายสินธ์, อาจารย์ที่ปรึกษา.	เครื่องช่วยโทรศัพท์สำหรับผู้พิการทางสายตา	โครงงานวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.	2543
25	Alisa Suwannarat.	A study of using on-screen keyboard software to substitute writing for cerebral palsied children at Srisangwal School (การศึกษาการนำโปรแกรมแสดงแป้นพิมพ์บนจอภาพมาทดแทนการเขียนสำหรับเด็กสมองพิการในโรงเรียนศรีสังวาลย์)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities) Mahidol University, 2001.	2544
26	จตุพร โพธิ์เลิศ.	โครงสร้างช่วยยืนสำหรับคนพิการระบบแม่แรงไฮดรอลิก (Hydraulic jack standing assisted wheelchair)	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล) คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.	2544

27	ชวิศา ขวนชื่น,	การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการทรงตัวและความสูงของการกระโดดแบบ vertical jumping ระหว่างเด็กปกติ และเด็กพิการทางหูแต่กำเนิดที่มีช่วงอายุ 7-8 ปี (The comparative study of single limb stace timed test and height of vertical jumping between normal hearing	เชียงใหม่ :ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543.	2544
28	ชินประนาท อภรณ์รัตน.	การออกแบบและปรับปรุงอุปกรณ์ควบคุมรถยนต์สำหรับคนพิการช่วงล่าง	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล) คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.	2544
29	ดุชนี ดีหนอ.	สภาพปัจจุบันของการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางการได้ยินในโรงเรียนโสตศึกษา (Current situation related to utilization of access technology for hearing impaired in school for the deaf)	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.	2544
30	Nattee Boonjan.	Factor associated with the use of prosthesis : case study of disabled persons who received prostheses made by material in Thailand at Trang Provincial Hospital (ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ขาเทียม : ศึกษาเฉพาะคนพิการที่มารับขาเทียมที่ผลิตจากวัสดุภายใน	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons With Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545
31	Netnapa Anuprasert.	A study on problems and needs of the visually impaired students on access technology in the post secondary educational institutes of the Bangkok metropolis (การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษาพิการทางการเห็นในสถาบันร	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545

32	Pimon Jongpáisalsatit.	The effects of keyguard use with typing aid in Thai language on children with cerebral palsy (ผลของการใช้คีย์การ์ดร่วมกับอุปกรณ์ช่วยกดแป้นพิมพ์ภาษาไทยสำหรับเด็กสมองพิการ)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545
33	Suchitporn Seephan.	The adoption of upper extremity prothesis of unilateral upper extremity amputees (การยอมรับแขนเทียมของคนพิการแขนขาขาดข้างเดียว)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons With Disabilities)) Mahidol University, 2002.	2545
34	ดวงสมร นิลวัฒน์วนาพันธ์.	อุปกรณ์ช่วยและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อคนพิการทางการมองเห็น	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.	2545
35	ดิฐพงศ์ อ่ำไพพงษ์.	รถเข็นคนพิการขึ้นฟุตบาท	เชียงใหม่ : โครงการงาน ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.	2545
36	Atchara Suwannakin.	A study of behavior and needs to access information through the internet of persons with visual impairment living in Bangkok and vicinity (การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการจำเป็นในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของคนพิการทางการมองเห็น ใน	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546
37	Sornsiree Pummarin.	The opinion of clients on service quality of assistive devices for disabled in general hospitals, Kanchanaburi province (ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพบริการเครื่องช่วยคนพิการในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ จังหวัดกาญจนบุรี)	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546

38	Wanaporn Ratanaphan.	Access technology and quality [of] life for physically disabled students in higher educational institutions in the Bangkok Metropolis (เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการทางร่างกายหรือความเคลื่อนไหวที่ศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษาในเขต	Thesis (M.A. (Rehabilitation Service for Persons with Disabilities)) Mahidol University, 2003.	2546
39		แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ตลอดจนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ คณะกรรมการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและ	กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสิ่งพิมพ์, 2546.	2546
40	จุฬารณย์ แอ้งจันทร์.	การใช้มัลติมีเดียเป็นสื่อในการให้ความรู้ทางด้านยาแก่ผู้พิการทางหู	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.	2546
41	ชุติมา ขวลิขิตมณเฑียร.	กางเกงสำหรับเด็กชายสมองพิการประเภทไคพลีเจีย	วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.	2546
42	พิมพ์จิต สถิตวิทยานันท์.	การออกแบบหนังสือนิทานเพื่อส่งเสริมจินตภาพสำหรับเด็กพิการทางสายตา = The children's book design for encouraging the image of blind children	วิทยานิพนธ์ (ศ.ม. (การออกแบบนิเทศศิลป์)) มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.	2546
43		แนวทางการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ตลอดจนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	กรุงเทพฯ : นานาสิ่งพิมพ์, 2546.	2546
44	ทวีศักดิ์ ดาคำ.	รถเข็นกายภาพบำบัดขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า	เชียงใหม่ : (โครงการเฉพาะบุคคล) ภาควิชา วิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.	2547

45		โครงการผลิตอุปกรณ์และเครื่องมือช่วยเหลือนักพิการของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	กรุงเทพฯ : สำนักงานอธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2547.	2547
46	ชิวิน ตระการศิลป์.	การใช้สื่อให้ความรู้ด้านการสร้างเสริมสุขภาพแก่นักเรียนผู้พิการทางหู	เชียงใหม่ : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.	2548
47	ณัฐพงษ์ คุณประทุม.	รถเข็นไฟฟ้าสำหรับคนพิการ	เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ (ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล) คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.	2548
48	ธัมพร จางเต็ม.	กรณีศึกษา : ผลของการรักษาด้วยการขี่ม้าต่อ Gross Motor Function Measurement ในเด็กสมองพิการ (A case study : effect of hippotherapy on gross motor function measurement in children with cerebral palsy)	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
49	ประพันธ์ ทรายคำ .	กรณีศึกษา : ผลของการขี่ม้าเพื่อการรักษาต่อการพัฒนาท่าทางในเด็กสมองพิการ (Case study : effect of hippotherapy on posture in children with cerebral palsy)	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
50	ปุยฝ้าย นิรุญเรือง.	กรณีศึกษา : ผลของการรักษาด้วยการขี่ม้าต่อการตอบสนองทางระบบหายใจในเด็กสมองพิการ (Cases study : effect of hippotherapy on ventitory response in children with cerebral palsy)	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
51	เยาวนาถ นรินทรศักดิ์.	การผลิตหุ่นจำลองต้นแบบ เพื่อฝึกทักษะการสัมผัสสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นระดับปฐมวัย (Production of prototype for tactile perception skills of visually impaired children in preschool level)	เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ (ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.	2548

52	ศรียา นิยมธรรม.	เทคโนโลยีสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 1	กรุงเทพฯ : แวนแก้ว, 2548.	2548
53	ศิริรักษ์ นามทัศน์.	กรณีศึกษา : ผลของการรักษาโดยการขี่ม้ากับการทรงตัวในเด็กที่มีภาวะสมองพิการ (Case study : effect of hippotherapy on balance in children with cerebral palsy)	เชียงใหม่ : ภาควิชาพยาธิวิทยาและสัตวศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2547.	2548
54	ยุพา มหามাত্র.	การสร้างสรรคงานศิลปะภาพพิมพ์หุ่นตัวเพื่อเด็กพิการทางสายตา : รายงานการวิจัย	เชียงใหม่ : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2549.	2549
55	Jutharat Ase-Neow.	Improving web accessibility for visually disabled users (การปรับปรุงการเข้าใช้งานเว็บสำหรับผู้พิการทางสายตา)	Research Project (M.Sc. (Computer Science)) Mahidol University, 2007.	2550
56	กษนันท์ อินสมพันธุ์.	การศึกษาความต้องการรูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการทางการมองเห็น	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (พัฒนาสังคม)) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.	2550
57	จรัญรัตน์ วรวิฑูรย์.	พจนานุกรมสำหรับผู้พิการโดยอาศัยเทคนิคการค้นคืนและสั่งงานด้วยเสียง	นครปฐม : สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 255-	2550
58	นวลลออ ธวินชัย.	ผลของการฝึกเดินบน Treadmill ด้วยความเร็วสูงสุด ต่อความสามารถในการเดินของเด็กสมองพิการ : รายงานการวิจัย	เชียงใหม่ : ภาควิชากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.	2550
59		ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา ... : รายงานผลการสำรวจ	กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนาระบบสวัสดิการและ บริการนักศึกษา สำนักส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพนักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550.	2550

60	ทองย้อย เชียงทอง., วาสนา คุณาอภิสิทธิ์, อาจารย์ที่ปรึกษา. , มยุรี ศุภวิบูลย์, อาจารย์ที่ ปรึกษา.	การสร้างนวัตกรรมสื่อภาพนูนประกอบกิจกรรมทางกายในการเรียนการสอน พลศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น	ปริญญาานิพนธ์ (กศ.ม. (พลศึกษา)) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.	2551
61	นิสากร คงศรี.	การพัฒนาภาพสัญลักษณ์แบบลายเส้นสำหรับสื่อความหมายในเด็กสมองพิการ	วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. (งานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ)) มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.	2551
62	ภัทรวรินทร์ สายวาริน.	การศึกษาประสิทธิผลของเครื่องช่วยเดินทางด้านหลังที่พัฒนาขึ้นต่อดัชนีการใช้ พลังงานขณะเดินในเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2550.	2551
63	ศิรินทรา อนุศรี.	การศึกษาประสิทธิผลของเครื่องช่วยเดินทางด้านหลังที่พัฒนาขึ้นต่อตัวแปรการ เดินในเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2550.	2551
64	สมพร หวานเสร็จ.	การผลิตและการใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมองเห็นสำหรับบุคคลออทิสติกใน บ้านและชุมชน	ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, 2551.	2551
65	จุฑาลักษณ์ นามกร.	การพัฒนาจักรยานสามล้อกลสำหรับออกกำลังกายแบบให้แรงต้านและศึกษา ประสิทธิผลต่อระดับความเหนื่อย (RPE) และความทนทานในการเดินของเด็ก สมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2552

66	ประกาศรี โพธิ์อุโมงค์.	ผลของการรักษาด้วยการขี่ม้าต่อ Modified GMFM - 66 ในเด็กที่มีภาวะสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2552
67	ระพีภัทร์ ขาลสุวรรณ.	ผลของการรักษาด้วยการขี่ม้าต่อตัวแปรการเดินในเด็กสมองพิการ = Effects of hippotherapy on gait parameters in children with cerebral palsy	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2552
68	วีณา ชัยรัต.	การพัฒนาจักรยานสามล้อกลสำหรับออกกำลังกายแบบให้แรงต้านและประสิทธิผลต่อความเร็วในการเดินและดัชนีการใช้พลังงานของเด็กสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2552
69	ศิริรินทร์ นามคำ	ผลการรักษาโดยการขี่ม้าต่อมุมการเคลื่อนไหวของข้อสะโพกและข้อเข่าขณะเดินในเด็กที่มีภาวะสมองพิการ	เชียงใหม่ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2551.	2552

ภาคผนวก ร
รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านวรรณกรรม

1	วิศคารดี, เฮนรี, จูเนียร์ เขียน จรรยา สีนุญเรือง แปล	ทางชนะความพิการ	กรุงเทพฯ : ไทยเชชม, 2519	2519
2		รวมเรื่องสั้นคนพิการ : ที่ชนะการประกวดและที่เลือกสรรเสนอ	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็โปรดักชั่น, 2523.	2523
3	เจิ้ง, ฟง ลี ; เจริญชัย พิชิต ฉัตรธนา แปล.	ที่รักอย่าจากฉันไป : วรรณกรรมสะท้อนภาพชีวิตคนพิการ	กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2524.	2524
4	บริคฮิล, พอล.	ทะยานสู่ฟ้า (Reach for the sky)	กรุงเทพฯ : หจก. นวัตกรรมชัยการพิมพ์, 2536.	2536
5	ไบเว่น, ซาราน.	อัญมณีแห่งรัก	กรุงเทพฯ : กองทุนสะพานสายรุ้งมูลนิธิเพื่อเด็ก พิการ, 2542.	2542
6	ปรีชา อินทปาลิต.	โรงเรียนคนพิการ	กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2548.	2548

ภาคผนวก ท
 รายชื่องานวรรณกรรมคนพิการ ด้านอื่น ๆ

1	ชูชีพ อ่อนโคกสูง.	จิตวิทยาเด็กปกติ	กรุงเทพฯ : หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, 2527.	2527
2		โครงการต่อต้านความพิการแห่งประเทศไทย	กรุงเทพฯ : โครงการต่อต้านความพิการแห่งประเทศไทย, 2528.	2528
3	กระทรวงสาธารณสุข, คณะทำงานโครงการป้องกัน ตาบอดและควบคุมสายตา พิการ.	รายงานการประเมินผลโครงการป้องกันตาบอดและควบคุมสายตาพิการ พ.ศ. 2539	นนทบุรี : กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.	2540
4	มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการใน พระราชูปถัมภ์ฯ.	ชีวิตใหม่ได้ร่มพระบารมีสมเด็จพระเจ้า	กรุงเทพฯ : มูลนิธิมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการใน พระราชูปถัมภ์ฯ, 2543.	2543
5		รายงานสรุปการสัมมนาทางวิชาการเรื่องหัวข้องานวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านคน พิการและงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของประเทศไทย ในศตวรรษที่ 21	นครปฐม : ฝ่ายวิจัย วิทยาลัยราชสุดา, 2543.	2543
6	พระมหาตวัน ศิริธรรมโม.	ธรรมะกับเด็กพิเศษ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ, 2546.	2546
7	ทิพวรรณ ศิลปสกุลสุข.	ชาครึ่งถ้วย	กรุงเทพฯ : หน้าวักหน้า, 2546.	2546
8		ทำเนียบหน่วยงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการ	กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์, 2546.	2546
9	ประเวศ วะสี.	สุขภาพะคุณค่าศักดิ์ศรีคนพิการ	กรุงเทพฯ : มูลนิธิคนพิการไทย สำนักงานปฏิรูป ระบบสุขภาพแห่งชาติ, 2547.	2547

10	การประชุมทางวิชาการด้านคนพิการ (ครั้งที่ 2 : 2547 : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล).	การประชุมทางวิชาการด้านคนพิการ ครั้งที่ 2	นครปฐม : วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.	2547
11		สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจ้าฟ้าของผู้ด้อยโอกาสและคนพิการ	กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.	2548
12	คณะกรรมการวิชาการแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย.	น้อยก็หนึ่ง : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย	กรุงเทพฯ : สำนักงานแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, 2548.	2548
13	ทวี เชื้อสุวรรณทวี.	มองความพิการผ่านแนวคิดและทฤษฎี	กรุงเทพฯ : ธนาเพรส, 2551.	2551
14	พรทิพย์ อาจณรงค์.	ความพิการแต่กำเนิด	กรุงเทพฯ : ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.	